

בעזה שׁיׁת

הוצתק והוכנס לאינטרנט

ספר

www.hebrewbooks.org

ע״י היים תשס״ט

זכרון לנפש

מוסרים נאים מעשיות ודרושים


עם תרגום לספרדית

מאת

הגאון המפורסם מגדולי חכמי ארם צובה (חלב)
כמוהר״ר אברהם ב״ר ישעיה הדיין זלה״ה
דור פ״ד לדוד מלך ישראל

יצא לאור ע״י
הרב עזרא בצרי שליט״א
אב״ד ירושלים ת״ו

הוצאת

מכון הסעב  *insatare* מאלקא

ירושלים תשנ״ב

©

כל הזכויות שמורות

מכון הכתב מודה למשרד לענייני דתות על סיועו למכון.
זכות התורה תגן עליהם

מכון הכתב

for Torah research and the publication
of manuscripts and printed works
p.o.b. 6040 Jerusalem, Israel



מכון הכתב

לשון קודש ועוד והוצאת ספר יד ושם
ת.ד. 6040, ירושלים, ישראל

טל: 02-280-735 פקס: 894317

ספר זה יצא לאור
בתרומת האחים המבורכים
אהרון ויעקב כמרי
לעילוי נשמת הוריהם
משה בן חנה ושרה בת מזל ז"ל

ניסים והרי כמרי ואחיו

לעילוי נשמת אמם
פולה בת מזל ז"ל

רבקה מיאל כמרי
לעילוי נשמת הוריה
אברהם וסול מויאל ז"ל

הנריאט פי כמרי
לעילוי נשמת אמא, וסבא
עזיזה בת רחימה ואברהם ברגיג ז"ל



Este libro fue donado,

por los hermanos
AHARON (HENRY) JACOBO JAMRI

En memoria de sus padres
MOSHE HIJO DE JANA Y SARA HIJA DE MAZAL

E.P.D

NESIM Y HARRY JAMRI Y HERMANAS

En memoria de la mamá
POLA HIJA DE MAZAL

E.P.D

RIVKA MOYAL DE JAMRI
en memoria de sus padres
ABRAHAM Y SOL MOYAL

E.P.D.

HENRIETTE P. DE JAMRI

En memoria de su mamá
AZIZA HIJA DE RAJIMA E.P.D.

y su abuelo ABRAHAM BERGUIG E.P.D.



תוכן הספר
זכרון לנפש

	מבוא
	הקדמת המגיה
	הקדמת הרב המחבר
1	אמונה
3	ברכה
9	גזל
15	דבור
21	השכמת בית הכנסת
30	וידוי
32	זלזול
36	חלול
38	טלית
42	יסורין
47	כעס
50	לימוד
55	מאכלות
57	נישואין
61	סורר
63	ענוה
69	פרנסה
71	צדקה
76	קבול
80	רדיפה
84	שבועה
85	תשובה
100	שו"ת



תוכן הספר

א

אמונה

אמונה בשכר ועונש
משל לשתי שיירות
פי' על הפ' לך מארצך וגו'
משל למלך שעשה לבנו חתונה

ב

ברכה

זהירות וכוונה בברכות
אכילה בלא ברכה - גזילה
מעשה באדם שלא נטל ידיו
חינוך הבנים באמירת בהמ'ז' כשורה
למה ברא ה' הרבה מיני פירות וכו'
פי' הפ' אורך על כי נוראות נפלאתי וגו'
פי' מאמר הגמ' בברכות כל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה מעל מאי
תקנתיה וכו'
מעשה ביהודי זקן וקובר מתים
פי' מאמר הגמ' בקדושין האוכל בשוק כשהוא מהלך וכו'.

ג

גזל

הגזול קשה לו לפרוש, וחומר האיסור
מעשה מהגמ'
מעשה במלך שציוה לבדוק המאזניים בעירו
המחפש יותר ממה שיש לו גם את שלו לוקחים
איך האדם מגיע לאט לאט לגזל
מעשה בשלמה המלך ושלשה אנשים
סופו של החומד ממון
הסגת גבול
גזל הגוי
גזל בחידושי תורה
פי' נחמד על המשנה באבות יהי ממון חבירך וכו' ועל המאמר הזהרו בבני
עניים וכו'

ד

דבור חול בשבת

ימי השבוע - רמז לשנות האדם

תוכן הספר

מעשה מהגמ' בשתי משפחות שהיו בירושלים ונעקרו
 סעודת שבת ואכילה בע"ש
 לימוד תורה בשבת
 שתי דוגמאות שנכשלים באיסורי שבת, כבישול, ובטרחא יתירה
 זהירות בהכנת יין מצוימוקים
 שבעה טעמים ורמזים למצות שבת
 מעשה בר' יהודה החסיד

ה

השכמת בית הכנסת
 תפילה בבית וביחידות
 דיבור חול בביהכ"נ
 הגוערים בשליח צבור המתפלל לאט
 מעשה בש"צ
 מוסר לחזנים
 מעשה ברבי עקיבא שהיה מהלך בבית הקברות
 המתפללים בכנופיא אחת ליד השניה
 חרם המהרח"א באיזמיר
 תקנה איך לסדר בביהכ"נ הגדול שבאר"צ כמה מנינים בב"א ובזה אח"ז
 מעשה האשה שהאריכה ימים
 מעשה נורא בר' מ' יפה בעל הלבוש, בענין עניין אמן

ו

וידוי
 חזרה לחטא אחר הוידוי
 עון המוצאים בביהכ"נ סידורים או צו"ת ולא מכריזים
 חומרת החוטאים במקום הקדוש
 פי' על הפ' ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו
 משל למתודה וחוטא
 גדול חטאת המשאילים ספרים מביהכ"נ

ז

זלזול
 זלזול בת"ח
 התועליות ככיבוד ת"ח
 מעשה ברא"ם איך התחיל ללמוד תורה
 מפני שיבה תקום
 מעשה בר' משה די פ'יגוטו

תוכן הספר

כיבוד אב ואם
כבוד כלה לחמותה

ח
חלול ה'
עונש בני עלי
בני תורה ששוכרים אותם למלאכה כמה צריכים להזהר
מלמדי תינוקות

ט
טלית
זהירות במצות טלית ותפלין
בדיקת תפלין ומזוזות
משל לעושים עיקר טפל וטפל עיקר
מעשה בענין מזוזה
משל בשני עוררים
מעשה ברבינו הקדוש

י
יסורין
התועלת ביסורין ומשל בענין
מדוע נמשלו ישראל לזית
מעשה ברבי אלעזר והנחש
מעשה ברבי עקיבא
פי' המדרש מתוך צרה רווחה
פי' מאמר חז"ל אין לך אדם בלא יסורין וכו', ומשל ע"ז

כ
כעס
בגנות הכעס והמחלוקת
עיקר מבחן האדם - כוסו כיסו וכעסו
מעשה באחד שהפקיד ממון

ל
לימוד תורה
ביאור מדרש רבה עה"פ שמעו והאזינו וכו'
מעשה באחד ששמע דרשה

תוכן הספר

לקיים מה שלומד
 לימוד מוסר
 רמז נחמד ממגילת רות
 רמז בפסוק שארה כסותה ועונתה וגו'

מ

מאכלות אסורות
 זהירות מתולעים
 הקפדה על חותמת ההכשר בבשר
 פי' נחמד על מא' יהא מורא שמים וכו'
 מעשה שרצו הגויים להכשיל באכילת איסור את הרב המחבר
 מעשה בבשר שנתעלם מן העיץ

נ

נישואין
 איחור נישואין מחמת ממוץ
 נוסח ההסכמה שעשו רבני אר"ץ שלא לשאת ולא לערוך נישואין לזרים
 מעשה באב שרצה לשאת בתו
 הרחקה מנדה
 סגולה לכבות דליקה
 מעשה מהרב חוות יאיר
 פי' הפ' אשרי אדם מצא חכמה וגו'

ס

סדר ומורה
 חינוך הבנים
 רמז באות י' שבאיש ובאות ה' שבאשה
 פי' דרך רמז בפ' כי יתן איש אל רעהו וגו'

ע

ענוה
 בשבח הענוה ובגנות הגאווה
 איך אפשר ע'י גאווה לעבור על כל עשרת הדברות
 מעשה ברבי יהושע ואלהיו הנביא
 משל בבית מרחץ
 משל באחד שהביא תאנים למלך
 סימן לענוה - שמוחה

תוכן הספר

פ

פרנסה:

שלא להוציא הוצאות יתירות גם מי שיש לו
מעשה בעשיר אחד
מעשה בר'א והעני
רמוז על הפ' ויצא יעקב מבאר שבע וגו'

צ

צדקה

חשיבות וערך הצדקה
מעשה בר'ע שמכר מרגלית
חובה על האדם לטרוח במזונותיו ולא לבטוח על נדיבים
מעשה בראב"ע והרמב"ם
פי' המדרש עה"פ שלח לחמך וגו' , אם בקשת לעשות צדקה וכו'
פי' המדרש עה"פ ושמחת בכל הטוב, מר"א ור"נ סוויד
מעשר כספים
מנהג ר"ת

ק

קבול לשון הרע

טעם מאז"ל כל המספר לה"ר - ראוי להשליכו לכלבים
מעשה באחד שהיו לו שלש בנות
רמוז על הפ' כי יבער איש שדה
הנחש - ובעל הלשון
ימי האדם - כצל עובר
ביאור מאז"ל אמר רבה בב"ח זימנא חדא הוה קאזלינן בספינתא
בגנות המכניס ראשו לשמוע שיחת אחרים

ר

רדיפה

רדיפה אחר הבלי העולם
מעשה בעשיר אחד
ביאור המחלוקת בגמ' איזהו עשיר
במעשי האשה - תלויה הברכה בבית

ש

שבועה

תוכן הספר

חומר שבועת - שוא והזכרת ש'ש לבטלה

ת

תשובה

מלחמת היצר - לבל ילך האדם לביהכ"נ ההבדל בין יצה"ט ליצה"ר.
 תוכחת מגולה מכת"י לרבינו סעדיה בר מיימון
 ויכוח מליצי בין יצה"ט ליצה"ר
 לימוד בס' חק לישראל
 הקפת פאת הראש והזקן - ומשל ע"ז
 מעשה נורא עם ר"י החסיד
 בזבוז ממון
 שנאת חנם
 מוסר השכל מס' לשון למודים לרמח"ל

שו"ת

אם מותר לקבל שכר על לימוד בשבת



מבוא

הרב עזרא בצרי שליט"א
 אב בית דין ירושלים ת"ו

שמחים הננו להוציא לאור במהדורה מאירת עינים את הספר היקר והחשוב, המלא מוסר המושך את לבו של האדם לעבודת ה', חכו ממתקים וכולו מחמדים, מעשיות חידושים ודברי תורה נפלאים, מעשי ידי אומן, הוא הגאון המפורסם לשם טוב ולתהלה, מגדולי רבני ארם צובה (חלב) כמוהר"ר אברהם ב"ר ישעיה הדיין זלה"ה.

הספר יצא לאור ע"י הנדיבים היקרים למשפחה הנכבדה משפחת כמרי יצ"ו הידועים באהבתם לצדקה וחסד, יהי רצון שזכות המחבר הקדוש תגן עליהם ועל כל בני משפחותיהם, ויזכו לאושר ועושר ובריאות וכל טוב, אמן.

ראוי לציין כפי שכבר הדפסנו בספרו של המחבר על התהלים "שיר חדש" שהרב המחבר הוא דור פ"ד לדוד מלכנו משיחנו, ושם הדפסנו כל השתלשלות הזרע, ועל כן אין צורך להרבות ולתאר את דיוקנו של רבנו המחבר, ויחוס זה שמעידים עליו רבני אר"צ הגדולים, ושניתן לו מעמד מיוחד בבית הכנסת ובעליות לתורה ועוד גינוני מלכות לחלוק כבוד לזרע בית דוד, מעיד עליו כאלף עדים על יקר חשיבותו.

כל המעיין בספר ירגיש קדושה וטהרה, וכיצד רבנו דן בדברים העומדים ברומו של עולם, ומקרב את ישראל לאביהם שבשמים.

נציין שרבנו ועוד גדולי רבני אר"צ חברו חבורים נפלאים המחכים ליד גואלת להדפיסם ולהפיצם בישראל, ואשרי מי שלוקח חלק בפעולות אלה.

כבר כתבנו כי כל תורם זכותו רבה בכל הנעשה בספרי המכון ובפעולותיו החשובות, וב"ה זכינו להוציא לאור עד עתה למעלה משלושים ספרים חשובים, וכל המעוניין יפנה אלינו. על הפרק עתה עומדים כעשרה ספרים שיצאו לאור בעזה"ת בקרוב.

נציין שאנו זקוקים למבנה גדול ומתאים לפעולות וכן למכונות וציוד חדש שיתאים להרחבת העבודה הקדושה ואשרי הנוטל חלק בכך אחד המרבה ואחד הממעט.

ונסיים בברכה לכל ידידנו היקרים הפועלים למען המכון, וביניהם כה"ר שחוד שרים שליט"א ויתר הרבנים, וכל העוסקים באמונה, זכות התורה תגן עליהם אלף המגן ויקוימו בהם הברכות האמורות בספר התורה. ובכלל זה כל העובדים במכון שהוציאו דבר נאה ומתוקן מתחת ידם, ישלם ה' שכרם, אמן.

ס פ ר

זכרון לנפש

והוא קונטרס קטן ונכונה והאיכות סימנא בעלמא · מילוי
 בדבר "א מוס"ר מעי"ר יצאו כבוצים באסיפא בעלמא ·
 אותותם אותות סאל"ף ועד תי"ו מחשבות חרו"ן שיחה קלה
 דברים בעלמא · ראו קראתי בשם זכרון לנפש זכר
 בעלמא למען ירוץ הקורא בו ידכה
 כי אשר הטא על הנפש לשוב לחכות בעל שרי ברומי
 עלמא · כת רבר האיט הצעיר עפר ואפר עפרא בעלמא ·
אברהם כ"ש בכמיהה"ר ישעיה הרי"ן זצוק"ל
 סטהבי"ך ואויל
 תחת
 כנפי השכינה מאריה דעלמא :

פה ליוורנו ז"ע

סנת ישמעו ענוים ויסמחו לפ"ק

מיד אליעזר מנחם אוטולינגי
 סרפיק ומומר כפרים

Con Approvazione.

שער הספר במהדורה הראשונה

הקדמת המגיה

הן האדם הלז מלידה מבטן ראשית הוייתו. היה כאחד מצבא המרום. כי חוברת לו נשמת חיים חלק אלוה ממעל והיתה עמו במחיצתו. לולי יצר סמוך נחש ערום כרוך על עקבו להטותו הדרך דרך לא סלולה להוסיף על חטאתו. רוח עביר'ה בו. ואיננו ירא לנפשו החמודה וכל אשר בתוכו יטמא לכל עון ולכל חטאת ביום אשמתו. אכן גדול אדוננו אב הרחמים מטהר את ישראל לכלכל את שיבת'ו. כי יעבור במים טהורים תורה תמימה זכה וברה מקוה טהרה בעבור תהיה יראתו. גם כי היה יהיה כלי אין חפץ בו מעלה חלודה וחלאה לכל טומאתו. ברגע קטן יהפך לכלי חמדה לא יערכנה זהב וזכוכית אודם פטדה וירם הדרת'ו. זאת היתה כי מקדם קדמתה קמו עמדו אנשי לבב והמה חכמים מחוכמים מאירים ומזהירים בחכמה וביראת חטא כצאת השמש בגבורתו. נתנו בקולם קול עזו מוסר השכל ללמד דעת את העם המתאזים לדבר ה' ואת יקר תפארת גדולתו. ונכתב בספר לכל אשר יבטא בשפתים איש איש על עבודתו. עבודת הקדש בתוכחו' על עון להשיב עדר תועה בתוך הדבר'ו אל הקדש פנימה בחצרות אלהינו כי שם ביתו. אשרי אנוש זוכה ומזכה את הרבים מוציא יקר מזולל לקבץ נדחים בנועם שיח אמריו כי נעמו זכאי באמירתו. זה חלק אדם המעלה הוד והדר פעלו זכר עשה זכרון אחד עולה לנפש היפה הלא בראשי אותיות אחרית דבר מראשיתו. בדברים היוצאים מן הלב יד חרוזי'ם תמשול ממשל רב בלב הקורא זה ספר מראש ועד סוף יציאתו הנאה לו כביאתו. הדר הוא החכם השלם והכולל ענותן כהלל הרב ועצום כמהר'ר אברהם דיין נר'ו. הנה שכרו אתו ופעלתו. למען יאריך ימים ושנות חיים כשני אליהו חיליה לאורייתא יפוצו מעינותיו חוצה רובי תורתו. ותפארת בנים יוצאי חלציו סמוכים מן התורה נטיעות דומות לשרשים זרע רב יוציא ויולד בדמותו. הן וכבוד יתן ה' בתים מלאים כל טוב עושר רב יזורה על נוהו והיה עלהו רענן שליו ושאנן ברכות שמים מעל סביבותיו סוכתו.

ואני תפלה לאל חיי השקיפה ממעון קדשך וראה כי עמך סובלי עול גלות נאנחים ונאנקים זה רודה וזה מרדה בשבט עברתו עשה כמעשיך וכגבורותיך קרב קצנו וכימי קדם חדש פלאות לקבץ פזורים בכל פאות וישראל עשה חיל ומצא כדי גאולתו. מלך ביפיו תחזינה עינינו משיח אלהי יעקב וא"י מקודשת מלאה לו הבנים בניה ערי יהודה תשובנה לקדמתן בקרב ימים ותכון עבודת הקדש במקדש המעוז והבית בהבנותו. אכי"ר.

הכ"ד הכו"ח לכבוד התורה פה ק"ק ליוורנו יע"א בשלהי חדש ניסן ומתוקים מדבש לפ"ק.

הצעיר אברהם ברוך פיפירנו ס"ט

הקדמת הרב המחבר

מאי דקמן מילין ע"ג מילין ממהדורי מילי. לשנו"ת את הידוע משנה סדורה וכ"ע ידעי ליה. שומא הדרא דאיכפל אכפולי. וכל השומע יצחק לי לא פסיק חוכא איש ממנו לא יכלה. יהבי בי רבנן עינייהו דברו ח' בהוה החל וכלה. בן מי זה העלם יליף ריקם ריקם דנפיש הבליה. מגמגם בלישניה ולא ידע לאישתעווי מטיפס ועולה. פחי"ת עלמא כאחד הפחתי"ם בהית לאיסתכולי. זאת אשיב גם אנכי ידעתי ערכי עלי פחות שבערכין ולא משתמען מילי. גברא דלא חזי פגום נכנס פגום יוצא אישתקיל מילוליה. קטנתי מכל לא חזי ולא מידי לישנא קלילא ודבר שפתיים אך למחסור גם בעיני יפלא. והדברים מוכיחין משנה שאינה צריכה פטומי מילי. אכן למודע"י אני צריך את שיש בה ידיעה בתחילה לפני גדולי. כי קונטריסי זה אין בו שום חידוש כ"א קצת זכרון מזכרת עון לאיש כבד עון מאשר חטא על הנפש ועבר אדאורי"י ודרבנן מהני מילי דמעלי. כי לכן קראתי חיבורי זה בשם זכרון לנפש אתיא זכירה לנפש החוטאת נפש כי תמעול מעל לאנשים אשר כמוני היום ולנפשי אשר היא טרודה בהבלי העולם ורחקה מעבודת ה' ית' לא נהירין לה שבילי. ובראות האדם הדברים רשומין וכתובין לפניו יחשבו מחשבה על שחטאו ויתנו לב לשוב ויהיה כל אחד צניע ומעלי. כי ישראל קדושים הם ויראת ה' על פניהם אכן דוחק הפרנסה וטרדות הזמן הן היו בעוכרינו ועלמא דמיא לבי הילולי. אך בראותן לאיזה ספר מוסר עושים אזנם כאפרכסת לשמוע בלימודים ומתחיל ללמוד בספר עד כלה. לכן אמרתי אני בלבי לחבר קונטריסי זה שהוא טוב קצת עם יופי המליצה ויסברו שהוא דבר חדש דמוכח להו במילי. ובין כך יתנו לב שומע עליו כי יאמרו רב גובריה ורב חיליה. ויעריכו מעשיהם למה שכתוב בספר ויכלמו מעונותיהם ובין כך קוצים הוא מכלה. ומתחרט על עונו וגנוחי גנח וייליל יילולי. ויחזור בתשובה ומה גם אם איש זה בא בימים והעריב שמשו ושמשא אריש דיקלי. וכבר מצאנו להרב אליהו כהן ז"ל בעל שבט מוסר בכמה מקומות כי הוא אמר שחזור הדברים בדברים שונים כי יסברו שהם דברים מחודשים ואפשר שבתחילה לא נתנו לב עליהם ויהי בשנות"ו יתנו לב לשוב איידי דחביביא ליה. גם אני ברגליו אעבורה לילך בנתיבותיו אף כי צעיר אנכי ונבזה רש ונאלה. ומחזיקנא טיבותא לגבר דחיל חטאין דגמיר וסביר צניע ומעלי. טוב לשמים ולבריות בכתר אופיר לא יסולה. המשכיל נבון וח' כה"ר שאול אשכנזי בר"ו אשר סמך את ידו עלי סמיכת ח' והפריש מממונו בתורת הלואה להקריב לי ספרי הקטן זה על מזבח הדפוס לזכות את הרבים זכות הרבים תלוי בו רב גובריה ורב חיליה. בעל הגמול ישלם לו גמולו ובכל פונות שהוא פונה שבע רצון ומלא. וליתו תלתא דרחמי ליה. ר"ב חיי"א ור"ב הונ"א ור"ב בניי"א ובכל מאי דניחא ליה. גם אני אברך להבן יקיר ילד שעשועים ברוך מבנים כה"ר אברהם הי"ו יה"ר שיהיו צאצאי מעיך כמותך דומה נטיעה למי שנטעה בריא מזולה. וראה בנים לבניך בנים כשתולי. כי"ר: וגדול המעשה האח נפשנו רחימא דנפשאי בנש"ק החכם השלם והכולל ענותן כהלל הרב ועצום

הקדמה

כמהר"ר אברהם ששון נר"ו בן לאותו צדיק הרב המובהק מאיר כברק כמהר"ר ישועה ששון זלה"ה. לו נאווה תהלה שיתין הלולי. אשר נתעסק בקדשים גם בפעם הזאת לשלוח ספרי זה ליד מע' הרב השלם כמהר"ר אברהם ברוך פיפירנו נר"ו לעוב"י ליוורנו יע"א להוציא לאור הדפוס הני מילי קטני שיחה קלה הרי אלו מקולי. כאשר עשה ביום הזה נתעסק בקדשים באה"ר וחי"ן נפק דק קורא להגיה בכל כחו בכל כוונתו לאפוקי ולעיולי. ותפלתי קבע ליפוש חיי סגי ומסגי מלא ברכת ה' בהשקט ובבטחה והיתה הרוחה בבנים ובני בנים יראי ה' וחושבי שמו זרעא מעליא צניע ומעלי אבי"ר. בכך קול צללו שפתי אנא ה' הושע את עמך את שארית ישראל ועשה עמנו נס ופלא. עיני כל ישראל עליך יום יום ידרושון אימת אתי בר נפלי. השקיפה ממעון קדשך מן השמים מלך ביופיו תחזינה עינינו יודו לה' חסדו ונפלאותיו אשר עשה יאמרו גאולי. ואסף נדחי ישראל בזרעו יקבץ טלאים אל תוך ירושלים קומו ונעלה. וכהנים בעבודתם שם יזבחו זבחי צדק יקבצו לך אילי. ולוי על דוכן ש"ר השור"ר בתוף ובכנור ידיו גליל"י.

כ"ד החותם פה ארם צובה בחודש סיון שנת מישרים אהבך
הצעיר אברהם בן לא"א ועט"ר הח' השלם הדיין המצויין עצום ורב
כמהר"ר ישעיה הדיין זלה"ה

- א -

אמונה

כתוב בתורה שמע ישראל וכו', והיא מצות עשה ליחד את השם ולהאמין באמונה שלימה. כי ה' נתן את התורה לעם בני ישראל ולא תשתנה לשום אומה. מדור דור מימים ימימה. יליף נתינה ע"י משה רבינו ע"ה רבן של כל הנביאים משמי שמימה.

והנה בעיקר היחוד ושלא לעבוד עבודה זרה. כבר עמדו אנשי כנה"ג בתפלה ובטלו ליצרא. ונתקבלה תפלתם וחמתו עברה. וגם רוב האומות בימים האלה ובזמן הזה כולם מודים שהקב"ה יחיד בעולמו. וכולם פה אחד אוהבים לשמו. והם מודים שהקב"ה נתן את התורה לישראל עמו. והנה חדשים מקרוב באו מוקצים שבעם טפשים שקלקלו ההולכים אחר החקירה והדרישה. דלית בהו ממשא. ואין ולא ורפיא בידיהם. ודעותיהם שונות עזבו את אהליהם. וקצת מעמא דארעא. עברו חוק נדה גם נעה. באומרם כי האדם כעשב נברא ולא ליראה. וסופו ימל ויבש ואין עליו דין וחשבון נשוי פשע וחטאה. וקצת מהם אמרו כי יש דין וחשבון לאדם והדבר שקול ולא מכרעא. כך שמעתי מפי השמועה.

אכן התימה יגדל עליהם כי הן האדם כששולח ממונו בספינה. מבקש להבטיחו אצל בני אדם שישארו ערבים ומוציא הוצאות כדי שילך ממונו בלתי הפסד ובוא יבוא ברנה. ע"כ צרה שלא תבא ויפרעו ע"ס פרוטה אחרונה. זה שנקרא סיגורטא ואנו רואין בעינינו כי אחד ממאה אינן נשברין ובאים למנוחה נכונה. ואפ"ה על הספק נותנים ר"ב הונ"א. ואפילו שיש להם ממון רב כהנה וכהנה. מ"מ הם מתפחדין על העשרה שיש בידם שלא תשאר תשעה וממנו פנה. וא"כ כ"ש וק"ו בן בנו של ק"ו שאפילו לפי דעתו כי הדבר שקול מ"מ על הספק יש לו לדאג על נפשו העלובה. שלא תאבד טובה. בעולם הנצחיי עולם הבא. שאם יאמרו לו לאדם הרי שלחן לפניך ויש בו מינים ממינים שונים. וכל המאכל שיש לפניך כולם הם חשובים וספונים. וכולם הם מתוקנים ולנפש הם מעדנים. דשנים ורעננים. אך הזהר שלא תאכל ממין פ' כי מין זה עלה כלו קמשונים. ואם אתה אוכל ממנו הלא תדע כי סופה מרה כלענה. ואם תאכל ממנה. בע"ה יתן לך אח"ו לחם צר ומים לחץ ומכה טרייה בלתי חושבנא. וכל ימך מכאובים ונפש נענה. אם אתה מעביר את השעה ואוכל את ההיתר ומניח את האסור לא תאונה אליך רעה. היש לך חסרון דעת גדול מזה כי על הנאת שעה. יאבד עצמו מארעא. ויאמר בו גויעה. כי ממש עולם הזה הוא חיי שעה כי יזכור האדם העומד בחצי ימיו. כי אתמול היה ילד קטן מורכב על כתיפו של אביו ומתהלך באשמיו. ועכשיו עברו רוב שנותיו ולא אחרו פעמיו. ויחשוב בדעתו שג"כ יעברו עליו שנים כאלו והוא לקברות יובל ואל יהי חונן ליתומיו. וזה כל פרי ימיו. ונשכח כל השבע וכל העונג שענג את עצמו ואת בני ביתו והגיע לפרק הגזול ומאכיל כי לא נתן את דמיו. ואבד זכרו ואין

אומרים עליו כ'א אשר לא טוב עשה בעמיו. ואבד עולם שכולו טוב מידו. ואמר ה' להשמידו.

ואם יאמר האומר שקשה עליו יראת שמים. כי צריך אני לסגף את עצמי בעיניוים וכל ברכים תלכנה מים. כדי לעשות רצון קוני. בגופי ובממוני. אכן הלא תדע כי קלה היא יראת שמים למי שרגיל בה. ולא יאבד טובה. ואף כי ידע איניש בנפשיה כי לא בי היא והיום קצר והמלאכה מרובה. מ'מ הסברא נותנת כי מי שרגיל בה תמיד הוא הולך למנוחות שאננות. וזוכה לשתי שולחנות. ורמז לזה ממה שאמרו עבר אדם עבירה ושנה בה נעשית לו כהיתר א'כ כ'ש וק'ו שאם ירגיל עצמו לעשות מצות ומע'ט שלא יקוץ בהם ואדרכא בא יבא ברנה. ואשא משלי ואומר. לשתי שיירות שרצו לילך בדרך מרחקים ועמדו משמר מול משמר. לברר להם איש זריו להורות להם את הדרך שלא יהיו כתוא מכמר. ויבוא איש אחד ישר ונאמן צדיק כתמר. ויאמר להם הלא תדעו בני כי יש שני דרכים לפניכם אחד גנות ופרדסים ויש בהם פירות ותפוח ותמר. אכן סוף הדרך ההוא להיות מר. כי יש בו נחשים ועקרבים וארץ ציה ועיף בלי מים עליו נאמר. והדרך השני יש בו ג'כ גנות ופרדסים ויין חמר. אכן לכאורה אינו כמו הראשון בתכלית השלימות ויופי הפירות כי לפעמים יתמרמר. אכן לבסוף תגיעו לגנות ופרדסים ומיני פירות וכל מיני עדונים ויין המשומר. אשר בדרך הראשון לא ראיתם שמץ ממנו ואפילו אחת מיני אלף וטוב אחרית דבר מראשיתו. הפקחין שבהם הכירו האיש ואת שיחו כי הוא עובד אדמתו. ויסורו למשמעתו. ובכל אשר אמר להם לא הטו ימין ושמאל עד אשר הגיע כל אחד למכון שבתו. והטפשיין שבהם הלכו בדרך הא' והיו אוכלין ושותין ואומרים זה לזה זוהי דרך ישרה מוכיח עליו חזותו. ובודאי אנשים כאלה טפש כחלב לבם. כי לא שמו יראת אלהים בקרבם. כי איך אפשר על הנאת אכילת הדרך יאבדו מהם. טובה הרבה במעט הפרש שיש ביניהם.

ובזה נראה לפרש שזה רמז הכתוב ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וכו' הכונה כי אברם כינוי לגוף האדם. וכמ'ש בווהר וז'א ויאמר ה' אל אברם הוא הגוף השוכב והנרדם. לך מזאת הסברא שאתה סובר שהעוה'ז היא ארצך ועי'ז אתה מתענג בה ואל תרא יין כי יתאדם. ואל יקנא לבך בחטאים כי פתאום יבא אידם. וגם לך ממולדתך לא תסבור שהעיקר הוא לקחת אשה ולפרות ולרבות. ולהוליד בנים ויקראו לך אבות. ולחיות שנים רבות. וכ'ת מעשה אבות יעשו בנים ואבותי שקדמוני הלכו באלו הנתיבות. לז'א גם לך לך מבית אביך כי גם אבותיך לא טוב עשו פוקד עון אבות. והעיקר הוא אל הארץ אשר אראך היא עולם הגמול עולם שכלו טובות. ואף שנצטערת קצת בעוה'ז על קיום המצות סוף הכבוד לבא ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. כי תחזה בנועם ה' צור שוכן ערבות. ליהנות מזיו השכינה וכמה מעלות טובות. והוא אומרם דהאי עלמא דאזלינן מיניה לבי הילולא דמי ואח'ז נפשו לא חיה.

וארחיב לך הענין יותר למלך אחד שעשה לבנו חתונה. וקרא לאוהביו ומיודעיו לסעודה אשר מעשה ידיו כוננה. אכן יש מהם שקרא אותם לילה אחת ויש

מהם שנקראו חמשה או שבעה ימים קרא ושנ"ה. ויש מהם שא"ל שאתם תסדרו הסעודה ושאר צרכיה ואני נותן לכם בשכר זה מתנה. וזה שקרא לו ז' ימים שמח שמחה גדולה ונדד מעיניו השיבה. כי יש לפניו מאכל ומשתה ועידונים. והנה אם נניח בכף מאזנים איזה עדיף מחבירו ודרכיו מתוקנים. בודאי כי אותו שעומד ומשרת עליהם הוא ציר אמונים. שהרי מכל המאכל שהם אוכלים הוא אוכל מינים ממינים שונים. ואחר זה לוקח המתנה. ומסתפק ממנה. הוא ובניו זה כמה שנים. ועל שלא אכל בו' ימי המשתה בכבוד ועל גבי כסתות וכרים. לא יחוש על זה כי הוא יודע כי לבסוף המלך כבודו הוא מרים. אכן שאר הקרואים טח עיניהם מראות כי אלו הז' ימים חולפים והולכים ואח"ז ישאר לבדו עמוס התלאות.

והנמשל מובן מאליו, כי הן האדם קראו הקב"ה לדור בעה"ז שבעים שנה. ואחרי זה מטא זמנא. לתת דין וחשבון לפני שוכן מעונה. ויש שקרא אותם לחופה היא העוה"ז ס' או נו"ן שנים ואח"ז יבוא זמנו ולא ידעו אנשי ביתו אנא פנה. ויש שיחיו מ' או ל' פחות ואחר זה קראו למקוננות ותבואינה. ובא עד קיצו ונשכח כל השבע ואבד שמו במקום דלא שלטא ביה עינא. וכאילו לא חיה כ"א יום אחד ונפשו נענה. וא"כ מאי אהניא ליה במה שעשה רצון יצרו ולית ליה הבחנה. כי הוא עתיד לתת דין וחשבנא. ע"כ מעשיו הרעים אחת לאחת למצוא חשבון ואחריה מרה כלענה. והניח רצון יוצרו בזמן מועט כזה שהוא צל עובר אבר כיונה. כי אם היה עושה כאשר צוה עליו רחמנא. היו כל דרכיו מתוקנים וזוכה לעולם הזה ולעולם הבא ובא למנוחה נכונה.

- ב -

ברכה

איתא בברכות „כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזול הקב"ה וכ"י" וכשם שאסור לגזול אפילו כל שהוא כן הוא אם אות ותיבה ידלג בכלל גזול לאדוני האדונים. ואוי לנו כי ידלג האדם כאיל למלאת בטנו זיני בישי האוכלים למעדנים. ובעת אכילתו נמשל כבהמות נדמו לבלתי נתון שבח והודאה לפני שוכן מעדנים. ואף כשכופה יצרו ומברך זורק הברכה מפיו כמשליך אבנים. ואילו ידבר האדם עם בנו ומשרתו ודאי שנותן לב יותר לדבר בנחת ויעש כונים. ובעת בואו לברך אלהי עולם ה' אשר בידו נפש כל חי לא ידע מאי קאמר ולרוב המהירות כולע אותיות ותיבות בברכה ולא ישא פנים. לעשות כוונת"ם למלאכת שמים ואין דעתו כי אם על הפרי אם נגמר בישולו הנצו הרימונים. או עדין צריכים זמן וזמנים.

ואילו ישכיל האדם יראה כמה גדול עונו מנשוא כי הרי כשיהנה האדם ויאכל למלאת בטנו צריך זמן מה כדי לגמור אכילתו ובפרט אם הוא מינים ממינים שונים. אכן הברכה שיעורה כדי שיושיט ידו לכלי ויקח הפרי בזמן הזה שפתותיו שושנים. ובפרט אם ירצה לברר הפרי שיהיה טוב דשנים ורעננים. בשיעור זה יברך ראשונים ואחרונים ומכ"ש אם היו מסובין לשתות עם גדולים וזקנים. שהגדולים מברכין ומוציין ידי חובתם ואין עליהם דוקא כ"א להיות שומר אמונים. ואם אפ"ה לא ענה אחריו כמה קשה עונשו היש לך קלות בעבודת הבורא גדול מזה ונשלמה פרים שפתינו שפה לנאמנים. אוי לנו אהה עלינו כי הלא יראה האדם שאם שלח לו חבירו מבית לבית משאת וארוחה. כמה יגיעות יגע ובאפו אש קדחה. עד שיחפש לו מה מין טוב יש בעולם שישלח לו במקומו מנחה. ואם לאו בר הכי שאינו מקבל. תשלומין עומד ומצפה מתי יאמר לי לעשות לו איזה שירות אפילו שאינה לפי כבודי כדי לתור לו מנחה. ואם לא בא לידי אחת מהנה כשיראה חבירו בא כנגדו מקדים לו שלום כעבדא קמיה מריה בשתי ידיו וזכות כאחת בעקירה והנחה. ואומר בדעתו לפחות אתן לו שכר שיחה. ואוי לה לאותה בושח מה נענה ליום פקודה ויום תוכחה. למי שמעדיף טובו עלינו בכל עת ובכל שעה וצוה לארץ להוציא כל פרי ופרי בזמנו והולידה והצמיחה ובכל עת וזמן עושה עמנו חסדים גדולים ויראה מנחה. ואנו מעלמין עין ח"ו ואותי עזבו היינו עזובה היינו שכוחה. שלא לתת שיר ושבחה. שממציא לנו מזונותינו יש מאין בברכה והרוחה.

ועוד כי האדם עושה עם חבירו טובה אחת בימיו ולפי שלא נתן לחבירו דמיו תמיד הוא זוכרה ואם חבירו מת קודם שהשיב לו תשלומיו. אז יהיה חונן ליתומיו. א"כ הקב"ה שתמיד משפיע עלינו טובה. כמה אנו צריכין לקלטו ולשבחו באהבה רבה. ובחידוה ובחיבה.

ואמרו ז"ל בעתם לא נאמר אלא בעתו שכל אחד מזמין לו הקב"ה פרנסתו בעתו דכיילין ליה בקבא רבא. ואמרינן בברכות דף ל"ה אסור לאדם שיהנה מהעוה"ז בלא ברכה וכל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה מעל מאי תקנתיה ילך אצל ח' מאי עביד ליה הא עבד איסורא אלא ילך אצל ח' מעיקרא וילמדנו ברכות כדי שלא יבוא לידי מעילה וכתב הרב מנורת המאור ז"ל דאמאי קרו ליה מעל לפי שכל מי שהוא אוכל בלא ברכה. חושב בדעתו שכחו ועוצם ידו עשה לו זה ודמי קא יהיב דהבא פריכא. וקנין כספו שקנה במשיכה. ואינו כן כי הכל מאתו יתברך ודל זוזי מהכא. כי הוא אביך קנך. ומשלו נתן לך.

ואמרינן עוד בגמרא ר' לוי רמי כתיב "לה' הארץ ומלואה" וכתוב, "והארץ נתן לבני אדם" ל"ק כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה, נמצא כי המברך כאילו נתן דמי הפרי כסף מקנתו. לכן פקח עיניך וראה בעין שכלך שאם יש על האדם חוב גמור והגיע הזמן לפרוע חובתו. ואין בידו מאומה לפרוע חובו וא"ל בע"ח איני מבקש כלום כ"א לשורר לי בקול רנה. כי שמעתי עליך שיש לך קול נעים ושפתותיך נופת תטפנה. ודי לי בזה לפרעון חובך וזווי לא בעינא. ואז הלוה עלץ לבו בקרבו וסר ממנו היגון ואנחה. ותבוא במקומה שמחה. ואומר עלי לפתוח לדודי. אשירה נא

לידידי. ואם הוא אמר לשיר לו שיר אחד אני משורר לו כמה שירים כי אומר לו חיים וחסד עשית עמדי. כי נפרעת חובך בדבר שהוא קל ועל זה שמח לבי ויגל כבודי. ופקודך שמרה רוחי. ואם תרצה אני בכל יום אבוא אצלך עד שתשמע קולי בשיחי. ובכל עת אני בא אצלך ברצוני שלא בעל כרחי. ואם בכל עת תלויני סחורות. ותקבל ממני זמירות מה טוב ומה נעים. כי נהיה תמיד אהובים וריעים. כן הדבר הזה כי הקב"ה נותן לאדם מזון ומחיה בכל עת ועונה. ונגזר עליו כמה מזונו בראש השנה. ולא בקש ממנו רחמנא. כ"א לברך בה"מ כתקנה. ודבר זה קל הוא ביד האדם מהו"ר ימהרנ"ה. ואדרבא ראוי לו לאדם לומר שהלואי שתקנו לנו חכמים ברכה יותר ארוכה כהנה והנה. ולפחות יהיה שיעור זמנה. כשיעור ששולח ידו בצלחת ובפיו נותנה. ולא אפילו בשיעור זה תכבד עליו העבודה ובמשא כבוד עליו כבדה.

ולא טוב עשו אותם בני אדם שאין דרכיהם מתוקנים כי יושבים על שולחנם בשתי ידיים זוכות כאחת ופוער פיו זרת רחבה ואוכל לשובע נפשו לפי רוב השנים. ובעת בואו לפרוע חובתו עצלה תפיל תרדמה נים ולא נים. ובשיעורו אותו. בניו ואשתו. שופך עליהם חמתו. ובעת שכופה יצרו ומברך רק שפתיו נעות וקולו לא ישמע כ"א שפה לנאמנים. ואף שלא באת עליו חבלי שינה מתעצל מליטול מים אחרונים. שהם חובה ועובר על דברי ח' ודעת זקנים. ואם תשאלו אתה מאמין בדברי רז"ל ומה שצוו לנו אף הוא ישיב כי אני מאמין בן מאמינים. ודבריהם חיים וקיימים ואורח חיים למיימינים. אכן מעשיו הם הפך מה שדיבר ועלה כלו קמשונים. וכראות מעשיו המכוערים בניו הקטנים. ממנו יראו וכן יעשו אף כשיגדלו ויהיה סי' לבנים. ואף אם יאמר להם אביהם ברכו ברכה אחת הם ישיבו כי לא נוכל טרחנים סרבנים. ולא יוכל להשיב להם דבר כי עליו הם מלינים. ואף מים אחרונים לא יטילו כי מעשה אבות יעשו בנים.

ואמרו בגמרא כי מים ראשונים האכילו בשר חזיר. מעשה ביהודי א' בשעת השמד שהיה מוכר בשר כשר ובשר חזיר שלא יכירו בו שהוא עברי. וכן היה מנהגו כל מי שנכנס לחנותו ואינו נוטל ידיו יודע בו שהוא נכרי. ונותן לפניו בשר חזיר וכל מי שנוטל ידיו יודע אותו שהוא יהודי. ואז נותן לפניו בשר כשר ליכול וליחדי. פעם אחת נכנס יהודי אחד ולא נטל ידיו וסבר שהוא גוי ונתן לפניו בשר טמא. בא לעשות עמו חשבון על הפת ועל הבשר א"ל כו"כ יש לי עליך שהבשר שאכלת עשרה מנה דמיה. א"ל אמש אכלתי בשמונה והיום בעשרה. א"ל זו שאכלת של חזיר והיא דמיה יקרה. כיון ששמע כך אחזתו רעדה שגדולה עבירה. א"ל בצנעא אני יהודי ונתת לי בשר חזיר והנחת אותי לעשות עבירה חמורה. א"ל תיפח רוחיה דההוא גברא. לפי שראיתך שאכלת בלא נטילת ידיים סברתי שאתה גוי ולפיכך קלקלתי את השורה. ומים אחרונים הרגו את הנפש. מעשה באדם אחד שאכל קטנית וירד לשוק והיה פיו וידיו מלוכלכות מסעודתו. וראה אותו חבירו והלך לאשתו. א"ל תני הטבעת לבעליך והא לך הסימן כי קטנית היתה אכילתו. בלילה בא בעלה וא"ל איש אחד בא וא"ל שלחי לבעליך טבעתו. כיון ששמע בעלה כך קם

והרגה ולכן אמרו כי הרגו את הנפש מים אחרונים. לכן צריך ליזהר בה כמו שתקנו לנו חכמים ובבונים.

ואם חננך ה' בבנים. תזמן עמהם ותברך בה"מ וכולם כאחד עונים. יחד בקול רם כי הרמת הקול מעורר הכונה. וילכו מחשבות זרות מלבו ואז בא יבא ברנה. לא כן אם מברך בלחש המחשבות זרות עליו יתרבו. ומתחילת הברכה עד סופה אותו יסובבו. ואיהו גופיה לא ידע מאי קאמר. ואינו זוכר בדעתו מה מוציא בשפתיו כ"א הביאו לפניו את המוגמר. ויין חמר. ותפוח ותמר. לכן צריך לברך בקול רם כדי שידע מה מוציא בשפתיו ואז מצותיו שמר. ויזהר לברך במיתון ובנחת כמונה מרגליות ובלשון תחנונים וכשיראו בניו כן ממנו יראו וכן יעשו לנהוג כן כל ימיהם סימן יפה לבנים.

ואם חננו ה' בדעה. ויראת ה' בלבו בצנעא. ורואה לאביו שיש בו מדה רעה. שאין מברך ברכות כראוי וכשורה. ואינו נוטל מים אחרונים להעביר סטרא אחרא. אז אדרבא הבן יהא נזהר יותר לעשות ציווי חכמים בפהרסיא. ומעשיו קמי כולא גליא. ואז האב יתבייש ויקום גם הוא בזרזות לתקן מלאכתו קמי שמיא. ויוסיף על השמועה לעשות מלאכת שמים כסולת נקיה. ואביו שנהג כן לפי שלא היה בו דעת להחזיר את עצמו. ועוד שאפשר שאף שהיה אביו מכלימו. לברך כראוי לא היה שומע ממנו ולכן נשאר במומו. ובזה נראה שזה מש"ה, „בן חכם מוסר אב ולץ לא שמע גערה“. והכונה אם הבן הוא ח' אז יהיה מוסר לאב לפי שכשיראה לבנו שהוא מתכשר במלאכתו וקמי שמיא מחוי. הדריה וזיויה. אז גם האב נפשו תתאוה. ואדרבא מוסיף על מה שעשה בנו ולפחות הצד השוה. ולחסר ממה שעשה בנו לא אפשר כי הברשה על פניו מסוה. ולץ לא שמע גערה. שאם הבן הוא לץ מלבד שאינו מחזיר אלא גם הוא ליתיה בחזרה.

וכתב בזוה"ק פ' תרומה דף רי"ח, „מאן דמברך להקב"ה מגו שבעא בעי לכוונה לביה ולשוואה רעותיה בחדוה ולא ישתכח עציב כלל אלא דיברך בחדוה וכו' וכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי יהבין ליה בחדוה ובעינא טבא ובג"כ לא ישתכח עציב כלל אלא בחדוה ובמליץ דאורייתא" ע"כ. ופי' הרש"ב כי העצבות היא מצד הקליפה והשמחה מצד הקדושה לכן יאכל וישתה דבר המשמחו. כדי שיברך בשמחה בכל לבו וברוחו. וזה סגולה לאדם להתעשר אם יסדר אדם שבתו. בשמחה ובקול רם ויסיר ניעו וכיחו. וכד אסתלק מהאי עלמא אית ליה אתר מתתקן בעדן נוחו. ע"כ.

מזה למדנו דכל המברך בה"מ בשמחה ובטוב לבב ובשיר רננות. אז על ידי זה יזכה לשתי שלחנות. כי יתעשר בעוה"ז ויש לו מקום מוכן בג"ע ורוחו ונשמתו מזיו השכינה הם נהנות. כי בזמן הזה שאין לנו מזבח להקריב עליו קרבנות. שלחנו של אדם הוא במקום מזבח לכפר לנו עונות. ומי הוא אשר ישמע לדברים אלו ולא תבער בו אש להבה לעשות כמו שצונו לנו חכמים. שהיא מצוה קלה עליו להוציאה אל הפועל באפס דמים. ועל ידה יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים. וסוף הכבוד לבוא כי יזכה לשני עולמים. ונראה שהט' הוא לפי שפי' שמברך בכוונה ומבין מה

שמוציא בשפתיו ושהוא זן אותנו בחן בחסד וברחמים. אז יכיר רוממותו ית' ושהוא רם על כל רמים. ושהוא זן מביצי כינים ועד קרני ראמים. אז יכנס בו יראת שמים ויהיה נמנה ונחשב עם ישרים ותמימים.

וכשישכיל האדם בדעתו ויבין דלמה ברא הקב"ה הרבה מיני פירות יצאין וכבשים ועתודים. אי משום כדי לקיים מין האדם בעולם שלא יהיו נדים. הא אחד סגי ולמה כ"כ מינים ממינים שונים אלא ודאי כדי להיותם לפני ה' מודים. על כל מין ומין בפ"ע וכשיתחדש פרי בעולם יזכור מה שעושה לנו הבורא חסידים. כל דבר בעתו מה טוב וכדי שתהיה תהלתו בקהל חסידים. וז"ש אדוננו דוד במזמור ק"ט „אורך על כי נוראות נפלאתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד“. הכונה אורך על כי נוראות נפלאתי. כי פלאי פלאות יש בענין יצירתי. כמו שפי' הרד"ק וכו"ת הא כל בעלי חיים הם בהפלאה ולמה דוקא על עצמי שמחתי. לזה השיב הן אמת כי נפלאים כל מעשיך שבראת והם כל בעלי חיים אכן שאר בע"ח אין מי שיכירו. לעשות נחת רוח ליוצרו. אבל לי נתת השכל וז"א „ונפשי יודעת מאד“ להכיר בגדולת הבורא כי פרש עלי אורו. ואותיות מא"ד היא אד"ם רמז כי אני אדם ונתן בי השכל להבין ולהשכיל כי הכל הוא במאמרו. ולתת לו שבח והודאה ע"כ דבר בפ"ע ויהי שירו. ולהיות מורא שמים עליו בכל עת יראת ה' היא אוצרו. ולא לאכול למלאת כריסו בלי נט"י וידיו טמאות. ואינו משגיח על הברכה ושעושה עמנו נסים ונפלאות. דאם עושה כן הו"ל כמו הבהמות שהם שמחים ברוב תבואות. ואינם נותנים דעתם על שאר הנאות. וגם האדם כיון שעושה כמעשיהם למה יבקש על מאכלים היפים וגלוסקאות. והיה ראוי לו מאכל השעורים ולמה הפרישו משאר בע"ח ונתן לו הרבה מיני הנאות. ודאי אין זה כ"א להיות למופת ולאות. להכיר חסדי האל שעושה עמנו בכל יום פלאי פלאות. כי הן האדם בחירי ברא לו השכל להיות גמיר וסביר. להיות לשונו תמיד תהלה מגביר. להלל ולקלס לאל כביר. ורבים מעמי הארץ שאינן נזהרים בברכות ולא בנט"י ראשונים ואחרונים ולא שמו אלהים לנגדם. אכן כשהם יושבים על הת"ח או מיסב עמו בבית מועדם. אזי הם מברכים כראוי ונוטלים לידים תחילה וסוף כי יתביישו מהם ועליהם נופל פחדם.

ובזה נראה שלזה אמרו כל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה מעל מאי תקנתיה ילך אצל חכם ר"ל שתמיד יסב עם הת"ח וע"ז יבוא לידי ברכה שהת"ח תמיד נזהר בברכות ועונין אחריו מקודש. ואחר זה נעשה לו ההרגל טבע וכיון דדש. והמקשה לא הבין את דבריו והוקשה לו ת"ח מאי עביד ליה הא עמיד איסורא ותני' דכונתי היא מלאכה התלמידי חכמים ויתלמד ברכות ויראה דבר חדש. באופן שענין הברכות נקיה וקלה. ועל ידם יעלה מעלה על גבי מעלה. ונראה שזה מה שרמזו רבותינו ז"ל שבזמן שבית המקדש קיים היה קרבנו של אדם מכפר לו ועבשיו שלחנו של אדם מכפר עליו דהכונה בדורות הראשונים שהיתה התורה עליהם חביבה. והיה להם רוח נדיבה. והיו מוציאים הרבה ממון כספא ודהבא. לעשות רצון קונם באהבה רבה. והיו מביאים אשם תלוי על ספק עבירה וגם קרבן נדבה. אבל בדורות הללו

אשר תעו במדבר בישימון ותמיד הם להוטים אחר תאות הממון. לפחות שלחנו של אדם יהיה לו לכפרה. כשיברך ברכה הגונה בשפה ברורה. ולידע מה מוציא בשפתיו לכווני אימרא. כי דבר זה אין צריך לא כסף ולא זהב ולא שום דדרא דממונא. ולא טורח הגוף כי אם שכל עצמותיו תאמרנה. ולברך בשמחה ובטוב לבב לפני שוכן מעונה. ובפרט אם הוא משורר בקול נעים ובכונה. אז עי'ז יזכה לג'ע במנוחה נכונה.

ומעשה ביהודי אחד שהיו קורין אותו ר' בונים והיה זקן וקובר מתים. ואחד מן העתים. השכים לבה'כ וראה שם אדם ובראשו כתר עשבים. ופחד ממנו וסבר שהוא שד א'ל וכי אינך פ' שמת אתמול וקברתיך לפני רבים. א'ל כן א'ל והיאך אתה באותו עולם. א'ל בטוב והן צדיק בארץ ישולם. א'ל והלא אתה אדם קל. ומה זכות יש בידך שחזרת לכאן בנקל. א'ל רק בזכות שהייתי אומר הברכות בקול נעים. בזכות זה הביאוני לג'ע ומכבדים אותי ושם מצאתי מרגועים. וזה הסי' שאני הוא שקברת אתמול כי תראה שהתכריכין שלי קרועים. לפי שקרעת אותן כשהלבשתני התכריכין. א'ל ומה זה עשבים שבראשך א'ל הם עשבים שבג'ע שכבואי לכאן אני מכין. כדי לבטל הריח הרע של עוה'ז. השפל ונבזה.

ואיתא במדרש תלפיות בדף ע'א משם ס' החינוך כי אות פ' אין בברכת המזון לפי שכל המברך בה'מ בכונה. אין שולט בו אף ותמיד הולך במנוחה נכונה. וגם מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו מן הברכה העליונה.

יותר טוב לברך בתוך הספר ולא בעל פה כי עי'כ מעורר הכונה. ומכין מה שמוציא בשפתיו ובא יבא ברנה. וצריך לברך מיושב ולא כשהוא הולך אנה ואנה. ואפשר לרמוז זה במילת ושב'ת בר'ת וחייב שתשב בכל עת תברך. כי עי'ז תביא בלבך יראה ומורך. וכמו שבעת האכילה. ישב במיתון על אכילתו והמתין לה. עד שנגמר בישולה. כן בעת התשלומין צריך לברך מיושב ובמיתון ולא במהירות ובבהלה. ואם יאמר אדם א'כ לפי אכילתי. כן תהיה ברכתני. ואם אכלתי ואני הולך. כדל והלך. גם ברכתני אין קפידא. אם לא אברך במקום סעודה. הא ודאי כי זה טעות גמורה. ולא זו דרך ישרה. כי גם בתחילה שאכל והוא מהלך עשה עבירה. שהרי אמרו ז'ל בקידושין דף מ' ת'ר האוכל בשוק כשהוא מהלך דומה לכלב וי'א פסול לעדות. והתוס' הקשו שם מדאמרינן בירו' דר'ש בר ר' הוה קא אכיל בשוקא חזייה ר'מ. א'ל אין שבח לתלמיד לאכול בשוק משמע דלאחר אין קפידא. וע'ש מה שתירצו ור'ת תירץ דהא דאסור סעודת פת דגנאי הוא לו ולי הדל אפשר לחלק בי יש חילוק בין כשאוכל בשוק בחנות. לאוכל בשוק והוה הולך על רגליו ממקום למקום כי ודאי שהוא גנות. והאוכל בחנות והוא יושב לפני ב'א אף עפ'י שמותר לעשות זה. מ'מ לת'ח אין ראוי לעשות כן כי הוא בעיני הבריות נבזה. אבל האוכל והוא הולך על רגליו ממקום למקום דומה הוא לכלב. אם ישית דעת ולב. לכן צריך להכין מקום מושבו. בעת אכילתו ובעת בואו לברך ויכוין את לבבו. ואז אשריו ואשרי חלקו ומה יפיו וטובו. כי ודאי עי'ז ה' אהבו.

איתא במדרש „וכי תמכרו ממכר לעמיתך וגו' אל תונו איש את אחיו” כתיב „והנה ה' נצב על חומת אנך”. רבי ברכיה אומר בכל העבירות כתיב נושא עון ועובר על פשע ברם הכא לא אוסיף עוד עבור לו, הרי כמה קשה כח הגזל. ר' יודן בשם ר"י ובצעם בראש כולם קופה מלאה עונות מי מקטרג בראש כולם הגזל ע"כ.

ראה כמה הוא קשה עון הגזל והנה אם יכנס בלב האדם חמדתו. לגנוב ולגזול את חבירו קשה עליו פרידתו. ותמיד הוא להוט אחר הממון ופיו ומעשיו יבשילוהו מוכיח עליו חזותו. וכמעשה שאמרו בגמרא שפעם אחת נגנב מבית המדרש כסא. ולא ידעו הרב והתלמידים מי נתן אותו למשסה. ויום אחד אחד מהתלמידים נטל ידיו ונגב בטלית חבירו ואז ראה הרב את כל אשר נעשה. ורוח ה' בו נוססה. ואמר היינו דלא איכפת ליה אממונא דחברי' ונפשו לא חסה. כפתיה ואודי על הכסא. והן עתה ראינו בני עליה והם מועטים שיאמינו חבירו על נכסיו הן בשותפות הן אם הכניסו לחנותו. לעובדו ולשרתו. היצר סמוך וגובר עליו ומגיע עצמו לפ' הגזל ומאכיל את בניו ואף שהיה מספיק לו מה שיבוא לו בהיתר כי יאמר בדעתו. למה אסגף את עצמי ובני ביתי להסתפק במועט הקצוב לי. והממון תחת ידי ובגבולי. ומי יודע ומי רואה אותי ומה שכתוב בתורה לא תגזול ולא תגנוב לא יבוא לדעתו ולא יעלה על דל שפתו. וע"ז אמרו בגמ' מפני מה החמירה תורה בגנב יותר מגזלן שזה משלם חובתו. תשלומי כפל וד' וה' משא"כ בגזלן. מפני שזה השוה כבוד עבד לכבוד קונו וזה לא השוה כבוד עבד לכבוד קונו כב יכול עשה עין של מעלה כאילו אינה רואה שנאמר הוי המעמיקי' עצה מה' ויאמרו מי רואנו ומי יודענו וכתיב אין רואה אותנו עזב ה' את הארץ ע"כ הרי שמצינו שהגנב עונשו גדול ויותר נכוה בנחלתו. מהגזלן שאינו קונה בכסף מקנתו.

ועוד מצינו חולה רעה. בקצת עמא דארעא. שאם האמינו חבירו על הלואתו. לא אפשר לבסוף עד שיכנס עמו לדין לעשות משפטו. ואמר הח' ההלואה תחילתה אהבה. וסופה קטטה ומריבה. והסיבה לכל זה כי לדעתו הקלושה. שע"ז יהיה עשיר ולא ידע כי אדרבא תהיה סיבה שיהיה עני ויגיע לו בושה. כי מאחר שאין מזלו וכוכב מערכתו. מחייב להיות עשיר מאי אהניא ליה חריצותו. ואם ה' לא יבנה ביתו. שוא עמלו בוניו בעבודתו. ועל זה אמר שהע"ה בחכמתו. במשלי סימן כ"ח „איש אמונות רב ברכות ואץ להעשיר לא ינקה” ופי' הפ' הוא מבואר כי אם הוא איש אמונות במשאו ובמתנו אז יהיה איש ברכה וברכת ה' היא מעשרתו. ואם אץ להעשיר שאם דוחק את השעה להעשיר הן בגזל הן בגניבה בערמתו ובתחבולתו. לא ינקה מחטאת הציבור שמוכרח לו לעשות און ומרמה ובידו ממש פסיק לחיותו. וכמעשה ששמעתי שפעם אחת אמר המלך לעבדו ומשרתו. לילך בשוקים

וברחובות קריה לדקדק על בני העיר במאזני צדק ומי שהוא שלם במשקלו יחיה באמונתו. ומי שיש בידו מאזני מרמה אפילו כמלא נימא ל'ו' תוסיף לענותו. בהכאה ועינוי ואפילו יצאה נשמתו. כי כן גזרה יצא מלפני כי כן דתו. ויתהלך מעבור בארץ לארכה ולרחבה והן נכזבה תוחלתו. כי לא תפס לשום אדם ויחזור לביתו. ויום אחד היה המלך יושב על כסא מלכותו. וירא את העבד ויאמר אליו מה עשית וכמה בני אדם תפסת ומי הוא אשר נסיתו. ויען ויאמר כי לא תפסתי לשום אדם יען כי יש מחשב גדול יותר ממני וממך ויודע תעלומות ואין חקר לתבונתו. כי הייתי עובר בשוק ושוקל ומחשב על המידות וכשהייתי רואה איש נאמן ומאזנים שלו שלימים אז הייתי רואה את חנותו. שהיא מלאה על גדותיה מינים ממינים שונים איש כברכתו. ואם ארא' במאזנים שלו שהם חסרים אז רואה לחנותו שלא יש בה כ"א כלים ריקים ועסוק בשקו ובתעניתו על חוסר פרנסתו. וא"כ מה אוסיף עוד לענותו. הנה שכרו אתו ופעולתו. ובזה רמזו המפ' ברמז א"ב ר"ת אמונה ברכה שאם יתעסק באמונה הנה הברכה אתו. ג"ד ר"ת גול דלות שאם יגזול את חבירו כדי להעשיר אז יהיה סו' לדלותו. כי בעון זה יצא נקי מנכסיו ונקי בביתו. כי לבסוף יחזור למכור כל הנמצא אתו. תשמישי ביתו. ולא ישאר דבר ברשותו. לא ממה שגזל וגנב ויצא בגנתו. ולא מה שהיה לו זהב רפידתו. כי יבקש לחזור על כנו כבראשונה ולא יעלה בידו כי העבירוהו מגדולתו.

ולזה אמרו ז"ל גמלא בעי קרנא. ולא יהבי ליה אפילו אודנא. פי' שהגמל לפי גבהו ורום קומתו. נתקנא מהצאן שיש להם קרנים והיה ראוי לו הקרנים לפי גדולתו. כדי לנהוג על הבהמות נשיאותו. ולכסוף אפילו אודנא לא יהבי ליה כי און הגמל קטנה כך היא ברייתו. כן האדם רוצה להתנהג ולעלות במעלה רמה. ולובש בגדי משי ורקמה. ומרחיב לו הבגד והגלימא. ולהלביש את אשתו טבעת עגיל וכזמו ותעד נזמה. ויושב בין אנשים גדולים ורמי הקומה. וכשלא ימצא לכל אלו בהיתר יעשה באון ובמרמה. בגזל ובגניבה ולכסוף דין גרמא. ליפול מאיגרא רמה. וליקח את כל נכסיו אשתו ויפשיטנה ערומה. ובין בני אדם יכלימה. כי מאחר שהורגלה לצאת בהינומא. בבגדי זהב ואבנים טובות ובין גדולי העם שם מקומה. ועכשיו שירד בו גלגל החוזר והיא פרועה ופרומה. ודאי שאולת היא לה וכלימה. כי הן עתה שינה שמו ושמה. וכ"ו גרם לו שרצה להשיג ממון שלא נקצב לו מלפני שוכן דומה. ורוצה להגדיל עצמו בגזל ובזרוע רמה. ועל ידי כן באה לו זאת הנקמה. ולא יזכור כי אדם להבל דמה. ולמה יחפור לעצמו גומא. ולהפיל עצמו ברשת אשר לו טמן עומקא ורומא. והרי היא נראית לעין כל גרופה וקטומה. וכמה פתאים עברו ונענשו ונפל שמה. ולמה אתה עושה עצמך כמי שאינו יודע וממך נעלמה. והרי כמה ב"א נפלו לתוכה וכמעט שכנה נפשם דומה.

ואתה ב"א למה תעלים עיניך מהם והיה העלמ"ה. ונראה דלזה רמזו רז"ל בערכין פ"ב תני רשב"ג מי השלוח שהיו בירושלים היו מקלחין מים באיסר וצוה המלך והרחיבוהו כדי שיתרכו מימיו ונתמעטו לגמרי חזרו והמעייטוהו והיה מקלח מים לקיים מה שנאמר אל יתהלל חכם בחכמתו וכו' ע"כ. ואפשר דכל זה ללמד

לאדם דעת. שאל תרדוף אחרי הממון להרבותו על פי זריזותך וחריצותך ובאפיק זיעת. הן בהיתר הן באיסור או לזה מזה ומזה ועושה עליהם מרמות וידיעתך מכרעת. ועושה סחורה בפרתו של חברו ושולח באניות ולוקח בהקפה. וחושב בדעתך כי אחרי זה תהיה עשיר גדול והולך בקומה זקופה. וידך תקיפה. אכן הלא תדע כי קשיא סיפא. כי יעדרו עליך עניינים רבים מגילה עפה. ולבסוף תעלה חרט בידך ונפשך עיפה. כי ממון אשר תסגל מהגזל והגניבה אין בו קיון והעמדה כי לבסוף נאבד ונספה.

לכן שמע בני איעצך ותן לעיניך תנומה. להסתפק במה שחננך ה' בהיתר ואפילו פת צנומה. ואל תיגע להעשיר כי אתה מכניס עצמך בסכנה עצומה. לאבד את כל הנמצא בידך עד החרמה. והאיש הנלכב יראה בעיניו שכלו שכל זה מעשה היצר כדי להפילו ברשתו. אחת שאין אומר לו בפעם הא' קום גנוב סך גדול בפעם אחת כי ודאי בזה לא יאבה ולא ישמע אליו וסר למשמעתו. אלא ראינו למקצת בני אדם המאמינו חבירו על חנותו וסחורתו. כי בתחילה לוקח קצת ממון לשם הלואה ואומר בדעתו. מסתמא לא יקפיד עלי בעל החנות כי אני מרויח בו ומחזירו למכון שבתו. ואחר שנכנס הממון לעובי קורתו לא מיבעיא שאין מחזיר גרושת"ו. אלא אדרבא מוסיף על שמועתו לפי שאז"ל עבר אדם עבירה ויהי בשנות"ו. נעשית לו בהיתר גמור עד הגיעו לפ' מי שמתו. אם לא שב בנתיים על חטאתו. ותמיד יצר של הממון מפתהו לגזול ולגנוב עוד כדי לנעול בפניו תשובתו. ותמיד פיו מכשילו על חמדת הממון.

וכמעשה שהיה בימי שהמע"ה בג' אנשים שהיו באים בדרך וחשכה עליהם ליל שבת קדש. והיה עמהם כסף וזהב ופחדו מהגנבים ומשודדי לילה. נתיעצו יחד והניחו הכל בכיס א' והלכו למקום אחד וחפרו והטמינו שם הממון ואמרו מי יודע זה המקום זולתי אנחנו אלה פה. וחזרו למקומם ושכחו בליל שבת קס אחד מהם ולקח את הכיס וחפר במקום אחר והטמינו. וחזר למקומו. ועשה עצמו כאילו לא ידע. וחביריו לא ידעו מזה כלום במ"ש הלכו שלשתם יחד לקחת כל אחד ממנו. ולא מצאו כלום והיה כל אחד אומר לחבירו אתה גנבתו אתה לקחתו. כי לא יש אחר עמנו. כ"א שלשתנו. הלכו לפני שלמה ואמרו לו שכך קרה לנו. א"ל למחר תבואו אצלי עד שאראה מי גנב הכיס. למחר באו וראה אותם מן החלון ועשה עצמו כאילו הוא נבון במבוכה רבה. ובאו ועמדו לפניו כמו שעה ועשה עצמו כאילו לא ידע מי יוצא ומי בא. אחר כך נשא עיניו וירא את הג' אנשים. לפניו נגשים. ויאמר להם מה לכם. שבאתם יחד שלשתכם. ולא ידעתי מה טיבכם. ויענו ויאמרו לו אנחנו האנשים אשר באנו אמש עכשיו באנו להשיב אותנו דבר. מי הוא חייב ומי הוא נקי ובר. א"ל המלך עכשיו דעתי מבובלת שראיתי ענין אחד ואיני יודע איזה צד יש לו תועלת. א"ל ומהו, א"ל בתולה אחת היתה מהלכת בשדה לבדה. ופגע בה בחור אחד וראה זיוה והודה. ורצה לשכב עמה כדרך גבר בעלמה. א"ל אל אדוני לא תקח אותי בלא קידושין ויבוא על ידי אשמה. ועשה כמנהג ישראל הכשרים שכותב את כתובתה. וממתין עד טבילתה. ואני עדין נדה ואם תרצה לך אל אבי ואמי. ולא

ימנעוני ממך כי אתה איש שלומי. ונשבעה לו על כך ואז לא נגע בה והוליכה אל ביתה. ואחר זה הבחור שכח המעשה ולקח אחרת חליפתה. אכן הבת עמדה בשבועתה. והיא היתה בת עשירי עם באו לשדך אותה. ונתן להם אביה הבת ותקן לה דונוייתא. וכסף וזהב ואבנים טובות ומרגליתא. וענין השבועה הבת לא גילתה. מפני בושתה. והגיעו ימי נשואיה ונכנסה לתוך חופתה. וכשבא אליה החתן א"ל אל אדוני לא תיגע בי כי אני נשבעתי לפ' שאתקדש לו והוא יושב בכפר סמוך למתא. באותה שעה קם הבחור בלילה ההוא ולקח הכלה. כמו שהיא מקושטת וירד מהחלון ולשום אדם לא גילה. והלכו שניהם אצל אותו האיש אשר נשבעה לו והוא נשבע לה. בדרך פגש בהם ליסטים אחד ורצה להרוג לאיש ולזנות עם הכלה ואח"כ ליקח את כל שללה. אמרה לו אוקיר למארך ולא תחטא גבאי ולא תגררם לעצמך קללה. וכן עשה שלא נגע בהם וחמל עליהם חמלה. וכשהגיעו לבחור הראשון א"ל הנני לפניך אם תרצה לקחת אותי לאשה. א"ל אין רצוני בך ואמר לבעל לך זכי במקחך כי היא אשתך ואתה אישה. וענין השבועה אני מוחל לה והיא שבותה ונטושה. ובשמעי זה הסיפור אני משתומם בדעתי. וכשה אובד תעיתי ולא ידעתי איזה מהם עדיף ויש לו שכר בעולם הבא. אם הבחור הא' שתפסה בדרך במקום שאין יוצא ואין בא. וכפה יצרו ועליה לא בא. וגם עכשיו ברצונה וברצון בעלה באה אצלו. ואפ"ה לא רצה לקחתה והניחה והלך לו. או החתן בעלה שקדשה לעיני יהודה וישראל ואפ"ה פירש כמשחל בינתא. או הלסטים טוב שהיה בידו זנות עם הכלה ולשוללה והוא אוקי ארעא אחזקתא. שנים מהם היו אוהבים הזנות ואחד אוהב הממון. אחד אמר זה שראה אותה בדרך ולא רצה לענותה. והב' אמר זה שהגיע עת חופתה ואפי' הכי פירש ממסתה. והג' אמר אינו טוב כ"א הלסטים שאם לא רצה לשכב עמה. לפחות היה לו ליקח הממון ויפשיטנה ערומה. וכיצד מלאו לבו להניח הממון גדולה לגימא. אז אמר שלמה אתה גנבת את הממון ואז פניו כסתה כלימה. נמצינו למדין מזה שאם נכנס חמדת הממון בלבו. תמיד יתאוה בקרבנו. מתי יבא לידי מה יופייו וטובו. ופיו יכשילו על רוב חמדתו בו.

לכן ילמד האדם לפרוש מתענוגי העולם שלא יצטרך להוצאה מרובה. לפי שאם הוא פזר גדול ורוחו נדיבה. נפיק מינה חורבה. שאם לא ימצא אצלו דבר שקבעו עליו חובה. אז מוכרח במעשיו להעציב את נפשו ולהדאיבה. כי יקח ממון מן הבא לידו ואפילו שהוא בגזל וגניבה. ויאבד ממנו טובה. שכר עולם הבא. ותמיד מחזר אחר הממון ולהוט אחריו כמעשה שהובא. לכן קחו צרי למכאובה. להסתפק במעט אשר חננך ה' שאם תפתח ירך אין לדבר קצבה. ותמיד תהיה הולך כסומא בארובה. ותמיד נפשך רעבה. ואח"כ נשבר או נשבה. וזה ודאי הבל ורעה רבה. וא"כ טוב פת חריבה. ושלוחה בה. ע"כ הירא את ה' יזהר במשא ומתן שלו להיות באמונה. והבוטח בה' חסד יסובבנו אתכא דרחמנא.

ואמרינן בפ"י דפסחים אמר רבה בר חנא, אכול בצל ושב בצל ואל תאכל אווזים ותרגולין ויהיה לך רודף עליך כי אתא עולא. אמר מתלין מתליא במערבא דאכיל אליתא טשי בעליתא דאכיל קוקולי אקיקלי דמתא יתיב ע"כ. ובודאי דכל זה

הוא משום דסופו אם לא ימצא בהיתר סופו להיות גזלנא. כי העושר והכבוד מלפניו ומזונותיו של אדם קצובים מידי שנה בשנה. וא"כ למה לו לסגל ממון שלא נקצב לו מלפני שוכן מעונה.

ואז"ל בא חבוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה. משמע שאם יבטל האמונה. סופו נוטל חייו ויורש גהינם וכביכול לא עביד דינא בלא דינא. ואמר הח' העובד את אדוניו בלי אמונה. ברבות העתים יבוא לידי סכנה. ואחריתה מרה כלענה. ובפרט אם הוא גזל רבים כגון המסים וארנוניות שיש על הקהל שאינו משלם במיטבא. וגזול את הרבים ואם בא אחד וליבה. ואמר לו אם און בידך הרחיקהו אף הוא ישיב תשובה. כי אפילו כדי מזונותיו אינו מרויח והגדול לפי גדלו. כל אחד כשיעוריה חייו תלויין לו. והן אמת כי רז"ל אמרו ג' אין הדעת סובלתן. ואחד מהם עשיר מכחש ועורר לויתן. ובודאי שקר ענה. וכופר בטובה אשר האלהים לו נתנה. ואנשים כאלה אשר מכבידין על העניים ועל האביונים. כדי שיקל מעליהם המשא לא שמו לנגד עיניהם לאדוני האדונים. וחמדת הממון מטמטם את לבם ליבא ועינא. וכמה עשירי עם ירדו מנכסיהם כהנה וכהנה. אשר בעינינו ראינו ואבותינו ספרו לנו ויי אי גלינא. ולא עוד אלא כי גובי המס מתיראים מהם ושופכים חמתם על אשר ימצאו בשוק איש שפל ברך. וללחצו בלחץ רב ולהביא בלבו מורך. לשפו"ך דמי"ם מהו"ר ימהרנ"ה. וכ"ש אם העשיר הזה בא בימים ובא עד קצו תכלה שנה. כמה לא חלי ולא מרגיש שכל מה שאסף וקבץ ומעשה ידיו כוננה. אחר העמל והטורח אזיל לבי אבידן כי מטא זמנא. והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. ופתח עליה ההוא ספדנא. אל שאו"ל בכינה. וכל המשתייר אחריו לית ליה ביה זכייה ועמדו זרים נותנה ואינו יודע למי נותנה. ואומרים ניכול מדיליה וניחוך עילויה לכו נרננה. ואוכלים ושותים ששים ושמחים עד כי כליא קרנא. וא"כ מאי אהניא ליה לאסוף הון בר"ב הונ"א. בגזל ובגניבה והוא מת מיתה משונה. ולקברות פנה. ואף במקום שיש לו בן וצריך לאצו"ר איסר כדי שיאמר בנו כמה אבא רחמנא. הא נמי ליתא ומעשה היצר והשטן עומד על ימינו לשטנו. שאם נגזר על בנו. שיהיה עני אפילו הניח לו בתים מלאים כל טוב כל הממון כמי שאינו. כי יהיה שפל כוכב מערכתו ולא ידע בין שמאלו לימינו. ואבד העושר ההוא בענין רע חוץ למקומו וחוץ לזמנו. ואם נגזר על בנו שיהיה עשיר אפילו הניח לו מעט ירבה הונו. ונושא ונותן בו ובעושר ובכבוד תרום קרנו. ובעיני כל העם ינתן חנו. וכל העושר ההוא קנתה ימינו.

וא"כ למה לך למיטרח לאסוף הון באיסור אשר לא יועיל הון ביום עברה. ואחריתו כלענה מרה. וכל מי שיש בידו גזל ומרמה. צריך לחזור בגילגול ולהעשות בו נקמה. לגדל פרע ולשלמה. ומי שיש בידו גזל אין תפלתו נשמעת. ואינו זוכה לראות פני השכינה ונפשו מגודעת. וכל זמן שאינו מחזיר הגניבה. לא יועיל לו לא צדקות ולא תענית ותשובה. כ"א בחזרת הגזל והגניבה. ופיוס וחרטה בתשוקה רבה.

ובכלל הגזל יש לאו במסיג גבול רעהו. והן עתה בדור יתום קצת מעמא דארעא פרצו גדר להשיג גבול בחניות ובבתים והארץ היתה תוהו. ועוד כי בין כך בדמים הרבה יעלהו. ומאכיל ממון ישראל לא"ה וכן לא יעשה בעם קדוש אפילו שמץ מנהו. ועוד בה. כי עובר על הסכמת רגמ"ה כמבואר בבאר הגולה י"ד סימן של"ד ומאבד שכר עולם הבא.

ואפילו הגוי גזילתו אסורה כמבואר בגמרא. ודברי הפוסקים והנה צור"ף עון חילול ה' החמור מכל עברה. ורבי' האר"י גילה שאם גזל מהעכו"ם יש יכולת לשר של האומה לגנוב מן הק' הטהורה. ובס' החסידים סימן תרס"א כתב שאחר שהגוי מת מלאכו בקבר הגיד לו. שישאל גזלו. והוא לא ידע וצעק הגוי המת על ישראל שגזלו והגביה קולו והענישו לישראל מן השמים שלקח ממון שאינו שלו. ולכן צריך ליזהר אפילו מגזל הגוי ולא יכניס עצמו אפילו בספק גזל כי יצר של הממון פגיעתו רעה. שאם יפיל על האדם רשתו לגזול אפילו קמעא. גובר עליו ועושה שם יתד תקועה. מבלי תנועה. ותמיד עומד ומצפה. אימתי יבוא לידי רבבות ואלפי. שהם מתוקים לנפש ומרפא.

ואם יבוא חבירו ויוכיחו. אז ותתפעם רוחו ואומר לא ידעתי את האיש ואת שיחו. ויצעק צעקה. ואומר מי הוא זה אשר שלח ידו בממון וניקה. ויסעו ממתק"ה וח"ו חבירי אין בו דעת. ולא אוזן שומעת. אכן כד דייקת שפיר יש מקום לדבריו והוא הגורם לעצמו שהרי אמרו ז"ל אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות ואין ידיעתו מכרעת. והוא כחמור יוצא במרדעת. ומראה לו היצר שאם לא יגזול ויגנוב הרי הוא מוטל ברעב הוא ובניו ואינו שם על ה' שברו. וכששומע מפי הח' הדורש כמה קשה עון הגזל וכמה חומרו. אומר בלבו מי יכול לעמוד בזה ועושה נח"ר ליוצרו. וכל אדם שאומר ריק זכיתי לבכי הוא אומר בדעתו אני מכיר בשקרו. ואיש כזה אין תוכו כברו. והן אמת כי הוא שגזל וטעם טעמו וחבל בעצמו. ולא החזיר הגזל למקומו. סובר בדעתו שכל אדם כמומו. אך בעינינו ראינו אף בדור יתום כזה כמה בני אדם יראי ה' וחושבי שמו. וכל אחד מתהלך בתומו. וה' עמו. ומשאם ומתנם בנאמנות גמורה. ומעולם לא שינו לשונם ולא דברו שקרא. וה' עזרם ומגינם ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו. ותמיד עומדים בהצלחתם ולא ידחו. וכ"ת מה אלו הראיות. שאתה מביא שכליות שמעיות. ומי הגיד לך שיהיו נקיות. ולא עסקניות ודבר זה אין יודע בו אלא הקב"ה השוכן בין כרובים וחיות. והוא בוחן לבות וכליות. אכן אשיבך תשובה נצחת. ולפני הכל נוכחת. כי באמת סימן גדול מסרו לנו אבותינו הקדושים ותורה בקרן זוית מונחת. כי הרי אמרו ז"ל באבות כל מי שדעת הבריות נוחה הימינו ואהבתו בלבם נתקעה. אף על פי שלא ראו ממנו שום מעשה ולא אפילו מפי השמועה. ודאי שדעת המקום נוחה הימנו כי בודאי מעשיו הם בצינעא. לא כן אם אין דעת הבריות נוחה הימנו וכל מי שיראה אותו פגיעתו רעה. אעפ"י שלא עשה לפניהם שום רשעה. אין דעת המקום נוחה הימנו ומעשיו מגיעים עד רום רקיעא. ואל יאמר אדם שיש בידו ממון חבירו שאם אני תופס ליטרא הרי נותן אני לצדקה כשיעורה. ויהיה זה לכפרה. כי טוב לו לאדם

שלא לגזול אפילו שוה פרוטה ולא יתן הרבה לצדקה זוהי דרך הישרה. מאשר יגזול מעט ויתן הרבה לצדקה ותהיה מצוה הבאה בעבירה. ובזה רמזו המפ' בכונת הכתוב בצדקה תכונני אכן רחקי מעושק שלא יהיה ממון זה מאיסורא. כ"א דוקא מיגיע כפיך ובהיתרא.

גם בכלל הגזל והגניבה מי שגונב חידושי תורה מאחרים. ואומר שהוא חידוש כדי שיהיה כבודו מרים. ובזה נראה לפ' כוונת התנא באבות, "ר"י אומר יהיה ממון חבירך חביב עליך כשלך והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך וכל מעשיך יהיו לש"ש" ויש לדקדק דמה יש קשר וסמיכות מ"ש יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך למ"ש והתקן עצמך ללמוד תורה. ועוד מהו מילת שאינה ירושה לך אך עפ"י האמור א"ש ומשם באר"ה. והוא כי התנא מדבר כלפי ח' בן חכם כמו שפי' רש"י ז"ל והענין כי מצינו לפעמים מתרשלים בעסק התורה בני החכמים ולית להו בה ברירה. ולא יחדשו בה שום חידוש מסיבת כי יש להם חידושים מאביהם ומשנתם סדורה. ומשתמשים באותן חידושים בפני ב"א ועושה עצמו כאילו הוא הכינה וגם חקרה. ובזה פי' בכוונת אומרם הזהירו בבני ע"ה שמהם תצא תורה. הכוונה הזהירו בבני ע"ה ובתורתם כי תורה דיליה היא כי אין לספק שמא גנבו מאביהם או אביהם למדום לכן תורתם נקיה וברה. כיון שאביהם היה ע"ה ומהתורה חסורי מחסרא. ובזה א"ש כוונת התנא וה"ק יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך שלא לגזול. ומזהירך עוד בדבר שהוא דומה לגזל והוא מי שמשתמש בתורה שאינה שלו. וז"ש והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך מאבותיך אלא למוד בתורה שאתה מחדש מעצמך. ואז ועי"ז וכל מעשיך יהיו לש"ש לא כן אם אתה גונב החידוש והוא אינו ממך. נמצא כי אין מעשיך לש"ש כי אתה איש עני ומך.

- ד -

דבור

דבור חול ביום שבת אסור. ודרשו רז"ל ודבר דבר שלא יהא דיבורך של חול כדבורך של שבת והנה בעיני העם יפלא. כי מה איסור יש בדבר שלא לדבר דברי חול בפה מלא. ואדרבא עונג הוא לו אם ידבר כל צרכו ובהכי ניחא ליה. אכן הלא תדע כי רז"ל ע"ה לא עשו לנו שום דבר שיצטער האדם בו. אלא אדרבא תיקנו שינוח גופו בעוה"ז ולעוה"ב במהרה יבוא. ואילו ראו שיש בו עונג לשבת ומה יפיו וטובו. לא היה נאסר ואדרבא ראו שיצא ממנו יגון ואנחה ויבואו לעשות מלאכה מידי דבר בו. הלא תראה כי רז"ל התירו לנו לדבר על ענין שעבר. ואפ"ה מצינו הרבה פעמים כי ישב אדם לדבר עם חבירו בענין שעבר כבר. ובתוך כך ידבר ג"כ על מה שלעתיד והוא אומר קניתי סחורה פ' והיא בזול זך לקחי ובר. ובא רעהו

וחקרו כי אני מוכר לך פחות ממה שקנית. ואתה לא יפה עשית. ויענהו חבירו הב לי ירך ועשה ת"כ בלתי חשבון השבת ואני קונה ממך. כל הנמצא עמך. ואם לא תאמין הרי לך מעות והניח הסחורה במקומך. והרי הם קנו ומכרו והשבת לא זכרו. ואפילו במה שהתירו לנו. עברו חוק הפרו ברית מכרו וקנו. כ"ש אם היו מתירין לנו שרו חכימיא. לדבר על צרכים שרוצה לעשות למחר כי יבואו לחלל שבת בפהרסיא לקנות ולמכור פרקמטיא. ונראה דמה שהתירו לדבר בלשון נקיה. על מה שכבר עבר בתר דפניא והוא כי מדרך האדם טריד בעסקיה ונושא ונותן ולפי שעה רואה שנכסיו מוצלחין. כי מוכר בהקפה או עושה חליפין ולעת עתה אינו יכול להבחין. אכן ביום ש"ק שהוא פנוי מעסקיו משכיל בדעתו שלא טוב עשה ואם יעשה כן פעם אחרת אין נכסיו משביחין. ואומר מכאן ואילך חושבנא טבא ושלא לשוב עוד לכסלה ואז ודאי יהיו שמחים.

ורמו לאדם אשר חיה ס' שנה. ובאו ימי הפקודה וחלפו ימיו והנה תסובינה. ונכנס ליום השביעי היא יו"ד שנים להשלים השבעים שנה יתחרט בהם על מה שעשה כבר ושלא לשוב עוד לעשות כבראשונה. ואם לא עכשיו אימתי כי יכין צידה לדרכו כי צריך הוא הזמנה. והוא אומרם לא נתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא לעסוק בהם בתורה במקרא ובמשנה. כי שבעת ימי השבוע הוא רמו על שבע עשרות של שנות האדם ויום השביעי הוא רמו כי הגיע הזמן לתת חושבנא. ואמרין בגיטין פ"ד בהני תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהם דמפקי עבדייהו לחירות ודסיירי נכסייהו בשבתא ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא דאמר ר"ח בר אבא אר"י שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בשבת ואחת קבעה סעודתה בערב שבת ושתיהן נעקרו ופי' רש"י בעידן בי מדרשא שהח' דורש דרשה לרבים והם יושבין בסעודה והיה להם להקדים או לאחר ואחת קבעה בערב שבת בלילי שבת ואין כאן כבוד שבת דקי"ל כבוד יום קודם לכבוד לילה ואית דמפרשי בערב שבת ממש וכן בכל יום מרוב העושר אבל בהא איסורא איכא שנכנס לשבת כשהוא שבע בלא תאוה עכ"ל.

והאיש הירא את דבר ה' יביט בעין שכלו. כמה גדולים דברי ח' וכמה מעלו. כי גילו לנו סתרי תורה. כדי שלא יפול אדם מאיגרא רמה לבירא. כי יפול הנופל וירד מנכסיו וחסורי מיחסרא. ולא ידע מאיזה סיבה נפל בזאת הצרה. כי לדעתו הקצרה. הוא מקיים המצות כדין וכשורה. כי אומר התורה צותה עלינו לא תעשה מלאכה. אתה ובנך ובתך. ואני שלי"ת כופה את יצרי. ואיני מוציא שום דבר חוץ לחצירי. ולא פותח חנותי. ואיני עוסק במלאכתי. ולפקודי שמרתי. וכך היא חובתי. אכן בזוכרו דברי חכמים כדרכונות. יראה כי עדין חסר לו מד"ת הרבה חסרון אשר לא יוכל להמנות. ועל כל עון ענוש יענש בדתות שונות. כי הלא יראה במאמר שהובא. כי אפילו שקיים ד"ת וכל מאי דאמור רבנן באהבה רבה. אלא זו עבירה שעשה שישב על סעודתו. בעת שהרב קבע ישיבתו. ללמד בני אדם חכמתו. לעשות רצון הבורא. ולהיות על פניו יראתו. אפ"ה עבירה היא בידו. ויענש על זה לירד מנכסיו ופתאום יבוא אידו. לפי שלא שם לבו על לימודו. וגם אותה משפחה. שהיתה קובעת סעודה

בליל שבת מנוחה. אפ"ה לפי שכבוד יום קודם לכבוד לילה נעקרו מן העולם ובהם אש קדחה. ואותה שקבעה ביום שבת קודש בעת שהח' דורש אף שבאמת עוסק בסעודת מצוה. אפ"ה ענוש יענש ולבו דוה. לפי שכוונתו לקבוע הסעודה בזמן הזה. כדי שיתבטל מבית המדרש ומחזה שדי לא יחזה.

א"כ מה יענו אותם בני אדם שאפילו שאחר שאכלו ושתו. אין רוצים לשמוע הדרשה מפי הח' הדורש ולא יאותו ולא יצית'ו. כי ילכו להתגרות בשינה. ויצר סמוך אומר להם גם זה מעונג שבת והיא מנוחה נכונה. ושב"ת ר"ת שינה בשבת תענוג כן מרע"ה בתורה שנה. וגם זו רעה חולה. כי אף שלא נפל עליו חבלי שינה קובע עצמו לשיחה בטילה. עם חביריו ואנשי ביתו על המחיה ועל הכלכלה. וכמה השע"ר עלה. יוקרא ולא זולא. מה שאין הפה יכולה. ואין הקומוץ משביע את הארי וידל ישראל גמר מיכ"ה מיכ"ה. ובהדי שותא פלכא. הלכות מלכים ומלחמותיהם מי נצח ומי גדול בחייליו ורוב עשרו. ודבר זה אין יוצא לו ממנו שום תועלת כ"א שמאבד זמנו להבל וריק עם חבירו. ואחר זה הם המדברים במסכת ערכין על אבריהם וכל אחד יגיד את שקרו. וערך בגדים חליפות שמלות ומיני סחורות ומדבר לדבר עד עת בוא דברו. ולשונו תהלך באר"ש לא מטהורה אפילו על אחיו ושאריו. באופן שממושב זה במשך שעה אחת. הפליאו לעשות פשתה המספחת. ויהי אך יצא יצא כל אחד מהם על שתי כתיפיו לזכרון מזכרת עון וכורה לעצמו שחת. כי ישא עול כמשא כבוד מלה"ר וליצנות ושקר ושנאה ותורה בקרן זוית מונחת. כי אם היה הולך לבה"כ ללמוד תורה או לשמוע מפי הדורש ואפילו בשבת היה רץ כמ"ש ז"ל חזינן לרבנן דקא רהטי. או לא היה בא לי שום מקרה רע להיות חוטא ומחטיא. ובוזה נראה לתת טעם על המאמר האמור לעיל כי צריך להבין. דלמה עונשו כ"כ חמור על שביטל ד"ת החביבין. כי לכאורה ק' דלמה כ"כ דאם על עבירה אחת בה' בגדו. נגזר עליהם להיות אנשי אמונה אבדו. אכן באמת חכמים לטוף דעתן של בריות ירדו. כי אם היו יושבים בביתם ואינם הולכים במקום אשר חבריהם למדו. תהיה ישיבתם פורה ראש ולענה. לעבור על כמה מצות לה"ר וליצנות ושקר ושנאה וכמה עבירות דלית להו חושבנא. והאדם לא ירגיש בעצמו מה הוא עושה ולית ליה הבחנה. והנה אם יאמר אדם דתלו ביה טיפלי והילדים רכים ואת פ"ת רוצי"ם. וטריד ארפתייהו וא"א לו לעסוק בתורה כי רחיים בצווארו וכעדרי צאן הם רובצים. ומילתא כדנא עסק בתורה דל מהכא כי הנוגשים אצים. הלא תשובתו בצידו ודא תברתהון כי בשבת וימים טובים אינם פותחים כלם ספר ובעיניהון הם כקוצים. ומאבדים הזמן בשחוק וקלות ראש ובמושב לצים. ואז איגלאי מילתא למפרע כי שקר הם פוצים. וכל דברייהם הבל הכלים כי בתורה אינם חפצים. שאילו היה כדבריהם לפחות ביום ש"ק שהם פנויים יהיו זריזים וחרוצים. ולבה"כ ולבית המדרש יהיו רצים. ולא שישבו לאבד הזמן עם אנשים פוחזים וריקים. ומדברי תורה הם מתרחקים. ולילך ברחובות ובשוקים. וכאילו היום הוא מועד להיותם זה עם זה משחקים.

לכן אם בעל נפש אתה רק את נפשך שמור. לפחות ביום ש"ק לעשות קבע

ללימודך ולא תפחות ממנו החל וגמור. ואם אינו יודע ללמוד יזרו עצמו להשכים לכה"כ לשמוע הדרשא מפי הח' הדורש ולימא ליה נגה לך מר. כי יודע הח' את הדרך אשר ילכו בה שפתותיו נוטפות מור וגם מהמאמר הנז' יש ללמוד שאפילו אותה משפחה. שהיתה עושה סעודת מצוה אלא שבטלה קביעות המדרש משו"ה שרופה באש כסוחה. כ"ש אותם השותים יין ומשתכרים. ויתחילו לגבב דברים. ומריבים עם חבריהם על חנם ושאוג ישאגו ככפירים. ואח"ז יחל"ש חושי"ם וישכב וירדם כמו פגרים.

ונמצא לאיש אשר אלה לו כמה עבירות יש בידו. אחד שביטל תלמודו. ועוד בה כי ביטל סעודתו. ביום שבתו. ולא ערך השלחן. ומאי אהניא ליה אם אחר זה יקום ממטתו ויתנחם כי בשבת הבאה יבוא המבחן. שאם יבטל מנהגו הרע ודאי מה טוב חלקו והיינו שבחן. אבל אם בשבת הבאה חוזר לסורו הרע בתוספת מרובה על העיקר תוסף רוחם. אז ודאי לאיש אשר אלה לו עליו אמר הכתוב חדשיכם ומועדיכם שנהא נפשי רשע הוא ולא ירחן.

וגם יש ללמוד מאותה משפחה שלא היו בערב ממש אוכלים הסעודה. אלא ביום ששי שהוא ע"ש וכן בכל יום היתה למודה. מרוב העושר שהיה בידה. ואעפ"כ באה לידי פסידא. א"כ כ"ש אותו שבא לביתו בע"ש והוא רעב ונפשו נענה. צעוק יצעק על אשתו מהר"ר ימהרנ"ה. להביא לפניו מיני תבשיל שבשלה כי מטא זמנא. וכאילו היא מצוה שנצטוה עליה מלפני שוכן מעונה. ולא ידע כי נפשו הוא חובל. ובעלה נובל. כי אחר התפילה עורך לפניו שלחנו. והוא כבר שבע וקץ במזונו. ולא יוכל לקיים מצות אלהיו ונשא עונו. ואיך יאבד את עולמו. כדי שלא להרעיב חצי שעה את עצמו. ואף שהאר"י ז"ל הזהיר לטעום את התבשיל קודם שבת היינו דוקא לאכול קימעא. אבל לא למלאת בטנו באכילה גסה שיש בה כדי שביעה.

גם צריך האדם להזהיר בני ביתו. שלא להניח על המיחם מרק עם אורז ביום שבתו. כי הוא מצטמק ויפה לו ולכ"ע אסור לעשותו כמ"ש מרן בסימן שי"ח ואם יאמר אדם שזו הדרך כבר היא כבושה לרבים ונהרא נהרא ופשטיה וכבר נהגו בה אנשים חשובים. אף אתה אמור לו ליסטים שכמותו כבשוה ושקר ענה ויפיה כזבים. כי מצינו לכמה אנשים ממצדיקי הרבים. שתמיד הם מזהירין לאנשי ביתם חבירים מקשיבים. ולא ידעתי על מה סמכו האופים. המביאים חמין ביום ש"ק יצאו דחופים. לסבול על כתיפם סל מלא קדירות וטרחא יתירה היא והמה יגיעים עיפים. ומי התיר להם לעשות מלאכה כבידה כזו וקומתן כפופים. וכבר שמעתי מפה קדוש הרב המובהק כמהר"ר ישועה ששון זלה"ה שיגע בעשר אצבעותיו למצוא להם מקום פטור וחפש בספרן של ראשונים ותארכנה סרעפותיו. ועלה בהסכמה לאסור לכן נראה לפחות לעשות זה הדבר שלא יסבול אחד על כתיפו כ"א למרבה שתי קדירות. ואם נשא יותר מזה ודאי שעושה עבירות. ומי שהוא ירא ה' וחושבי שמו. וחושש על עצמו. ישלח ויביא את לחמו. עם בנו או משרתו וזה דרך הנכונה ואז יהי אלהיו עמו.

ומכלל כבוד שבת לקדש על היין כדכתיב זכור את יום השבת זכרהו על היין וצריך זריזות גדולה בארצנו שאין מצוי לנו יין בגולה. ורוב העולם מקדשים על יין

צימוקים. ומצינו לשאר עמא דארעא והרִיקים. לעת ערב משוטטים בשוקים. לקנות באותו עת צימוקים ונותן אותם לאשתו ובניו ובהם הם מתעסקים. אכן ידי הבעלים הם מסולקים. כי אז באותו עת יהיו מפונקים. והנשים מסיבת שאין יודעים כח האיסור סדר נשים נזיקין. כי מים רבים עליהם זורקים. ואז שתי רעות עשו בסיבתם. אחת שאין יוצאים ידי חובתם. ועוד כי עי"ז יבואו לידי ברכה לבטלה כי יברכו הגפן עליהם והוא באמת ברכת שהכל ברכתם לכן צריך כל בעל נפש להזדרז במצות אלהיו ובימות הקיץ בע"ש בבקר קודם כל דבר יתקן אותם. לדון הצימוקים במדוכה ולהניח עליהם מים כדי שיצא פעולתם. ובימות החורף מיום ה' יעשה ככה ואז יהיה תם.

וכבר ראיתי להרב המובהק כמהרי"ה בספר זכור ליצחק ז"ל שראה למנהג הרע הזה באר"ץ וקרא ערער על זה. והזהיר לכל ח' וח' הדורש דברי אלהים חיים ומחזה שדי יחזה. להזהיר לכל ישראל דל ורוזה. לתקן את היין כדבר האמור או באופן נאות אשר לדידיה חזי. גם הביא משם מהר"י פראגי ז"ל בתשובה כ"י ק"ט שכתב שצריך שיפריש היין מהצימוקים שיהיה כל אחד לבדו. אחר שנעשה יין קודם שבת ואז ביום ש"ק יקח הכוס בידו. שאם מפרישו ביום ש"ק היין מהצמוקים הו"ל בורר ואסור והוא סובר שעובד אלהים אכן לא עבדו. ע"ש.

לכן צריך האדם לזרו את עצמו. במצות אלהיו שאם יתשל נמצא שלא קיים המצוה כתקנה ומאבד עולמו. ומה יענה האדם ליום פקודה כי בענין מאכלו ולחמו. הרי הוא זריו ונשכר ללכת בשוקים וברחובות ויתר ממקומו. ומיום חמישי מברר בשר שמן ומחזר ממקום למקום לסבול על שכמו. ואין לא יחוש על נפשו העלובה לתקן את מצות אלהיו משום פגמו. בזריות מעט לתקן היין מיום ה' שלא יהא חובל בעצמו. בזה"ז שאין לנו מצות עשה הרבה לפחות במעט שיש לנו ויהיה זריו האדם בהם כן ואולי על ידם יהיה האדם קונה עולמו.

ונראה לתת טעם ורמז למצות השבת. דלמה כ"כ היא חביבה כאישון בת. והוא כי אמרו רז"ל כי השבת מעין עלמא דאתי והוא מנוחה נכונה. ובו יהיה לאדם עדנה. והקב"ה הטעים לאדם בעוה"ז מעין טוב הצפון לו בההוא עלמא. כדי שידע האדם כמה עתיד לקבל טוב ומעלה רמה. ולכן כנגד מה שמענג האדם ביום ש"ק הנשמה. כשיעור הזה גותנים לו אחד וששים בג"ע העליון ישיבה נעימה.

טעם ב' לשבת שכמו שאם לא יכין האדם הכנה מרובה. בשאר ימי השבוע לצורך השבת ישאר בלא כלום ביום ש"ק ונפשו רעבה. ואם יכין בשאר ימי השבוע לצורך שבת אז יתענג ביום שבת ברוב טובה. כן האדם אם יכין צידה לדרכו ממצות ומעשים טובים בעוה"ז באהבה רבה. הנה מה טוב חלקו ומה נעים גורלו ולשכרו אין קצבה. ואם לא יכין צידה לדרכו ויעזוב התורה והמצות היינו שכוחה היינו עזובה. אזי ישאר בלא כלום לעולם הבא.

טעם ג' ללמד לאדם דעה. כי הקב"ה צוה לנו לנוח ביום השבת להנאותינו ולאכול בו כדי שביעה. ואסור להתענות בו כ"א ת"ח שלא תאונה אליו רעה. כי כל מצות אשר צונו ה' אלהינו. לטוב לנו ולזכותינו. שאם הוא בראנו וצונו לעשות

רצונו. הרי יש לו כמה מלאכים ושרפים שעושים רצונו וכל אחד מכיר את קונו. אלא עיקר צווי ית' להנאתו של אדם כדי שבכבוד תרום קרנו. טעם ד' כי הן האדם הרוצה לקיים מצות ה' אלהים בנקל יוכל לקיימו. וכן בהפך קל עליו חילולו כי ישא כלים בחיקו ויצא ממקומו. ויחלל שבת ואין מי שיראנו ואין הכרח לסבול על שכמו. כן האדם בידו הכל להרע ולהטיב או יעשה עצמו בעל מום או יתהלך בתומו.

טעם ה' כי הנה מצאנו לכמה אנשים. שכל משאם ומתנם באמונה הם עושים. ולא ישנו בדיבורם אפילו יהבי להו כל חללי דעלמא. ואינם גונבים ולא חומסים ולא יעשו מרמה. אכן אפשר להיות שמה שעושים ככה. כדי שיצא להם שם בעולם ויהיה איש ברכה. ולאו משום כדי לקיים מצות ה' וההלכה. אכן בהיותם מקיימים מצות שבת שהוא מורה על חידוש העולם והיא שורש לדת של תורה. אזי איגלאי מילתא למפרע שכל מה שהם עושים כדי לקיים מצות ה' ברה. וזוהי מ"ש בגמרא אמר רבא תחילת דינו של אדם שואלין אותו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה עסקת בפו"ר צפית לישועה פלפלת בחכמה הבנת דבר מתוך דבר ואפילו הכי אי איכא י"ש אין ואי לא לא כי לכאורה קשה דמאחר שיש בו כל המידות הטובות. ודאי שהוא י"ש ולתורה אזניו קשובות. אכן נראה כי לפעמים יהא אדם נושא ונותן באמונה. כדי לעשות לו שם כשם הגדולים ויאמינוהו על ממונא ולאו משום שכן צוה עליו רחמנא. גם יש קובעין עצמם לתורה. כדי לרמאות לב"א שיאמרו עליהם שהם דרכם ישרה. גם יש עוסקים בפו"ר למלאות תאות יצרם. ולהנאת גופם ובשרם. ולאו משום שכן צוה עליו שוכן רם. גם יש שמצפים לישועה לאו משום כדי לאקמא שכי' מעפרא דארעא ולאו כדי שיבנה בה"מ ונקריב שם קרבנות ונעשה מצות התלויות בארץ. אלא כדי להנקם מאויביו הם א"ה המצערים אותנו בשביל כן רוצה לבוא ו' פרץ. גם יש שרוצה לפלפל בחכמה ולהבין דבר מתוך דבר ותלמודו נקי ובר. ולכן סיים אי איכא יראת שמים הנה מה טוב ומה נעים. ואם לאו אלא לאיזה כוונה שזכרנו אז לשוא הם יגיעים.

עוד טעם ו' לשבת כי אילולי שבת אם היה בעל מלאכה. היה תמיד עוסק בה יומם ולילה בשרא ומשכא. ולא יתן דומי לעיניו ודבר זה מעלה ארוכ"ה. ולא יזכור מעבודת הבורא ותורה בקרן זוית מונחת. אכן בבוא יום השבת שהוא פנוי ממלאכתו יעסוק בתורה ואז נפשו שומחת. ומצילתו מדינה של גיהנם ולא ירד לבאר שחת. טעם ז' למצות ה' שכמו שמצות שבת כ"ע מודים בה. וכל העולם קוראים אותו סבית נער וזקן עם איש שיבה. וגם נהר סבטיון יזכיה שביום שבת אין הולך ובא. כן בשאר מצות של תורה אין להסתפק בהם ויש לך לרדוף אחריהם באהבה רבה. וכולם נתנו מרועה אחד במדבר בערבה. ולכן צוה עלינו לענגו ולכבדו. ולא ישכנו בו ערלים כ"א נחלה לישראל עבדו. ובו מודים ומהללים ואומרים גבר עלינו חסדו. וכל המחללו פתאום יבוא אידו. וכל המענגו זוכה לחיי העוה"ב וה' מצליח בידו. ומעשה בר' יהודה החסיד שנתענה כמה תעניות. שיראו לו עם מי חלקו בג"ע ואם הוא בעל זכיות. והראו לו בחלום שחלקך בג"ע עם פ' הקצב. ושם בג"ע אתה

עמו ניצב. והיה מצטער הרבה ונעצב. שאחר כל החסידות והקדושה יהיה חלקו עם פחות שבאנשים ויבוא לידי זה המצב. אמר מעתה צריך אני לפקוד על מעשיו אתיא פקידה. ואז נכנס לביתו ר' יהודה. וקבלו בסבר פנים יפות ועשה לו סעודה. לאחר שאכלו רשתו א"ל הגד לי מה מעשים טובים יש בידך ומה הכנת צידה ליום הפקודה. א"ל קצב אני וכל בהמה שאני רואה אותה שהיא שמינה וכבדה. אני מניחה לע"ש לצורך סעודה. ואם אמצא אחר כך בהמה אחרת שהיא יותר שמינה אז שוחט הראשונה ומניח זו ליום שבת ומחליף חדא בחדא. באופן שביום ששי ימצאו ישראל בנקל בשר חשוב וטוב והן שבת מכינה. ולא יצטרכו לשוטט אנא ואנא. א"ל זכור עוד מה יש בידך זכות אחר אשר מעשה ידך כוננה. א"ל פעם אחת יצאתי לקנות צאן מהערביים. וראיתי עמהם נערה אחת שלקחו אותה השביים. ופדיתי בממון רב והבאתיה לתוך ביתי. ואז קראתי לבני ולו אמרתי. בני אני רוצה לקחתה לך לאשה כי היא בעיני ישרה. ועשיתי לה נדוניא גדולה כאילו היא בת עשירה. ועשיתי לה חתונה עם בני וקראתי לאנשי עירי לאכול בסעודה. ועשיתי להם סעודות גדולות בזריזות רב ובשקידה. והושבתים חבורות חבורות וחבורה אחת מהקרואים. לא היו אוכלים רשותים כ"א רעבים גם צמאים. אז אמרתי להם למה אין אתם אוכלים שמא חסר דבר בסעודה או יש בה שום ריעותא עד שאותה אתם שונאים. א"ל אין חסר דבר כלל בסעודה והרבה מעשים נאים. אלא זה האיש העני שיושב עמנו. כל הסעודה הוא בוכה ולכן מלאכול מאסנו. ובאתי אצלו א"ל למה אתה בוכה אם יש עליך חובות הרי מעות לפניך ושלם חובך אפילו שהם אלפים וריבבות. ואם בני ביתך הם ברעב הרי המאכל לפניך וברר להם מאכלים הטובים. א"ל אין לי שום דאגה כ"א דוקא שהכלה הזאת העלובה. היתה משודכת לי ובא גוי אחד ואותה שבה. ועל זה אני בוכה שאבדה ממני טובה. אז אמרתי לו בני לא תדאג ולא תעצב ולא תוסיף לדאבה. ואני מחזירה לך עם כל התכשיטין שעשיתי לה אף שהיא אשה חשובה. כי שלי"ת אני יש לי רוח נדיבה ואז צעקתי על בני ואמרתי לו בני תן לזה כלתך החביבה. ואני בע"ה לוקח לך אחרת במקומה וזו מצוה רבה. ואז הנחתי במקום בני בחופה אותו העני עם הכלה וכל התכשיטין שעשיתי לה ונתתי לו נברשתא דדהבא. אז ענה אותו רבי יהודה א"כ בחולקך יהא חלקי ומגורלך יהא גורלי ואתה שב בראש בג"ע ואני אבבא.

- ה -

השכמת בית הכנסת

השכמת בית הכנסת היא מדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעוה"ב והעיני בשר לו. יראה בעין שכלו. כמה נזקין וחבלות ועבירות

קטנות וגדולות. יגיע לאדם בהתפללו ביחיד בתוך ביתו. ראשונה עצלה תפיל תרדמה מלקום ממטתו. ויצר סמוך אומר לו היום קור וחמירא סכנתא. והכל חולים אצל הקור ונאים פורתא. עד שיצא השמש בגבורתו. והאדם העלוב בשמעו דברי היצר. הרבה ישרו בעיניו וכל דברו לא יבצר. ושומע לעצתו. ותכף ומיד מאפיל בטליתו. ועיניו קמו מלראות. כי השמש יצא על הארץ ועל הגבעות הנשאות. כי הוא שוכב בשלמתו. ואם הוא ימות הקיץ שהשינ' מתוקה יאמר בדעתו. אישן קמעא כמו רביע שעה. ואח"כ אני יושב כאיש אשר יעור משנתו. ואז ישכב וירדם. ואומר כי זה חלק אדם. ויהי כזרוח השמש על ראשו יקום על אפו ועל חמתו. ועכ"פ עדין יש שהות ביום לעבוד עבודתו. אמנם היצר מטעהו ואומר שהתפלה צריכה כוונה. ועדין דעתי אינה צלולה ונכונה. אשר מעט ואשתה מעט קהוי"ה ומעלה עשן כל שהוא רק שבט"ו. ובין כך יעבור זמן תפלה. וכשיראה כן אז יתפלל כבהלה. ומדלג ממקום למקום לצמצם הזמן כי הוא סובר שבכך יצא ידי חובתו. ולא ידע כי בזה יוסיף פשע על חטאתו. וח"ו יעשן אף ה' וקנאתו. והגורם לכל זה שאין מתפלל בבה"כ. ונפשו לשם ה' אינה מקלטת. כי אם היה נוהג מנהג ותיקין לקום מיד באור הבוקר בחריצותו ובזריזותו. להתפלל עם הציבור ובמקום רינה שם תהיה תפלתו. לא היה בא לידי אשמתו. כי היה מתיירא שלא ישאר עשרה שם בבה"כ לעשות את עולתו.

ועוד רעה חולה ע"י שמתפלל בביתו ובחומתו. מקיל ח"ו בכבוד ה' לעמוד ממטתו. ערום מבלי לבוש ובימות הקיץ משמש בחלוק לבן וכאילו היא כסותו. וגם כורך סביב לראשו סודר לבן שאין דרכו לצאת בו החוצה ומתפלל בקלות ראש זדון לבוש כסיתו. ויעט חרפה וכלימה האדם הזה אשר עומד לפני שוכן רומה. כי הן האדם מתבייש לצאת החוצה אל העין וברחובות קריה בבגד קרוע או קצר או בחלוק לבד ודבר דלא אפשר ואין הדעת סובלתו. ואדם נכבד אי יהבי ליה חללי דעלמא בל יראה ובל ימצא נגד ב"א ולבשו קרוע או בגדיו מטונפים ולא תגלה חרפתו. ודבר דלא יכילנו רעיון ולא תוכל שאתו. ואיך יעמוד לפני ממ"ה הקב"ה שמלא כל הארץ כבודו. והוא ערום מבלי לבוש ולא שם אלהים לנגדו. ואיך תהיה על פניו יראתו. הקריבהו נא לפחתך. הירצך או ישא פניך. ומלבד שלא יקשיב לדברייך אלא אדרבא שופך כאש חמתו. וכ"ז הגורם שהתפלל בביתו. שאם היה הולך לבה"כ היה מתבייש לצאת בחלוקו ובמצנפת המיוחדת ללילה והיה מתבייש אפילו לתפשו בידו ולשאת אותו. כי אם היה הולך לבה"כ היה בא בדעתו. מש"ה הכון לקראת אלהיך ישראל ואומר איך אלך בבגדים אלו ואני מוכן לעבדו ולשרתו. ועוד נמצא נזק אחר בהתפללו ביחיד והוא דכיון שמתאחר לקום ממשכבו. לפעמים חבירו אצלו יבוא. וחבירו כבר קם בבוקר והתפלל בבה"כ וקבע עצמו לד"ת והוא שלם ושלוימה משנתו. ומשכים לפתח עמיתו. וסובר בדעתו. שחבירי ודאי גם הוא התפלל שכבר עבר הזמן ובא ומקיש בדלתו. ואז חבירו יוצא לקראתו. וקובעים עצמם לדברים בטלים עד יעבור זמן זמניהם ומתבייש ממנו לומר לו שעדיין לא התחיל בתחינותו. ושתים רעות עשה אחת שגרם לעצמו שחבירו בא

בחובתו. ועוד כי לא שם אלהים לנגדו. אלא בקש על חבירו שלא יפגום כבודו. הוא ודאי על עון זה פתע ישבר ויבוא אידו. ועוד שאם בא חבירו ומצאו שהוא מתפלל לבדו. במקומות שאין יכול להפסיק הרי הוא מקצר וממהר כל מאי דאפשר מרוב אהבתו.

ועוד הגם שלא בא חבירו אם רואה בנו הקטן בוכה צועק על אשתו. לבוא אצל בנה ולפעמים נושא אותו על כתיפו ישארו על אברתו. והוא מעוטר בתפילין ובטליתו. ועוד בעודו מתפלל עיניו יחזו את כל ילידי ביתו. הם מדברים דברי הבאי ואזניו תשמענה דבר. והוא רוצה לשאול ולהשיב ואם לא יענוהו אז בבני ביתו התעבר. וקורץ בעיניו עונה באצבעותיו מולל ברגליו והי"א העול"ה. תמיד מפיו לא תנתק ולא תמוש כל התפלה. וקורא אני עליהם והיא לא תצלח בשבט עברתו. וכ"ז גרם תפלתו ביחיד שאם היה הולך לבה"כ לא היה קורה לו שום מקרה מהנז"ל והכל לטובתו. וכשיקום לילך לבה"כ על הליכה לבד הנה שכרו אתו ופעולתו. וכ"ש בתפלה עצמה.

ומשלו משל לחנווני אחד שמריצים לו מעות בבת אחת לפי שהם הרבה אין מקפיד עליהם אם הם שלימים או חסר מקצתו. אבל אם יבוא אחד לבדו ויתן לו כסף מקנתו. אז ידקדק בה היטיב אם שלימה או חסירה לפי מקומו ושעתו. כן המתפלל עם הציבור תקובל ברצון תפלתו. כי היא עת רצון לפני ה' כמ"ש מ"ד ואני תפילתי לך ה' עת רצון אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפלל לך כי בה ימצא כדי גאולתו. ואם הוא מתפלל ביחיד איך יעיד עדות שקר על עצמו וגווייתו. באומרו אשרינו כשאנו משכימין ומעריבין בבה"כ ובב"מ והוא לא יצא מפתח ביתו. ועוד שהוא אומר בפיו אלו דברים שאדם עושה אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעוה"ב ושם מקום מנוחתו. ואיך ידבר סרה לפני ה' אלהיו כי מעשיו הם הפך מה שהעלה על דל שפתו. אשר ע"כ הירא את דבר ה' ישכים לבה"כ לבקש רחמים מלפניו ולדפוק דלתו.

ובהכנסו לבה"כ חרדה ילבש וכל עצמותיו. יאחזמו רעד כי כך היא חובתו. וישליך מעליו מחשבות הזמן וטרדתו. כי הוא נכנס לפני ממ"ה ויכנס באימה ויוהר להתפלל מתוך הספר לעורר כוונתו. ונתנו סימן בזה אמר עם הספר ישוב מהרעה שבמחשבתו. ולא ישב אצל חבירו להתפלל מלה ולדבר שתיים כי אף שבאמת לא אסרו הדיבור כי אם מברוך שאמר ואילך אבל קודם לכן לא אסרו אותו. לא אמרו אלא לאיזה דבר הצריך לו הרבה אבל לא לקבוע עצמו לדבר בטלים איש את עמיתו. במקום הקדוש אשר שם ה' משרה שכינתו. ואפילו שלא בשעת התפילה אסור לדבר בבה"כ וכמ"ש בזוהר פרשת תרומה ואיני מעלה דברי הזוה"ק על הנייר ועל הדפתרא כי מוטב שיתמיד על שגגתו. ואל יהיה מזיד א"כ כ"ש בעת שאומר הזמירות וכ"ש וק"ו בעת שאומר הש"ץ חזרתו. וראה כמה הוא עונשו חמור כי הלא תראה למרן הק' דעליה ידידה סמכינן בכל הוראתו. שבכל האיסורין שכותב בשו"ט כותב אסור לבד ואילו בענין דיבור בעת החזרה הראה לנו חמרתו. וכתב בסימן קכ"ד וז"ל לא ישיח שיחת חולין בשעה שהש"ץ חוזר התפילה ואם שח הוא

חוטא וגדול עונו מנשוא וגוערין בו ע"כ ומי ישמע לדברים אלו יוצאין מפה קדוש ולא יתן עליהם דעתו. לשמוע למה שהש"ץ אומר ולענות אחריו ב"ה וב"ש ואמן ע"כ ברכה כי כן דתו. ולהרים קולו על חבירו שרואהו מדבר ולהשתיקו בנויפה ויודיעו חומר האיסור וכמה הגדיל על חטאתו. ומה נואלו אותן אנשים אשר בכל חזרת הש"ץ לא יתנו דומי לפיהם ואיש את רעהו יעזרו ואיש לא נעדר אשר לא יעלה על שפתו. ולא ידעו ולא יבינו כי הם עומדים לפני ממ"ה ועליהם משגיח ממכון שבתו. ומראין בעצמם כאילו אחר החזרה לא ימצא עוד את חבירו ועת לדבר כי זה זמנו ושעתו. ואוי לעינים שכך רואות שבעומדם לפני ה' מהדרי אנפיהו מיניה ועבדי קלנא ח"ו בש"פ בבית אשר נקרא שמו עליו ושם מקום מנוחתו. ושכי' מה הלשון אומרת אם אב אני איה כבודי ואם אדונים אני איה מוראי ומי בקש זאת מידם רמוס חצירי ילך וישוב לביתו.

ואוי לנו כי הן בעון לא נשאר לנו מקדש כ"א בה"כ והם לנו למקדש מעט ובמקום הקרבן ישלם אדם פרים שפתו. ואם ידבר בו האדם דברים בטלים מה נשאר בו תוספת קדושה על ביתו. לכן אחי שים נא כבוד לאלהי ישראל במקום הקדוש ליתן לפיך מחסום וכאלם לא יפתח פיו שלא תכוה בגחלתו. ותן לו תודה לענות ע"כ ברכה אמן הראויה לה ולהיות צדיק באמונתו.

וגם בכל התפילה לא תעשה תפלתך קבע כאדם שמוליך משוי ממקום למקום ועושה כל יכלתו. לקצר הדרך ולפרקו מהרה מעל צוארו כי לא יוכל שאתו. אלא כעבד המתחנן לפני רבו ומבקש ממנו צרכיו בקול נמוך ותחינה אולי ישמע לבקשתו. וימלא שאלתו.

וחם לבי בקרבי על כמה בוערים בעם כשרואים להש"ץ שמסדר תפלתו בנחת שלא להבליע את התיבות אז צועקים עליו בקול מר. וקרא זה אל זה ואמר. כלום היום ר"ה שהמלך יושב על כסא מלכותו. ועי"ז כשרואים לאיזה בן תורה שרוצה להתפלל הם רודפים ומרימים קולם ותעל שועת. ואומרים בלבם מה לנו להתעכב עד שיקום בן תורה אי משום שיודע להתפלל הלא גם נפשי יודעת. ולא ידע כמה החמירו רז"ל בעונש הש"ץ שאינו הגון שאמרו רז"ל ע"פ נתנה עלי בקולה ע"כ שנאתיה אמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב זה ש"ץ שיורד לפני התיבה והוא אינו הגון ע"כ ומי האיש הנלבב ואוזן שומעת. דברי ח' וחידותם שכמה שנוי ש"ץ שאינו הגון וכמה רבה רעת. והוא עומד להתפלל ברבים להוציאם ידי חובתם ואיהו גופיה לא ידע מאי קאמר לא התיבות ולא פי' המלות כתקנם ואין ידיעתו מכרעת. והוא כחמור יוצא במרדעת. ובפרט אי אישתקיל מילוליה מאימת הציבור והוא נבעת. וכמה פעמים מבליעים את התיבות מלבד שאין יודעים פירושם ופוסקים מה שלמעלה למטה ומה שלמטה למעלה וכמה רבה רעת.

וסיפר לי א"א ועט"ר ז"ל שפעם אחת היה מתפלל בציבור אחד ע"ה והיה מרים קולו ותפלתו היתה חוץ לחצר בה"כ מגעת. והיה מתפלל ואומר ורוח לא כרעתם לאחר שסיים תפלתו א"ל מהו ורוח לא כרעתם א"ל שהרוח המנשב בעולם לא עכר אותם והרואה יראה דאיש כזה יש בו מדעת. והותר לו להוציא את הרבים

די חובתם. הא ודאי לא כי הוא את תפלתם סתם. ולאיש כזה ודאי יוצאין עליו עסיקין. ואת קולו משתקין. ואנשים כאלה פוחזים וריקים: ואפילו מה שמוציאין מפייהם אינם יודעים פי' ואין נותנים ריוח בין הדבקים. כ"ש הערות ודקדוקים. ומזה הטעם יש לי חשש על החזנין. המתפללים בשבתות וימים טובים ומאריכים בניגונים. כגון בנשמת כל חי ובקדיש ובשאר מקומות והם אומרים אותם בשפה רפה. ומערבבים מה שלמעלה למטה ומה שלמטה למעלה ועי"כ תתחלף המשמעות ר"ב תחליפ"א. ותיבה אחת תתחלק לב' וג' תיבות ומערבבים דברי אלהים חיים ואמרת ה' צרופה. וכל אחד יראה חכמתו ולדעתו כי זך וישר פעולו ודעתו יפה. אכן לא ידע כמה קלקל את השורה רחמנא יצילך מהאי כיסופא. ובפרט בקדיש כי הוא נתקן ע"פ והתגדלתי והתקדשתי ואפילו במלה אחת בו יעלו וירדו כמו שעולה במדרגות. ובודאי כי על זה ידו כל הדוים וחוששני להם מחטאות ושגגות.

ואם ישיבו ממה שאנו נוהגים. בליל ש"ק בתפלת ערבית שאנו מהגים. פיוט לכה דודי בניגון עולה ויורד והוא מהפך אפוכי. שנהגו בו זה כמה מאות שנים לפני רבנן סמיכי. זו אינה קושיא ולא מפורך אפרוכי. כי מה דמות תערוך לפיוט זה. שלא נתקן ע"י נביא וחווה. לקדיש וברכות של יוצר שנתקנו בסוד ישרים ועדה. ותקנו לנו כל סדר העבודה. ועוד כי גם פיוט זה ראיתי בא"י תובב"א שירת דודי בכרמו. שאומרים אותו בקול נעים וכל אות יבא על מקומו. לכן זאת עצה היעוצה על החזנין שלא יערבבו דברים העומדים ברומו. שיאמרו הקדיש והתפל' בניגון יפה שיבואו התיבות על תיקונם שלא יהיה חובל בעצמו. ויביא לפני ה' את אשמו. ועוד בה כי הם הפריזו על המידה. וחטאתם כי כבדה. לבלבל התיבות יותר מלכה דודי ובאים לידי פסידא. בתוך קהל ועדה. ומה גם כי אם יאמרו בניגון יפה שלא יבלבלו התיבות מצד הציבור אין להם קפידא. ואדרבא הציבור עצמם יחזיקו להם טובה אם יעשו ככה שלא תהיה התיבה נעה גם נדה. והם קודם התפלה יכינו אותה ולסעדה. וכל דבריהם יהיו במשקל ובמידה. ועי"ז ימצאו חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם ויהיו כלי חמדה. בר"ב חיינ"א ובר"ב חסד"א.

לכן מצוה ע"כ מי שהוא בן תורה דור ודורשיו דור וחכמיו לעמוד על משמרתו. לעבוד עבודתו. כל שהתיבה קולטתו. ומדוע אחרו פעמיו אי משום שאומר בדעתו. ועמך כולם צדיקים. ואפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרימון שבעתיים מזוקקים. ובוחן לבות וכליות והוא גלי עמיקתא ומסתרתא. הא נמי ליתא והא משבשתא. כי הרי זה דומה לאנשי העיר שיצאו לבקש מלפני המלך כל הצריך להם. למען ייטב להם ולבניהם. ומנהג העולם לברר איש טוב וישר והגדול שבהם. שיודע לדבר צחות ולהסדיר כל ענייניהם. והוא יוצא לפנייהם. והמלך כשרואה מה הלשון אומרת. וחנ"ה היא מדברת. וברכו גומרת. ומתפלל מקירות לבו. אז המלך שמח בו. ואהבו. ואז מעדיף עליו טובו. ועם יעמוד איש מבניהם ולא ידע האיש את שיחו. כ"א שצועק לפני המלך בכל כוחו. ושאגה לו כלביא קורא ומביא. ורואה להזקן וח' שבהם יושב בישבה. ומחוסר קריבה. הא ודאי כועס המלך על הטפשים. וגם על חכם חרשים. והנמשל מובן מאיליו כי אם יעמדו להתפלל אנשים שאינם מהוגנים.

ואינם יודעים להתפלל בלשון תחנונים מלכד שאין תפלתם נשמעת. גם אפשר להיות שח"ו חמ"ה מגעת. לכן מצוה ע"כ איש הבינים. לעמוד לפני התיבה ויהיה להם לעינים. לכיין מלאכתו מלאכת שמים.

ואם יאמר אדם למה אני נכנס בתגר זה להוציא את הרבים ידי חובתם. ולא בי היא ואני איש תם. ואיני כדאי להוציא את עצמי. וכ"ש על עמי. ובפרט שכבר כתב מור"ם סימן ק"א שהאידינא כולם אין מכוונים. וגדולים וקטנים. אף אתה אמור לו דאם אתה בן תורה. על כ"פ תהיה תפלתך זכה וברה. דעכ"פ יזכור מ"ש מר"ן בשה"ט סימן ק"א וז"ל המתפלל צריך שיכוין בכל הברכות ואם אינו יכול לכיין בכלם לפחות יכוין באבות ואם לא כיוון באבות אף על פי שכיון בכל השאר חזור ויתפלל ע"כ ועל ידי זה יזכור לבוראו. כי הוא קרוב לכל אשר יקראו. ובפרט אם באותה שנה מת אביו או אמו כי רמי חיובא עליה להתפלל כדי להצילם ממהיבם. ולהניחם בגן עדנן.

ומעשה ברבי עקיבא שהיה מהלך בבית הקברות. ופגע באדם אחד ועורו ופניו כעורב שחורות. והיה טעון על כתיפו חבילי זמורות. והיה רץ כסוס גזר עליו רבי עקיבא והעמידו אמר לו מה היא העבודה הקשה שאתה הולך בצערות. אם אתה עבד אני מצילך מאדונך ואם אתה עני אני עושה לך עניינים שמעשירות. ועד מתי תצטער ברבות צרות. א"ל ר' אל תעכבני שמא ירגזו עלי הממונים ויכבידו עלי העול בעונשים יתירות. א"ל רב"ע מי אתה ומה מעשיך ואז הגיד לו את כל הקורות. א"ל בכל יום שולחים אותי לחטוב עצים מן היערות. והם דולקים אותם עד שיהיו גחלים בוערות. ואני נשרף בהם וחוזרים ונותנים בי תחיה ואחזור לעשות כבראשונה ונשרף בהם בדינין קשים ואשכלות מרורות. א"ל ומה מלאכתך בעת שהיית בעולם א"ל מוכס הייתי והייתי נושא פנים לעשירים ומצער לעניים ומניחם בבית הסוהר ובאו במערות. א"ל כלום שמעת מהממונים אם יש לך תקנה או קבעו לך בכיה זו לדורות. א"ל שמעתי דבר שאינו יכול להיות והוא שאם היה לי בן ועומד בציבור ואומר קדיש ויענו אחריו אמן יהא שמיא רבא אז יצילו אותי מאלו הצרות. אבל הוא לא הניח בן אבל הניח אשתו מעוברת כשאר נשים המעוברות ואיני יודע אם ילדה זכר או נקבה ואם ילדה זכר מי מלמדו משפטים ותורות. יען כי הוא אין לו אהוב בעולם ושונאים אותי עד עכשיו כי כמה צער הגיע להם ממני ולא ידעתי ספורות. מיד נתן דעתו ר' עקיבא לחפש על בנו א"ל מה שמך א"ל עוקבא ומה שם אשתך א"ל שושיבא ושם עירך לבקועא מיד הלך רבי עקיבא ושאל עליו בעיירות. א"ל ישחקו עצמותיו בגהינם ועל אשתו א"ל ימח שמה וזכרה שעברה כמה עבירות. שאל על בנו וא"ל שהוא ערל ואפילו מצות לא קיים והוא עובר על עשר דברות. מיד נטלו רבי עקיבא והושיבו לפניו ולא היה טובל ד"ת כי גברה עליו הסט"א ולא יבין אמרות טהורות. עד שישב עליו רבי עקיבא מ' תעניות יצאה בת קול ואמרה לו על מי אתה מתענה והולך מצערות. אמר לפניו רבש"ע והלא לפניך ערבתי אותו מיד פתח הקב"ה בלבו החכמה וי"ש והיתה תקועה בלבו במסמרות. והתחיל ללמוד תורה וק"ש ותפלת י"ח והעמידו לפני הקהל ואמר קדיש

וענו אחריו איש"ר ואז הצילו לאביו מהפרענות והגזירות. בא אותו איש בחלום אצל רבי עקיבא א"ל תנוח דעתך שהצלתני מן פורענות של גהינם. פתח ר"ע ואמר ה' שמך לעולם ה' זכרך לדורי דורות.

וא"כ חיובא רמי עליה דאיניש לכבד את ה' ממה שחננו בגרונו. ויעמוד בזריות לשמש לקונו. ואל יחוש על בני אדם הזדים אשר כל אחד מהם לא ידע בין שמאלו לימינו. אשר צועק לנגדך כי עבר זמנו. שרצונו לצאת במהרה להרבות ממונו. והמשכיל יבין כמה אולת היא לו וכלימה ישב בדד וידום ולא תגלה חרפתו. כי הלא ההפרש והריוח שהרויח במיהור תפלתו. זמן זה יאבדו האדם בנקל אם אחרי צאתו. ימצאהו חבירו עולה מבה"כ ושואל בשלומו ומעלה עפר באפו ושואל אותו. מה יש חידוש בעולם ויאבד זמן זמנם. על עסקי חנם. והוא עומד על רגליו לא יעף ולא יגע והוא שקטן ושאנן. ונמצא כי לא הרויח כלום במהירותו. וגם אם ימהר להשכים לפתוח חנותו. אפשר שיבוא אדם לקנות ויאבד זמן בהפצרתו ולבסוף יעלה חרס בידו. כי לא יקנה ממנו כלום ותמס כעש חמודו. ונמצא כי לא הועיל כלום בהשכמתו. ונמצא תקנתו קלקלתו. ואפשר שחבירו שנתעכב בבה"כ וקבע עצמו על לימודו. ה' הצליח בידו. ויסך אלוה בעדו. כי הרויח יותר וגבר עליו חסדו. עוד אכתוב זאת וזכרון לבני ישראל בענין התפילות אשר נוהגים פה אר"ץ אשר מתפללין חבורו"ת חבורות סמוכים זה לזה הקהילות. ויערבבו הכונה ע"י רוב הקולות. והנני מעתיק לך דברי מהרח"א ז"ל בספר חנן אלהים מה שהיו נוהגין בעיר איזמיר יע"א ועמד הוא ופרץ גדרה ויחדלו הקולות. וז"ל התפילה שהיו מתפללין היתה חירוף וגידוף שהיו באין עשרה בני אדם ומתחילין להתפלל ואחר כך באים ה' אחרים ומתחילין תפלה שנייה וכן ע"י הדרך בתוך ד' אמות היו מתפללין עשרה כנפיות מתפללין והולכין מכאן לשם ומשם לכאן כדי למהר לצאת ואינו נשמע שום דבר לא קדיש ולא קדושה והכל היה ברכות בטילות וקדישין בטילין וגזרתי בחרם שלא יתפללו במקום א' רק כנופיא אחת ועד שיסיימו תפילתם יתחילו כנופיא שנייה וקבלו עליהם באלה לעשות ככה ומי שיעבור על זה הוא ימות בלא עתו שמרחק גאולת ישראל שאליהו ז"ל דיבר בהקיץ לחסיד אחד שאין ישראל נגאלין עד שיתבטלו אלו התפילות ע"כ דברי הרב ז"ל. הרי מצינו להרב ז"ל שהקשה עליו הדבר. אף שראה לכל עם ישראל שכן עמא דבר. אעפ"כ גזר עליהם בחרם לכל לבב בר. שלא יתפללו כ"א כנופיא א' שכן הוא היה ראש ודבר. ואם ישיב אדם שהרי ענין זה היה נעשה לפני איתני עולם קדושים אשר באר"ץ המה ולא ענו אותם דבר. אכן טרעה אתה בזה כי שאלתי לזקנים שהיו בזמן מרן מלכא רש"ל ז"ל ואמרו שהיו התפילות מרוחקים זה מזה כל אחד על כנו. ולא כמו שעושים עכשיו שמנין אחד מתפלל וחבירו עומד על ימינו. ועי"ז יהיה בלבול הגדול בתפילה הצריכה דעת צלולה לשבח את קונו. וגם עי"ז אין יוכל לצאת ידי חובתו בעניית אמן ובקדושה אשר שומע בתוך תפלתו. כי כשמתחיל לענות עם מנין זה שומע גם כן ממקום אחר ולא ידע למי יקדים ולמי יאחר. וכל התפלה מתחילתה ועד סופה אינו יכול להתפלל לפני אל ולשחר. כ"א לענות אמן וקדושה וקדיש שאין בזה

בוחר.

וחזינן לכמה בני אדם. שהם מצטערים הרבה מענין זה אלא שאין יכולת בידם לבטל מנהגם כי לדעתם מנהג זה מימי אבותיהם קדם. אכן כבר כתבנו כי לא היה בתורת מוקדם ולכן אבותינו הראשונים. לא תקנו לנו להתפלל תפלה אחת וכולם כאחד עונים. לפי שבאמת בה"כ של צובה היא גדולה. וכפי הנשמע שבכל גלילות ישראל הידועים והנמצאים לא נמצא כמותה והיא מהוללה. ואם אדם יתפלל בזוית זו חבירו שבזוית האחרת לא ישמע אפילו מלה. לכן לא תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה. אבותינו הראשונים להתפלל בכנופיא אחת כמו שגזר עליהם מהרח"א ז"ל מאור הגולה. לכן בואו אחי בואו ריעי שמעו ותחי נפשכם. ועבדו את ה' בכל לבבכם. ולאמרי פי הטו אונכם. להתפלל על זה האופן ויהי ה' עמכם. שבתחילה יתפללו מנין ותיקין והם הקמים בחצות לילה. במקום הנקרא צפונית הפנימית הם יחידי סגולה. כנופיא שנית יתפללו בצפונית החיצונה. במיתון ובכונה. לפני שוכן מעונה. כנופיא ג' יתפללו בצד מערת אליהו הנביא ז"ל איזי חביבי. כנופיא ד' יתפללו אצל היכל משה. וסדר זה תמיד יהיה בין עיניך לא תשכח ולא תנשה. והבא לבה"כ יכנס לצפונית הפנימית תחילה. ואח"ז ילך לחיצונה לעמוד שם בתפילה. ואח"ז אצל מערת אליהו ז"ל ואח"ז אצל היכל משה וכן על זה הדרך חוזרים חלילה וההולך על אופן זה כמה מצות עושה. ותחת כנפי השכינה יחסה. אחת שהוא מזכה את הרבים להתפלל בכונה. ובלתי בלבול כ"א בדעת נכונה. ועוד כיון שהוא מחזר לכל אלו המסעות. ומוכרח שיכנס לפני ולפנים הרי יש בידו שכר פסיעות. ועוד עי"ז מקיים מאי דאמור רבנן. ע"פ לשמור מזוזות פתחי שני פתחים ס"ד אלא אימא שיעור שני פתחים ולפני ה' יתחנן. ואם יעמוד אחד בבה"כ להורות להם את הדרך איזה מקום התפללו ואיזה מקום שלא התפללו מה טוב ומה נעים ובצל שדי יתלונן. ואז כל אחד על מקומו יבוא בשלום שליו ושאנן. ואשר לא ישמע לנו ולדברינו אינן מקשיבים הרי הוא בכלל מחטיאי את הרבים. ומונע אותם לעשות תשובה ומעשים טובים.

וראיתי לכמה בני אדם נערים ושבים. שהם מתפללים בביתם ונותנים טעם לדבריהם למה אין מתפללין בציבור ברבים. ואומרים כי בבה"כ יש בלבול גדול בסיבת כי המניינין קרובים. ולהם הם מערבבים. ולכן תפילת הציבור ח"ו מתעבין. ולכן ראוי לכל אנשי אר"ץ לעשות כמו שזכרנו. ועוד כי דברי הרב מהרח"א ז"ל שכתב שב"מ ימות האדם בלא עתו בעון זה ולקבורה נתנו. יסמר שערות האדם ואחזימו רעד ותכף ומיד ירחקו התפילות לעשות נחת רוח לנפשינו. בדבר שאין בו לא טורח ולא פסידא כ"א בריחוק מקום שנו. ואז בזכות זה יראו עינינו וישמח לבנו. בביאת משיחנו. כמו שכתב מהרח"א ז"ל ומלך ביופיו תחזינה עינינו. בעגלא ובזמן קריב כ"ר.

והשכמת בית הכנסת היא נחלת שדי ממרומים. להיות זוכה האדם עי"ז להאריך ימים. ולפתוח לו שערי רחמים. ואיתא במדרש ילמדנו מעשה באשה אחת שהזקינה הרבה. באה לפני ר' יוסי הגלילי אמרה לו ר' זקנתי הרבה ומעכשיו הם

חיים של ניוול ואעכול ניבי. שאיני טועמת לא מאכל ולא משתה ואני רוצה ליפטר מן העולם כשאר סבי. א"ל במה הארכת ימים א"ל בכל יום אני למודה כי אפילו יש לי דבר חביב ואפילו יש גשם ומטר ושפכי מרזבי. אפ"ה אני הולכת ומשכמת לבה"כ א"ל מנעי עצמך ג' ימים שלא תלכי לבה"כ ואיעכב איעכובי. הלכה ועשתה כן וביום הג' מתה וזכתה לעולם הבא שלום רב לאוהבי. והטעם לפי שהליכת האדם לבה"כ שם יעשה כמה חבילות של מצות כן ירבה. לא כן אם לא יענה אמן ע"י שהתפלול קרובות יבואו לידי כמה חטאות ואשמות והם חייבי.

ומעשה בר"מ יפה בעל הלבשר ז"ל, שפעם אחת שלחו ק"ק פוזנא אחריו לקבלו לראש ואב"ד והשיב להם כי עדין לא נתלמדתי חכמת העיבור ומיד נסע לונציאה אצל אבוב הספרדי ללמדו שם חכמתו. ויהי מקץ ימים ויקר מקרה שבן הרב הנז' בן ה' שנים לימי מולדתו. אכל פרי אחר ובירך פה"א בק"ר וענו כל בני הבית אמן על ברכתו. והגאון הנז' לא ענה אמן שלא במתכוין והחכם אבוב כשראה שלא ענה אמן נתכעס עליו ונידה אותו. וגער בו בנזיפה והמתין ג' ימים כמו שכך הוא הדין כשרבו מחרימו ואח"כ בא לפייס את רבו ולא נתפייס. א"ל מה פשעי ומה חטאתי. השיב לו כי אהבה שאינה תלויה בדבר אהבתיך יותר מבני ביתי. אבל תדע שאתה חייב מיתה שלא ענית אמן על ברכת בני והן עתה באמת ובתמים. אני מוחל לך מחילת עולמים. רק בתנאי שכל מקום וקהילה אשר תדרוך כף רגלך תדרוש שם ברבים. ותודיע להם פגם הגדול מי שאינו עונה אמן ויהיו חייבים. וגם תספר באזני בנך מה שאירע מעשה במדינת אספניא ; כי היה שם קהל גדול והיה שם מלך אחד ובכל שעה היה רוצה לגרשם והיה שם חסיד אחד מן החסידים החשובים והיה מוצא חן בעיניו ועומד בפרץ ומבטל גזירתו ויהי היום והמלך כעס על היהודים ועלה בדעתו לגרשם מעירו. ובא החסיד לבטל הגזירה ובעוה"ר הצליח מעשה שטן ויהי הזמן בעת מנחה והמלך כראות החסיד שמח ויצא לקראתו. וישפוט החסיד בדעתו כי בודאי המלך יבטל גזירתו. והיה מסבב עמו בדברים וסם היו עסוקים. ובין כך בא כומר אחד ממדינות המלך הרחוקים. ויברך את המלך ברכה ארוכה וחשובה בלשון לעז והחסיד לא הבין את שיר ושבחה. שהיה הכומר אומר וכשראה שיעבור זמן מנחה. הלך לו לקרן זוית להתפלל שם ולערוך שיחה. ובתוך תפלת החסיד קם הכומר ההוא על רגליו וצוה לכל העומדים שם לענות אמן בסוף דברו. וענו כולם אמן והחסיד ההוא לא הבין מאמרו ולא ענה אמן ולא הפסיק מתפלתו. ושאל הכומר אם ענו כולם השיבו כן ושאל אם ענה היהודי השיבו לא ענה כי הוא מתפלל ואסור להפסיק כי כן דתו. וכשמעו כן הכומר תלש בשערו ויצעק צעקה גדולה ומרה. ואמר אוי לי על המעשה הרע הזה שבשביל שהיהודי לא ענה אמן לא תתקיים ברכתו והיא נעצרה. ואז קצף המלך מאד ויצו לשר הטבחים. להרוג להחסיד וינתחזו לנתחים. ויגרש המלך את כל היהודים והיה שם חסיד אחד ויתמה על הדבר אמר בודאי לא עכיד קב"ה דינא בלא דינא ופעם אחת היה יושב בביתו לבדו. ובא אותו חסיד הנהרג בדמותו ובצלמו ועמד לנגדו. ויאמר החסיד הנהרג אל תירא ואל תחת ואגיד לך הדבר כי אני מנעורי לא עשיתי עבירה. רק הקב"ה מדקדק עם החסידיו כחוט

השערה. ופעם אחת בירך בני המוציא ולא עניתי אחריו אמן והקב"ה מדד לי מדה כנגד מדה שעניית אמן היא שגרמה לי המיתה. כי מי שאינו עונה אמן הוא בשמתא. ואז החסיד פרח באוירא. ואחר שסיפר הח' האוהב את המעשה הזה א"ל להר"מ יפה א"כ אל תתרעם עלי על שנדתיך כי גדולה עבירה. וא"כ ממעשה זה למדנו כמה גדול עונו. מי שמאבד עניית אמן וא"כ כמה שגו ברואה אותן ב"א המתפללין בסמוך זה לזה וחבירו עומד על ימינו. שבודאי הגמור מאבדין כמה עניית אמנין ולא יעשה רצון קונו. ובשלמא אילו היה המקום צר יש מקום לפוטרם אבל מאחר שהמקום רחב למה יכניס עצמו בסכנה גדולה ויעל עשנו. לכן כל ישראל יעשה כסדר הכתוב לעיל לפני שוכן במעונו.

- 1 -

יודוי

כתיב ומודה ועוזב ירוחם. עיקר הוידוי להתודות על מה שעשה. וליתן בדעתו שלא לשוב עוד לכסלה והעבירה בעיניו היא מאוסה. ולהתפלל לפני ה' שיצילהו מיצה"ר ומן רשתו אשר לרגליו היא פרושה. ולהרחיקו מעליו שלא תשאר ממנו פרסה. ושיהיה כקטן המוטל בעריסה. שאין בו חטא ואין לו עליו שליטה שאור שבעיסה. והבא ליטהר מסייעין אותו מתרחיש ליה ניסא. אכן המתודה ואחר הוידוי חוזר לחטוא כבראשונה והנגע ל"ו פשה. ודאי שהוא מוסיף על חטאתו פשע ועל נפשו לא חסה. כי הוא אומר חטאתי לפניך ומכאן ואילך חושבנא טבא. ואח"ו ישוב לאיתנו לחטוא כבתחלה ולמצות ה' לא אבה. כי נמצא שח"ו משקר לפני המלך ועל עון זה לבד אין לענשו קצבה. מלבד עונש העבירה וכ"ש החוטא לפני המלך כמה קשה ענשו וחוטא אחד יאבד טובה.

ומה נואלו אותן שרואים ספרים בבה"כ או טלית או תפלין ואינו מכריז להחזירו למקומו. והוא עושה עבירה במקום הקדוש ומאבד עולמו. וכמה עונש גדול יגיע למי שעובר על ציווי המלך בפניו ואינו חושש על עצמו. כי ח"ו עושה עין של מעלה אינה רואה ויעתק צור ממקומו. ועלובה כלה שמונה תוך חופתה וחציפותא היא כלפי שמיא. ואין לך עון גדול מזה על אלה אני בוכיה. וכמה פעמים מצינו לאנשים ריקים ופוחזים. שהן מביטין על חבריהם עד שהן ממקומם זזים. וגונבים מהם הסדור של התפלה והתפלין עם הכיס וח"ו וישראל לבוזזים. ועושים עבירה במקום הקדוש והשראת שבי' שם ועושים עצמם כאילו אינם חוזים.

משל לשני ב"א שעברו על דברי המלך ודתו. אחד עבר על דברי המלך חוץ מביתו וחומתו. ואחד עבר על דברי המלך לפניו ולפני בני ביתו. בודאי זה שעבר לפני המלך ואנשי ביתו גדול עונו. כי לא כיבד לאדונו. ונראה דלזה כיון המן הרשע

באומרו ויבזו בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו. לפי שאם היה הורג למרדכי לבד ברשתו אשר טמן ללכדו. אין מזה ראייה לשאר דלת העם כי ישמעו ויראו וימלאו את כבודו. כי הם אומרים שזה דוקא שעשה העון בחצר המלך ולא הרים הודו. משו"ה נתחייב הריגה ויאמר להשמידו. אבל חוץ לחצר בית המלך אם יעברו על דברו לא יוכל למכרו בבגדו. ומשו"ה ויבזו בעיניו כן הדבר הזה למי שגונב בבה"כ עונשו גדול ולא שמו אלהים לנגדם. כי ודאי יחרה אף ה' בהם ופתאום יבוא אידם.

והוא משל לאחד שרצח וגנב בזרוע רמה. וישמע הדבר למלך ויבקש לעשות בו נקמה. וכשמוע האיש ההוא כי המלך רודף אותו עד החרמה. בקש לעשות דבר חכמה. אמר מכדי קי"ל המורה בקנס ואח"כ באו עדים פטור והיה העלמ"ה. א"כ אני אלך אל המלך ואודה לפניו על האשמה. אולי יכפר לי בעד עוני כי יגורתי מפני האף והחמה. והלך ועמד לפני המלך והתחיל להתודות ולהתחנן ולהכות בידו הימנית על החזה על אשמתו. ובעומדו לפני המלך ראה אצל המלך שרביט זהב רפידתו. ופשט יד שמאלו לקחתו. וכראות המלך את האיש ואת זדון לבו אשר הוא עושה התחיל להכותו. בשבט עברתו. על חד תלת ממה שהיה בדעתו. ונתמלא עליו עברה ובערה בו חמתו. כי הגדיל אשמתו.

כן ממש הדבר הזה שהאדם בא לבה"כ להתודות על עונו. ולשוב מחטאיו לפני קונו. ובעודו מתודה ואומר חטאתי גנבתי שולח ידו וגונב וכאילו קנתה ימינו. היש לך חטא גדול מזה כי השטן עומד על ימינו לשטנו. ובמה יתרצה עבד אל אדוניו שוכן מעונה. האם במה שאמר גנבתי ומתחרט על עונו והוא שקר ענה. כי הגניבה בידו ומעשה ידיו כוננה. ועוד בה כי ח"ו מורה כי עין של מעלה אינה ולא שלטא ביה עינא. ולא ידע כי בנפשו הוא ועיני ה' המה משוטטים אנא ואנא.

ומה אענה ומה אומר. לאותן שלוקחים ספרים שהקדישו אותם לבה"כ קיחה וקיחה גמר. כגון ס' תהלים וס' הזוהר וחומשים ולדעתם כי הם עושים מצוה שהם לומדים בהם הא לאגמורי הא למיגמר. ולוקחים אותם בתורת שאלה על מנת להחזיר כשהספר נגמר. ולוקחים אותם בביתם ובחומותם ומי שיאמר לו כי אסור אתה עושה בזה וסופו מר. הוא ענה חבירי לא ידענא מאי קאמר. כי אני רואה כי זך וישר פעולי ומצוה קא עביד כי בשביל כן עשו אותם אנשי משמר. אכן הדבר פשוט הוא כביעתא בכותחא. כי מצוה הבאה בעבירה היא ותושיה ממנו נדחה. כי עינינו הרואות כי המקדיש צוח ככרוכייא גדולה צוחה. שהמוציאו חוץ לבה"כ גולן הוי מפני היד שנשתלחה. ולא עוד אלא שבעת שהקדישו אותם וימינם טפחה. וגזרו אומר ועשו הסכמה חמורה שהמוציאם חוץ לבה"כ ועושה עקירה בלא הנחה. עומד עמו בדין לפני אלהינו שבשמים וכורה לפניו שוחה. ומי ישמע לדברים אלו מפי המקדישים שהיו צדיקים גמורים. ולא יפחד על נפשו ועל נפש בניו היקרים. והרי זה דומה למי שגונב וחומס את חבירו. ואח"כ לוקח אותו ממנו ועושה ממנו צדקה ולדעתו שהוא עושה נח"ר ליוצרו. והוא מש"ה שונא גול בעולה והוא משל לאחד שהיה לו עם המלך דבר. ומנהג העולם שהוא מביא אחד להמליץ בעדו שיהיה אהוב למלך דעייל בלא בר. ובא האיש הזה והביא שונא של המלך לדבר

בעדו. בודאי כשרואה המלך כן מלבד שלא יגביר עליו חסדו. אלא אדרבא יכעוס עליו המלך ופתאום יבא אידו. ולא יספיק לו שכרו בהפסדו. כן ממש הדבר הזה דכיון דהקב"ה שונא למי שלוקח ספר ללמוד בו חוץ למקומו והוא כמו גזילה. איך יהיה בלימודו עושה מצוה כי ספר זה לויתו בשאלה. ומלבד שאין מקיים מצות ת"ת אלא אדרבא ע"י לימוד זה אתי לידי מעילה. והוא מש"ה בצדקה תכונני אך בתנאי שרחקי מעושק והיא עבירה גדולה. כן ממש הדבר הזה למי שמוציא שום ספר חוץ לבה"כ ולבה"מ לדעתו שהוא עושה מצוה ולומד בו. אכן הלא ידע כי עבירה היא בידו כי לעת עתה לוקח אותו ע"מ להחזיר יום או יומים ואח"כ הוא מעכבו. ויעבור עליו שנים ושמיטין בביתו ובחומותיו והספר לא יבא. וכמ' פעמים הם מתים ומניח הספר לפני בנו או קרובו. והוא יסבור שהוא ממון של אביו ועי"ז והתמכר בו. כי לא ידע מה טיבו. וגם עי"ז מלבד שהוא עובר על לא תגזול גם עובר על ולפני עור לא תתן מכשול כי לא ידע בנו שהוא קודש ונמצא שהוא מחייבו.

ועוד ביטול לסברא זו מה שהם אומרים כי אותן הן מחזירין. שהרי כמה פעמים מצינו שהראשונים ספו תמו ומביאים במקומן אחרים. וגם עושים עון בזה כי הם מחטיאין את הרבים. שהרי כמה ב"א לבה"כ ולבה"מ משכימין ומעריבין. ובפרט בשבתות וימים טובים. וכשלא ימצאו שום ספר ללמוד כי להם הם גונבים. אז יושב בבה"כ במקום הקדוש ומדבר דברים בטלים ויפיה כזבים. וחביריו לדבריו מקשיבין. ונמצא כי הללו שהקדישו מזכים ואלו שנגדו מחייבים לכן מצוה על איש להזהיר את עצמו ואת חבירו. לבלתי קחת שום ספר מבה"כ ללמוד בו כ"א שילמוד בספרו. ואם אין לו יקח בתורת שאלה מאת מכרו. כי אם יקח מבה"כ הוא בכלל מחטיאי את הרבים וכן לא יעשה בעם קדוש להיות את עצמם מחייבים ואדרבא ראוי לכל ירא שמים להיות מעשה את אחרים. שיקדישו ספרים. כי מצינו להרבה אביונים וכשרים. שלא יעלה בידם לקנות ספרים יקרי הערך ובראותם שהם מזומנים לפניהם שם ילמדו ובהם מדברים.

- ז -

זלזול

זלזול בת"ח איתא בשבת דף קי"ט: לא חרבה ירושלים אלא על שבזו בה ת"ח ופי' מו"ה מהחיד"א ז"ל כי כל מה שהחמירה התורה. בכבוד הת"ח הכל הוא לכבודו יתברך איום ונורא. שאם הת"ח בעיני כל העם הם מכובדים. וכולם נוהגין בהם כבוד וחכיכים וידידים. ושום אחד מהם אינן מזלזלים. ואדרבה נותנים לב עליהם שיתפרנסו בכבוד ובתורה הם עמילים. מזה נמשך שיראים המון העם להיות

בה' מועלים. מסיבת הת"ח שאם הת"ח ישמע או יראה אחד מההמון שמקלקלים. אז על פני יוכיחו וירים המכשולים. ואם אינו שומע ממנו גורע בו הת"ח ועושה אתו משפט ונתן בפלילים. ונמצאו כל העם ביראת ה' הם שתולים. אמנם אם עשירי העם והגדולים. אינן נוהגים בהם כבוד בת"ח ובעיניהם הם געולים. והת"ח טורחים למצוא טרף לביתם מלבושים ואוכלים. באופן שאינן חשובים בעיני העם והם הולכים ודלים. מזה נמשך דההמון חוטאים בפרהסיא חטאת הציבור ופיהם מנבלים. והת"ח יראים הם להוכיח כי כבר ידעו בעצמם שבעיניהם הם מזולזלים. ותמיד מספרים בגנותן הכסילים. והם בצער גדול על המחיה ועל הכלכלה ולחצי סיפוקו לא ישלים.

ועוד רעה חולה כי נערי בני ישראל צמח"י בצאתם בראותם כי המון העם לתופשי התורה בכבודם מקילין. ודבקו צערי"ם להביא טרף לביתם פורשים מהתורה והם מתנצלים. לאמר מה נאכל ומה נשתה כי העם על תופשי התורה אינן חומלים. ועי"ז תורה מתמעטת וממנה הם מתרשלים.

עוד נראה טעם למה שצותה התורה לקום מפני הת"ח ולכבדו. וכיון שרואהו עובר לנגדו. והוא כי אז יעבור עליו רוח קנאה דלמה כ"כ הוא חביב לפני ה' וידידו. ואם הוא ביזה אותי לא יתחייב כלום ואני אם אחרף ואקלל אותו. אתחייב על חרפתו. וגם חייב לקבל תוכחתו. והרי גם אני בא כמותו. ואם משום שהוא יודע ללמוד גם אני אלמוד כתורתו. וכמעשה ששמעתי שהרא"ם ז"ל היה ע"ה בתחילתו. והיה מוכר תפוחים בחנותו ופעם אחת עש"ק בא ח' וקנה ממנו ובין כך נפל ביניהם מריבה. והרא"ם ז"ל חירף לת"ח והת"ח קבל עליו לפני הרב ויחדיו למשפט נקרבה. ושלח אחריו והביאו לפניו א"ל הרא"ם ז"ל ביאה זו לא ידעתי מה טיבה. א"ל הרב כי חרפת לת"ח ואתה חייב דברים קשים יען כי הוא גברא רבא. אמר א"כ שכ"כ עסק התורה היא חביבה. א"כ גם אני אעשה כמוהו הפוך בה והפוך בה דכולא בה. הרי דמכבוד הת"ח נתעורר ללמוד באהבה רבה.

ועוד כי לפעמים יתעורר האדם לעשות כמעשה החכם בשקידה רבה. ולא יעלה בידו אפילו כמסיק תעלא מבי כרבא. ואז ישכיל בדעתו כי ודאי הת"ח הזה יגע בעשר אצבעותיו ביגיעה מרובה. ושם לילות כימים במיעוט שינה במיעוט תענוג ואכל פת חריבה. ולא הלך כפעם בפעם לקראת נכסי"ם ועל עסק התורה הרבה שטיבה. ואז יכיר חסרונו שאין יכול להגיע למדרגת הת"ח מפני חומר שבה.

עוד נמצא תועלת להמון העם מהת"ח מרובה מידה טובה. כי מצינו פעמים רבות כשהם הולכים עם הת"ח בדרך נתיבה. והת"ח הולך לכה"כ גם הם רואים שבה"כ היא קרובה. אז נכנסים להתפלל עמהם בתוך רחובה. גם כמה הלכתא גברותא לומדין מהת"ח וחיידושי דינין דלית להו קצבה.

עוד יש לתת טעם למה שצותה תורה בכבוד הת"ח והוא ללמד לאדם דעה שאפילו במצוה זו שאין בה לא טורח ולא יגיעה. ולא הפסד ממון ולא הילוך ופסיעה. אפילו הכי מצוה היא ונוטלים עליה שכר בעין יפה. כל שכן אותן מצות שצריכים טורח ויגיעה ונפשו עליהם עיפה. וצריכים הוצאה מרובה דהבא וכספא.

שבדאי הקב"ה נותן לו שכרו כהנה וכהנה מנה יפה. ונראה דזה ש"ה מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני ה' כי לכאורה קשה למה במצוה זו הזהיר בה. ויראת מאלהיך יותר משאר מצות אלא הכונה אני מזהיר לך על החכם והשיבה. לקום מפניהם ולכבדם כי היא מצוה חביבה. ואהניא לך הא מלבד שאתה מקבל שכר על מצוה זו בלבד מתנה טובה. גם אהניא לך לשאר מצות של תורה שהנ צריכים טורח ויגיעה לרדוף אחריהם בחיבה רבה. ולכן ראוי לו לאדם. בראות זיום והודם. להזקן והשיבה לקום מפניהם בזריות ויעשה לנפשו התעוררות. לקיים המצוה במהירות. ואדרבא בראות אותם מרחוק אם היה עומד או ישב. כדי שכשיעבור לפניו אז יקום כדי לקיים המצוה ולדבר ה' מקשב. כי מי יעבור לדברי ה' בדבר שהוא קל עליו לעשותו בתכלית הקלות ויקיים דתו.

ושמעתי כי הרב החסיד מוהר"ר סי' משה די פי' גוטו כשהיה מתפלל בבה"מ שבביתו. והיו באים אצלו עשרה ב"א להתפלל שם בכל יום ומידי שבת בשבתו. היה מצוה לזקן אחד שהיתה שם תפלתו. שישב לו חוץ למדרש בתחילת ביאתו. עד שיכנס תחילה הרב הנז' וישב על מכון שבתו. ואח"כ יכנס הזקן כדי לקום מפניו בראות הדרתו. באופן כי קלה היא בעיניך המצוה הזו וימהר לעשות אותה. ולא יפה עשו אותן ב"א שמלבד שאין קמים בפני הת"ח אלא שגם אותן מכעיסין. ועל גופם ועל בניהם אינן חסין. כי בעינינו ראינו ואבותינו ספרו לנו כמה מהמון העם ובעלי תריסין. אשר הקלו ראש נגד הת"ח ועשו עמהם מריבות ואותם הן מואסים. ומעוררים שנאה בת"ח עצמם ומריבה ביניהם עושים. ולעת עתה שמחים וששים. כי לא החשיבו אותם לכלום וכדבלה להם דורסים. אכן לבסוף ואחריתה מרה כלענה רח"ל כי יש מהם שירדו מנכסיהם הללו בעלי כיסין. ויש מהם שספו תמו מן העולם ולארץ הם נכנסים. והוא אומרם כל מקום שנתנו עיניהם חכמים בו וגזרו שמתא. או עוני או מיתה.

ועוד בה כי מצינו לכמה קהלות. שביזו לומדי תורה ולא החזיקו בידם הנני ברכי רבנן דשלהי ברכים כושלות. ועי"ז נתמעטה מהם התורה לגמרי ימים גם לילות. וכשהם רוצים מלמד תינוקות או רב ללמד להם את הדרך שילכו בה וסדר נחלות. לא ימצא אצלם וצריכים לחפש ממקום אחר יחידי הסגולות. וכל זה גרם שלא כבדו לומדי התורה. וכקוצים היו בעיניהם ומהם לא ירא. ולא החזיקו בידם ולא נהגו בהם כשורה. ומלבד שלא החזיקו בידם אלא גם רואים אותם שהרויחו מעט נותנים בהם עין צרה. וכאלו גזל מידם מריש ובנאו בבירה. וטח עיניהם מראות כי גם הת"ח תלו ביה טפלי וצריך להוצאה יתירה. ולפום צערא אגרא. ואם יאמרו שהקנאה נתעוררה. על שהם לדעתם יותר מהם מרויחים. ולא עוד אלא שהם במסים וארנוניות נאלחים. גם בזה לא כיוונו יפה כי איך אפשר להיות שהם משכימין ומעריבין לחנותם ובקאיין בסחורות ובחילופיהן ולכל הסוחרים מסיתין ומדיחין. ולכל המקומות סחורות הם שולחים. והת"ח שלפעמים יוצא לשוק במעט סחורה יהיו יותר משובחים. ואם ישיבו שכל השכמתם זוריותם ושהם פקחין. לא הועילה להם כלום כי הת"ח בריא מזליהו ויותר מהם הם מוצלחים. א"כ שתיקותם

יפה להם מדיבורם ולשוא טורחים. כי הת"ח אם יהיה חכם או סכל זה חלקו ומזלו
לנצח נצחים. אכן הזלזול שלהם מזלזלין ואותן הם דוחין. יהיה גרמא בניזיקין שלא
יצא עוד ת"ח והתורה והמצות הם שוכחים.

גם צריך האדם לזוהר בכבוד אביו ואמו. שהשוה המקום כבודם לכבודו
המקצר בכבודם חובל בעצמו. כי עון זה חמור ובנקל והביא האיש את אשמו. וראה
כמה חמור וגדול כבודם. כי אפילו לקבול עליהם לפני הדיין אין רשות ביד האדם.
וכמו שכתבו הפוסקים ז"ל כ"ש שאסור להקל בכבודם. ולזלזל בהם אלא חייב
לעשות לאביו לכל אשר יצוה. ולכל אשר נפשו תתאוה. ואל יפיל מדבריהם ארצה
וגם לאמו יעשה כן הצד השוה. ואף שע"י מקרי הזמן וגלגוליו הוצרכו אביו ואמו
לפרנסתו. ואין יכולין לצאת אנה ואנה כ"א לישב בביתו. לא יראה להם פנים
זועפים ואכילתן עליו כבדה. ועינו צרה בהם ע"כ סעודה וסעודה. ואמרינן בגמרא
תנא אבימי בריה דר"א יש שמאכיל לאביו פסיוני וטורדו מן העולם ויש שמטחינו
ברחיים ומביאו לחיי העוה"ב. מעשה שהיה מאכיל לאביו פסיוני ומאכלים
חשובים. א"ל אביו מנין לך כל אלו המאכלים הטובים. א"ל מאי איכפת לך לעוס
אתה בשיניך. כפי יכלתך. והראה לו שקשה בעיניו אכילתו. ושהוא מוציא עליו בעל
כרחו להוצאתו. ומעשה בא' שהיה טוחן ברחיים. והיה לו אב זקן שבקשו אותו
לעבודת המלך יום או יומים. א"ל בנו אבי טחון במקומי ואני אלך במקומך בזירוז
מתנים. לעשות רצון אבי שבשמים ואני טוב ממך כי עבודת המלך אין לה קצבה
כושן רשעתיים. ואם לבזיון יותר טוב ואם למלקות אני יותר טוב ממך ואפילו אם יכו
אותי בכפלים.

ומאנה הנחם נפשי בהני נשי דמחזוא. שתמיד מרגילין קטטה כלה וחסמותה
והכלה בחמותה פניה מעיזה. ומחרפת ומגדפת אותה בקול רם והכרזה. ועי"ז
גורמת שהבעל יכנס עמהם במריבה ובכבוד אמו נוגע ודבר ה' בזה. ותהיה גרמא
בניזיקין לאבד עולמו וימות בקיצור שנים ונשפך עליו חימה עזה. והאשה הזאת
הלא תשכיל בדעתה. שאם קיללה לבעלה חבירתה. אז שופכת עליה חמתה. ויורדת
עמה עד לחייה ושומרת לנצח עברתה. אעפ"י שיודעת בטוב שכל דבריה הם
פטוטי דברים לא מעלין ולא מורדין כ"א קשים ומרים. ואם היתה יודעת באמת
שיש נזק לבעלה. מיד היתה קמה עליה בבהלה. ועושה עמה כלה וא"כ איך היא
בידיה תגרום לעצמה קללה. ע"י שלא תסבול מחמותה דבר וחצי דבר וזה ודאי רעה
חולה. ומה שטוענת כי לסבול את דבריה אינה יכולה. כי נבול תבול לה. וכל דבריה
חירופין וגידופין וחוללה. הנה כל טענותיה הבל וריק נגד חיי בעלה שע"ז יורד
חיים שאולה. שהרי כתיב כבוד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך ואיתא
בילקוט אם כבדתם יאריכון ימים ואם לאו יתקצרו ימים וא"כ אשה כזו אוי לה.
כי על בעלה לא חמלה. ועוד שאפילו שלא תחוש על חיי אשה. עכ"פ יש לה לדאוג
על נפשה. שהרי כל המדות בטלו חוץ מן מדה כנגד מדה ואם כן היה ראוי להיות
לה הרגשה. שלא ישלם לה הקדוש ברוך הוא עונשה. כמידתה במידה מחוקה
וגדושה. שיפול הענין הזה עמה ויגיע לה כלימה ובושה. ואם מעל הבנים רוטשה.

- ה -

חלול

חלול ה' אמרו חז"ל ביומא פי"ה מי שיש בידו חילול ה' אין כח בתשובה לתלות ולא ביוה"ך לכפר ולא ביסורין למרק אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר העון הזה להם עד תמותו. וה"ד חילול ה'. אמר רב כגון אנא דשקילנא בשרא ולא יהיבנא דמי לאלתר ופי' רש"י וכשאני מתאחר לפרוע סובר שאני רוצה לגזול ועי"ז ילמוד לגזול. אביי אמר כדתניא ואהבת את ה' אלהיך שיהא ש"ש מתאהב על ירך שיהא אדם קורא ושונא ומשמש ת"ח ודיבורו בנחת עם הבריות ומקחו ומתנו בשוק נאה ונושא ונותן באמונה מה הבריות אומרות עליו אשרי פ' שלמד תורה אשרי אביו שלמדו תורה. אוי לב"א שלא למדו תורה. ראיתם פ' שלמד תורה כמה יפים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו עליו הכתוב אומר ישראל אשר בך אתפאר. ובזמן שאדם קורא ושונה ומשמש ת"ח ואין דיבורו בנחת עם הבריות ואין מקחו ומתנו בשוק נאה ואינו נושא ונותן באמונה. מה הבריות אומרות עליו אוי לו לפ' שלמד תורה אוי לאביו שלמדו תורה אשריהם לב"א שלא למדו תורה. ראיתם פ' שלמד תורה כמה מכוערים מעשיו כמה מקולקלים דרכיו עליו הכתוב אומר באמור להם עם ה' אלה ומארוצו יצאו.

ע"כ אחי ראה גם ראה. כמה קשה חילול ה' לבן תורה לפני הני אינשי טפשאי. כי מצינו לבית עלי שעשו חילול ה' עד ועד בכלל הם נענשים. שכלם שחורי ראש וכל מרבית ביתם ימותו אנשים. וכמ"ש בגמ' כי ר"מ הלך למלא ראה אותם כולם שחורי ראש שלא היה זקן בהם א"ל שמא מדבית עלי אתם דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה ותחיו ועסקו בתורה וחיו ונראה דמש"ה א"ל ר"מ לכו ועסקו בתורה ותחיו ועסקו בתורה ותאריכו ימים. לפי שבני עלי ע"י שהיו בני תורה וחכמים. בעון כל דהו חיללו את ה' ונעשו בעלי מומים. כי עון הזה לא יקרה כ"א לבני תורה השלמים. ולכן א"ל כדי לתקן עון זה של חילול ה' ויהיה להם תשועת עולמים. לכו ועסקו בתורה והזהרו בענין חלול ה' יותר מדאי ואז עי"ז תהיו תמימים. נמצא כי עון זה הוא חמור וגדולה עבירה. יותר משאר עבירות של תורה. כי בשאר עבירות כגון עריות וכיוצא קשה עליו לעשותו. כי לא במהרה תזדמן לו העבירה לעבור על דתו. אכן עון זה קל עליו ומיד נכווה בגחלתו. גם בשלמ' שאר העבירות יודע בודאי שחטא. וידיעתו מכרעת. ועביד פרישה ואוון שומעת. אבל בענין חילול ה' צריך מיתון ושיקול הדעת. ולהשכיל בדעתו. אם יש בזה חילול ה' והביא את אשמתו. וכשיתבונן בו אז ישוב ממחשבתו.

לכן צריך לבן תורה זריזות גדולה כפי מקומו ושעתו. ואל יכשיל את הרבים ואפילו בענין שיודע בודאי שאינו עושה איסור ולא תקפה עליו משנתו. אפ"ה כיון דבעיני העם סוברים שעושה איסור ויבואו לעשות כמותו. מצוה עליו לפרוש ממנו בשביל ב' דברים אחד שלא יספרו בגנותו. ועוד כי הוא עובר על ולפני עור לא תתן

מכשול בראותם גודל חכמתו. אכן אם רואים שהת'ח נזהר הרבה בעבודתו. גם המה בחרו בדרכם ויהיה על פניהם יראתו. וכעין שמצינו לרב שאפילו שאחר שעה בודאי הוא נותן דמי מקחו. אפ'ה קרי על עצמו חילול ה' כיון שיסברו העם שבחנם לקחו. וילמדו גם הם לגזול הבשר ממי שטבח. ולא נאוו להם אותן בני תורה אשר שוכרים אותם לאיזה פעולה והם מתעכבים עד שליש היום שיבואו לבית הבעלים. ובעת אשר יכופו יצרום ובאים ממלאכתן הם מתרשלים. ומאבדים הזמן בדברים בטילים. ושני דברים שאינן טובים הם עושים אחת שעושים חילול ה' נגד המון העם ולהם מכשילים. לאמר ראו מה בני תורה עושים ומדברים עליהם תועה קטנים וגדולים. עוד בה כיון שרואים לבני תורה שיודעים כח האיסור וכך המה עושים גם המה מהתורה והמצוה הולכים ודלים. ועוד בראותם שהם מתרשלים ממלאכתן גם הם לחבריהם הם גוזלים. גם אסור כלוה עמם עון הגזול וגזול זה שאני משאר גזילה. דבשאר יודע כמה גזל והוא מחזיר גזילתו ואל ישוב עוד לכסלה. אבל בזה לא ידע כמה גזל כדי שיעשה לנפשו רפואת תעלה.

ועוד כי עון זה חמור מהשאר כי בשאר עבירות יש לצדד ולומר כי חמדת הממון בו נתלהבה. וגם חמדות עריות ומאכלות אסורות ונפשי בהם עריבה. אבל בעבירה זו אין לו פה להשיב ומאבד עולמו בידו. כי אין לו שום הנאה בכגדו. כי אם יאמר שטורח עליו לעסוק מהבוקר לערב במלאכתו. הלא ידע כי סתם אדם מערים אדם על תבואתו. ולא יראה שום טורח ויגיעה ובלבד שימצא שם פרנסתו. ואדרבא שם מקום מנוחתו. ועוד בלבבו יבין כי כל זה מעשה היצר שהוא מסיתו. שהרי אם לא היה שכיר יום אלא לפי טרחו ועסקו יתן לו בעה"ב שכרו. ואם ירבה בעסק יוסיף לו שכרו ואם ימעט ימעט לו חבירו. אז היה מזרו עצמו בזירו רב לעסוק מהבוקר לערב גם בלילה לא שכב לבו. אבל עתה שרואה שיש דבר קצוב לפניו ואף אם ישכים לא יעדיף עליו טובו. לכן הוא מתרשל מלהשכים אצל אהובו. ואם ישיב שבעה"ב אינו נותן לו שכר כפי הראוי לו. ולכן מתעכב לבוא בגבולו. גם זה מפיתויי היצר שהרי אם לא יתרצה בשכר זה מי זה הוא הכריחו לבוא אצלו. וכשכיר יקוה פעלו. והרי כמה ב"א ימצא בשוקא. שהם מתרצים בשכר זה ובמלאכתו נפשם חשקה. יען כי הם בצרה וצוקה. והוא אשר נפשו יקרה יפנה למלאכה אחרת אולי יחנה במתקה. ולא יחלל ה' ויהיה על ידו מכשול ופוקה וסהדי במרומים באמת ובתמים. כי מנעורי כשהייתי צעיר לימים. מצטער הרבה בענין זה כי ודאי הם אשמים. אבל מה אעשה שאין בידי לתקן ולדבר לפני שלמים.

גם כמה צריך לזוהר המלמד תינוקות. שלא יתרשל במלאכתו שיניח התינוקות וילך לו לשוטט בשווקות. וכאילו אין לו שום עסק וידיו מהם מסולקות. ומהלך אנה ואנה לחפש על מאכלים היפים ומיני מתיקות. ועי'ז יתבטלו התינוקות מלימודם. וגם עי'ז רואים אותם שאר עמא דארעא שהם מאבדים זמנם ויבואו לדבר כנגדם. ואז יהיה חילול ה' בדבר נגד בני אדם. כי יאמרו ראו בני תורה כמה מעשיהם מכווערים וימירו את כבודם. וכתב מרן בי"ד סימן רמ"ה מלמד תינוקות שמניח התינוקות ויוצא או שעשה מלאכה אחרת עמהם או שמתרשל מלימודו הרי

זה בכלל ארור עושה מלאכת ה' רמיה וכתב שם בבאה"ט שאסור לעמוד עם המלמד לדבר עמו שלא יתבטל מלימודו ע"ש הן אמת כי אם מסובבים למצוא טרף לכיתם. לפי שאין שולחים להם שכירותם. האמת אתם. כי לא נתנה התורה למלאכי השרת כ"א לבני אדם שכמותם. והקולר תלוי בצואר אותן אנשים אשר יניחו אותם להיות עליהם מחפשים. ויעלה בידם לתת להם קצבתם ושכירותם הם כובשים. כי אינם נותנים להם כלום עד אשר יוציאו תחילה לצורך ועונג גופם ודבר שקבעו עליהם חובה ובו הם מלומדים. קופרא טבא לפומא כסא טבא לפומא ומיני מגדים. ואח"ז אם יותיר מהוצאתם להם מסעדים. והן אמת כי הן בעון דוחק הפרנסה תמיד הלוך וגדל יצודנו למדחפה. והיציאה יתירה על השבח לא נצרכה אלא להעדפה. ואלו דברים שאין להם שיעור ויוקר המציאות שיותיר על הוצאתו כי תמיד הוא רוזף ולא ישיג ונפשו עיפה.

לכן צריך האדם ראשית כל בכורי כל יתן להם שכרם כי הם עניים מרודים. ונפשם תלויה בבעלי בתים כי אין להם שום מלאכה כי אם שכר מה שהם מלומדים. ויאמין באמונה שלימה. בדעתו התמימה. משאז"ל כי כל מזונותיו של אדם מתשרי ועד תשרי המה קצובים. חוץ מהוצאת בניו לת"ת ומהוצאת שבתות וימים טובים. כי אם יוסיף יוסיפו לו בשכרה. ואם פחת פוחתין לו במהרה. והמעכבים את שכרם שתיים רעות המה עושים אחד כי הוא עובר עמ"ש הכתוב ביומו תתן שכרו. אם יש בידו ולא יתן לחבירו. ועוד כי הם עוברים עמ"ש"ה ולפני עור לא תתן מכשול כי ע"י שאין נותן להם במהרה. עי"ז יבוא לידי עבירה. כי יתבטלו התינוקות מלימוד התורה. ומבטל הבל פיהם של תשב"ר שאין בו חטא והעולם מתקיים על ידם וגם האדם הנברא.

- ט -

טלית

כתיב בתורה זה אלי ואנוהו אמרו חז"ל התנאה לפניו במצות סוכה נאה ולולב נאה ציצית נאה והנה במה יודע האדם הזהיר בטלית נאה שכל כוונתו להיות מקהל חסידים. ושכל מעשיו על אדני פז הם מיוסדים. והוא מיראי ה' וחושבי שמו. ומתהלך בתומו. אם הוא נזהר במצות שבינו לבין קונו. ובני אדם אין יודעים מזה כי יעשה אותם באהלי אפדנו. וישמרם כבבת עינו. כמו במצות תפלין כי ראינו לכמה ב"א אשר ימצא אצלם תפלין ישני' מאבי אביהם. וכל עוד שהוא לובשו ולא יפילו הפרשיות מאליהם. תמיד הוא לובשו עד מלאת ימי שנותיהם. ואין שמין לבם על ניה שבתוכו. אלא כל זמן שהוא נמשך מושכו. ואינו זוכר כי שמא ברוב הימים נפסלו הפרשיות. ונמחקו האותיות לגניזה הם ראיות. ונמצא כי לא קיים מצות תפלין זה כמה ימים ושנים. ולפני ה' אין דרכיו מתוקנים. ואני הצעיר כמה פעמים

יביאו לי תפלין לבדוק ואני רואה כי מרוב הזיעה. אותיות פורחות ואתמח"י קמיצא. וכל זה גורם כי הכתיבה אינה נראית לעין והיא בצינעא. ומשו"ה אין נותן שכל ודעה. לבדוק בעת שהזהירו חז"ל ועי"ז באה לו זאת הרעה. ואין דעתו כ"א להעביר את השעה. אבל בטלית שלפני בני אדם צריך להתראות. ואם ילכש אותו קרוע או ישן יגיע לו בושה ויהיה נבהל מראות. לכן מברר טלית החשוב ויותר נאות ומוציא עליו הרבה הוצאות. שיהיה נחמד למראה פלאי פלאות. ועושה כל זה כדי להתנאות. ואיש כזה אם בשאר מצות שהם עלומי העין גם הם בעיניו ידידים. אז איגלאי מילתא למפרע שהוא חזרן במצות וכל המצות לו נחמדים. וכל כוונתו לקיים כל מאי דאמור רבנן ואת ה' הם עובדים.

אבל אם נזהר בטלית דוקא להראות לבני אדם יקרו. ולהתגאות בו לפני חבירו. ואינו חושש על דמיו ומוציא כסו וארנקו. ובלבד שיברר לו טלית אחד צמר נקי. ובתפלין שהוא עלומי העין אינו חושש אם הוא כשר והיה העלמ"ה. ואז איגלאי מילתא שאין עבודתו תמה. ומה שקנה טלית חשוב כדי להיות ראוי על הגלימא. והראיה שבתפלין שאין ניכר מה שבתוכו ופרשה זו סתומה. אינו מקפיד עליו ואפילו שיבא עי"ז לידי אשמה. ונמצא כי הטלית שתקנו היא מצוה שלא לשמה ומלבד שאינו מקבל שכר על הטלית שהיא צמר לבנה. אלא ח"ו ענוש יענוש על התפילין שהיא מצוה שלא כתקנה.

אבל איש הביניים. שרוצה לעשות מלאכת שמים. תחילה מתקן התפלין שיהיו ראויים וכשרים. ושתהיה כתיבתן תמה ונקיה מבלי שגיאה מפני סופרים ועפ"י ספרים. ושהיו מרובעות כהלכתן. וירבה לסופר מתן. עד שיהיה זריז יותר במלאכתן. ושהיו הרצועות מעובדים לשמן. ע"י איש כשר ונאמן. ואח"ז יחזור לתקן טלית נאה. נחמד למראה. ובודאי מאחר שתיקן התפלין אף שאינו נראה. גם על הטלית יבא על שכרו כי בודאי במצות הוא מתנאה. ואז יזכה לחזות בנועם ה' ובהר ה' יראה.

גם במצות מזוזה צריך האדם ליזהר בה הרבה לבדוקה יפה. כמו שצונו לנו חכמים פעמים בשמיטה כי לשון ח' מרפא והמכשלה הזאת תחת יד רבים מבני עמנו. שאם רוצים לקנות או לשכור בית מבקשים שיהיה גדול ומרווח ואומרים כי זה ראוי לנו. אבל במזוזה. עושה עצמו כאילו לא חזה. וכל זמן שהיא עומדת על הפתח זה נכנס וזה יוצא. ומה שבתוכה אם הוא כשר או פסול כל יראה וכל ימצא. ולא עוד אלא כי יש כמה ב"א שהם יראי ה' וצדיקי. וכל מאי דאמור רבנן והחמירו עליהם מחזירין ועושים כל טעדיקי. ובקיאים הם בכל התורה ודקדוקי. ובענין מצוה שהיא חיוב מן התורה כגון מזוזה. מעלים עיניו ממנה כדי שלא יוציא עליה זוזא. ועושה עצמו כאילו לא ידע אם היא חמדה גנוזה. ואיש כזה מאי אהניא ליה לעשות העיקר טפל והטפל עיקר ונפש כי תחטא. ואדרבא כיון שהוא בקי בחדרי התורה היה לו להשכיל כי לא זו הדרך ומוחלפת השיטה.

והרי זה דומה לבעל הבית שצוה לאנשי ביתו. לעשות לו סעודה חשובה למלאת תאותו. ויהי בערב שהגיע זמן סעודתו. בא לביתו לאכול ויהי כשבתו.

הביאו לפניו את המוגמר. ותפוח ותמר. ועיקר הסעודה לא הביאו ומהם היא שכוחה. הא ודאי בע"ה בראותו כן באפו אש קדחה. וצועק עליהם בקול גדול וצוחה. מה המעשה הזה אשר עשיתם כי לא הבאתם את המחיה ואת הכלכלה. והבאתם לפני את הטפילה. ומשחקים עלי בחוכא ואטלולא. ואם במהרה רדפו לעשות רצונו לתת לנפשם ריוח והצלה. או בע"ה מעביר על מידותיו ואין משיבן על הקלקלה אבל אם אנשי ביתו עדין עומדים במרדם. להביא לפניו פרפראות ולא שמו יראתו לנגדם. והא ודאי כי מלבד שלא יחזיק להם טובה. על הפרפראות שלפניו הובא. אלא שאפשר שהוא כועס עליהם ויאמר להשמידם. ופתאום יבא אידם.

כן הדבר למי שנוהג לעשות מה שהחמירו האחרונים. ומילי דחסידותא ועיקר מה שצותה עלינו תורתנו הקדושה ע"י מרע"ה ציר אמונים. כגון תפלין או מזוזה ומעקה וכיבוד או"א מאסו הבונים. ולדעתו כי טוב עושה והוא חשוב עם חכמים ונבונים. ושהוא בקי בכל הדינין. אך באמת כי לא יש סכל ממנו והוא בדרך תועה. כצאן אשר אין להם רועה. כי השי"ת מה שצוה עלינו בתורה בעי. ולא לילך אחר הפרפראות ויניח העיקר ויסע ממנו אלה מסעי. כי ודאי בעשותו כן המלך יסמוך עליו. כי צריך לאחוז מזה וגם מזה בכל מעלליו. ושניהם לא יניח. ואז יבוא על שכרו שש ושמה.

ומצות מזוזה מלבד שכרה הגנוז לו לעוה"ב אלא גם בעוה"ז אם זהיר בה. ולא זו מחכמה. יגיע לו ולבניו טובה. כי יאריך ימים הוא ובניו עוד ינובון בשיבה. שהרי כתיב וכתבתם על מזוזות ביתך וסמך למען ירבו. הרי מפורש שכרה אם אותה יאהבו.

ושמעתי מרב אחד אשכנזי שפעם אחת היו בניו חולים ונפלו למטה. וכמעט שהיו הולכים למות ולא ישאר לו פליטה. מיד הלך אצל רבו. א"ל מלאך המות רודף אחריו להמית את בניו ובידו חרב. והתפלל עלי אולי ירחם ה' והשיב מעלי אפו ויחזור בו. א"ל מיד תלך ותביא המזוזות שבביתך עד כלות. והלך והביא המזוזות ומצאן שכולם פסולות. א"ל בעון זה ודאי בניך מסתכנין ויובלו לקברות. ומעתה תוליך אלו לגונום ותביא במקומם כשירות. והלך ועשה כן ואז חלצתם חמה וניצולו מהמיתה שהיה על הבנים גזורה. ונתרפאו במהרה. נמצא כי הזהיר במצוה זו מלבד שכרה הצפון לעוה"ב. עוד בה כי אוכל פירותיה בעוה"ז כמעשה שהובא.

ותמהני מכמה ב"א שאם נגזר על בניהם הקטנים מיתה חטופה. וחפשו על סגולות אשר לא בספר כתובות לעשות לעצמם תרופה. ומוציאים הוצאות הרבה בעין יפה. ומה שצותה לנו התורה על דבר שמאריך חייהם וחי בניהם. כגון מזוזה וכיבוד או"א והנלוה אליהם. שהם בזול עליהם לא יתנו דעתם עליהם. ולא שמו על לב כי מצות אלו אם יזהר האדם בהם. אין מ"ה שולט עליו זורעם יהיה נכון לפניהם. ויבלו בטוב ימיהם ושנותיהם. וכמ"ש מרן ז"ל בשה"ט י"ד סימן רפ"ה ח"ל וצריך לזהר בה מאד וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו ואם אינו זהיר יתקצרו ימיו וימי בניו ע"כ ומי זה האיש אשר ישמע לדברי רז"ל אלו ולא יתן נפשו

ורוחו. לשים מזווה בפתחו. ושתהיה כדין וכשורה ואז יהיה ה' מבטחו. וכמה שכל ופתי אשר ישמע דברי רז"ל הקדושים. וילך אחר דעת נשים. בדברים אשר ידברו ויבדו מלבם דברים מחדשים. ויפול בשחת רשתם מפח יוקשים. והרי זה דומה לא' שכהו מאורי עיניו ואינו יודע להיכן יוצא ולהיכן בא. ובא א' פקח וא"ל תלך מכאן ולא תשנה את הדרך אשר אתה הולך בה. ואותו טפש לא שמע לדברי הפקח ועמד במקומו. ובא אחד סומא כמומו. שלא ראה מאורות מימיו. והרגיש שיש שם אדם א"ל למה אתה עומד ומדוע אחרו פעמיו. והשיב לו הסומא הראשון כי לא ידעתי את הדרך לילך לשווקים. א"ל חבל עליך כי אני לא ראיתי מאורות מימי ואפ"ה אני יודע מקומות הרחוקים. והטפש הזה האמין לדבריו ואמר לא אסלף דברים המצודקים. ואח"ז אבדו שניהם את הדרך ובחוצות היו צועקים ומי גורם לכל זה שלא השכיל בדעתו. כי איך אפשר להיות זה שלא ראה מאורות מימיו והוא הולך על משענתו. יבין את הדרך יותר ממני שאני עכ"פ משכיל בדעתי. כיצד היה הדרך ואז אהיה חוזר למכון שבתי. אבל זה שלא ראה מאורות מימיו ואינו יודע כיצד הם הפקחים. איך אפשר להיות שיהיה יודע את הדרך יותר ממני ולא עוד אלא שיקבץ נדחים. ואילו הייתי שומע לעצת הפקחין החשובים אז הייתי הולך למבטחים. כי ההולך אחר עצתם דרכיו מוצלחים. כן הדבר הזה ההולך אחר עצת וסדר נשים נזיקין. ומוציא הוצאות הבלים וריקין. ויניח דברי תורה ודברי צדיקים. אשר הם מרפא לעצם ולנפש הם מתוקים. ועץ חיים היא למחזיקים. ונחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים.

וכמו שאמרו בירושלמי ששר אחד שמו ארטבן. שלח לרבי' הק' מרגלית דלית דכוותה מזדבן. וסבר שישלח לו מלה דכוותה. ושלח ליה לי רבי' הק' חדא מזוזתא. א"ל אנא שלחית לך מרגליתא דלית לה טימי. כדי שתשלח לי דבר לפחות דומה בדומה. ואתה שלחת לי דבר דלית ליה דמי. א"ל חפצי וחפצך לא ישוו בה. ומהם היא יותר טובה. ולא עוד אלא שאתה שלחת לי מילתא שאני צריך לשומרה. אבל אני שלחתי לך דבר שאפילו שאתה ישן יהיה לך לעזרה. הרי מצינו שהמזווה מלבד שצפון שכרה. עוד בה כי היא משמרתו מכל נזק ומכל צרה.

ואם יאמר אדם למה אתה מוציא מפוך זקוקין דנורא. ומי הוא אשר אין לו מזווה בפתחו ותפלין בראשו ובזרועו ולדברי התורה לא יקים. ולא ימצא כ"א א' מעיר מאנשים פוחזים וריקים. תשובה הלא לאמונה ידעתי כי ישראל הם קדושים ובמצות. הם מדקדקים. אכן אין זוכרים הדברים כ"א כשיהיו הדברים לפנייהם חקוקים. כי כל עוד שרואים המזווה עומדת על הפתח והתפלין לא נקרעו אותם הם מנשקים. אכן בהזכיר להם כמה ריעותא יפלו בהם בהיותם לבושים אותם והם עתיקים. הן בענין הזיעה הן בענין הבתים והדיו והמזוזות מי גשמים נוטפים עליהם אז יזכרו וישבו ובהם הם מתעסקים. כי ע"י מצות אלו הכל בחיזוק שלא יחטא עונותיו מתפקקים. ומי הוא אשר יוכל להתפאר בעצמו. כי הוא מקיים כל מאי דאמור רבנן ומתהלך בתומו. ובודק את התפלין בכל שמיטה והמזווה פעמים בשמיטה. ואינו מפיל מדבריהם ארצה ולא יחטא. ומה יענה האדם ליום פקודה. עין

שמרדה. כי בענייני הגוף הנגוף ירדוף האדם כאשר ירדוף הקורא בהרים שטו העם ולקטו. בשווקים וברחובות עד כי רגליהם יתמוטטו. לקנות בגדים נאים דקה מן הדקה. ומאכלים היפים ומיני מתיקה. ואף שאין לו דחיק ומוקים אנפשיה אגב דוחקא. ואם יקרע קצת קרע בבגדיו לא ישקוט ולא ינוח ועם אנשי ביתם יתקוטטו. או בבעו ובמטו. עד אשר יתקנו ואם לא תקנו מונע עצמו מלכת בנתיבות. לפי שהוא בלויי הסחבות. וכ"ז עתשה כדי שלא ימצא אותו חבירו והוא לבוש חרצובות. וחבירו אין אומר לו כלום כ"א ששוחק עליו בלבבות.

וא"כ מה ישיב האדם לפני צור שוכן ערבות. שהוא לבוש תפלין וציצית ועומד בהם בתפילות. ואין משים על לבו כי אפשר שהמה פסולות. ונמצא מעיד עדות שקר בעצמו שאומר וקשרתם וכו' ויתרץ כי המה מקולקלות. ומה יענה לפני ה' באומרם לו כמה דקדקת בחליפות שמלות. ושיהיו נקיים ושלא יהיה בהם רבב. ובענין המצות אותי השלכת אחרי גוף היינו עזובה היינו שכוחה אנשי לבב. והנה אם האדם אחר שתיקן בגדיו ומלבושו. זכר למצות אלהיו וצור קדושו. אז יש למדה"ד לפטרו. כי עכ"פ עושה נחת רוח ליוצרו. אף שהקדים צרכיו למאמרו. אבל אם תיקן כל הצריך לגופו ולביתו. ואפ"ה לא זכר לאלהיו ולמצותו. אז גדל עונו מנשוא ולא יוכל שאתו. ואפשר שזה רמז הכתוב באומרם ואתי השלכת אחרי גוף ר"ל שהשליך עול התורה מעל כתיפו. אף אחר שתיקן כל הצריך לגופו.

לכן הירא את דבר ה' ושהוא איש חיל רב פעלים. צריך להיות זהיר בכל המצות וגם בתפלין שיהיו כשרים קדש הלולים. ולא יהיו פסולין. כי בזה"ז שאין לנו כ"א מעט מצות לפחות בהם יהיו נזהרין. להיות כדין וכשורה וכשרין. ועל ידיהם נזכה לחזות בנועם ה' וכבודנו הוא מרים. באופן שהעיקר הוא שהאדם בתחילה יעשה ויקיים מה שצותה עלינו התורה כולה. ואח"ז יעשה מצות דרבנן. וכשיתמלא כריסו מכל אלו אז יבקש לו על הפרפראות ובצל שדי יתלונן.

וכמה טפש כחלב לבו. אותו אדם אשר צעק על אמו ולבו נמס בקרבו. ולה יקלל אשר היתה מן העצלים. ולא תקנה לו שני תבשילים. כליל שבת קודם הילולים. כמו שכתבו המקובלים. והוא משל לאחד שהיה בידו אבן טובה. ששזה עיליתא דדהבא. ובתוך שהיה הולך ראה סלע אחד בדרך נתיבה. והשליך מידיו את המרגלית עד שלקח את הסלע בשמחה רבה. היש לך שטות גדול מזה לאבד את המרגלית מפני הסלע אשר נפשו תאבה.

- 7 -

יסורין

כתיב אשרי הגבר אשר תיסרנו יה וכמה מקראות כאלה יעידך יגידך. כי

היסורין תועלת גדולה לאדם לפשפש במעשיו ולשוב מחטאיו ולא יזדקן. ואמרינן בערכין דף י"ז כל שעברו עליו מ' יום בלא יסורין קיבל עולמו. במערבא אמרי פורענות מזומנת לו האיחא בילקוט ע"פ נכוננו ללצים שפטים אמר הקב"ה עד שלא בראתי אדם תקנתי לו יסורין לפי שאני ידע את יצרו כי יצר לב האדם רע מנעוריו משל לעבד רע שהיה נמכר בשוק הלך רבו לקנתו. לעובדו ולשרתו. והיה ידע בו שהוא רע מוכיח עליו חזתו. לקח עמו כבלים ומגלבים שאם יסרח יהיה רחיה אתו. כיון שסרח הביא הכבלים וכבלו הגלבים להכתו. אמר לו העבד לא היית ידע שאני רע ולמה קנית אחי. א"ל ידעתי שאתה רע ולכן כבלים לך תקנתי. כדי שאם תסרח ארדה אתך בהן ואז תודרו בעבדתי ע"כ. נמצא כי האדם אעפ"י שיחטא הרי המקל לפניו לרדתו. ולמען תהיה על פניו יראתו. ומצא כדי גאלתו. וסגולה זו נמצאת דוקא בישראל צאן מרעיתו. כי כל עוד שבאים עליהם יסורין. מלבד שאין בעטין בהם אלא אדרבא מעשיהם מכשירן. מה שא"כ אח"ע כתיב בהו הויה כי ירעב התקצף וקלל במלכו וכאלהיו תפנה למעלה כי יסבור בדעתו אולי אלה האחר על ידו יהיו עשירים. אך עם בני ישראל בבא עליהם יסורין וצער מלבד שאין קצים בתוכחתו. אלא אדרבא יוסיפו אהבה על אהבתו. יתור יוסיפו ביראתו. ומדקדקן במצות ובדקדקי סופרים. ותהרהרים בלבם ובפיהם הם אומרים. כי אלולי שהם ראויים לאלו היסורין לא היו באים עלינו. ואין זה אלא לנו. אינו אלא לבעבורינו. ואפילו אחד מני אלף לא גבה ממנו. ונראה שעל זה רמזו רז"ל במנחת פ"ה ע"פ וית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך אריב"ל למה נמשלו ישראל לזית אלא מה זית זה אין עליו נשרק לא בימת החמה ולא בימת הגשמים. אף ישראל אינם בטלים לעולמים. ונר' דכתת ריב"ל היא לומר דמה זית זה אעפ"י שהגיע לו צער מהשלג הברד ומי גשמים. ואף עפ"כ אינן נופלין עליו יחדיו יהיו תמים. מה שאין כן שאר האילנות בבא עליהם המטר הרחח נופלין העלין לארץ והיו ערותים. ואם יתחזק הקור עליהם נופל שורש גם ענף ואינם מתקיימים משא"כ הזית שהוא סובל צער הרחח הגשם וקול רעמים. ואעפ"כ הם עומדים במקומן. כן ישראל אעפ"י שבאים עליהם יסורין וצער לא שינו את טעמן. הם מתפללין עליהם לפני ה' אולי ירחם כי הוא אב רחמן. ואדרבא יוסיפו אהבה. ומפששים על מעשיהם אולי יש בידם איזה עק ויעשו תשובה. ומצדיקים עליהם את הדין באהבה רבה. וכמעשה דאיחא בתוספות של הזוהר מעשה ברבי אלעזר חבריו שהיו מהלכין בדרך וראו שדה אחד שהיו בה אילנות ומים מהלכים סביב השדה לכל סטריו. ובתוך שהיו שם יושבים. עבר עליהם נחש אחד כחם השמש ופיו מפיך להבים. א"ל ר"א נחש חוזר בך מזה הדרך. כי האיש אשר אתה הולך אצלו הביא בלבבו מורך. חזר בתשובה ותחרט על מה שעשה. ונעשה בריה חדשה. כי לאחר שאמרו לך להמיתו. שב בתשובה ולא ישוב לאלתו. ועמד הנחש במקומו. ושרתה רוח'ק ע לר"א ותחל רוח ה' לפעמו. וא"ל לנחש ידעתי כונתך ורצונך. כי אתה רוצה אחר במקומו שיתחנך. הנה גוי לפניך בא. והוא במער' שלך נחבא. כי ישן הוא שם וקחנו חליפתו כי הוא גנבא.

שעשה ליהודי אחד רעה זיל ועבד ביה קרבא. והורגהו שם במערה. מיד קפץ הנחש חמתו בו בערה. א"ל חביריו במה ידעת כל זה אינך לא נביא ולא חחה. א"ל סי' גדול מסר לי אבא וכו' אית לי ברירה. ואני ידע שזה הנחש הולך לצד נפש יקרה. א"ל תינח ההוא נחש שהולך להמית ההוא גברא. אבל ההוא ב' נ' ששב בתשובה ונפשו לו מטהרה. מהיכן ידעת א"ל ראיתי להנחש שהולך בבהלה ורחח אחד הולך לפניו שאמר לו חזור בך כי איש נעשית לו גאולה. כי שב בתשובה ובקש מלפני ה' סליחה ומחילה. הנחש אינו חתר עד שיתנו אחר במקומו ולא תהיה משכלה. שכך דרך הנחש העליון כיון שניתן לו רשת לקלקל אינו חתר בו מהקלקלה. עד שיתנו לו כופר איש אחר במקומו לעשות בו נקמה. וכיון שגזר ר"א להמית לגוי חזר הנחש המית לגוי הסילוא דלא מבע דמא. והלכו ר"א וחביריו לשדה אחד וראו לההוא גוי שמת ולא נתרה בו נשמה. וראו שאתו נחש כרוך על צוארו. וחרח ונכרך על עקיבו עד שנתפח כל בשרו. וראו עם אותו גוי אחד ארנקי הוא מלא דיברי זהב נקי. נטל ר"א לההוא כיס ושבח לה' שככל דבר עתה שליחותו. תעשה לכל אדם נקמתו. פתח ואמר מאשר יקרת בעיני נכבדת ואני אהבתיך ואתן אדם תחתך ולאומים תחת נפשך. וכתך שהיו יושבים שם בא להם אחד יהודי. עיף ויגע בוכה וצתק ואומר הן אני נשארתי לבדי. ערום מבלי לבוש יהיה אומר רבש"ע למה זמנת הרשע לנגדי. ושוב היה מצדיק עליו את הדין ואומר בשמים עידי ובמרומים סחדי. שאני חושש על גופי בהכאת אשר הכה אותי הגוי ולא על ממוני. דהא כל דיך בצדק אינך לכפר עוני. אבל יש לי אב אם זקנים ולא נשאר לי דבר לפרנסם כי נשארתי עני. עוד יש לי צער על צרור אחד שיש עמי במכוני. הוא לאחד עני שרוצה להשיא בתו ונתן אותם לי לקנות לו בהם תכשיטין ובגד תולעת שני. ומה אשיב לפ' אלמוני. מאריה דעלמא על דא כאיבנא בליבא יתיר ולא על מה שנפרעת ממני שמע ר"א וקם לגביה. א"ל זכאה קשות אנת הרבה. דאל"ה לא היה הקב"ה עושה לך נס גדול כזה דאי שאת מיראי ה' ושמנו חושבי. אם כן תחילה טול הארנקי. ובא ואראך הנס הגדול קב תקי. אשר עשה לך ה' והראו לו תחילה הגוי שהוא מת והנחש כרוך על עיקבו. ואז נשתטח בעפר ושבח לה' שהעדיף עליו טובו. ולקח הכיס הראה להם מה שיש בו. והראה להם המכות אשר הכה אותו גוי והתפלל עליו ר"א בפיו ובלבבו. ונתרפאו המכות א"ל ר"א לההוא נחש עכשיו כבר עשית רצון בוראך. לך והטמן גו מערתך. מיד הלך הנחש א"ל ר"א לאותו יהודי. עוד יש כיס אחד אצל הגוי שגנבו בן הגוי מאיש סחדי. שהיה עמו בספינה. ולך למקום פ' ותמצא שם איש אחד שבוכה ונפשו נענה. שמתה אשתו בלא זמנה. וכנו הלך בסחורה ונגנב ממנו הכיס ולא ידע אנה פנה. ותן הכיס לאביו ואומר לו שבנו במהרה בא יבא ברנה. ויודה לה' שהחזיר לו האבידה ועליו חס רחמנא.

הא קמן ממעשה זה נלמוד שאעפ"י שבא עליו צער גדול ואבל כבנות יענה.

אפ"ה הצדיק עליו את הדין ואמר כי הקב"ה לא עביד דינא בלא דינא. כי זו היא הדרך לעם בנ"י שאף עפ"י שהם ביסורין. יסורי הגוף ויסורי ממון אפ"ה את מעשיהם מכשירין. ולא עוד אלא שמקבלים אותם באהבה רבה ונסי האל תמיד הם זוכרין. וכל עוד שבאים עליהם יסורין אדרבא מוסיפים ביראת שמים ופורשים מדברים האסורים ומפשפשיין במעשיהם ובתורה הם קורין. אולי יש בידם שום עון ועושים לעצמם גדרים. גם נודרים נדרים. וכמה שבח יגיע לעבד אשר יושב אצל רבו. והוא מצער ומכה ומרעיבו. והעבד אדרבה יוסיף אהבה ויזדרז יותר בעבודת אדונו. וירוצף לעשות רצונו. והא ודאי כי האדון בראותו כי נקיה וקלה עבודתו. ותמיד הוא מוכן לשרתו. ולא יקוצ בתוכחתו. אז ודאי רבו יוסיף אהבה על אהבתו. כן עם בני ישראל שפה אחת לכולם. לעובדו שכם אחד לעולם. מדקדקין במצות רודפי צדק. ומחזיקין כל בדק. ואפילו הפוחזים והריקים תמיד הם על התורה והמצות משתוקקים. ופעמים רבות עם הארץ בראותם כי אבדה תקותם. כי לא זכו ללמוד בקטנותם. אז מניחים בניהם בבית הספר בן חמש שנים למקרא. ומוציאים עליהם הוצאה יתירה. ואומרים כי הוא לא זכה לתורה כי טוב סחרה. לפחות יזכה ברא. ומלבד זה תמיד התאו תאוה לעשות רצון קונם. ככל כוחם ואונם.

באופן שסגולה זו נמצאת בעם בנ"י שאינם קצים ביסורין ונר' שעם בנ"י רואים בעין שכלם. שכל אלו היסורין לתועלתם למרק עונותיהם רוצה אלהי עולם. וכמו שכן הודיענו בתורתו כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלהיך מיסרך ובאמצעותם הן צדיק בארץ ישולם. וכמו שהאב המכה את בנו אין כונתו בהכאתו. לנקום ממנו נקמתו. אלא להדריכו בדרך טובה לתועלתו. ואם הבן הוא פקח יודע שכל יסורי אביו להנאתו. כי יחזור למוטב ויזדרז ביראת השם ובעבודתו. ואז אהבה יוסיף על אהבתו. ולא ישוב עוד לרשעתו. לא כן אם הבן טפש סובר בדעתו. שכל מה שעניו אביו והכהו הכל משום שלא שמע לעצתו. וסר אל משמעתו. כן עם בנ"י אשר הם פקחין יודעים שכל אלו היסורין הם להנאתם ובהם הם מצליחין. אם כדי למרק עונותיהם ואז יהיו בעיני ה' משובחים אם שע"י היסורין אחר זה יבא להם רווחה. ואם לא היו אלו היסורין לא היה מוצא מנוחה. ולכן צריך האדם לומר על כל דבר שיבא עליו אפילו שהוא רע יאמר גם זו לטובה.

וכמו שאמרו בברכות פ"ט מעשה ברבי עקיבא. שהיה הולך ובא. ממקום למקום ככפרים במדבר בערבה. היה עמו חמור לרכוב עליו בדרך נתיבה. ונר ותרגול לעורר אותו בלילה ללמוד בתורה אשר אהבה. נכנס לכפר אחד ולא קבלוהו באושפיוזא כי לא היה להם רוח נדיבה. ואז הוכרח במעשיו לצאת חוץ מהכפר ושלא ללון אפילו בתוך רחובה. וישן לו רחוק מהכפר בתוך חורבה. בלילה בא ארי ואכל את החמור והתרגול אכלו כלכא. והדליק את הנר ובא הרוח ואותו כיבה. אמר גם זו לטובה. בלילה בא חיל לכפר והרג לאנשים ולנשים שבה. בבקר שמע ר"ע מה שנעשה להם ושבח והודה לה' באהבה רבה. ואז הכיר ר"ע שכל הרעות שבאו עליו הם לטובה. יען כי צרה קרובה. שאם היה החמור קיים היה צועק במשמרה א' וגם

צועק התרנגול והיו באים עליו אנשי הצבא. וגם אילו היה הנר דלוק היו רואים אותו מרחוק והיו באים עליו והורגים אותו שולפי חרבא. נמצא שכל הצער שהגיע לו לבסוף ושלוחה בה. ולכן צריך האדם שכל היסורין שבאים עליו יקבלם באהבה. כי הם לטובתו שלבסוף יעלה מהם השקט ובטחה.

ונראה דלזה אמרו בתנחומא פ' מקץ אריב"ל מתוך צרה רווחה. דיש בו מהדיוק דהול"ל אחר צרה רווחה ומהו מתוך אלא בא לו' דלפעמים מהצרה עצמה אחר כך יסיר יגון ואנחה. כיבא במקום שמחה. ואילו לא היתה הצרה היתה ההרוח' ממנו נדחה. ואף שלפעמים תבא הצרה והולידה והצמיחה. ועדין הוא מאריך טרחא. ולא עבדי ליה נייחא. נראה דאיהו גופיה לא השכיל בדעתו שהיא לטובתו וממנו היא שכוחה.

ועוד דגם אם היא לכפרת עונותיו אין לך טובה גדולה מזו שלעונותיו ה' סלחה. דאל"ה מה יענה להיום תוכחה. בפקוד ה' על עונותיו ואז זעום ה' יפול שם כל כי האי רתחא. ואז ודאי כורין לפניו שוחה. ונשמתו שרופה באש כסוחה. והנה אם באו על האדם יסורין קלים שיכול לסובלן. ישמח בהם כי ידע שבע"ה אין אחריהם יסורין ועל ידם יהי נשלם.

ונראה דעל זה אמרו חז"ל אין לך אדם בלא יסורין אשריו לאדם שיסורין באים עליו כי יש בו מהדיוק וקשיא רישא אסיפא. כי בתחילה אמר אין לך אדם בלא יסורין משמע שעל כל אדם הם באים ונפשו דלפה. ואחר זה אמר אשריו לאדם שיסורין באים עליו משמע שלא כל אדם מהיסורין נפשו עיפה. ועוד מהו מלת באים עליו. הול"ל באו או יבואו עליו לפי מפעליו. אכן נראה ודאי כי אין לך אדם בלא יסורין למרק עונותיו. ואם לא באו היסורין ידאג שמא תארכנה סרעפותיו. וכמ"ש ז"ל פורענות לו מזומנת. ואת גופו היא מסכנת. ולכן אמרו אשריו לאדם שיסורין באים עליו תמיד. וכיון שהם באים עליו בזה אחר זה לא יבא בחזק כ"א שיכול לסובלן ואת גופו מעמיד ובכן לא יפחד מהרעה הגדולה אשר לגופו מוכנת ועליו תצמיד.

ואמשול לך משל בזה. לאיש אחד שהיה עליו חוב והאיש ההוא דל ורוה. והגיע הזמן לפרוע חובו. ובא המלוה והוציא שטר שכתבו. וא"ל המלוה אם אתה משתדל לפרוע חובי. גם אני אהיה בעוזרך ולסעדך בפרעון ההוא ר"ב שוב"י. ובין כך ובין כך אתה ניצול מהחוב בזה אחר זה ובלבד שתמיד תביא. אכן אם אתה מעלים עיניך מן החוב והיה העלמ"ה. ואתה מצריכני לעמוד עמך בדין ולעשות עמך מלחמה. אז תדע מלבד שאיני מסעדך אלא נותנך בבית הכלא עד החרמ' ולוקח הכל ממך בבת אחת ואפילו מגלימא. כן האדם אומר לו הקב"ה אם אתה משתדל במצות ומעשים טובים. גם אני מסייעך וכמ"ש הבא ליטהר מסייעין אותו ומצותיך פרים ורבים. וגם אסעדך במעט יסורין ואז תהיה ממצדיקי הרבים. אכן אם אין אתה משתדל במצות ומוכרח שאעמוד עמך בדין מלבד שאיני מסעדך בעוה"ז להביא עליך יסורין כדי שלא תהיה מן המזידין. אלא אדרבא נפרע ממך הכל בבת אחת בגהינם ולנפשך מאבדין. יען כי לא פרעת חובך ואין לך זוודין.

- כ -

כעס

שלמה המלך ע"ה אמר כי הכעס בחיק כסילים ינוח, ואיתא בוהר פרשת ויקהל כי אי ב'נ לא נטיר לה לנשמת' בשעתא דרוגזא ועקר קדושה דא עלאה מאתריה ושאר'י באתרא סט"א ודאי דא ב'נ דמריד במאריה ואסיר לאתקרבא בהדיה ולאתחברא עמיה ודא איהו טורף נפשו ופי' רבי' האר"י ז"ל כי עושה אותה לנפשו טריפה ממש ואין תקנה לכועס אף שיעשה תשובה וירבה תורה ומ"ט כי בהתכעסו הולכת נפשו ובאה לו נפש סט"א ואבד הכל עד שיזהר שלא יתכעס כלל ואז ישוב בתשו' ע"כ.

ולכן כל שומע לדברים אלו לא יתכעס וישוב מחרון אפו. כי במה יתכעס האדם על חבירו אם במה שחרפו וגדפו. ולכן נתכעס ואש קדחה באפו. יחשוב האדם בדעתו. כי במה חבירו ביזה אותו. שאם חרפו בדברים שאינם טובים שעשה בימיו. ותמיד היה הולך באשמו. אדרבא זה הדבר טוב לו ממ"נ שאם חזר בו ועשה תשובה ושב כימי עלומיו. ועכשיו בהזכיר לו חבירו שלא טוב עשה בעמיו. והוא מתבייש בהזכיר לו חטאת נעוריו ומה שנפל בעצומו. אדרבה זה יהיה לו לכפרה לפני שונאיו וקמיו. וחבירו שאינהו באונאת דברים. ולפניו בא בחירופין קולו הרים. וחרפה לו נשא. עונו ישא ואתה את נפשך הצלת ועונך כפרת. ואם ביישך בעבירות שעדין הם תחת ירך ולא התוידת עליהם ולא חזרת בהם. אדרבה צריך להחזיק לו טובה. כי על ידי דיבורו תבער כך אש להבה. להתעורר לשוב בתשובה. ויהיה לך כרטיה למכה וכצורי למכאובה. ואדרבה ראוי לך שתוסיף לו באהבה. ואם הדברים שדבר בגנותך אין להם שחר. ואתה נקי ככסף נבחר. אם כן מדוע גרונוך ניהר. אדרבה האומרו עליך מאבד כל מעשיו הטובים. ואתה לוקח אותם וזכיותך פרים ורבים. ובפרט אם מה שדיבר עליך כסיל ובער ומרגלא בפומיה. להבוות ב"א תמיד לא ידמה. ממהדורי מילי ומסמרטוטי כלמי. ואיש כזה כמאן דליתיה דמי וכל דבריו ככלב נובח וכצפצוף העופות ומאן דכר שמיה. ואם חרפך במה שירד כך גלגל החוזר ועברו עליך המים הזדונים. הן בממון הן במיתת בנים. דע כי ילדי הזמן משתנים. לפעמים משפילים העשירים והגאים ומרים האביונים. ואם קיללו בקללות נמרצות שיחולו על ראשו ויבואו בו. גם זה אינו כי כבר העיד שלמה המלך ע"ה כציפור לעוף כדרור לנווד כן קללת חנם לו תבוא. והסכימו כל המפ' כי לו תבוא חוזרת על המקלל שתחול הקללה בקרבו. וכרוכה על עקיבו ומרורת פתנים בלבו. ואם כן למה יתכעס על חבירו בריבו.

ובהיות זה האדם מוחל על עלבונו והוא מהנעלבים ואינם עולבים. אף שדברו עליו כזבים. אז מה טוב חלקו וכל השומע יצדיקו אותו מצדיקי הרבים. וירשיעו את חבירו ולדבריו מקשיבים. והמבוזה עצמו אחר זה יבוש ויכלם וירבה עליו ריעים ואהובים. כי יתחרט על מה שעשה ומבקש מחבירו לעשות עמו שלום ולפתחו

משכימין ומעריבים ולפני העלוב הם נצבים. וכה יאמרו לו אחיך לבו נשבר בקרבו. ונמס כדונג דמו וחלכו. על אשר חטא לפניך ברום לבבו. וכל רוחו הוציא כסיל ברוב רבו. ועתה שא נא לפשע אחיך וחטאתו. כי פניו נשתנו ככרום מרוב כלימתו. וכראות העלוב כי דברי חבירו נאמנו מאוד מוכיח עליו חזותו. אז מוחל לו מלב ומנפש ויוסיף אהבה על אהבתו. ומי הוא הגורם לכל זה מיעוט דיבורו ושתיקותו. ולא העיר אפילו מקצת חמתו. זהו הדרך הישרה למי שהוא בעל שכל עושה כל אלה ברוח בינתו. וקונה עוה"ז והעוה"ב עוה"ב כידוע ועוה"ז כי אם הוא נוקם ונוטר שנאה על חבירו האנחה והדאגה שוברתו. ותמיד מצפה מתי יפול חבירו תחת ידו לנקום ממנו נקמתו. אך אם מוחל על עלבונו ואינו חושש אם חבירו ביזה אותו. ואפילו הגיע עד הכאתו. אז ישב בהשקט ובטחה ושם מקום מנוחתו. וזהו דרך הישרה למי שצלולה דעתו. אכן וכסיל לא יבין את זאת שאם חבירו קילל אותו. הוא משלם לו תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' וכל אחד את ראש חבירו הרכיז. וזה לזה מכין. וראש לו חפוי מעונים ומדוכים. ועליהם מציץ מן החרכים. אנשים ונשים והילדים רכים. וכל אחד מהם על חבירו למות מחכים. ומבזים זה לזה בדברים שאין בהם וישבעו בחרפה. עד שתהיה נפשם עיפה. ועברתם שמרה נצח וקשה לזווגם ואין להם תרופה. ואף שיעמדו חבריהם ויפשרו ביניהם. כדי שיעשו שלום שניהם. מ"מ תמיד כל אחד נקיט בליביה. ומלבם אש המחלוקת לא תכבה. וכשימצא אותו חבירו בשוק ונותן לו שלום משיבו בשפה רפה. וכ"ז גרם שלא האריך אפו עם חבירו וידו עליו תקיפה. שאם היה מאריך אפו היה אהבה בסופה. ושב ורפא.

והעיני בשר לו. יראה בעין שכלו. שכל זה מעשה היצר כי תכף אשר נח מכעסו. הולך בצערות וניחם על הרעה ומתאוה לפייסו. ולא יעלה בידו כי מאחר שהכניס בו חמת עכשוב וארס כעכנא. בחירופין וגידופין כהנה וכהנה. בדבר שאין בחבירו אפילו אחת מהנה. מהיכן יתפייס חבירו במהרה עד שירבה עליו ריעים דלית להו חושבנא.

וגם הכעס יעבירו על כמה מצות מהתורה כי אפשר שיעלה אף הכעס עם אביו ואמו. ובמעט רגע יאבד עולמו. וגם אפשר שיכעוס על רבו שלמדו משנה ומקרא. וגם כועס על הת"ח ועובר על את ה' אלהיך תירא. את לרבות ת"ח שחייב במוראו. ורבו שלחיי העוה"ב הביאו. גם אם יכה בנו הגדול בכעסו. יבוא הבן להכות לאביו וגדול עונו מנשוא. ועובר האב על ולפני עור לא תתן מכשול ועל קדקוד אביו חמסו. וגורם האב קללה לעצמו. אם יחפוץ לריב עמו. באופן כי למפורסמות אין צריך ראייה כי מידת הכעס מגונה. כי היא שורש לכמה עבירות וממנה פנה.

ולזה אמרו חז"ל בשלשה דברים אדם ניכר בכיסו בכוסו ובכעסו. ואז אם עשית ג' אלה הסכלת עשו. וראה לרז"ל שלא מסרו לנו סימן אחר כגון אם הוא הולך בכבודות. ומתנהג בחסידות. ושהוא לובש שני זוגות תפלין. ושהוא עוסק בתורה ובה הם מפלפלין דורשים ושואלין. ושהוא אוכל בפסח מצה שמורה משעת קצירה ושהוא לוקח אתרוג נאה. נחמד למראה. אלא עיקר המבחן אם נזהר בגזל וממון חבירו חביב עליו כשלו. גם אם מדת הכעס יש לו. ואם בעת אשר שותה יין מקדיח

תבשילו. ואם שלש אלה יעשה. אז על שאר מעשיו לא תשאל ולא תנסה. כי כל מה שעשה לשם יוהרא ולהתנשא. או לרמות לבני אדם וערום קלון כוסה. ומעשה באחד שהיה רוצה לילך לא"י ובלכתו נכנס לעיר אחת ונכנס לבה"כ וראה שם איש אחד מעוטף בתפלין ובטליתו. וכל הקהל יצאו והוא יושב ולומד בתורתו. ואמר האיש ההוא בדעתו. כי איש כזה לא ימצא כמוהו בכל העיר נאמן. ואני מפקיד אצלו הממון שיש בידי כי אני מתיירא ממקרי הזמן. ויבוא אצלו ויאמר לו כי אותך ראיתי צדיק בעיר הזה. ואני יש בידי צרור זהב אלף זהובים ומתיירא אני מהלסטים שלא יבואו עלי ואשאר דל ורזה. ואני מניחם אצלך בתורת פקדון כן לדידי חזי. ויען ויאמר לו כי באמת דברי חכמים כדרבונות. ואמרו הזהר מן הפקדונות אכן מכיון שאתה הולך לדבר מצוה אני מקבלם. ואתה לך לדרכך בהשקט ובטח מעתה ועד עולם. כי אני שומרם כבבת עיני ולא ישמע שוד תשבר בגבולם. וילך האיש ההוא לדרכו שש ושמח כי הקרה ה' לפניו איש כשר צדיק יסוד עולם. ולא היה שם שום אדם בעת אשר נתן לו הזהובים כ"א בינו לבינו מבלי נשמע קולם. ואח"ז חזר האיש ההוא מא"י ויבוא אל האיש ההוא ויאמר לו הן צדיק בארץ ישולם. תן לי הפקדון אשר לך נתתו. ואז גער בו האיש ההוא וקם בחמתו. ויאמר לו מי אתה ולא ידעתוך מעולם וכיחש בעמיתו. בפקדון אשר הפקד אתו. וילך האיש ההוא הלך ילך ובכה ואין איש עונה אותו. וימצאהו איש אחד מבני עירו וממשפחתו. ויאמר לו למה אתה צר וזעף ואז סיפר לו את כל הקורות אותו. ויען ויאמר לו אל תירא ואל תחת כי אני אעשה לך תקנתו. שאני נכנס תחילה אל ביתו. ואשב שם ואח"כ תבוא אתה לתבוע אותו. ונכנס האיש ההוא אצלו. ויען ויאמר לו. כי יש בידי חמשת אלפים זהובים. ואותך ראיתי כי אתה מן הצדיקים החשובים. ורצוני להפקידם אצלך ואני יודע בך כאילו מסרתים לך לפני רבים. ובין כך נכנס המפקיד הראשון ויבקש ממנו לתת לו כל אשר נתן לו. וכשראה הנפקד כי בא לו צרור גדול משלו. אז ענהו צא והביאו ממקום שהנחת אותו בכיסו ובתרמילו. ואז ענהו המפקיד השני ויאמר לו תחבלך וערמך. כי אתה עושה עצמך איש נאמן. אך באמת חבירו של הרשע המן. ומצוה לפרסמך ברשת אשר טמן.

נמצינו למדין דאין המבחן לאדם אם הוא לובש שני זוגות תפלין. ומתאחר בבה"כ והוא יושב אהלים. ושבע תועבות בלבו ילין. אלא המבחן בכיסו ובכוסו ובכעסו שהם גי' שמ"ד שם רמז כי מי שיש בו מידות אלו אז סופו. ישמיד גופו. כי בג' אלה תגלה חרפתו. כי הכביד חטאתו. גם גי' יצר אדם ע"ה ור"ל אם רצונך לדעת אם היצר אדוק בו. אם עושה ג' אלה אז שבע תועבות בלבו.

ואם יאמר אדם איך אפשר לומר על עצמו ונקה. והרי כבר ארז"ל רוב העולם נכשלין בגזל ואיך אפשר האדם להיות ממצדיקי. הנה תשובה לזה כי רז"ל אמרו שבכל שנותיו של אדם. לא אפשר כ"א שיעבור על עון זה של גזל מאודם. אבל לא כל שעה. תאונה אליו הרעה. ועוד כי רז"ל אמרו כי באמת רוב אדם נכשלין. אבל יש בידו להחזיר הגזילה ונפשו בטוב תלין. ועוד מאן לימא ליה לעשות עצמו

מן הרוב יהיה מן המיעוט ויהיה איש חיל רב פעלים. ויתקן את מעשיו ויהיה קדש הלולים. ויעשה לו שם כשם הגדולים. והרי כתיב כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו. וא"כ יכול האדם לעשות עצמו כצדיקים אשר עול התורה עליהם קבלו. ותמיד ביצרם הרע משלו. ואז זוכים לברכות הללו.

- ל -

לימוד תורה

לימוד תורה, איתא בדבריים רבה פרשת ראה על פסוק שמעו והאזינו ואל תגבהו מהו שמעו והאזינו ואל תגבהו א"ר תנחומא אמר הקב"ה שמעו לד"ת והאזינו לד"ת ואל תדברו גבוהות כי ה' דבר והיכן דבר תועבת ה' כל גבה לב ד"א שמעו לד"ת ואל תגבהו אזנכם מלשמוע ד"ת כי ה' דבר והיכן דבר מסיר אזנו משמוע תורה גם תפלתו תועבה ד"א שמעו לד"ת והאזינו לד"ת ואל תגבהו את הטובה מלבא בעולם כי ה' דבר אם תבאו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ע"כ.

ויש להבין דבמאי פליגי ונראה לפ' כי הנה יש ג' כתות המתרשלים בעסק התורה. ואומרים כלום נתנה התורה אלא למצותיה והרי אנו זוכרים מה שלמדנו אתיא זכירה. ויש לנו רוחב לבב ושכל זך דקה מן הדקה ולא נחטיא השערה. והרי אנו יודעים שאסור לגזול ולגנוב ולהיות גדורים בעריות וכל דיני התורה יודעה ומכירה. אך באמת שקר יפצה פיהם כי מלבד שעסק התורה מצוה בפ"ע שבצידה מתן שכרה. עוד בה כי הכי אנו רואים שאפילו אחר שאנו לומדין תמיד ברמשא ובצפרא. אעפ"כ ואנחנו לא נדע המצטרך לנו וכ"ש אם אין אנו לומדין חסורי מחסרא.

כת ב' הם עמי הארץ שמנעורם לא למדו ואפי' מקרא לא קרא. ואומרים בדעתם הקלושה כי הם פטורים ובדאורייתא לא אית להו ברירה. כי אבותיהם לא למדום ולא עליהם עון ועבירה. כ"א על אביו שלא למדום גם אנשים כאלה דעתם נבערה. כי הם יכולין לשמוע ד"ת מפי הח' הדורש ועל ידו תופע עליהם נהרא. ובפרט ביום ש"ק שהוא פנוי ממלאכה ישמע חכם ויוסף לקח ויבינו במקרא. כת ג' הם שעוסקים בתורה תמיד לא יחשו בעתים קבועים בדרישה וחקירה. ומימיו לא עבר חצות לילה בשינה והוא מתגבר כארי ואומר עורה כבודי עורה אלא שכל מה שהוא לומד אינו לומד לשמה כ"א לשם יוהרא. והראיה על זה שהרי תמיד עוסק בדברי רז"ל ובספרי המוסר עם בני חבורה. ורואה כמה החמירו ד"מ בעונש הכעס עד שאמרו עליו שהוא כעובד עבודה זרה. והרי הוא ככופר בתורה ובשם ישראל יכונה חוץ מהשורה. ואם אחר שקם מלימודו. בא אחד וחטא בנגדו.

אז עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל ויזעק וזעקה גדולה ומרה. וגם הוא לומד בענין הגאווה וכמה החמירו בה עד שאמרו אין אני יכולין לדור בעולם ואם בא אדם כנגדו. וקצר בכבודו. אז נתמלא עליו עברה. ואף שלא על פניו יוכיחו עכ"פ בלבו עברתו לנצח שמרה. ונמצא שכל מה שטרח ולמד הכינה וגם חקרה. לא הועיל לו כלום ולא הלך בדרך ישרה. וכל מה שלמד בספר הניח הכל במקומו המסכתא סרה.

ובזה א"ש כוונת המדרש והק' מהו ואל תגבהו. אמר הקב"ה שמעו לד"ת הוא מדבר כנגד האיש ההוא. אשר הוא אומר מה יתן ומה יוסיף עסק התורה ההמה ראו כן תמהו. הרי כבר למדנו ואנו זוכרים הכל ולא נשכח אפילו שמץ מנהו. וז"ש שמעו לד"ת והאזינו לד"ת ואל תדברו גבוהות כי ה' דבר. והיכן דבר תועבת ה' כל גבה לב ופתע ישבר.

אמר עוד שמעו לד"ת ואל תגבהו אזנכם מלשמוע ד"ת מדבר כנגד כת השנית אשר מנעורם לא זכו לכתרה. ואינם יודעים אפילו מקרא. עכ"פ שמעו לד"ת ועי"ז ילמדו לעשותו. שנאמר מסיר אזנו משמוע תורה דהיינו מהח' הדורש ואז תועבה תפלתו.

אמר עוד שמעו לד"ת והאזינו לד"ת וכו' ואל תגבהו את הטובה מלבוא כי הרי כתיב אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו שבחא ופירא. כי עיקר הלימוד לשמור ולעשות זוהי דרך הישרה. ואם לא תאבו ושמעתם למצותיה אלא לומדים מהשפה ולחוץ חוץ מהשורה. אז חרב תאכלו ואמרו ז"ל חרובין תאכלו כי קשים הם לגוף ואחריתא כלענה מרה.

והן הם דברי רז"ל שאמרו שלא יהא אדם קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ובוטע באביו ואמו ובמי שגדול ממנו בחכמה ובמנין ושמעתי שפעם אחת היה החכם דורש ברבים. דברי מוסר נחמדים ונאהבים. והיו כל הקהל לדברו מקשיבים. והיה דורש להם שלא יהיה האדם יושב בתענית ולעת ערב שפניו זועפים מחולשת תעניתו. ובא לביתו סר וזעף ורואה לאמו ולאשתו. שלא תיקנו לו המאכל הראוי לו כפי יכלתו. ואז כועס על אשתו ואמו. ויכנס בו ארס הנחש מעצמו. ושופך המאכל על הארץ ומכה לאשתו ומקלל לאמו ומאבד עולמו. ונמצא כי בא לקיים מצוה דרבנן. שאמרו כל היושב בתענית נקרא קדוש ובצל שדי יתלונן. ואדרבא עשה כמה עבירות. אחת שנתכעס וכל הכועס כאילו עובד עבודות זרות. שנית שעבר על מה שאמר הכתוב כבד את אביך ואת אמך. והם לראשו עטרות. ועוד שהכה לאשתו ואמרו חז"ל המרים ידו על חבירו נקרא רשע. ועובר על פשע ובמקום שנקרא קדוש ח"ו נקרא טמא. דכיון שנתכעס נתן מקום לסט"א להתלבש בו והזיק לגרמיה. והוא על דעתו קדוש הוא טוביינא דחכימי והוא חשוב מישרי ותמימי. דומה בדומה. מרגניתא דלית לה טימי. ואחר הדרש בא אדם אחד ונשקו על ידו. א"ל ודבר ה' בפיך אמת כי כל הרפתקי עלי עדו. כי הייתי בתענית נדבה ולא הייתי יודע שעשיתי איסור וברוך ה' אשר לא עזב חסדו. אשר זיכני ה' לישב לפניך ולהכיר בחסרוני. במה שעשיתי על אשר לא עשו רצוני.

ולכן יש להאדם להיות זהיר בלימודו. שישכיל בדעתו לקיים מה שכתוב בספר ואז התורה תהיה לו עזר כנגדו. ולא כטובל ושרץ בידו. שאפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה. עד שיסיר השרץ מידו ואז יהיה לנפשו רפואות תעלה. כן הדבר הזה אם אדם לומד גירסא בלתי הבנה. ובמהירות גדולה עד דלית ליה הבחנה. ואיהו גופיה לא ידע מאי קאמר מה יתן ומה יוסיף במה שקרא ושנה. ואף שבאמת אמרו לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה היינו שעכ"פ מבין ומשכיל מה שהוא לומד ומהדר גירסיה. אלא שעוסק שלא לשמה ויצריה אנסיה. אבל להיות לומד במהירות שלא בהשכל ולא ידע בין ימינו לשמאלו. תלמוד כזה כמי שאינו דמי ולא יקוה פעלו. כי עיקר הלימוד לקיים המצות כי לא ניתנה תורה אלא למצותיה. ולא להיות מעלה חן על לומדיה. להתפאר לפני ב"א שהוא בתורה יגע. ועתים לה קובע. ומעשיו הם הפך מה שלמד. דבר אשר לא יספר ולא ימד. וכל זה גרם שלא העריך מעשיו למה שכתוב בספר אמרי שפר. כי ברוכ הרגלו בהם נעשו אצלו בהיתר ועשו שם יתד תקועה. מבלי תנועה. עד שאינו יודע בעצמו שטעה. ואבד את הדיעה.

ולכן כשוראה לאיזה רב מן האחרונים שהנהיג לעשות איזה חומרא. כגון מה שכתב החיד"א ז"ל במורה באצבע שהזהיר שלא לשתות פיפא בי"ט א' עפ"י חלום אומר חומרא זו לא שמעתי בלתי היום ועלי מעתה ומעכשיו לשומרה. ומה שהוא חיוב שתקנו לנו חכמים להתפלל בכל ערב ובוקר בעשרה. שהוא הלכה ברורה. לא יעלה על דל שפתו וליתנהו בזכירה. ועוד שקראו אותו שכן רע ואם הולך אפילו שכר פסיעה הוא נוטל לפום צערא אגרא. והוא מהדברים שהקרן קיימת ואוכל בעוה"ז שבחא ופירא. ובכל זה אין נותן דעתו.

והגורם לזה שלא התבונן כשקרא. עונש מי שאינו מתפלל בהדי ציבורא. וכמה שכר מגיע לו בהתפללו על הציבור ברמשא ובצפרא. וכמה תפלתו פגומה אם מתפלל בביתו וחסורי מיחסרא. ועוד אם בא לבה"כ ועומד בתפלה והוא מדבר בקדיש ובחזרה. וכמה גדול עונו מנשא כמ"ש מרן סימן קכ"ד וא"כ מה הועיל לימודו ושיש בו חכמה מפוארה. כי בעת לימודו צריך להתבונן בדעתו שמעשיו שלא כהוגן ושהוא עושה עבירה. ויתחרט על מעשיו חרטה דמעיקרא.

ולחיות רגיל בספרי המוסר כי הם ידע לכווני אימרא. ולהיות עבודתו לפני ה' תמה ונקיה כי זו היא דרך הישרה. לעובדה ולשמרה. כי הם מעוררים להאדם משנת אולתו ויסע ממרה. ובם ידע ויכיר חסרונו וכמה עבירות שאדם דש בעקביו ונעשו לו כהיתרא. וע"ז למודו בהם יעריך מעשיו למה שכתוב בספר ויהיו לו לאורה. לבלתי לכת אחר העבירה. ולא תאונה אליו רעה. וישמע חכם ויוסף לקח יוסיף על השמועה. כי יכתבם על לוח לבו להשכיל ולהבין יורה דעה. ומחיקו לא יסורו וחוזר עליהם בכל שעה. ובאהבתם ישגה תמיד ויהיו כל מעשיו בצינעא. ונפשו כעפר לכל תהיה כעפרא דארעא. ובם יראה כי אדם להבל דמה רימה ותולעה. ופתאום יבא אידו ויאמר בו גויעה. ונפשו נדה גם נעה. ומדחי אל דחי הולך עד הגיעו קמיה מהיבנתא דרקיעא.

ושם ידונו דינו אם לטובה אם לרעה. ובכך חרדה ילבש האדם וכל עצמותיו יאחזימו רעד הוות בקרבה. כי לא נברא האדם כ"א לעסוק בתורה ולעבוד את ה' באהבה רבה. הן אמת כי אי אפשר לגוף בלא מזון ומחיה כסות למלבוש וכרים וכסתות לשיבה. אך לא נברא להעשיר וכל היום וכל הלילה עד חצות טרוד בעיסקיה ובדיק בחושבני' להרבות כספא ודהבא. ועיקר מה שנברא האדם בעבורה היא עסק התורה ועבודת הבורא היינו שכוחה היינו עזובה. ונראה דלזה הטעם ברא הקב"ה בעולם הרבה מיני פירות ומגדים. ומינים ממינים שונים צבעונים ומיני בגדים. והאדם תמיד יתאוה עליהם ובעיניו הם נחמדים. והבהמה אינה מתאוה כ"א על העשבים ותמיד עליהם עיניהם נדים. והאדם ג"כ היה ראוי שלא יתאוה כ"א על הלחם וילבש מלבוש עניים מרודים. ולית דחש ליה אכן ודאי כל מה שברא הקב"ה בעולמו על אדני פז מיוסדים. כי אם היה כן לא היה נותן דעתו לעשות מלאכה חשובה ולהתחכם על חבירו שהוא בקי יותר ממנו ויודע כמה לימודים. ועוד אף שנתחכם מי יקנה אותה ממנו מאחר שהכל שוה אצלם. מאי אהניא ליה כי הוא בקי כנגד כולם. אכן ע"י שיש תאוה לאכול מעדנים ללבוש בגדי שנים. וכל עוד שיתחכם על חבירו במלאכתו לוקח כסף רננים. אז עי"ז יתרבה הדעת בעולם. והיה לבם פתוח כפתחו של אולם. ועי"ז יכירו לגדולת אלהי עולם. ומי הקשה אליו וישלם ואז הן צדיק בארץ ישולם. ואחר שיטרח כ"כ כדי למלאת תאוותו. יכיר בטוב עבודתו. ונפלאה הרבה אהבתו. ותכנס בלבו יראתו. כי יאמר בדעתו. השתא ומה חבירי שיש לו פירות בגינתו. שלא עמל בו ולא גידל אותו. אפילו הכי כמה טרחת אני טורח לקנותו. ולהוציאו מרשותו. ואם יתן לי אותן פירות במתנה לעולם לא אשכח טובתו. א"כ כמה אני צריך לטרוח וליגע עצמי. בשכבי ובקומי. להלל ולשבח תמיד בתוך עמי. למי שברא והוה הפרי בעולם בלילי ויומי. ולעבוד עבודתו תמיד ולא אתן לפי דומי.

ומאחר שכן איך יעשה האדם העיקר טפל וטפל עיקר כי כל ימיו ושנותיו יוציא בעמלו. ובמשאו ומתנו אשר הוא לא לו כי לבסוף יעזוב לאחרים חילו. ועיקר עסק התורה ועבודת הבורא אשר נברא האדם בשבילו. ומראה בעצמו שכל עיקר בריאתו ומה שמשפיע לו חיים הכל הוא כדי שיהיה נוח לו. וזה שטות גמור ואין השכל מקבלו. כי כל אשר יחכם האדם במשא ומתן וקולע אל השערה. ושכלו זך דקה מן הדקה ובקי בסחורות וחילופיהן וכי טוב סחרה. אין בזה עבודה לבורא יתברך וזה כל פרי הסחורות לאסוף הון ועושר בביתו ואבן יקרה. ולעשות לו שם כשם הגדולים ורבו יתירה. האם בכל זה יקנה שלימות לנפשו היקרה. כי הא פשיטא שלא יועיל הון ביום עברה. כי אחר כל זה תשאר נפשו עניה סוערה. בעירום ובחוסר כל וחסורי מיחסרא. בידי אדונים קשים הם מלאכי חבלה.

לכן אחי פקח נא עיניך וראה לעסוק בתורה כי בה תזכה לעלות מעלה ע"ג מעלה. והן בעון סתם כל אדם בקטנותו ובימי עלומיו. גובר עליו חום הטבעי ותמיד מתהלך באשמיו. ולא יכול לכוף ליצר כאשר בלבבו ואשר לא טוב עשה בעמיו. אכן

בעומדו האדם בחצי ימיו. אז יתעורר האדם לשוב ולעסוק בתורה ואף עפ"כ והוא רחום וכפר עון כי לא כלו רחמיו. ונראה דלזה רמז הכתוב ויהי בחצי הלילה. ר"ל האדם העומד בחצי ימיו שהם דומים ללילה. כי העוה"ז דומה ללילה שהוא חושך ואפילה ואו ויחרד האיש וילפת ונפשו עומדת בבהלה. והנה אשה זאת התורה שנקראת אשה גדולה. ח"ו שוכבת מרגלותיו כי הספרים מושלכים ארצה דורש אין לה. והאבק עולה על גביהן ואין מקום יריעותיה ופני ה' לא חילה. ואז באותו עת יצה"ט מתעורר ופוגע בו פגיעה מעולה. ואומר לה לתורה אוי לי על עזבך זה כמה שנים שאבדתים לבהלה. ואני הייתי מופרד ממך בפירוד והבדלה ווי לחדא דאזלא. והיא גירסא דינקותא אכן הלא תדעי מי את קטנה את או ח"ו קלה. לא כי אין מי שיערוך מעלה ע"ג מעלה. שקראך הקב"ה בתי באהבה וחמלה. ותאמר אנכי רות אמתך שמרוה לאדם בעת אשר יהיה האדם עמי תמים. אבל עכשיו אשר עזבתני זה כמה ימים. אני בסוג אמה אך באמת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה אשר דרכיה מעקמים. לכן פקח עיניך עלי ופרשת כנפך עליך לקיים מצותי ועשה לי מטעמים. אשר הייתי בסוג אמתך כי גואל אתה עיקר גאולתי בך. ויאמר האדם ברוכה את שקראך הקב"ה בתי כי באמת אני עזבתך ואין לי פה להשיבך. היטבת חסדך האחרון מן הראשון אשר עוררתני ואני הייתי הולך בחשך ואישון. וחסדך הראשון הוא לבלתי לכת אחרי הבחורים. לנקום מהם ולהשקותם מי המרים. עד שבא זמן שנתשיבה דעתם ועיניהם תחזינה מישרים. אם דל ואם עשיר כי אפילו עני חייב ללמוד וכמ"ש על הלל שמחייב העניים ור"א בן חרסום מחייב העשירים. ועתה אין ועתה אלא לשון תשובה. שאני מתעורר לחזור בתשובה באהבה רבה. וכל אשר תאמר אלי במצותיך אעשה. כי יודע כל שער עמי כי אפילו הרשעים מודים על עצמם שהם עוברים על עשה ועל לא תעשה. והם מודים על עונם ויודעים כי אשת חיל את לא תשאל ולא תנסה. וחזר ואמר אמנם כי גואל אנכי שאני חייב ללמוד בתורה ובך אני חוסה. אכן עדין יש גואל טוב ממני הוא משיח צדקנו. שבע"ה יבא ויגאלנו. ויעביר היצה"ר מן העולם. כדכתיב ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ויהיו צדיקים כולם. אך עתה ליני הלילה בגלות שדומה ללילה. והן עתה אל תדיננו כמעשינו ואל תעש עמנו כלה. והיה בבקר אם יגאלך טוב הוא יצה"ט יגאלך גאולה. ואף אם לא יחפוץ לגאלך וגאלתיך אנכי ממ"נ כיון שאין יצה"ר בינינו. להיות מסית אותנו. ובזה רמזו המפ' ברמז הכתוב וכי ימכור איש את בתו לאמה הרמז על התורה ולי נראה לרמז בסיום הפ' ואם לבנו ייעדנה. הכונה שאם האדם לא זכה ללמוד תורה ומנעוריו לא שנה. או מטרדות הזמן או שלא היה לו אב שילמדו אז יש לו תיקון שילמד לבנו אכן לבן זה צריך האב שיגיביר עליו חסדו. ולא שיניחו להצטער ע"כ דבר ועי"ז יהיה פוסק מלימודו. אלא כמשפט הבנות שאין להם מקום לפרנס את עצמם. כ"א מאביהם אשר הוא נותן לחמם. עד שינשאו גם האב יספיק לבנו כל צרכו בכל עת ובכל זמן. ואם אחרת יקח לו ר"ל שאם עם עסק התורה לקח לו מלאכה אחרת לצורך פרנסתו. טוב הדבר אשר נודרז במלאכתו. וכמ"ש כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה וגוררת עון ועשה את

חטאתו. אך בתנאי צריך לעשות לה שלשה דברים ואז יהיה נקי לביתו. אחת שארה ר"ל שבעת לימודו ישאיר מחשבות הממון והמשא ומתן מדעתו כדי שתהיה דעתו צלולה בעת עבודתו. כי זמן תורה לחוד וזמן מלאכה לחוד כל אחד לבדו. כי במעט זמן שקבע עצמו על לימודו. לא יזכור באותו עת אהבת הממון וחמדתו. שאם אתה עושה כן אין לדבר סוף ותמיד תשגה באהבתו. וגם כסותה ר"ל שיעשה כסות לתורה והם מצות הכתובים בה. שילמוד ע"מ לקיים ולא ילמוד ויניח הכל כתוב בספר ויאבד טובה. כי לא נתנה תורה אלא למצותיה כי התורה היא כמו אילן והמצות הם כמו עלין ופירות סביבה. ואם יש לאדם אילן ואין בו עלין ופירות. מאי אהניא ליה הזמורות. כן האדם אם הוא לומד תורה ואינו שומע למצותיה אמרות שהורות. מאי אהניא ליה במה שקדמו עיניו אשמורות. לשוח באמרותיה.

ונראה דזה שאמר הכתוב והחכמה תחיה בעליה ר"ל הן אמת שהחכמה תחיה ועינים מאירות. אכן עיקר החיות בעליה הם העלין אשר יצאו ממנה ולהנה פארות. גם ועונתה שיקבע עתים לתורה להבין ולהורות. וכמ"ש כי תחילת דינו של אדם הוא קבעת עתים לתורה ושפתיך תמיד בה דוברות. ואם ג' אלה לא יעשה לה אז יוצאה חנם אין כסף שלא יהיה כיסוף ותאוה ללמוד וידיו בה אסורות. ובעת אשר הוא לומד יושב כמו היושב בבית הסוהר ועל הקימה תמיד איבריו בוערות. לקום במהרה על החניות ועל האוצרות.

- מ -

מאכלות

מאכלות אסורות עונשם חמור ובנקל יכול האדם לבא לידי כמה עבירות. בלתי הנאה כ"א במיעוט אזהרות. וכמה צריך לזהר האדם בפרט בענין התולעים אשר המה מצויים טובא במים ובירקות ובפירות. והאוכל תולעת או נמלה. ע"כ אחת מתחייב ה' מלקיות והיא עבירה גדולה. והאוכל זבוב או יתוש מתחייב ו' מלקיות ונפשו אומללה. וכמו שביאר הפר"ח י"ד סימן פ"ד והוא ז"ל צוה לדרוש זה בתוך עם קהלה. יותר טוב מלדרוש להם פשטים כי עי"ז ידעו כח האיסור ואל ישוּבו לכסלה. וא"כ אם האדם לא נזהר מלברר הירקות ואכל יו"ד תולעים. יתחייב ו' מלקיות בלתי הנאה כ"א שעשו עצמם בלתי יודעים. גם ישתו מים בלתי ראות בהם כ"א שלהם הם גומעים. ועי"ז יחייבו עצמם לפני המקום ועשו כמה פשעים. בזמן מועט וברגעים. ומדרך הטובה הם תועים.

ומה מאד נפלאתי על כמה בני אדם. אשר לא שמו יראת אלהים לנגדם. ואוכלים תמיד העדשים. אשר יבאו מן הגורן חדשים. ובעינים רואים האיסור

ועושים עצמם כאילו אינם מרגישים. והתולעים על העדשים רוחשים. ואעפ"כ דרכיהם מעקשים. ולא יתנו לב לדעת למה שהורו לנו חכמים ודעת קדושים. כי מרן ז"ל בסימן פ"ד כתב שצריך שיהי ישן י"ב חודש ואז אפילו שיהיו שם תולעים מתים ומתעפשים. ויהיו כעפרא בעלמא והפר"ח כתב שיותר טוב לשולקם ויאכלם אחר ששה חדשים. וזה הדרך נכונה כי עי"ז לא יסאר שום תולעת ולא יהיו נענשים. ותמהני מישראל החנונים. אשר בכל מלאכתן הם זריזים ונבונים. וכל דבר בעתו הם מזמנים. ומיבשים הגבינה בימות הקיץ עד שימכרו אותה בימות החורף ואותה הם מטמינים. וכן על זה הדרך לכמה עניינים. ולמה לא יעשו ככה בעדשים שמימות הקיץ יהיו להם קונים. וישלקו אותם וימכרו אותם אחר ששה חדשים כמו שהורו לנו זקנים. ובודאי ירא שמים לא יחוש על דמים אם יקח החנוני ממנו יותר ובלבד שיהיו מתוקנים. ויש כמה ב"א אשר לא יעלה בידם לקנות בימות הקיץ יען כי הם אביונים. אכן בראותם אצל החנוני הדבר מוכן לפניהם ושהוא כשר בעין יפה הם נותנים.

גם צריך האדם להביט בטוב בחותם. אשר נותנים השוחטים על הצאן אחר שחיטתם. להכיר באותיות בטוב ושיהיה הכתב ישר ותם. ובפרט פה אר"ץ אשר כל מוכרי הבשר הם גוים ודושינן שלא יזיפו בביתם. וכמה פעמים מצינו ריעותא מהם שהם מזיפין אותם. ומהתימה מאנשים אשר רגליהם לרע ירוצו ברחובות ובשוקים לא יעפו ולא יגעו מלילך למקומות הרחוקים. לברר להם בשר שמן וכבשים מפונקים. ואיך לא יטריחו עצמן. לראות בחותמן. ולהכיר אותיות של הסימן. שיהיה האות נראה לעין ולא יהיה נטמן. ואפשר שלזה רמז התנא הלואי שיהא עליכם מורא שמים כמורא ב"ו. דהיינו שיהיה מורא שמים שצוה על מין האדם. לבלתי אכול נבלה וטריפה. כמורא שאתה ירא שלא יהיה בשרה ודמה כחוש ונפשה עיפה.

וצריך האדם שתמיד יהיו עיניו משוטטות עם הקצב לראות מהיכן חותך לו ואיזהו מקומן. שלא יהיה נעלם מן העין כי ודאי הגוי פיו ידבר שוא ואינו נאמן. וכן בכל דבר אשר מן העין נעלם. צריך לדקדק בו לעולם והן צדיק בארץ יושלם. וכמה ב"א אשר הקלו כזה באומרם שאיך אפשר שהגוי יחליף הדבר במידי דלא חזי. ובלתי שום הנאה יעשה מרמה. ביד רמה. ולא יחוש שלא יבא לידי כלמה. כי באמת הגוים אשר פיהם דיבר שוא לא יחושו על זה ותמיד עושים מרמה. ולפעמים להבעיס בישראל יהיו בהנזקין גרמא.

ובדידי הוה עובדא כי פעם אחת לכפר א' הולך הייתי. למול שם בן אחד שהיה בכפר והוא כדרך יום ובחזרתי. יען כי היה ימות החורף במערה אחת שם לבתי. והדלקנו נר ועם השוכרים הגוים שם ישבתי. והיה עמי פת ודגים מטוגנים לצורך סעודתי. וישבתי לאכול א"ל הגוי תן לי חתיכת דג עד שאומר בימי טיגון היהודים טעמתי. ונתתי לו חתיכה ותכף ומיד טעם והחזיר לי השאר ואמר לא אהבתי. והיה

שוחק אז אמרתי. ולשמחה מה זו עתשה והשיב לי חבירו כי זאת החתיכה שהחזיר לך היא ממין דגים השחורים אשר היא אתו. שמין זה אין אתם אוכלים אותו. אז אמרתי כמה גדולים דברי חכמים. שאמרו שכל דבר שהם מן העין נעלמים. אסור לאכלו ואם נאכל אנחנו אשמים. כי הרי זה הענין כמעט שלא נעלם מן העין. כי תכף ומיד טעם והחזיר בידים. ולא נתן ריוח בנתים. אך באמת לא ידעתי שיש בידו חתיכה מזומנת בין האצבעים. א"כ כמה צריך ליזהר בנעלם מן העין ממש שמא הגוי הוא כושן רשעתי"ם.

עוד שמעתי כי פעם אחת היה יהודי אחד אצל שר העיר שולחני. וביום ו' היה יושב בחדר המיוחד לו לבדו ואין עמו ישראל שני. ובין כך בא המשרת שלו והביא לו פשטי"דא שעושיין ישראל עם בשר ועיסה ואופים אותם בפורני. וא"ל קום אכול אדוני. א"ל עכשיו אני טרוד ואז הניחם המשרת בחלון הסמוכה לו. והיה שם יושב גוי אחד אצלו. ולקח אחת מהם וירד לשוק וא"ל להאופה עשה לי כזה כדמותו כצלמו. וכבשרו ולחמו. והישראל לא ידע מזה כלום אכן בראותו שהיה נעלם מן העין והוא היה מיראי ה' וחסבי שמו. לא אכל מהם א"ל הגוי אדוני קום אכול כי כבר עבר זמן הצהרים. ולא אכל חזר עוד בין הערבים. וא"ל ודאי עכשיו כבר אתה רעב אז השיב לו הישראל אנו בדתנו אלו הן אסורין לאוכלן. כיון שכבר נעלמו מן העין א"ל אדוני מי יודע לעשות כמותן וכפעולן. א"ל אפ"ה הן אסורים. אז הודה לו הגוי במה שעשה וא"ל כל דבריכם אמתין וישרים. הרי שלך לפניך ועיניך תחזינה מישרים. שאפילו בדבר שאין בו הנאה עשו זיופים ושקרים. כ"ש בענין הבשר שיש לו הנאה במה שמוכר טריפות במקום כשרים. לכן צריך כל אדם להיות עיניו עם הקצב ותמיד אליו הן מזהירין.

ג

נישואין

כתיב והוא אשה בבתוליה יקח ואמרו חז"ל בן ג"ח לחופה מנין והוא ואוי למאחרים נישואיהן. כדי שיעלה להם. נדוניא מרובה מחמיו ביתר תכשיטין ויתר בגדים. רבים ונכבדים. וגם הוא ע"י עיכובו. יוציא לכלתו כספו וזהבו. ולעשות לו שם כשם הגדולים ביום חתונתו וביום שמחת לבו. אכן הלא ידע כי כל עוד שהוא מתעכב עד שיוסיף ריבוא. הוא מוסיף כנגד זה בנים משחיתים. ונוטלים כל אותו שפע שהשפיע בעיכובו ואותו הם כורתים. כי אותו ממון אין בו הצלחה וכל סחורה שעושה באותו ממון ממנו אין נאותין. כי לא יצליח באותה סחורה והוא נופל באחד הפחתים. וזה דבר בדוק ומנוסה ולמפורסמות אין צריך ראייה כי נמצא זה בכמה פעמים ועתים.

ועוד כי הכל תלוי במזל האדם ואם ה' לא יבנה ביתו. לא יועיל לו כלום ממון אשתו. וגם יש להתרעם על אבות הכלות. שגם הם גורמים נזקין וחבלות. בתובעם מוהר מרובה ואם היא בת זוגו מוכרח לו להתעכב מלהיות פרה ורבה. ואבי הכלה הוא היה בעוכריו שלתתה לו לא יאבה. והן אמת כי אין זה שמחה. מה שלוקח מוהר בהרוחה. כי פעמים רבות מצינו שעי"ז החתן נשבר והוא ואשתו יושבים ביגון ואנחה. ומוטב היה לו ליקח מוהר מעט ובלבד שבתו תשב בהשקט ובטחה. והלא ידע שאם בתו בריא מזלה ברוב הצלחה. תלבש בגדי משי ומשבצות זהב ממה שאחר נישואין ימינו טפחה. ואם אין בריא מזלה ירד בו גלגל החוזר ויפשיטנה ערומה וגמר קיחה קיחה. וא"כ לשוא עמל במה שלקח מוהר מרובה והאריך טירחא. והאמת הוא לא בריבוי מוהר אלא העיקר לברר חתן שיש בו יראת שמים. ושהוא איש הביניים. ושהוא רודף אחר פרנסתו. ואין מבזבז בהוצאתו. ויבטח באיש כזה שהוא הולך תמיד על מי מנוחות. ומושבע ועומד בשובע שמחות. וזה העיקר ואם יביט על שאר דברים. כגון שהוא מחפש על בן עשירים. כל אלו הם שקרים. כי מצינו לכמה ב"א כי לדעתם נפל בידם צידה שלא נפלה ביד אחרים. ולבסוף העלו חרס בידם ונפלו במכמורים.

גם יש לי לזיהר שלא להשיא שום אדם הבא מארץ מרחקים. אם לא שיתברר לנו בירור גמור שאין לו אשה בארצו בדברים המצודקים כי מצינו אנשים פוחזים וריקים. שבאים ומרמים לב"א ולבסוף יצאו עליהם עסיקין. שיש להם אשה ובנים בארצם ומניחים אותם צועקים ונאנקים. וכבר מצאתי פה אר"ץ הסכמה בכ"י חתומה מרבני אר"ץ כולם צדיקים. ואמרתי להעתיקה פה אות באות למען לא יהיו מסתפקים.

וזה"ל אנו ב"ד ח"מ ראה ראינו שערוריה כי רבו הרמאים והם בני אדם אשר באים מארץ מרחק והם נשואים בארץ מולדתם ובאים פה צובה יע"א בארץ לא להם ונושאים אשה אחרת ועוברים על הדין ועל האמת מה שכתב מרן הקדוש בשה"ט סוף סימן ב' וזה"ל לא ישא אדם אשה במדינה זו וילך וישא אשה אחרת במדינה אחרת שמא יזדווגו הבנים זה לזה ונמצא אח נושא אחותו עכ"ל ונמצא באים לידי כרת ח"ו זאת ועוד אחרת רעה חולה נמשך מזו שהמצא ימצא איזה ב"א שיש לו אשה ובנים בארץ מולדתו והוכרח לצאת ממחיצתו על כרחו לאיזה סיבה מהסיבות ואם לא ימצא מי שישאנו מוכרח הוא סוף סוף לשוב לארץ מולדתו ואם המצא ימצא לו פת בסלו ובכל מקום שהולך שם ביתו עמו לא ישוב עוד לביתו ויושבת אשתו הראשונה עגונה ועולליו שאלו לחם פורש אין להם ואם אמור יאמר אהבתי את אשתי הראשונה ואת בניה ארחם אלכה ואשובה אל מקומי הראשון כי טוב לי אז מעתה גם אלא תשכחנה אשתו השניה ובניה אין לחם ואין שמלה הן כל ראתה עינינו לכן אנו ב"ד עלתה הסכמתנו שלא להשיא לשום בר ישראל אשר בא מארץ אחרת עד שנבדוק אחריו ונחפש חיפוש מחיפוש אם יש לו אשה בארץ אחרת או לא ניתן לו רשות לישא אשה ואם הוא רווק אז ניתן לו רשות לישא אשה בעיר הזאת ואם אחר שישא אשה יתברר לנו שמרמה בדבר והוא נשוי כבר בארץ מולדתו

מלבד שעבר על הסכמתנו זאת ידע נאמנה שנרדוף אותו עד החרמה ובכלל ההסכמה לכל שתי קהלות הקדש הי"ו אשר פה צובה יע"א שלא יודה שום אחד מהם לתת בתו לשום גר מארץ אחרת או שום אשה אלמנה או גרושה לא תודה לשום גר מארץ אחרת לינשא לו עד שיראו בידו כתב מב"ד אשר בדקו אחריו וחפשו ולא נמצא נשוי ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה כ"ד החותמים פה צובה יע"א בסדר ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם שנת אני ה'.

בעתה אחישנה לכריאת עולם עכ"ל. וחתומים בה הרבנים שהיו באותו זמן. ושמעתי כי פה אר"ץ אירע מעשה. מזה זמן רב כי אחד לכתו רצה לינשא. כי פעם אחת בא איש אחד ונשא אשה. והניחה מעוברת והלך לעירו והיא יושבה ברעב ובצמא ונפשה יבשה. ואח"ז ילדה האשה בת ומתה האשה והניח אותה הבת. ובאו אנשים כשרים ולקחו הבת והיו מניקים אותה ושומרים אותה כאישון בת. וגדלה אותה הבת עד שהיתה ראויה לביאה. ואח"ז בא אביה לאר"ץ והיה מחזר על זיווג ברוח נכאה. ואמרו לו כי יש יתומה בלא אב ואם ובבית פ' אתה מוצאה. יען כי היא עניה. ואתה עושה לה נדוניא. ואז הלך לקדשה ותקן צרכי סעודה אכילה ושתייה. וכא רב העיר לקדשה וישב לו בעליה. עד שיתקבצו עשרה בכנופיא. ובין כך ראה הרב ספר אחד בחלון שבצדו. ואז שלח את ידו. לקחתו לקרות בו לבדו. וראה שהיה דבוק על הקשירה. כתובה אחת והיה כתוב בה ראובן בן שמעון מעיר פ' וראה ששם החתן ג"כ כך מעיר פ' ואז חרד הרב ויבא העיר"ה ושאל אותו כלום באת קודם לכן לכאן ונשאת אשה וקבעת דירה. א"ל הן והנחתי אותה מעוברת. ואח"ז שמעתי שמתה ומן העולם נעדרת. ואז נתעורר הרב וחפש חיפוש מחיפוש וראה שהכלה המאושרת. אשר רוצה לקחתה לאשה היא בתו והיתה מתנכרת. ואז הרב עמד מרעיד על זאת העבירה. אשר האיש ההוא רצה ליקח לבתו ונהפכו פני האיש כשולי הקדירה. ואפשר שאחר זה הענין עשו הסכמה הנז' כדי שכל אדם ילך בדרך ישרה ולא יבא לידי עבירה חמורה. והי עליו סתרה.

נידה כתיב ואל אשה בנדת טמאתה לא תקרב לגלות ערוה אמרו חז"ל אזהרה לבנ"י שיפרשו מנשותיהן סמוך לווסתה. וכמה עונה וכמה צריך האדם לזוהר בזה ולקיים כל מה שהתורה צותה. והן בעון כמה ב"א כשלו ונכשלין כיונה פותה. ואח"ז יחזרו על פתחי התשובה והמה תוהים איך הרעה נהיתה. ולא ידעו תועי רוח כמה קלקלו את השורה. אשר טמאו את עצמם בטומאת הנדה וטמאו את נפשם היקרה. אשר טומאתה קשה וחמורה. כי הנה בכל עבירה ועבירה. קשה עונשו להעובר עליהם ונופל בבאר שחת בור כרה. אך אינם נראות החוש"ה אל העין כמה חמור עונשו כ"א אנו סומכין עפ"י התורה. אכן בענין הנדה כמעט שאנו רואין בעינינו גדול איסורה. שהרי אמרו בזוהר לית מסאבו תקיף כמסאבו דנדה וקשיא מכל מסאבו דעלמא. ופ"י המפ' שכן רוב נשים דוות ככובד ראש וגוף וכל עצמה. ובזמן נדותה אם תזרע לא יצליח אותו זרע ולא יעלה ממנו למגדיש ועד קמה. ומוכנת

לכישופים בנידותה. ואם תתפוס בידה יין יתקלקל ועל ידה כמה רעה נהיתה. גם ראיתי בספר עיקרי הד"ט שהביא משם הפוסקים. שיש סגולה נפלאה דברים המצודקים. שאם ב"מ תפול דליקה בעיר ואנשיה צועקים. אז סגולה שיתלו בגד שיש בו כתם דם לפני בתים הדולקים. ומיד נכבית האש והשלהבים פוסקים. ונראה כי מלאך גבריאל שהוא שר של אש וברקים. הוא וגונדא דיליה בראותם טומאת הנדה שהיא חמורה אז מהעיר הם מתרחקים. ועוד כמה דברים מזקת האשה כשהיא נדה ועושה חבלות ונזקין. וא"כ אפי' בדבר שאין בו רוח חיים פועלת טומאתה וממנה הם חושקים. כ"ש באדם שיש בו רוח חיים שכמה מטמאת אותו ודבקתו הרעה אם בנדה הם דבקים. ואם אפילו בידיה שלא נגעו בטומאה ממש אפ"ה אם תזרע לא יצליח וכאילו הם נתוקים א"כ כ"ש הנוגע במקום הטומאה ממש שמדלג עליו ההוא מטאבו כמ"ש הרשב"י וחביריו דברי צדיקים. א"כ מי ישמע לדברים אלו ולא תסמר שערות בשרו לפרוש ממנה במקום עונה שתי עונות וידיו ממנה מסולקים. ואיך יאבד האדם את עצמו לירד לבאר שחת בעמקי שאול ממעמקים ונשמתו הטהורה היה ראוי לה לפרוש ממנה תכף ומיד ותניח הגוף מת על פני הארץ והיא תעלה לבוראה לשחקים. אלא בראותה שהקב"ה משרה שכי' בארץ אז גם היא נושאת ק"ו בעצמה ויושבת בגופות אעפ"י שאינן מנוקים. ואפילו להקל ראש עמה סמוך לווסתה אפילו שמן הדין מותר מ"מ יש לו האדם להיות את עצמם מרחיקין. וכמ"ש שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה ועשה את חטאתו ועוד יש לו להאדם שלא יקל ראשו עם אשתו. נגר בניו ובני ביתו. ואפילו קטני קטנים שלעת עתה אינם מבינים. כשיגדלו יזכרו ויבואו לידי הרהור וחשבונים. ואין להאשה לישן עם בניה כשהם גדולים ואפילו הוא בן ח' שנים ואזהרה שמענו מהרב חוות יאיר בשו"ת סימן ע"ב הביא מעשה נפלא. באשה אחת שיש לה בן יחיד כבן ח' שנים ובכל בקר היתה רגילה. להביאו ממתנו למטתה ולשחוק עמו בחוכא ואטלולא. ופעם אחת כך ישנה האשה ההיא ובא עליה בנה בקשוי אבר כמעשה בני עולה. ואז הקיצה משנתה ומיד השליכה אותו לארץ ולו הפילה. וכשמוע כן בעלה אז הלך אצל הרב ושאל אותו אם תאסר האשה בהכי כי נפשו מאד נבהלה. והשיב לו הרב אם היית כהן יש מקום לשאלה. אבל מאחר שהוא ישראל לא תאסר והזהיר לכל בנות ישראל בתוכחת מגולה שישמרו מלעשות כן בילדי שעשועים שלא יבואו לידי מעילה. וכ"ש כשהבנים הם גדולים. וראוי שלא לדבר מאותו ענין כלל אפילו ברמז ועצור במילים. ולכן מה טוב ומה נעים להאב להשיאו אשה להבן סמוך לפרקו. ואפילו בשעת דוחקו. ואל יאמר אדם שבני תם ופתי. ולא יכין בזה ואני מכיר בכני אשר ילדתי. כי הלא ידע כי ענין זה אין צריך לא חכמה ולא ערמה. וכל בעל חי אפילו בלתי מדבר יש לו תאוה ואפילו בהמה. ואם יתאחר בנישואיו יבא לידי טומאה וזימה. ומה יפה מנהג האשכנזים שמשויאים לבניהם כשהם בן י"ד שנה. כי אז עי"ז גירא בעיני דשטנא. עוד כי תהיה עבודתו תמה. ויזכה לתורה התמימה. וכמ"ש בגמרא כי מי שאין לו אשה שריו בלא תורה ובזה פי' בני ידידי משה ה"ו בכונת הכתוב אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה. ודקדק דמאי קמ"ל אדר' שהע"ה דקאי באשרי אם בתורה שנה. אך

עפ"י האמור א"ש ובהקדים עוד מ"ש בזוהר פ' ויקרא דמאן דלאו איהו דכר ונוקבא לא איקרי אדם וז"ש אשרי אדם דהיינו שהוא בסוג אדם שהוא נשוי אשה. כי אהניא ליה להיות מצא חכמה כי יזכה לתורה הקדושה.

- ס -

סורר ומורה

סורר ומורה כתיב כי יהיה לאיש בן סורר ומורה איננו שומע בקול אביו ובקול אמו. צותה לנו תורה באבנים נרגמו. אמרו חז"ל אינו חייב עד שיאכל תרטימר בשר וישתה חצי לוג יין ואז מתחייב בדמו. ובן סו"מ נידון על שם סופו הגיעה תורה לסוף דעתו סוף מכלה ממון אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא כזממו ועומד בפ"ד ומלסטם את הבריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב והביא את אשמו. והנה אמרו חז"ל כי בן סו"מ לא היה ולא נמצא אלא דרוש בתורה וקבל שכרה. והמפ' כתבו כי דין בן סו"מ בא ללמד לנו דרך ישרה. דכל אדם חייב להדריך את בנו בדרך ישרה זכה וברה. שלא ירגילו להוציא הוצאות שלא לצורך כי אחרית' כלענה מרה. כי יסבור האדם שהוא מענג לבנו במה שכל מה שמבקש ממנו הוא נותן לו וחסורי לא מיחסרא אכן ידע כי הוא מזיק לבנו דיוק גמור ומפילו בבור כרה. דכיון שהרגילו על הוצאה יתירה. סוף שמבקש על לימודו ומוכרח לו לגנוב ואת פי' ה' מרה. ומלבד שאין ראוי להאב עצמו להרגילו בריבוי הוצאה אלא במידה במשקל ובמשורה. אלא ראוי שאם ראהו שמוציא ומבזבז לגעור בו ותחת גערה. עד שיבטל המנהג הרע ההוא שאם יעשה כן בתדירא. ההרגל נעשה בו טבע מוטבע ולא יכול לסור ממנו ובעוד שלא ימצא בהיתרא. יבא לאכול ולשתות באיסורא. ועוד כי שמא האב מזלו עשיר וגם האם עשירה. והבן לא חייב מזלו שיהיה עשיר ורבו יתירה. ואח"ז יבקש על לימודו ואינו מוצא ונופל מאיגרא. וגם חיוב על האב ליסר לבן שלא יהיה מסלסל בשערו. וממשמש בעיניו ומתקן את בגדיו כאשר עושה חבירו. כי זה גורם לו לחטוא כמו שאירע ליוסף הצדיק עם אשת אדונו. ואם עושה כן כדי שימצא זיווג נאה כרצונו. אין זה כלום כי האיש אין ריבוי וקשוט בגדיו זיונו. אלא השתדלותו וחריצותו על עסקיו ומקנה קנינו. אבל להאשה ניתן לה הקישוט כדי שיקפצו עליה זביני ומצא מין את מינו. כי היא אינה יכולה לבקש על בן זוגה. כ"א שאומרת בלבה שיבא לארסה אחד שהוא ממינה וסוגה. ותמיד בלבה זאת הדאגה. ולכן צריכה לקשט את עצמה תמיד בכל אשר ידה השיגה. ונראה דלזה רמז ה"א באשה ויר"ד באיש לרמוז דהאיש תמיד יקטין את עצמו. דוגמת היר"ד שהיא קטנה ולא יגדיל את עצמו.

במלבושיו אלא תמיד יתהלך בתומו. ובאשה כתב ה"א לרמוז דהאשה צריכה להגדיל את עצמה. וללבוש משבצות ובגדי רקמה. וללכת ברמי הקומה דוגמת הה"א שהיא מרובעת כן האשה יוצאה בהינומא. אך בתנאי שתעשה כל זה בקרב ביתה וכאילו רגלה שבורה ואינה יכולה לצאת משום פגמה. דוגמת ההא שרגלה תלויה ונראה דלזה רמז הכתוב כל כבודה בת מלך פנימה הכונה כל כבודה ראויה שתלבש כבת מלך תכשיטי זהב ושלמה. אך כל זה פנימה שתשב בפני' בקרב ביתה ואז תהיה תמימה. והנה הרב מהר"ם אלשיך ז"ל פי' דרך רמז בפ' כי יתן איש אל רעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמור ומת או נשבר או נשבה אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ואם טרוף יטרף מעמו יביאהו עד הטריפה לא ישלם ופי' הרב הנז' בענין מוסר האב לבנו ידידו. והרב לתלמידו ואביא אותו הנה בקצת נופך משלי. בעזר שדי צורי וגואלי. והוא אומר כי יתן איש זה הקב"ה שנאמר ה' איש מלחמה. אל רעהו אלו ישראל דכתיב ריעך וריע אביך אל תעזוב אפילו כמלא נימא. חמור שנתן לו הקב"ה בן פתי חמור שאין בו שום חכמה. או שור בן שהוא מזיק כשור ומלא מרמה. או שהבן שהוא תם כשה דכתיב וזרחל לפני גוזזיה נאלמה. גם אם נתן לו ה' בנים דומים לשאר בהמה. אל יאמר אדם הואיל והוא חמור מה יועיל מוסרי והכאתי ושאני עושה בו נקמה. ואם הוא מזיק אומר בדעתו מאי אהניא לי כמה שאני מיסרו ומאכילו פת צנומה ואם הוא תמיד כשה יאמר האדם בין אם אייטרנו ובין לא אייטרנו והיה העלמ"ה. איני מתיירא עליו כי יש בו ניצוץ קדוש וטהורה הנשמה. לז"א לא כי אלא נתן לך הקב"ה אותם לשמור. כי אם אפילו שהוא חמור. ע"י שאתה טורח עמו ומלמדו ואומר לו גמרא גמור. ילמוד בטוב ויקיים וישמור. וגם אם הוא מזיק ע"י שאתה נותן דעתך עליו שלא יתחבר לרשעים. בכל עת ורגעים. סוף סוף יניח כל חריפותו בתורה ויהיה נחשב בין נבונים וידועים וגם אם הוא תמים כשה אם לא יש לו מי שמדריכו לא ידע דרכם של צנועים. והרי תראה ילדי שעשועים. כשיתחילו ללמוד ההילוך אם לא היו אביהם ואמם אותם מדריכים היו מהדרך תועים. וא"כ הכל תלוי באביהם שאם ידריכו אותם בטוב מדינה של גיהנם להם מושיעים. וא"כ אב זה לא שמר כדרך השומרים. ועי"ז הרשיע ובין כך נקרא מת כמ"ש ז"ל רשעים בחייהם קרוים מתים והם כמו פגרים. א"נ מת ממש שע"י רשעו נתפס בעלילה ונתחייב מיתה לפני השרים. ונשבר ביסורין או נשבה שע"י רשעו נשבה לגהינם אשר שם מי המרים. א"נ ונשבה כמשמעה שע"י שלא ייסרו בקטנותו הלך לו לשוטט באיי הים ומצאווה אויבים ארורים. וכ"ז הסיבה שאין אביו רואה במעשיו המכוערים. ואז שבועת ה' תהיה בין שניהם. שבועה שהשביע הקב"ה לישראל בה"ס חלה עליהם על האב ועל הבן כי שניהם נתחייבו בעבירה. א"נ שבועת ה' תהיה בין שניהם כי הנה מצינו לפעמים שומע האב שבנו עשה עבירה חמורה. ובאותו עת יקום לייסרו ולעוננו יזכירה. ואז הבן כדי שלא יחזיק עצמו כרשע נשבע לשיקרא. והוסיף על חטאתו פשע ונמצא שעברו על השבועה שניהם אבא וברא. אך אם לא שלח ידו במלאכת רעהו כי ייסרו כפי יכלתו אלא שהבן לץ ולא שמע גערה אז ולקח בעליו מי שעשה העבירה. ילקה והאב לא ישלם כלום ויהי עליו

סתרה. אכן אם גנוב יגנב מעמו. ר"ל שכל מה שהרשיע ועשה הבן נגנב מעמו. ר"ל שכל מה שהרשיע ועשה הבן נגנב מהאב ולא הכיר במומו. אז ישלם לבעליו שעדין הוא מתחייב דהו"ל להביט על מעשיו דכיון שלא ישן בביתו ויתר ממקומו. ושאל אותו היכן היית וא"ל בבית פ' היה לו להשכיל בדעתו כי שמא משקר ואינו מתהלך בתומו. ועוד היה לו לשאול על פ' מה מעשיו ואם הוא מפורסם שהוא רשע א"כ ודאי שלבנו יביא את אשמו. שמא יעלה על הדעת ששם הם לומדים תורת ה' ואוהבי שמו והוא ארח לחברה עם פועלי און עם אנשי' פוחזים ורקים אשר עמו. ובשמעו דברי ב"א כי הולך לחברה רעה הול"ל על פניו מוכיחו ובחרונו יבהלמו ונמצא. שאפילו שאביו לא ראה העבירה אלא בגניבה עשה. אפ"ה מתחייב האב שעל נפש בנו לא חסה. אך אם אב זה ייסר לבנו מקטנותו כשהיה מוטל בעריסה. אלא כשהגדיל הלך לו לעיר אחרת ושם עשה מה שעשה. או המיר דתו והנגע לו פשה. וזה שא' אם טרוף יטרף מעמו שהמיר או הלך לו לעיר אחרת ושם שלט עליו שאור שבעיסה. אז האב פטיר ועטיר והקב"ה מביא להבן עצמו ויודה על עונותיו ברצון ובלי אונסא. הטריפה לא ישלם האב כיון שמעיניו נכסה.

- ע -

ענוה

כתיב ואת דכא ושפל רוח פליגי בש"ס חד אמר אתי דכא וחד אמר אני את דכא ומסתברא כמ"ד אני את דכא שהרי הקב"ה הניח שמים ושמי שמים והשרה שכינתו על הר סיני. מדת הענוה אין לך מידה טובה הימנה. שבה שבח שוכן מעונה. לרבן של כל הנביאים והיא אם לכמה קיום מצות אשר למרע"ה שנה. והיא תהיה לאדם למגן וציונה. והיא גירא בעיני דשטנא. ובהיפך מידת הגאווה היא שורש פורה ראש ולענה. ופתח והתחלה לכמה עבירות והיא היתה לראש פינה. ובריש כל מראין נסדר קצת מהם אם תבקשנה. ראשונה ע"י הגאווה עובר על עשרת הדברות. ואבא לבארם אחת לאחת למצוא חשבון באות סדורות. אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים אמרינן בפ"ק דסוטה אר"י משום רשב"י כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד ע"ז כתיב הכא ולא תביא תועבה אל ביתך וכתוב התם תועבת ה' כל גבה לב ור"י דידיה אמר כאילו כופר בעיקר שנאמר ורם לבבך ושכחת וכו' הרי שאם יש בו גסות הרוח עובר על אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך שהם שתי עבירות. לא תשא. ע"י שיש לו נפש גבוהה ולפני חבירו ירום ונשא. ותמיד אינו מודה על האמת שלא להחזיק עצמו כפתי וכסכל וחרפה לא נשא. ולא די לו זה אלא שגם כן מבקש לאמת

שקר שלו שכו"כ נעשה. וכשלא יאמינו לדבריו נשבע על שקר ועובר על לא תשא. וכל זה סיבתו הגאווה והיא מצודה פרוסה. וכל זה מעשה היצר שאור שבעסה. זכור את יום השבת ע"י גאותו. שנוהג על אנשי ביתו. יבואו לחלל שבתו. וכמ"ש בגיטין פ"א אמר ר"ה אמר רב כל המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף בא לידי ג' עבירות ג"ע וש"ד ודלול שבת ואמר רבה ב"ח הא דאמרי שלשה דברים צריך אדם לומר בתוך ע"ש עם חשיכה עשרתן ערבתן הדליקו את הנר צריך לממרינהו בניחותא כי היכי דליקבלו מיניה ופירש"י ג"ע כשמגיע זמנה. לטבול בעת צינה. והיא יראה לומר לא טבלתי ואומרת טבלתי ושקר היא עונה. ש"ד כפילגש בגבעה. שהפילה כמה רבבות מישראל ועל ידי אימת בעלה נעשית הרעה או פעמים שבורחת מפניו מפחדה ממנו והולכת במדבר ובארץ לא זרועה. ונופלת בא' מן הפחתים ואין אדם יודעה.

חילול שבת פעמים מיראתה ממנו מדלקת הנר משחשכה. או מבשלת ועושה מלאכה. הרי כי ע"י גאותו גרם לחילול שבת ואם היה מתנהג עמה בנחת ובענוה אז וידעת כי שלום אהלך.

לא תנאף גרסינן בסוטה אמר ר"ח אר"י כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף נכשל בא"א שנאמר ואשת איש נפש יקרה תצוד ופי' המהרש"א ז"ל דנפש גבוהה. היינו מי שמסלסל בשער ומיפה עצמו ככלה תעדה כליה. ומנהיג עצמו בנפש גבוה להיות יפה תואר ומראה עצמו כאשה בבתוליה הרי הזונה היא תצודנו כענין יוסף עם אשת פוטיפר וכענין ר"י ב"א שכל זונה שנשכרת בשנים. שוכרתו בארבע כי הוא יפה ממנה בכפלים. ויתכן עוד לומר דע"י שמתגאה ביופיו וגובה קומתו. ובעשרו ובחריצותו. אומר בדעתו. כי היא לא אשתי שאינה ראויה לי כי היא קצרה וכעורה. ועיניו משוטטות בחוץ אנא ואנא ורואה אשה יפה וברה. אומר זאת האשה היא ראויה לי כי היא יפה וזריזה כמוני ותבער בקרבן אהבתה ושופרה ועי"ז רץ אחריה לפתותה. ונואף עמה ונופל ברשתה. והגורם לכל זה רום לבבו. שאם היה משפיל עצמו הן במלבושיו הן בהנהגת ביתו אז מה יפיו וטובו. והיה בא בדעתו מאמר בן סירא. גרמא דנפלת בחולקך טב או בישגרמא. וכל הנשים טעם אחד להם ולא היה בא בדעתו אשה זרה. והיה מחבב את אשתו ומזהב ומפז עליו יקרה. לא תרצח ע"י הגאווה. בא לידי ש"ד כמ"ש בסוטה הנז' משא"כ אם היה בו ענוה. ועוד ע"י הגאווה שופך דמים. כי לא בשופטני עסקינן שיהרוג את חברי. בלתי שום סיבה או שנאה והוא צדיק תמים. והכתוב מעיד על זה או באיבה הכהו בידו וימת רוצח הוא ואם לא היה לו גאווה ונוהג נשיאותו ברמים. אלא הוא עניו היה מוחל לחבירו ואז כל השנאות נסתרים ונעלמים. והיה זוכר מ"ש חכמים. הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינן משיבים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו אוהבים ונעימים.

לא תגנוב גם זה בא לו ע"י גסות רוחו כי ע"י גאותו בא לידי גניבה בעל כרחו. לפי שתמיד נבהל להון להשוות עצמו לעשירי עם היושבים ראשונה. הן במלבושיו הן במלבוש אשתו ובניו והן תכסיסי ביתו והבית אשר בנה. ותמיד רץ למלאת רצון אשתו ובניו לא יעף ולא יגע מהו"ר ימהרנ"ה וכשלא ימצא כדי מבקשו בהיתר כי

אין לו ר"ב הונ"א. אז אחריתה מרה כלענה לגנוב ולגזול ממון חבירו ולית ליה הבחנה. והגורם לכל זה רום לבבו כ"א היה מתנהג במידת הענוה לא היה מקפיד כ"כ על מלבושו ומאכלו והיה מסתפק במה שחננו ה' הן רב הן מעט ואוכלו ושמח בו בגילה ורננה. והיה משכיל משאז"ל מזונותיו של אדם קצובים לו מידי שנה בשנה. ולמה ירוץ ויאכל מה שאין מוכן לו והוא מוכן לחבירו וממנו פנה. וכן כל מצוה שהיא תלויה בממון כגון גזל ואונאה וריבית כלם תלויים בגאותו שלא יעבור על אחת מכל אלו אם נפשו ישפילנה.

לא תענה אם בשביל שיש לו שנאה על חבירו ולכן שקר ענה. כבר כתבנו שע"י גאותו גורם לו זה שאם היה עניו ונפשו נענה. היה מוחל לחבירו והיה זוכר דברי השבטים שאמרו אנא שא נא. ואם מעיד בשביל בצע כסף גם זה ע"י גאותו באה לו שאם היה שמח בחלקו והיה הכל שוה אצלו ואומר בדעתו דלא שנא.

גם אזהרת אלהים לא תקלל ע"י גאותו עובר עליה כי ראינו לכמה בוערים. כשיבואו לדין עם חבירים קודם שיפסק הדין אומר הרי צוארי מתוחה לפני הדיין כגשרים. ואם יצא זכאי בדינו אז יכבד לדיין ויקוד לפניו ארצה. ואומר לו יאריך ימך בטוב ובכל עת אחרך נרוצה. כי אתה דן דין אמת ויפוצו מעינותיך חוצה. ואם יצא חייב בדינו אז סר וזעף ונפשו עליו קצה. ופוער פיו לבלי חק ומוציא מצה וצועק לפני הדיין ומדבר דברים קשים מה שאין הפה יכולה לדבר. ואומר שגם אני חנני ה' בדעה וכי נגידים אדבר. ויצרו עליו מתגבר. ומלבד כי ודאי הוא טועה שהרי אין אדם רואה לעצמו חובה. עוד בה. כי הוא מוציא דיבה. על זקן שיושב בישיבה. וגם הוא מדבר תועה. על ישיני ארעא. כי הדיין לא מסברא דנפשיה יורה דעה. ויבין שמועה. כ"א ממה שמצא כתוב בספר. הנותן אמרי שפר. ואפשר שלזה החמירה תורה על הדיין שלא לקללו. אף שהזהירה התורה על כיבוד הת"ח והרי הוא בכללו. לפי שהמקלל את הדיין לאו לדיין בלבד קילל אלא גם לבעל השמועה ולכמה רבנים אשר באו אחריו וכולם הודו לו. והגורם לזה רום לבבו שאם היה משפילו. איך אפשר שלפני הדיין ירים קולו. וכ"ש שלא יקלל לדיין לא בפניו ולא בחוצה לו. כי ודאי ידע שעון זה מאד חמור ודבר שאין השכל מקבלו. באופן שכמה עבירות. קלות וחמורות. יבא האדם לעשות ע"י גאותו ולמעייין בהם יבואו סדורות. ונלאתי נשוא לכל מצוה בפ"ע ולא ידעתי ספורות. ואפשר שלזה תקנו לנו אנשי כנה"ג בכל יום בתפלה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ואחרי מצותיך תרדוף נפשי דהכונה ע"י שיש בי ענוה יתירה. כי נפשי כעפרא. אז עי"ז ואחרי מצותיך תרדוף נפשי ולבי פתוח בתורה.

ונראה שזה משאז"ל אבל מי שדעתו שפלה עליו מע"ה כאילו הקריב כל הקרבנות כולם שנאמר זבחי אלהים רוח נשברה כי לכאורה יש לדקדק דמה יתן ומה יוסיף מי שדעתו שפלה. להיות נחשב כאילו הקריב מנחה ועולה. אכן עפ"י האמור א"ש כי מי שהוא עניו יש לו מעלה. לרדוף אחר כל המצות שהיא קלה. וא"כ ודאי שהוא עדיף ממי שהוא מקריב קרבנות הכתובים בתורה כלה. כי ע"י הענוה לא יבא לידי מעילה. ובה א"ש מ"ש ז"ל לא בחר הקב"ה בישראל אלא

משום שהם ענוים כי ע"י שהם ענוים יוכלו לקיים רוב מצות התורה בכללה. באופן כי מידת הענוה מדה יפה והגונה. ועליה יש לסמוך משען ומשענה. והיא טובה לגוף ולנשמה לנחם במנוחה נכונה. וכל מקום שיש בו גאוה לסוף הוא חרב ולא שאר ממנו זוית ופינה.

ומעשה ברבי יהושע שהיה תמיד תאוהו. לראות אליהו הנביא ז"ל יגן עלינו זכותו. והתפלל אל ה' ונתקבלה תפלתו. ונגלה אליו א"ל איזי חביבי. מה אתה עושה בי. ומה אתה מבקש ממני. א"ל רוצה אני לילך עמך ואראה מה אתה עושה לבני עמי. א"ל אין אתה הולך עמי. אלא א"כ כל מה שאני עושה. לא תשאל ולא תנסה. ותן לפיך דומי. ולא תשאל למה עשית כן על מה ועל מי. א"ל כן אעשה הלכו שניהם יחדיו בלילה הראשונה. לנו בבית אחד עני ואשתו אביונה. ולא היה להם כ"א פרה אחת בריאה ושמנה. כיון שראה אותם האכילה והשקם וכבוד גדול עשה להם. ויהי בחצי הלילה קם אליהו ז"ל ושחט את הפרה החביבה עליהם. אר"י ח"ו אין זה אליהו הנביא א"ל אם אתה שואל ממני למה הרגת את הפרה וליתול את חייהם. מיד אני פורש ממך א"ל לאו הלכו למקום אחר וראו שם אדם עשיר ביותר ולא קם ולא זע מלפניהם. ושום כבוד לא עשה עמהם. ויהי בחצי הלילה קם אליהו ז"ל וא"ל לר"י תפוס החבל הזה ואליהו ז"ל תפסו בראש השני ומדדו אותו בין שניהם. ובנה אליהו ז"ל פלטין גדול על בית העשיר והלכו להם. אר"י מי רואה תמיה כזו ושותק שמלבד שלא הזיק להם אלא אדרבא הטיב להם. הלכו למקום אחר והיו כולם עשירים וגאים ושום כבוד לא עשו להם ולא הסבירו להם פנים. וגם אין דרכיהם מתוקנים. בבקר א"ל אליהו יה"ר שתהיו כלכם ראשים גדולים וקטנים. וסבר ר"י ז"ל שהתפלל עליהם שיהיו כולם שרים וסגנים. הלכו למקום אחר שהיו ענוים ביותר ובעלי כבוד כיון שראו אותם קבלו אותם ועשו להם כמה סעודות מינים. ממינים שונים. ואף שהיו עניים ואביונים בבקר א"ל אליהו ז"ל יה"ר שלא יגדל ביניכם אלא אחד ויתנשא עליכם לראש וקצינים. וסבר ר"י שקללם שלא יהיו חשובים וספונים. א"ל ר"י מעתה אין אני יכול לסבול ועשה לי על הכל פתרונים. א"ל אני פורש ממך א"ל ע"מ כן בתחילה שאל אותו. על איש העני שהיתה חביבה עליו פרתו. ועשה לנו כבוד כפי יכלתו. ומהפרה היתה פרנסתו ואתה קמת בלילה תשחטת אותה. א"ל אותה לילה על אשתו נגזרה מיתה. ואשתו חביבה עליו יותר מהכל לפיכך הקדמתי ושחטתיה כדי שתהיה כפרתה. וכנסה הפרה חליפתה. ועוד שאל אותו על אותו עשיר שלא כבד אותנו. ושום הנאה לא עשה לנו. ובנית לו פלטין גדול שאין יפה ממנו. א"ל זה האיש כתלו רעוע ורוצה ליפול ואם היה חופר שתי אמות כדי שייסדנו. היה מוצא שם הרבה ממון. שהוא גנוז שם מזמן קדמון. לפיכך הקדמתי ובניתי שם ארמון. יען כי זה הבית אינו בר קיימא כי הוא מעשה נסים ובמעט ימים יעשה שם שממון. ויתעצל לבנותו כי יהיה שם תל גדול ובין כך לא ימצא המטמון. ועוד שאל אותו על אותם עשירים וגאים. והתפללת עליהם שיהיו כולם נשיאים. א"ל חורבן התפללתי עליהם שכל מקום שיהיו כולם ראשים. סוף שיחרב ויהיו כולם עניים ורשים. שכן משל ב"א ספינה שיש בה מנהיגים טובא.

סוף שתטבע היא וכל אשר בה. ואותם עניים אשר כבדו אותנו ואמרתי להם שיהיה ראש אחד עליהם. בנין אני מתפלל עליהם שכל מקום שיהיה ראש אחד על גביהם. לסוף מתיישבים לעולם הם ובניהם. הרי מצינו שמקום שיש בו גאווה לסוף ותבער בם אש להבה. ושרוי בלא טובה.

וכתוב בס' ליקוטי מהר"ן ז"ל כי מי שנוהג עצמו ברבנות ושררה כדרך הגאים. אז מעורר עליו השונאים. ואמר הח' כי הענוה לכבוד גרמא. והגאווה מביאה האדם לידי כלימה. והעניו והביישן אפילו יש בו מומין. מבני אדם הם נעלמים. ואם חבירך חטא לך חטא קל. תסבול ממנו דאל"ה יהיה לך לאויב בנקל. ואחר הנקמה. מיד תבא הנחמה. וכתב מוהחיד"א בד"לף אות הס' כי שלם גי' ענוה ע"ה שם רמז כי מידת הענוה היא לכל מידות הטובות סולם. וכן אריב"ל ענוה גדולה מכולם. וכתב הרב בס' ארץ החיים מז' ח' כי מי שיש בו מדת הענוה. היא נותנת לו אחרית ותקוה. לכוף ליצה"ר ולקיים התורה והמצוה. כי ה' מלך גאות לבש ולו נאה הגאווה. ואיתא בווהר ויקרא דף צ"ג דכל מאי דלביה גס ביה שוכח מה שחטא ופי' הרב מהרא"ך במדרש תלפיות בע' גאווה הכונה דכיון דיש באדם גסות הרוח היא מחייבתו. לומר דאיך יתכן שאטעה כיון שהוא קל להבין ורחבה דעתו. ומחמת זה שוכח מה שחטא לפי שאין משים על לבו טעותו. כיון שהוא מחזיק עצמו שהוא חריף גדול בשכלו ובניתו. והוא באמת להיפך דכיון שנתגאה נקרא גס רוח כלומר עב וגס וקשה ברוחו. ואינו מכין אפילו שיחו. ומהתימה מכמה ב"א אשר לדעתם קנו מרובה מידה. היא מדת הענוה כי כשרואים לשום אדם אפילו קטן ממנו מקדימין לו שלום ומחויים לו קידה. ולדעתם כי זו היא עיקר הענוה וזאת תורת האדם. ואם יטעה האדם ויקצר בכבודם. אז ירתיחו את הדם. ויעלה עשן באפם בכל נפשם ובכל מאודם. ותמיד עושים מרמות להכניע את האנשים האלה תחת ידם. עדי אובדם. והן באמת אנשים כאלו לא שמו אלהים לנגדם. והם לדעתם כי לא יש עניו גדול מהם. ויראת ה' על פניהם.

ואשא משלי ואומר למרחץ שיש בה מדה רעה. שאם יכנס אדם לתוכה וישתה מן המים יאבד את הדעה. ואין לו תקנה. לשוב ככראשונה עד שיקיא את מימיו. ואז ישוב לימי עלומיו. ויום אחד שמע הזמלך כי כן מידתו. ויתמה מאד על הדבר ויבקש לנסותו. והלך למרחץ ושתה מן המים ויצא מדעתו. ופשט מעליו את מטפחתו. ויצא מן המרחץ ערום מבלי כסותו. וכרך המטפחת והיה מיסר אותם בעקרבים. עד היותם כואבים. ואמר להם אתם חייבים מיתה שדברתם עלי כזבים. ואמרתם שהמים ההם יהיו סיבה לאדם לשיטותו. ולא ישוב עוד לביתו. ועלי אתם מלעיבים. כי הרי אני נכנסתי. ושלם בדעתי יצאתי. וכראותם את המעשה הרע אשר נעשה למלך. שיצא מדעתו והיה כשוטה הולך. אז הוכרחו משרתיו ויועציו לתפסו. לאנסו. ולהקיא המים אשר שתה. ולהחזירו למלכותא. כן ממש הדבר הזה למי שיש בו גאווה אינו מרגיש כלל בעצמו. ואינו מכיר במומו. ושהוא עניו גדול ומתהלך בתומו. אכן ידע כי איש כזה אינו אלא גס רוח ועזה שברוחות. ומה שמקדים שלום אין זה עיקר ואין הידים מוכיחות. לכן אחי צריך להיות אזניך פקוחות. לילך תמיד בדרך הענוה עד

קצה אחרון לא מינה ולא מקצתה ועי'ז תמצא מנוחות. והלא תראה לרז'ל שאמרו כי בשאר דברים צריך לאחוז קו המצוע מידה התיכונה. אכן במידת הענוה צריך לשרש אחריה שלא ישאר ממנה זוית ופינה. ואפילו על אנשי ביתו ובניו לא יכעוס ואפילו שכונתו להדריכם באורח הנכונה. לפי שאם יעשה כן לסוף שיכעיס ויתגאה על כל אדם ויתגרה בו שטנה. והמשל בזה לאדם אחד שנכנס לתוך גינתו לחתוך זמורות. בימות החורף וראה בתוך הכרם אילן אחד ויש בו תאנים מבכירות. ויתמה על הדבר ואמר אין אלו ראיות אלא למלך כי יתן לי מתנה מרובה ואותי הם מעשירות. ויקח קופה אחת של תאנים. ויכנס לפני המלך לפני ולפנים. וירא המלך את התאנים. וישמח על הדבר הזה ואמר לו לך רד אצל הממונים. והם הפחות והסגנים. ואני צייתי עליהם שמתנה לך נותנים. וירד האיש ויעמוד לפני המשנים. והיה עומד שם איש אחד שנתחייב מיתה ויצעקו לשר הטבחים להתיז את ראשו ולעשות אותו נתחים. ויבא שר הטבחים וטעה ויקח את האיש המביא מנחה. לעשות בו כצאן טבחה. וצעק האיש בקול מר. וקרא אל זה ואמר. דברו לי עם האיש הזה על מה ועל מה מר לי מר. והמלך ראה אותו מן החלון שלוקחים אותו להריגה. ואין לו עון אשר חטא כ"א בשגגה. ויצו להביאו לפניו ויאמר לו מה הדבר הזה אשר לך עשו. ועליך לא חסו. כי אתה אשר היית נוצר התאנה. ראוי לך מתנה. ולא ליגרי בך מותנא. ועתה שאל מה אתן לך כהנה וכהנה. א"ל אדוני המלך איני מבקש ממך כלום אלא דא בעינא. לתת לי מגל וקרדום לעקור את התאנה. שהיא גרמא לי כלל זה להיות אחריה מרה כלענה. כן ממש הדבר הזה כי יתחכם האדם לנהוג נשיאותו. בבניו ובאנשי ביתו. כדי שתמיד יתנהגו לעצתו. ולא ימירו את כבודו. ומפיל עליהם פחדו. והוא סובר שטוב הדבר אשר הוא עשה כדי להדריך בניו בדרך הישרה ולהם יעיר כל חמתו וחמתו בערה. ועי'ז סוף שתעלה טעות מלפני שר הטבחים הוא יצה"ר להפיל בשחת רשתו בכור אשר כרה. כי מרעה אל רעה יצא ודבקתו הרעה כי בתחילה ישפוך חמתו. על אנשי ביתו. ואח"ז ידבק בו יצה"ר לכעוס ולהתגאות על כל אדם הנכנס בעובי קורתו אכן הקב"ה ברא יצה"ט שהוא המלך ידע בטוב כונתו. שאין רצונו להתגאות רק להדריכם בעבודתו. אומר לו אתה ראוי לתת לך מתנות. אז משיב לו האדם ליצה"ט איני מבקש כלום לא שכר ולא מנות אלא דא בעינא לתת לי מגל וקרדום לעקור שורש גס ענף הגאווה אפילו עם בנים ובנות.

ודע כי הגאה והקפדן כל ימיו מכאובים. שמקפיד על דברים בטלים אפילו עם אהובים. ועל מה יתגאה האדם אם בחכמתו ושהוא נמנה עם החשובים. אין לך טפש גדול ממנו שאין מכיר בעצת יצרו המפילו בבאר שחת ובורות חצובים. ואם יתגאה בעושר שהוא מעוטר בזהובים. ה' מוריש ומעשיר וכמה בעלי בתים אשר ירדו מנכסיהם והם צמאים ורעבים. ואבד העושר ההוא בענין רע וכאלה רבים. ואם בממשלה כמה אנשים ריקים ופוחזים משול ימשלו ועל העם הם נצבים. ואם ביחס שהיו אבותיו בתי טובים. הלך ילך ובכה נושא משך הזרע כי אפשר הללו מזכין והללו מחייבים ואמר הח' היחס הטוב מהטובים. הוא יחס הבא מעצמו לא הבא ע"י קרובים. ואמר עוד כי אחר השררה. לענה ומרה. ואחר הכיבוד. הליכה לאיבוד.

באופן כי עיקר עבודת הבורא היא הענוה וילמוד האדם מן המים. אשר הם צורך לכל הנבראים אשר תחת כל השמים. ואינם הולכים אלא במקום נמוך ושפל. וז"ש הוי כל צמא לכו למים ר"ל אם אתה צמא ויושב בבית אפל. ואינך יודע דרכי ה' ומי עיקר ומי טפל. אז למדו מן המים שהם הולכים למקום נמוך ומדרון גם אתה תפוס מידתה ואז תלך כל ימך בכשרון.

וכתב הרב ליקוטי מוהר"ן כי אחר שיש לאדם לב נשבר בא לידי שמחה. וזה הסי' שים בידך שאם יש לאדם שמחה ונותן שיר ושבחה. אז ידע כי יש בו ענוה כי זו היא מנוחה. ואם אין בו ענוה אז ידע ודבקתו הרעה ותמיד יושב ביגון ואנחה. ומדת העצבות היא גורמת לו להתלבש בו סט"א ותושיה ממנו נדחה.

- פ -

פרנסה

כתיב עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו הנה עם בני"י שלמים באמונה. שהקב"ה נותן להם פרנסתם מידי שנה בשנה. ומיום ר"ה נגזר עליו מלפני שוכן מעונה. כמה יפסיד וכמה ירויח ממונא. וזה לאו מפרי מעשיו הטובים זוכה בזאת המתנה. כי כבר הורו לנו רז"ל בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליה רחמנא. ולא לחכמים עושר ולא לאיש תבונה.

לכן ראוי לו לאדם שלא יבזבז בהוצאתו יותר מכדי אומדנא. ודרך זה נאות לו לאדם לכמה עניינים אם תבקשנה. אחת שאפשר שאדם זה נגזר עליו בזאת השנה. מכח חיוב המזל להרויח כו"ך וילך בשנה ההיא במנוחה נכונה. ובשנים שאחריה חייב מזלו להיות נפשו נענה. ושלא להרויח כבראשונה. ואם בשנה א' בזבז בהוצאתו במקנה קנינו אשר קנה. והרגיל עצמו בעידונים וערשו רעננה. אז בשנה האחרת שנתמעטה פרנסתו מבקש לימודו ואינו מוצא ותעבור הרנה. ומוכרח לו לשוטט אנא ואנא. ליקח בהלואה מב"א ובמקו' שרוצה להוציא סלע יוציא שתיים ואבד חושבנא. ובשנה הבאה אף שחייב מזלו לשוב כבראשונה. מ"מ מחמת שהחובות השתרגו עלו על צוארו ובאים לתובעו כי מטא זמנא ילך הממון לאיבוד ואבד העושר ורגליו תמוטינה. משא"כ אם היה מכלכל דבריו במשפט שלעולם לא ימוט ובא יבא ברינה. וזה הדבר מצוי ושכיח ואין צריך הבחנה. שאם אדם מקמץ בעיסתו הולך על מי מנוחות ואין לו דאגה ובלבול דעת ורגליו לא תכוינה. אכן אם הוא פזר גדול והולך ומשוטט כמשוטט בלב ימים לעשות לחמו שמינה. ובאים הבעלי חובות לתבוע ממנו והוא משיב למחר אתן ואין בפיחה נכונה יגם כשלא ימצא

בהיתר יקח באיסור בגזל ובגניבה ואת פושעים נמנה. ולדעתו כי אין איסור עושה במה שאינו פורע לבע"ח כיון שאין לו והוא עכשיו מסכנא. אכן ודאי איסור גדול עשה במה שהרגיל עצמו במאכלים היפים ובמלבושים הנאים וידיו תביאנה. ואומר לאשתו אכלו ושמחו לכו נרננה. כי מחר נמות ולא ישאר ממנו זוית ופינה. ולא ידע טפש זה כי שמא למחר יבקש למודו ואינו מוצא ואם כן אדרבא יצטערו אשתו ובניו ואחריתה מרה כלענה. והוא אומרם ז"ל בפ"י דפסחים מאן דאכיל אליתא טשי בעליתא.

וכמה שגו ברואה אותן ב"א אשר רואים למזל שלהם עלה מהבריכה העליונה. אז מתגאים בעצמם ואין מקום שיכיל להם בכל המדינה. והם מוכרים חצר שלהם וקונים חצר אחרת יפה הימנה. גם מלביש לאשתו ובניו בגדי משי ורקמה ובגדי משבצות ותכשיטין אשר קנה. וכמה רעות לעצמו עשה אחת כי אפשר שבית זה טבא סימנא. ולכן הצליח בו ובבית אשר מחדש מעשה ידיו כוננה. אין בו הצלחה וכבר הורו לנו רז"ל בית תינוק אשה אף על פי שאין נחוש יש סימן ועיניך תראינה. ועוד כיון שאתה קונה חצר גדולה ויוצא מן הקטנה. אז ישלוט בו עין הרע כי ידברו בו ב"א שהעשיר שהרי חצר אחרת לו נתקנה. והוא מ"ש אדוננו שהע"ה מגביה פתחו יבקש שבר ולא ישאר לו לא משען ולא משענה ועוד בבית אשר חידש לא אפשר כ"א שיחדש בו חדשים ודיורים והעוסק בבנין מתמסכן וקא כליא קרנא. ובפרט אם חרבה ורוצה לחדשה כבראשונה. וגם לא טוב עשה במה שהלכיש לאשתו תכשיטין זהב ואבן יקרה והיא יוצאה בין הנשים להראות כבוד עושרה צאינה וראינה. ושמעתי כי עשיר אחד מיום שעמד על דעתו כשהיה מחדש בגדיו ולהם שינה. היה עושה אותם כמין הראשון כדי שלא ירגישו בו ב"א ותשלוט ביה עינא. וכל ימיו הלך במנוחות שאננות עד לעת זקנה. ובודאי בזמן הגלות הזה זוהי דרך הנכונה. ואפשר דלזה א"ל ר"א לאותו עני במה אתה סועד א"ל בתרנגולת פטומה ויין ישן א"ל רצונך שתגלגל עמי בעדשים גלגל עמו בעדשים ומת ויש להבין דלמה האכילו דוקא עדשים. אכן בא לרמוז לו בטעם העדשים הנאכל לאבלים. לרמוז לאבל שכמו שהעדשים הם מגולגלים. כן הוא גלגל שחוזר בעולם זה ימות וזה יחיה ויש שיהיו עשירים ויש שיהיו דלים. וא"כ ראוי לו לאדם לחשוב בדעתו שמא ירד בו גלגל החזור ויהיה מן השפלים. ולכן רמוז לו שאין לו להרגיל עצמו בעידונים וביופי המאכלים. כי אפשר שלא ימצא דבר שקבעו עליו חובה ולעצמם הם מפילים. ויתכן שאל זה רמז הכתוב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה הכונה על יציאת האדם ממעי אמו. מבאר שבע הוא בטן אמו ע"ש שאם יצא הולד בחדש השביעי ויתר ממקומו. יחיה בעולם ויתקיים בעולמו. וילך חרנה למקום חרון אף היא העוה"ז אם לא ילך בתומו. ויפגע במקום וילץ שם בעוה"ז הדומה ללילה. וכאילו בא השמש עליו והולך באישון לילה ואפילה. ולא ידע להיכן הולך ולהיכן בא וברעות נפשיה נפיק לקטלא. ויסבור בדעתו כי עיקר ביאתו לעולם לאכול ולשתות על המחיה ועל הכלכלה. ולפרות ולרכות ויקרא אב ולשמוח בכניו בגילה אחר גילה. וז"ש ויקח לקח עצה לעצמו מאבני מאב בני של המקום היא העוה"ז זו היא

העיקר לשמוח בהם בקול צהלה. וישם מראשותיו עיקר מחשבתו בזה לטרופ טרף להביא לחם ושמלה ואז וישכב במקום כשוכב בלבב ימים ולא ידע בן ימינא לשמאלא. ויחלום ורואה העולם כמו חלום ונפשו עליו נבהלה. כי יראה האדם בחלום אכילה ושתייה ותענוג וצולה בשר על השפור ועל האסכלא ואח"ז יעור משנתו ולא ימצא כלום בידו לא קטנה ולא גדולה. וכשהוא האדם בעוה"ז רואה האדם כרואה בחלום שהדרך לו סלולה. והנה סולם גי' ממון מוצב ארצה שוכב הממון בארץ כגברא קטילא אכן יסובר האדם שהממון ראשו מגיע השמים מעלה ע"ג מעלה. והוא העיקר בעולם ותמיד נפשו עליו נבהלה. ועל אהבתו לא ישקוט ולא ישן לא יום ולא לילה. אכן ידע האדם כי הוא הבל וריק וכל זה מעשה היצר והיא רעה חולה, שהרי הנה מלאכי אלהים הם הצדיקים עולים ויורדים, צדיק זה עולה ואחר יורד בהשפלה, ואם כן על מה ירוץ האדם מעלות הבקר וכמו השחר עלה ישכים למלאכתו בזריות ונפשו עמלה, ואם יחשוב האדם בזה ויעשה ככל אשר צייתה התורה, אז והנה ה' נצב עליו. פירש רש"י ז"ל לשומר, כי יהיה לו ריוח והצלה.

- צ -

צדקה

אדונינו שהע"ה אמר וצדקה תציל ממות ואמרו רז"ל לא ממיתה משונה אלא אפילו ממיתה עצמה ויש לחקור דעל מה ועל מה. כ"כ מעלתה רמה שהזהיר בה ינצל ממיתה עצמה. ולא מצינו זה בשאר מצות תורה התמימה. וכבר ראיתי לאחד מעשירי עם שהיה בידו תמיהה. הן אמת כי עץ חיים היא למחזיקים בה ומאושר תומכיה. אבל זאת חקרנוה. כי הרי תרי"ג מצות יש בתורה ולמה נזהרים ועומדים ומזהירין דלת העם במצות הצדקה. לאהבה ולדבקה. כנגד התרי"ג ותורה מה תהא עליה. והן אמת כי לא עלינו תלונותיו כ"א על המקרא. שהזהיר עליה בכמה מקומות לעובדה ולשמרה. ובשאר מצות של תורה אסור לנסות להקב"ה אם יעשה בקשתו. ובמעשר כתיב ובחנוני נא בזאת ומותר לנסותו.

אכן התשובה בזה היא פשוטה כביעתה בכותחא. לעני הזה שכל שנותיו ביגון ואנחה. כי הרי אמרו שאם היה אדם חולה בחולי שיש בו סכנה. מותר לחלל עליו את השבת וממנו פנה. ולעשות לחולה כל מה שצריך כי היכי דלא ליגרי ביה מותנא. כדי שאחר זה ישמור שבתות הרבה כהנה וכהנה. וא"כ ק"ו ומה במקום שעושה עבירה. אפ"ה מותר משום שאף שלעת עתה עובר על דברי תורה. מ"מ סוף שיתרפא ויקיים מצות חבילות חבילות. חמורות וקלות. אם כן כ"ש כשמקיים נפשו על ידי קיום המצוה. היא מצות הצדקה שפעמים הרבה העני הולך למות ע"י שהתאוה תאוה. לאכול ואין כל מאומה בידו. לפרנס את עצמו ואת בני ביתו ועי"ז

פתאום יבא אידו. ובתת לו הצדקה ונפשו לו חיה. וע"כ קיים הרבה מצות קמיה שמיא. וא"כ לאו מצות אחת עשה עמו. בתת לו די מחסורו ולא החסיר לחמו. אלא גרם לו לקיים כמה מצות ע"י שלא הלך לבית עולמו. וכ"ש שאם ע"י חיותו בעולם וקיומו. חיה והוליד בנים והדריכם בדרכי יושר. ואם היה מת אותו אביון ע"י שאין לו עושר. היו בניו יוצאים לתרבות רעה וכל אחד קשר רשעים הוא קושר. וא"כ פקח עיניך וראה כמה חשיבות גרם לו העושר. כי נמצא שע"י מצות צדקה. גרם לו לקיים כמה מצות וחקה. ולזה אמרו כי היא ככל המצות שקולה. שע"י גורם לקיים את כל התורה כולה.

והעשיר על עשרו בטוח. ולא יאמין כי יש עני מוטל ברעב ואפילו לילך על רגליו אין לו כח. מסיבת כי העשיר שהוא מגסי הרוח. אינו מדבר עם העני ידכה ישוח. ולא ידע כמה צער יש לעני וכמה נפיש טירחיה. עד שימצא לחם צר ואוכלו בעל כרחיה. ולא חש על קמחיה. וכמה עמל וטרח עד דאשכחיה. ובפרט אם הוא מיהדר אפתחי. ואחד נותן ואחד בקש דוחה. כי על כן ראוי לכל מי שנגע יראת אלהים בקרבם. להשכיל ולחפש במה הם מתפרנסין ומה טיבם. ולנחמם ולדבר על לבם.

וכמעשה בר"ע שהיה לו מרגלית אחת ורצה למכרה. א"ל לך אצל פ' כי הוא נותן מכרה. א"ל היכן מקומו א"ל הוא יושב בין העניים ובו יחסו עניי עמו. הלך אצל העניים ושאל מי פ' וקם אחד מביניהן. א"ל מה לך א"ל אתה הוא שקונה מרגליות א"ל הן. וסבר ר"ע שהיה משחק עמו. א"ל תן לי דמיה לא תאחר לשלמו. א"ל בא עמי לביתי. ואשלם לך כסף מקנתי. וכשהלך לביתו. יצאו עבדיו לקראתו. והביאו לו חליפות בגדים נאים. ולבש וישב בראש הקרואים. וראה רע"ק את הבתים כל טוב מלאים. ואבנים טובות ומרגליות ואבני מילואים. ונתן לו דמי המרגליות א"ל ר"ע מאחר שאתה כ"כ עשיר למה יושב בין האומללים א"ל אחת כדי שלא אתגאה בעושרי אני יושב בין השפלים. ועוד כדי שאדע מחוסר פרנסתם. וששק הושת כסותם. ואז אני מרחם עליהם ועוזר דלים. לתת להם מאכלים. ולתת להם כסות בקרה בגדים ומטלטלים.

הרי מזה למדנו דכל כמה שאינו יושב עמהם. ולא ידע מצערם לא יבא לרחם עליהם. ותמיד יצרו מפתהו לאמר להם. שילכו ויתעסקו במלאכה ולא יטילו על הציבור צרכיהם. ולמה יעשו ככה. להתעצל במלאכה וילכו לציבור. לתת להם שבר ועיבור. ועוד שאומר העשיר כי יש מהם שעשו עצמם עניים ולבסוף יעלה עמהם מנה קבור. וא"כ למה אני אחסר את ממוני ואהיה שבור. ולא זה הדרך שיבור. והן אמת כי יש מקום לדבריהם אם באמת ממלאכה הם מתעצלים. ואינם רוצים להיות בעסקם פועלים. כי הקב"ה כפי הטבע מסר עולמו. וצריך האדם לעסוק במלאכה ולסבול על שכמו. ואז הקב"ה שולח לו פרנסתו ולא יחסר לחמו. ולא שישב בביתו ויאמר מזונותי קצובים. ובין אטרח ובין לא אטרח הנם כתובים ורחמי שמים מרובים. וכבר שאלה זו שאל אחד את אליהו ז"ל הובאה בתנא דבי אליהו פי"ד א"ל רבי נאמר בתורה נותן לחם לכל בשר וכתוב נותן לבהמה לחמה

אדם צריך לטרוח אחר פרנסתו ולמה אין הקב"ה מכין לו פרנסתו בנקל בתוך ביתו א"ל בני לא בדרך ארץ שאדם עושה בידו וכי אין הקב"ה מברך את מעשה ידיו יכול היא יושב ובטל מן המלאכה ת"ל וברכך ה' אלהיך בכל מעשה ידיך אשר תעשה ע"כ ור"ל כי הקב"ה כפי הטבע מסר עולמו ואם יתעסק במלאכה. אז על ידה שורה הברכה. ולא שיאמר אדם אני יושב בביתי. והקב"ה שולח פרנסתי. ולמה אני מיגע עצמי. לילי ויומי. כדי שאשמור כרמי. והרי מזונתי קצובים לפומי. ולא כן הדבר. כי צריך לטרוח כדי שיביא לביתו מזון ובר. ואם כן לפ"ז יש מקום לדברי העשיר ודבריו יפים וטובים, אכן זה דוקא אם העניים האלו לא שמו אל לבם במלאכה כ"א לבטוח בנדיבים. ותמיד בשוקים מסבכים. ועל הדלתות הם נצבים. משכימין ומעריבין.

אכן אם העני הזה טרח בכמה מלאכות מינים ממינים שונים. ובכל מלאכות שעשה עברו עליו המים הזדונים. ההגה וקינים. ולא עלתה לו ארוכה. כי באמת אמרו אין עשירות מן האומנות ודל זווי מהכא. כי בכל מקום אשר ישלח ידו מלאכתו לא נצרכה. וקרא כתיב כי לא יחדל אביון מקרב הארץ ע"כ אנכי מצור. ובודאי איש כזה מצוה לרחם עליו ולתת לו די מחסורו. כל אחד כפי עשרו. ומאחר שמזלו חייב להיות נזון על ידי אחרים. מה בידו לעשות מלשות מי המרים. ובכל עת ובכל שעה. שיבא לעשות איזה מלאכה שבה יהיה לו תשועה. יבא המזל ותהפך מטובה לרעה.

ואומרים על הראב"ע ז"ל שלא היה לו מזל שעה. והיה אומר כי יודע במזלו שכל מה שימכור לא יבא אדם אצלו. וגם יודע בעצמו. אם היה עושה סחורה אפילו בתכריכין לא היה מת שום אדם ולא יתר ממקומו. והרמב"ם היה רוצה ליתן לו מתנה כי היה מכיר בו שהוא נודד ללחם איה. וראב"ע לא היה רוצה לקבל כי אמר תשונא מתנות יחיה. ופעם אחת היה הרמב"ם ז"ל יושב בעליה וראה להראב"ע שהוא בא. והשליך לפניו צרור אחד של דהבא. כי אמר הרמב"ם שיסבור כי הוא במציאה בא. ויקבלהו באהבה. ובא המזל והסית אותו לנסות כיצד הסומים הולכים כסומא בארובה. וסגר עיניו והלך ולא ראה הצרור ואבד ממנו טובה. וא"כ מאחר שהמזלות כך הם מחייבין. להיות כל ימיו בצער ומכאובים. מה בידו לעשות שלא לאכול פת סובין. וקב חרובין. כר"ח בן דוסא שהיה מן הצדיקים החשובין. ואם כן במה בזה להם לנדיבים. להיות על מאנין של הקב"ה מלעיבים. והם שומעין חרפתם ואינם משיבין. ואדרבה יאותה להם לאנשים חשובים. לדבר על לבם דברי נחומים ודברים טובים. באמור להם מן השמים ירחמו ורחמי שמים מרובים.

ואל יאמר אדם כי העני הזה כבר הורגל לאכול לחם צר ומים לחץ ומאי דהוה הוה. דע כי בכל עת הוא מתארה ואין התארה תאוה. והוא אומרם ז"ל אביון שתאב לכל דבר. ועוד לפעמים אפילו לחם לא ימצא לו כי נמנע ממנו בר. וכ"ש אם עושה צדקה עם הת"ח שתמיד תהיה פתו מצויה. ועי"ז נפשו לו חיה. ואח"ז אותו ת"ח היה מזכה את הרבים והחזיר כמה ב"א למוטב קמי שמייא. ונמצא כי הת"ח מלבד

שהוא עצמו סבל עול תורה על שכמו. ותמיד לוחם במלחמתה של תורה ולא יחסר לחמו. עוד בה כי רבים השיב מעון והסיר חרפת עמו. ואנשי עירו ומקומו. ואם היה עני ע"י עניותו הולך לבית עולמו. מי היה מחזירן למוטב כדי שיהיה כל אחד עובד את רבו. כי כל אחד היה הולך בשרירות לבו. ומי היה מלמדן תורה ושגיאות מי יבין. גם דרכי ה' ומצות ומע"ט כי אם היה ת"ח דורש ברבים. והיה מוכיחם יאמר להם שובו בנים שובבים. ואז לדברו היו מקשיבים ולבה"כ ולבה"מ היו משכימין ומעריבין. ולפני ה' הם נאהבים. ומי הגורם לכל זה אותם ב"א שהם נדיבים. והתבוננו בדוחק הת"ח ונתנו לו כספים וזהבים. ולא הניחו אותו לשוטט בשווקים וברחובות קריה. על המזון ועל המחיה. ולהביא לבוש לבני ביתו כי ימצאם עירום ועריה. ועי"ז נדחה ממנו תושיה. ונמצא איש כזה שאוהב התורה ולומדיה אילת אהבים. אלים זכותיה כרבים ובזה נר' דזה מ"ש במד' קהלת וז"ל שלח לחמך ע"פ המים כי ברוב הימים תמצאנו אם בקשת לעשות צדקה עשה עם עמלי תורה למה כי ברוב הימים תמצאנו ע"כ ולכאורה יש להק' אומרו עשה עם עמלי תורה. דמשמע אם יעשה עם עמלי תורה יבא על שכר. ואם לאו לא יבא על שכרו. ועוד מהו אומרו אם בקשת דמשמע אין חיוב כ"א במאמרו. ועוד מהו כי ברוב הימים תמצאנו. משמע דבמיעוט הימים התעיף עיניך בו ואיננו. אכן על פי האמור א"ש וה"ק אם בקשת על ענין הצדקה לידע טעמה. דלמה כ"כ יש בה מעלה שאפילו נתן לעני פת צנומא. יבא על שכרו וגדולה לגימא. ולא עוד אלא שהיא שקולה כנגד המצות על מה ועל מה. לזה השיב אם נתת לע"ה לא תוכל לרדת בעומקא ורומא. אכן אם נתן לאיש אשר בו חכמה. ברוב הימים תמצאנו ר"ל ע"י שנתת לו צדקה וחיה הרבה ימים וברוב הימים האלו שחיה ורבים השיב מעון והיה לבם תמים. וידעו בעצמם שהם אשמים. ושבו לתוכחתו ונעשו ישרים ותמימים. אבל בעת אשר נתן הצדקה לא תכיר הפרש זה. כי תראה ברעתך כי הפרש מעט יש ביניהם ואף שזה ע"ה וגברא דלא חזי. מ"מ גם זה ישראל ומ"ש זה מזה. אכן ברוב הימים אתה תחזה. כי רב המרחק ביניהם ולא ראי זה כראי זה.

ועוד אפשר לפ' בכוונת אומרם עשה עם עמלי תורה. כי אם יעשה עם ע"ה ישאר בידו תמיהא דלמה כ"כ שכרה. וכשהוא נותן לע"ה אינו יודע להשיב לו סברא. ולכן האיש ההוא יצטער על מה שלקח ממנו החררה. אכן בהיותו עם ת"ח ישיב לו טעם ואז ראה ויספרה. הכינה וגם חקרה. ואמרינן בב"ב ע"פ רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד משום דרודף צדקה ימצא צדקה אלא אמר ר' כל הרודף אחר צדקה הקב"ה ממציא לו מעות לעשות בהם צדקה ע"כ וכל מאי דאזיל בתר איפכא ומתעצל מלתת צדקה. ובמצוה זו אין נפשו חשקה. סוף שנאבד ממנו ממונו ויסע ממתקה. וכמו שאמרו בכתובות פ"ו על ברתיא דנקדימון בן גוריון שראה אותה ר' ותלמידיו שהיתה מלקטת שעורים מבין טלפי הסוסים ואוכלת אגב דוחקא. ושאל אותה בתי ממון של בית אביך היכן הוא וכה ענתה ואמריה החליקה. לא כדין מתלין מתלא בירו' מלח ממון חסר לצדקה. ואמרינן במדרש גבי מעשר. כי מי שאינו מעשרותיו כראוי וממונו אין מחסר. סוף שבאים העכברים ואוכלים כל

אותו מעשר ע"י כי בדברים לא יוסר. ועוד רעה חולה כי על ידי זה משכח תלמודו כמו שאמרו בהוריות שהאוכל מפי העכבר שוכח תלמודו ומן התורה הוא חסר. ובזה פי' המפ' בכונת הכתוב לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. שהכונה שלא עברתי על מצותיך שלא להוציא מעשר כאשר נתחייבתי. ועי"ז לא אכלוה העכברים ולכן תורתך לא שכחתי.

ובזה שמעתי משארי ועמיתי בתורה הח' השלם והכו' כמה"ר אליהו סוויד נר"ו בכונת המדרש ע"פ ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם לפיכך משה מזהיר לישראל עשר תעשר כי לכאורה יפלא. דמאי תלי שמחת התורה לאזהרת המעשר ובהכי ניחא ליה. אך עפ"י האמור א"ש והק' ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה. כי תשמח בלימודך ואם אתה מתיירא שלא תשכח עשה זאת והנצל הצלה גמורה. להוציא המעשר כראוי ועי"ז לא יגע בחיטיך עכברא. ולא תבא לשכוח תורתך אשר אתה לומד תמיד במהרה.

וגרסינן שם מאי דכתיב וילבש צדקה כשרין לומר לך מה שרין זה כל חתיכה וחתיכה מצטרפת לשרין גדול כך כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול ע"כ והורו לנו רז"ל בזה. שאין חייב לתת הרבה בבת אחת למי שהוא דל ורזה. אלא יתן לו כפי אשר תשיג ידו בזה אחר זה. ויצטרפו לסך גדול ושכר הרבה בעוה"ב אתה תחזה. והוא דומה לבונה פרקליט יפה. דלא אפשר לעשות הכל בבת אחת אלא מביא אבן אחר אבן ומפיק שפה ועייל שפה. ואז יהיה פרקליט וכן בצדקה יתן בזה אח"ז ובלבד שיהיה בעין יפה. ואדרבה אזהרה שמענו שהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש והא עדיפא. וכן נמי בשאר מצות של תורה אמרת ה' צרופה. אינו חייב לעשות כמה מצות בבת אחת כי אין עושיין מצות חבילות חבילות. ואם היה עסוק במצוה פטור מן המצוה ואפילו גדולה שבגדולות. אלא צריך לעשותן בזה אח"ז ושם יצטרפו לחשבון גדול ויזכה לכמה מעלות.

ובודאי טעות מפורסם לאדם שעוסק בתורה התמימה. וכשתבא לידו מצוה מעלים עין ממנה והיה העלמה. כי יאמר בדעתו עסק התורה יעלה לי לרצון וימין ה' רוממה. כי ודאי איש כזה משקר ח"ו לפני ה' ועושה און ומרמה. כי הוא לומד ואינו מקיים ולא נתנה תורה אלא למצותיה להיות עבודתו תמה ובוזה נראה שזה מ"ש בחגיגה שא"ל ר"ע לתלמידיו כשתגיעו לאבני שיש טהור אל תאמרו מים מים שמא תסתכנו בנפשכם משום דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני והוא בי אבנים רמז למצות התורה כדכתבנו ושי"ש גר' תרי"ג ע"ה והם מצות של התורה כולה. ולכן רמז להם כשתגיעו למצות התורה המהוללה. ויבואו לידכם לעשותם אל תאמרו מים מים ר"ל שדי לנו בעסק התורה שנמשלת למים והוא ככל המצות שקולה. משום דכתיב דובר שקרים לא יכון לנגד עיני דכיון שאתם לומדים כל התורה כלה בכללה. ואין אתם מקיימים מצותיה הרי אתם משקרים ודובר שקרים לא יכון לנגד עיניו ואתם מכניסין עצמכם בסכנה גדולה.

ומאחיו הח' השלם והכולל כמה"ר נסים סוויד נר"ו שמעתי שפי' בכונת המדרש הנז"ל בא"א והוא בהקדים משאז"ל על ר"ת כשהיה עוסק בתורה. היה

מניח לפניו כסף וזהב ואבן יקרה. ואז עי"ז היה שמח שמחה יתירה. והיה על ידי כן נפתח לבו בתורה הישרה. וז"ש ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה. והיאך תזכה אתה לכתרה. בהכרח עי"י עותרא. כדאשכחן בר"ת וכדי שתזכה לעושר הפרש מממונך מעשרא. וכמ"ש עשר בשביל שתתעשר ולפיכך משה מזהיר את ישראל עשר תעשר. כדי שעיי"כ תמיד בכל עת מן הממון אין אתה חסר. וכיון שלא יחסר לך ממון אז אתה עושה בר"ת ויהיה שכלך פחות בתורה. אז ראה ויספרה. הכינה וגם הקרה.

- ק -

קבול

לשון הרע איתא במכות דף כ"ג אמר רב ששת כל המספר לשון הרע וכל המקבל לה"ר וכל המעיד עדות שקר ראוי להשליכו לכלבים שנאמר לכלב תשליכון אותו וסמיך ליה לא תשא שמע שוא ויש להבין דלמה ענשו למספר ולמקבל בעונש זה שראוי להשליכו לכלבים. ונראה שיובן במ"ש בערכין דף ט"ו במערבא אמרי לשון הרע קטיל תליתאי הורג לאמרו ולמקבלו ולמי שנאמר עליו.

והביאו דוגמא לזה לאחד שהיו לו שלש בנות. וכל אחת היה בה מום אחד, אחת עצלנית ואחת גנבית ואחת בעלת לשון הרע, ותמיד היה אביהם מיסרם ולשמוע לדברו ממאנות. בא אחד שיש לו שלשה בנים א"ל אני לוקח שלשתן א"ל כו"כ יש בהם מומין וחסרון שלא יוכל לימנות א"ל אני עושה לכלם תקנות. ובלבד שתרכה להם נדוניא ומתנות. יותר ממנהג המדינות. ושלח לבני סבלונות. א"ל כן אעשה ואז נשא אותן לבניו ועשה להם סעודות ושלחנות. והשכיל מה לעשות להם בדרך תבונות. ונתן לעצלנית שפחה לשרתה וכל הפציה לפניה מזומנות. ולגנבית מסר בידיה כל מפתחות הבתים והארונות. וגנבה והניחה בארגז שלה ואח"ך אמרה הרי הכל בידי ומי עושה עמי חשבונות. ועי"ז היתה מחזירה אותם למקומם, ובין כך בטלה מנהג הרע ונעשית כאיש אמונות. ובעלת לשון הרע היה בא אצלה בכל יום זמן מה ואומר לה דברי מוסר. עד שמעט מעט הטבע הרע ממנה יוסר. בא אביה לראותה א"ל כיצד שלומך עם בעליך וחמיך אם הוא איש שלומי. א"ל אמור בעלי ובעלי ולא חמי. כי הוא תמיד מפתה אותי ואומר לי שכבה עמי. ואני אומרת לו כי אני קטנה ואיני יכולה ועי"כ תמיד הולכת בתומי. ואם לא תאמין שב פה בחדר הפנימי. ותראה מעשיו המכוערים אשר הוא רוצה לשכב עמי. אכן אבי איני יכולה לסבול עוד שיהיה איש נעמ"י. ונכנס אביה לחדר ובא חמיה כפעם בפעם ליסרה. ולהדריכה בדרך ישרה. ודבר עמה בלחש שלא תדבר לשון הרע

ותעשה איסורא. ואז ענתה בקול רם כי אני איני יכולה כי אני קטנה ור"ב זעיר"א. וכשמוע אביה את דבריה אז באפו אש בערה. ויצא אל חמיה להתקוטט עמו אשר רוצה לעשות עם בתו עבירה. וכראות חמיה את כל הרעה אשר עשתה כלתו. כי בדבר ועון גדול חשדה אותו. שרצונו לבא עליה כדרך איש ואשתו. קם והרג לכלתו מרוב כעסו וצערו. וכראות אביה כי נהרגה בתו גם הוא גבר עליו יצרו. והרג לחמיה ובאו בניו וראו כי אביהם נשפך לארץ דמו גם הם הרגו לאבי הכלה. ונמצא כי לשון הרע הרג שלשה האומרו והמקבלו והנאמר עליו והושלכו שלשתן כנבלה. ולכן אמרו כי האומר לה"ר והמקבלו ראוי להשליכו לכלבים. ור"ל כי האומרו והמקבלו אח"ז יהרג ויהיה מושלך בארץ ואותו הכלבים סוחבים.

ובזה נראה שזה רמז הכתוב כי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו וביער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם והוא כי יש בעלי לה"ר יובילו הדברים. ואפשר שהאיש ההוא לא דיבר כלום והם משקרים. והוא דומה לשדה שפירותיה אין להם שורש גם ענף ועיקרים. ויש עוד כת אחרת שבאמת הם דברו. אלא אין כונתם כמו שעליהם שקרו. והוא דומה לאילן של כרמים. שיש להם שורש בארץ גדולים ועצומים. אכן פירותיו הם יפים ושלמים. גם אדם זה דיבר באמת ויש שורש להדברים אך אין כונתו בלה"ר לעשות חטאות ואשמים. והנה האיש המדבר לה"ר אם ידבר על אנשים ישרים ותמימים. אותו האיש שדברו עליו לוקח כל זכויותיהם והם נשארים ערומים. וז"ש כי יבער איש שדה או כרם הכונה כי יבער האדם בו יצר הרע. לדבר על חבירו שדיבר לה"ר ואומר שכו"ך אירע. ופ' כך דיבר עליך והדברים כהווייתן אני מעתיק לך ואין נגרע. והוא באמת חבירו לא דיבר כלום והדברים אין להם שחר. וחברו נקי ככסף נבחר.

או האיש שדיבר עליו דומה לכרם שיש בו אילן שיש להם שורש בארץ אלא שפירותיו יפים. גם אדם זה דבר באמת ויש להדברים שורש אכן בעלי לה"ר הדברים מחליפין. וביער בשדה אחר שהעתיק הדברים לאדם אחר ומלבד שלא העתיקו הדברים כמו שהם אלא אדרבא מעדיפים. כי ישב לו מנגד ופניו זועפים. ואומר לו צר לי עליך אחי כי היינו יושבים במסכה אחת אנשי חסד נאספים. ופ' אשר אתה עשית כמו כמה טובות וחסד לאלפים. ודיבר עליך דברים קשים כגידין כגידופין וחירופין. והן באמת חבירו נקי ובר צרוף ככסף צרופים. ואז חבירו נכנס בו חמת עכשוב כנחשים השרופים ולהזיק לחבריהם תמיד עיניהם צופים. ומי הוא הגורם לכל זה חבירו שדיבר עליו לשון הרע וגורעין ומוסיפין. ולכן כנגד זה לוקח כל עונותיו וחבירו לקוח זכויותיו ועושיין חליפין. וז"ש מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ולא ישאר בידו כלום ויוצאים מבהלים ורחופים.

ועוד ע"י הלשון הרע כי תצא אש המחלוקת ומצאה קוצים. הם העונות ונאכל גדיש הוא הטוב שיש בשדה והוא כינוי לאדם הנאמר עליו שדבר וכך

אמרו עליו הפריצים. כי יהרג ע'י הלשון הרע כמו שאמרו בגמרא או הקמה כינוי למעתיק הדברים שהוא נצב כמו קמה לדבר לשון הרע והם זריזים וחרוצים. או השדה רמז לאדם המקבלו שהיה שוכב בביתו עד שבאו הלצים. ועוררוהו וספרו לו ולפניו פיהם פוצים. והנה אף שבאמת נהרגין שלשתן אך עיקר העון על המבעיר את הבערה. כי הוא עיקר שחרחר ריב ועשה עבירה. ואמרינן שם בתענית א"ר לוי מ'ד אם ישוך הנחש בלא לחש ומה יתרון לבעל הלשון לעת'ל מתקבצות כל החיות אצל הנחש אומרים לו ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה מה הנאה יש לך. א"ל ואין יתרון לבעל הלשון ע"כ.

וגרסינן בילקוט שהמספר לשון הרע מת מיתה משונה והעיני בשר למו. כמה לא חלי ולא מרגיש ולא יחוש על עצמו. ליתן לפיו מחסום שלא לדבר על חבירו לה'ר נגד בני עמו. ויראה האדם בעין שכלו כי הנה עם בני רחמנים בני רחמנים ולבם רך. ואם יראה עני ביום סגריר נושא הצינ'ה ורותת יהמו רחמיו עליו ומנחמו בדברי תנחומין ומענה רך. ואם רואה עני בחדר קטן אמה על אמה. יתמה על חיי צער אשר הוא חי צער גוף וצער הנשמה ואיך לא ירחם האדם על גופו ונשמתו. שהם הולכים למקום אופל וצלמות בגהינם של שלג על עונותיו וחטאתו. ואין חונן ואין מרחם בידי אדונים קשים. מכים ועונשים. ובגדי נקם מלובשים. ולמה לא ישמור האדם פיו ולשונו ויהיה מעדת קדושים. וכתוב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו ולא יהיו נענשים. ולמה ידבר לשון הרע ויזיק לחבירו בלשונו כמו הנחשים. כי לבסוף יצאו מגופו תולעים בקבר ויהיו תחת גופו רחשים. לכן אתה ב"א למה טורד עצמך בהבלים. וכל ימי חיך בעולם מנשר קלים. וכעוף הפורח הם משולים. וכמ"ש אדונינו דוד אדם להכל דמה ימיו כצל עובר. והלואי כצלו של אילן או כצלו של כותלים אלא כצל עובר ואם כן למה יהיה עובר ומתעבר. ולשונו תהלך באר"ש לא מטוהרה ושם ידבר. והוא כעוף עף בלי כנף יעלו אבר.

ובזה נראה לרמוז כי האדם אשר נברא מן האדמה. ראוי היה לקרותו אדמה על שם כי ממנה נעשה לו תקומה. או ראוי לקרותו עפר ע"ש כי מעפר נברא. ולמה הניח ה'א ממלת אדמה וגם מלת עפר אכן תיבות אלו הם ע"פ הר' ורמז לאדם שיש בו חומר וצורה. וחושב בדעתו כי הוא בעוה"ז דוגמת ההר שלא ינתק ושלא ימוש ולא יתיהיב לעפרא. אכן ידע כי הוא עף וילך מהעוה"ז במהרה. כמו צפור טהורה. ופתאום יבא אידו ויעל בסערה. ולמות נפשו הערה. ושם אישו לא יכבה ויגדילו המדורה. ונהפכו פניו כשולי קדרה. וצועק ואין עונה ולא ימצא לו עזרה. וזה רמז ג'כ מש"ה ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן כי יש בו מהדיוק דהול"ל ומן עפר ולמה כתב הא אכן בא לרמוז לסוטה. אשר הלכה בעולם כשוטה. היא והבועל וסוברים בדעתם. בעת זנותם. כי עונג זה יהיה כן לעולם. ותמיד בריא אולם. והם כמו הר שאפילו באים כל הרוחות אין אותו דוחות. אכן לא ידעו תועי רוח כי לבסוף האדם עף והולך לב'ע ויתר ממקומו. וכל מה שאכל והתענג הכל כמו הרואה בחלומו. שניעור משנתו ונשכח כל השבע ולא ידע טעמו.

ומן האמור בזה. אתה תחזה. שלזה רמז רבה בר בר חנה בבב' ב פ"ה וז"ל אמר רבה בב"ח זימנא חדא הוה קאזלינן בספינתא וחזינן ההוא כוורא דיתבא חלתא אגביה פי' שהיה חול נקבץ על גבו וקדח אגמא עילויה פי' שעלו עשבים על החול סברינן יבשתא היא וסלקינן ואפינן ובשלינן אגביה וכד חס גביה איתהפיך ואי לאו דהוה מיקרבא ספינתא הוה טבעינן ע"כ ונראה דבא לרמוז לנו שראה דג גדול שעלו על גבו עשבים. והוא רמז לעוה"ז שהוא כלה ואבד כמו הדג שהוא בשר ודם ולבסוף ימות ויסריח ואותו מתעבים. ועצמותיו מרקיבים. וסובר האדם שהוא ישוב והוא כמו הר שלא ימוט לעולם ועליו ב'א הם תושבים. ולכן אוכל ואופה ומבשל בו ומענג עצמו בדברים החשובים. וכשלא ימצא בהיתר אוכל באיסור כגזל ובאונאה ובהשגת גבול וחולק עם גנבים ועי"ז תבער בו אש היצר ויבא להשליכו לים רמז לגהינם מקום הרשעים שעושים עבירות ואינם שבים. ואי לאו שהיה קרוב לספינה והיה לו בית מנוס ורמז לתשו' שהיא בית מנוס לחייבים. היו טובעים שם כגהינם במקום אופל וצלמות ולשם אותם סוחכים. ושם נשמתם נשרפת עד היותם כואבים. אכן אם יעלה בזכור"ו מש"ה ושבת עד ה' אלהיך וע"י הנביא אמר שובו בנים שובבים. וחוזר בתשובה לפני ה' או יהיו לפני ה' נאהבים. ע"י מעשינו הטובים.

ובזה נראה ג"כ מש"ה הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר כל העבירות אשר יעשה האדם מסיבת שחושב בדעתו. שהוא דוגמת הר גדול בהיותו על אדמתו. ולא ידע וישיכיל שהוא עף ומניח העולם לזולתו. והכל שב אל העפר ר"ל כל אדם שב בתשובה אם יחשוב בדעתו שסופו להיות עפר רמה ותולעה טוב אחרית דבר מראשיתו.

ומצינו רעה חולה בקצת ב"א אשר ממנה יולד שינאת חינם על חבירו. ושנאה ומריבה בין איש ובין אחיו ובין גירו. והאדם בעצמו. לא ירגיש במותו. והוא אשר יראה אדם איש את רעהו ידברו בלחש אז יכניס ראשו ביניהם. לשמוע את דבריהם. וכמה רעות עושה אחת שגילה על עצמו שאפילו ריח דרך ארץ לא עדת ביה. והוא סכל ופתי הרבה. שהרי מכלל השבח שהיו משבחין את בני ירושלים שהיו נבונים ופקחין גם שבחו אותם שהיתה בהם מדה זאת. שאם רואה חבירו שרוצה לדבר בלחש ולכסות ענין לא היה מדבר עמו עזות. במה אתם מדברים ופעם אחת מצא איש אחד לילד אחד שהיה נושא איזה דבר תחת כתיפו. א"ל מה אתה נושא תחת כתיפך ומה לך פה. א"ל אילו הייתי רוצה להגיד לא היתה אמי מצוה אותי לכסותו. והייתי מגלה אותו. גם אנשים כאלו אילו היו רוצים לגלות הדבר. היו מדברים בקול רם ובודאי הוא טעמא דמסתבר. ואנשים כאלו לדעתם הם פקחין גדולים. כי כל מה שיראו חידוש יתנו דעתם להבין והם משכילים. אך באמת הם סכלים.

ועוד נמשך נזק מזה כיון שחבירו אינו רוצה להגיד לו במה הם מדברים. מוכרח להם להגיד לו איזה שקרים. והוא הסובב להיות דבריהם ממירים. ועוד

כי לפעמים יגידו לה"ר על חבירים. והן באמת כי הם ישרים. והוא שלא האמין חושד בכשרים. ועוד כי חביריו יצטערו ממנו ויבואו לשנוא אותו. והוא עובר על ולפני עור לא תתן מכשול שעברו על ידו עמש'ה מדבר שקר תרחק ולא תשנא את אחיך והוא היה סיבתו. לעבור על דתו. ועוד כי פעמים ישמע הדברים ומזה תצא אש המחלוקת על איש שעליו דברו. כי יגיעו הדברים אליו ואז השנאה עליו יעוררו. באופן שמירה זו היא רעה ומגונה. וראוי לכל בר דעת להזהיר חבירו על מידה זו שירחיק ממנה. יען כי העושה זה מרוב סכלותו רעות נמשך מזה והיא מחייבתו. אכן בבא רעהו וחקרו אולי בכל זה ירגיש בכבודתו. ויבא להודרו בעבודתו. ואז יהיה שלם הוא ושלימה משנתו.

- ר -

רדיפה

רדיפה לאדם אחר הבלי העולם. הכל המה מעשה תעתועים אלו הן ב'א' הבוטחים על חילם. וברוב עושרם יתהללו אשר הוא בגבולם. וכבר אדונינו שהע'ה אמר הכל הבליים אמר קהלת ואמרו במדרש אילו אמרה אדם עני. או בינוני. ואפילו אוכל פת קיבר אומר למלך שוה אני. היו שוחקין עליו כי לא ידע בתענוגים ועידונים. עד שיבמר הכל שוה ואפילו הן מינים ממינים שונים. אכן מי אמר זה שהע'ה שלא נמנע ממנו שום תענוג ורב פנינים. ואפ'ה אמר הכל הבליים ודאי שהוא ציר אמונים.

וגרסינן בשבת דף כ'ה ת"ר איזהו עשיר ר"מ אומר כל שיש לו נחת רוח בעושרו ר"ט אומר כל שיש לו ק' שדות וק' כרמים וק' עבדים שעובדים בהם ר"ע אומר כל שיש לו אשה נאה במעשיה ר"י אומר כל שיש לו בית הכסא סמוך לשולחנו ויש להבין דבמאי פליגי הני תנאי ונראה לפ' כי הנה יש שלשה מדרגות בעשירים. יש עשיר שיש לו עושר מופלג אלא שהוא איסטניס כל ראש לחלי ושאר הגוף לא פלט וכאב האיברים. ואפילו מביאים לפניו מעדני עולם לא יתאוה עליהם וכאילו הם מרים. ויש מדרגה למעלה מזה והיא כי העשיר ההוא כריא אולם. ואוכל כמו הבריאים אלא שהוא טרוד בהבלי העולם. ומשכים בבוקר לחנותו גם בלילה לא שכב לבו בדיק בחושבניה ואפילו כשהוא ישן חלום חלם. ואפילו לדבר עם אנשי ביתו אינו פנוי ואין לו בביתו ישיבה. ולאיש אשר אלה לו מאי אהניא ליה רוב טובה. והרי עני שאוכל פת חריבה. עדיף ממנו שהוא ישן בלתי מחשבה ואפילו שהוא מחזר אבכא.

וכמו ששמעתי כי פעם אחת היה עשיר אחד מופלג בעשרו. וכל היום וכל הלילה תמיד טריד בעיסקיה ובדיק פנקסו ולפניו נרו. ובדוחק מפנה את עצמו. לאכול את לחמו. והיה לו שכן אחד עני מתהלך בתומו. ובלילה היה

מביא חתיכות לחם ואוכל עם עדשים. והיה הוא ובניו אחר האכילה משוררים ושמחים וששים. א"ל אשתו ראה העני הזה שהוא ובניו הם שמחים. ושתק העשיר למחר א"ל לעני אנחנו שכינים ואנשים אחים. ורוצה אני לעשות עמך טובה כי ראיתי אותך שאתה ובניך בצער ותמיד הם נאנחים. ואני נותן לך סחורות ולך והסתחר בהם ואם תרצה להלוות לשום אדם הלוה ובלבד שיהיה לך רווחים. והלך ולקח סחורה והיה מלוה לכמה ב"א ובלילה בא לביתו א"ל לאשתו שלי"ת כי מהסחורה ההיא אנו משבחים. אכן חשבי עמי כמה מעות הקפנו וכמה יש בידי פרחים. ובין כך העני ההוא תמיד היה טרוד בחשבונותיו ונעשה שתוק"י א"ל העשיר לאשתו כמדומה לו ששירות העני הם שקטים ונחים. א"ל הן א"ל כו"ך עשיתי עמו א"ל ומה זה שמעט סחורה יש בידו אפ"ה נבהל בחשבונותיו וכאלו נפל במצודים ופחים. אני שיש לי כמה וכמה ספינות בים וביבשה וכמה מיני סחורות וחובות כ"ש שראוי לי שלא אהיה פנוי אפילו שעה אחת שלא יהיו ממני נשכחים א"ל לא די לך במה שאתה מצער עצמך. אלא שתצער גם זה המך. כי מוטב לו הנהגתו הראשונה והוא היה הולך בה במנוחה נכונה. ולכן ראוי לאיש אשר אלה לו כדי שיהנה בעשרו שיעשה מלאכתו ע"י אחרים. ויבא ב"א לשרתו ולכתוב בעדו ואז כבודו מרים. דא"כ שהוא קמצן על שכירו' המשרתים מאי אהניא ליה עשרו שלא יפנה אפילו בעת מן העתים.

עוד יש מדרגה אחרת והוא שאפילו שהוא בריא וגם יש לו עבדים לשרתו. אפ"ה ע"י שמזנה אשתו. לא עשה כלום בזריזותו. כי גרסי' בסוטה זנותא בביתא כי קריא לשומשמי וה"מ באיתתא אבל בגברא לית לן בה כי לכאורה אינו מובן וכי לאיש יש התירא. והרי שניהם קיימי באיסורא. אכן נראה שאמרו רז"ל כי המן שהיה יורד לישראל במדבר ברפרא היה בודק לנשים כסוטה אם עשו שום עבירה. כי היו באים לפני משה ואומר לו אשתי עלי סרחה. וזנתה תחתי והיא כזונה נשכחה. והיה אומר למחר לקטו שניכם מן והיה מודד אותו. אם מצא ב' עומרים או ידע כי לא זנתה אשתו. כי עדין מזונותיה עליו והוא מרויח גם בשבילה כי הוא חבירתו. ואם מצא עומר אחד היה מרע"ה יודע כי הזנות בביתו. ובשביל מזונותיה אינו מרויח דכיון שזנתה היא יצאה מרשותו. ואם כן כל מה שאוכלת הוא ממון הבעל כי היא נכנסה בעובי קורתו, ולזה בא ר"מ איזהו עשיר לא כמו מדרגה הראשונה. שיש לו עושר ונכסים אלא שהוא איסטניס ותאות המאכל ממנו פנה. אלא איזהו עשיר כל שיש לו נח"ר בעשרו שיש לו בריאות עם ר"ב הונ"א.

ובא ר"ט וחידש שאפילו יש לו בריאות נבונה. מ"מ אם יש לו טרדת הזמן שלא יתנו לו השב רוחו ואין לו מי שישרת אותו משען ומשענה. והוא צר עין שכל מלאכתו עושה ע"י עצמו ומתיירא שלא יניח משרת שלא יהיה לו דרא דמונא. ולזה אמר איזהו עשיר כל שיש לו ק' שדות וק' עבדים ור"ל שיש לו ממון רב ויש לו מי שישרת אותו, שמשכימין ומעריבין לעבודתו. ואז

יהנה בממונו אם תעשה מלאכתו. ע"י זולתו.

ובא ר"ע וחידש שאפילו יש לו מי שישרתו. לא עשה כלום אם יש לו אשה רעה ואיש איש כי תשטה אשתו. בלתי ידיעתו כי היא נאסרת עליו ולא ידע כי היא נאסרת עליו ולא ירויח כלום בשבילה כי היא מזנה. ונמצא כי אוכלת משלו וקא כליא קרנא. א"נ כמו שפי' רש"י ז"ל דכיון שהיא עסוק' בזנותה. הרי היא מפקרת ביתה. וגם נותנת ממון בעלה למנאפים. ונמצאו כל נכסי בעלה אבודים ושרופים. אכן אם היא אשה כשרה. מרויח בעלה בשבילה והיא מפז יקרה. ועוד בא ר"ע וחידש שאם יש לו אשה נאה במעשים טובים. אפילו אין לו עושר כ"כ מרוב צניעותה וכשרותה מראה בעצמה כאילו יש לה נכסים רבים. ותמיד היא ובעלה כהשקט ובשלוה הם יושבים. ובזה נראה שאמר הכתוב אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה ואפשר לפ' מכרה קרי ביה מכירה בדגש והוא שאמר אשת חיל מי ימצא. כי אין לה מציאות האי איתתא גוצא. אכן תדע מי מכירה יפה מי שהוא רחוק מן הפנינים. והוא עני שאם הוא עשיר וכל מה שהיא מבקשת ממנו עושה רצונה מינים ממינים. אשה כזו אין נראה כשרון מעשיה אכן מי שהוא עני ואפ"ה סובלת עמו צער. ולא עוד אלא שהיא מדברת על לבו בדברי תנחומים ובדברי פיוס ואומרת לו והיה ראשיתך מצער. ואחריתך ישגא מאד ורחמי שמים מרובים. כי לא תדע מה ילד יום וכמה עשירים ירדו מנכסיהם נכבדים ורבים. וכמה עניים עלו במעלה ובתחילה היו צמאים גם רעבים. ואפילו במעט שאתה מרויח גבר עלינו חסדו. ואיך שיהיה יותר טובים אנחנו מאחרים שאין להם אפילו פת לחם לבדו. וכעין שניחם ר"ע לאשתו שהיו ישינים הוא והיא בתוך התבן. ובבוקר היתה מלקטת לו התבן משערו כדי לברר וללבן ובא אליהו ז"ל בדמות עני א"ל תנו לי מעט תבן כי ילדה אשתי בן. ואין לי דבר לכסותו. א"ל ר"ע לאשתו ראי זה האיש שאפילו תבן אין לו להשכיב את הבן אשר אשתו ילדתו. ואנו שלי"ת יש לנו תבן הרבה. וא"כ אשה כזו בטח בה לב בעלה. שאפילו אין לו ריוח כ"א מעט הרי הוא כאילו יש לו נכסים רבים ובגד ושמלה. ושלל הוא הממון לא יחסר. ואפילו אין בידו אלא איסר.

ובא ר' יוסי וחידש עוד איזהו עשיר כל שיש לו בה"כ סמוך לשלחנו והוא כי אין עושר אלא כעושר הבריאות והוא כי יש מיני חולאים אשר באים על האדם. מסיבת שאין שומר עצמו מדבר המביא לידי חולי ועי"ז יביאו על עצמם חולאים בידם. ואחת מהנה שאין בה"כ סמוך לשלחנו להיות שם במהרה נפנה. שאם עוצר את עצמו הרי הוא בא לידי סכנה.

ועפ"י האמור א"ש מ"ש בסנהדרין דף צ"ב אמר ר' אלעזר כל אדם שיש בו דעה לטוף מתעשר. שנאמר ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים כי לכאורה יש לדקדק שהרי כבר הורו לנו רז"ל בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא. וכמה סכלים שיש להם עושר ונכסים ומרגליתא. אכן עפ"י האמור א"ש והוא כי סתם כל אדם בעת שמתחיל לשאת ולתת שיש בים הסחורות. ולא יתן דומי לעיניו ולעפעפיו תנומה ולילה כיום

יעיר עינים מאירות. ועושה הפך מה שהורה לנו ר"ט איזהו עשיר כל שיש לו ק' שדות וק' עבדים לשרתו. ומרוב אהבתו בממון עושה ע"י עצמו כל מלאכתו. אכן לבסוף אם הוא בר דעת ומיושב משכיל בדעתו. למה אני מטריח עצמי ולא אהנה בעושרי ואז חוזר מדעתו ומביא עבדים לעבודתו. לעשות כל מה שצריך לו ולכן אמרו כל אדם שיש בו דעה להשכיל איזה דרך הטובה. אשר ילך האדם בה. אז לסוף מתעשר כי ישכיל לומר שלא טוב עשה ויניח משרתים ויהיה לו רוח נדיבה. ויהנה בעושרו כדעת ר"ט ולא יוסיף לדאבה. ובוה א"ש מש"ה יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת הכונה יש לך אדם שיש לו זהב ורב פנינים. אך תדע אימתי יהיה אותו ממון כלי יקר והוא דבר חשוב ובו מתעדנים. כשיהיה לו שפתי דעת לעשות כדעת ר"ט או כדעת החולקים על ר"ט כי זוהי הדרך הישרה לחשובים ולנבונים. ואנכי הרואה העבד אברהם דבזה"ז בהני נשי דמתיא מחסיא. דאכלן ולא עובדן והא גופא קשיא. איזהו עשיר בזה"ז וכסולת נקיה מי שאינו הולך אחר דברי אשתו ואינו בקי בהטי"ה וכל מה שהיא מבקשת ממנו תכשיטין או מלבושין יותר מכדי יכלתו לא ישמע לדבריה. אלא על קו היושר והאמת יכוננה. ומלבישה תכשיטין ומלבושים כפי אשר תשיג ידו וככלה תעדה כליה. לא כן אם כל מה שהיא מבקשת ממנו עושה רצונה. ואפי' שלא יעלה בידו לא יפיל מדבריה ארצה ומהו"ר ימהרנ"ה. לעשות לה חפצים ותכשיטין כמנהג המדינה. וכמה נזקין וחבלות עושה לעצמו ולית ליה הבחנה. כי עי"ז תמיד יהיה דחיק אזווי. ועל כרחו שלא בטובתו ישוטט בשוקים וברחובות לעשות און ומרמה ויגזול לזה. כי היציאה יתירה על השבח ואין לאל ידו לעשות רצון אשתו. ויעברו כל ימיו ביגון ואנחה ולבסוף נשבר ולא ימצא כדי גאולתו. ויתרבו עליו היסורין והמכאובים כי חסרון כיס קשה מכולם וב"מ ימות בלא עתו. והגורם לזה גאות אשתו ורום לבבה. ועי"ז אבדה ממנה טובה. והני נשי תרתי לריעותא אישתכחת בהו אחת שדעתן קלה. ולכן על חיי בעליהן אינם חסים ודשים אותם כדבילה. והן סוברות שהן בעלות שכל ובינה. אכן אין לך טפשות גדולה מזו שגורמת צער לבעלה ונפשו נענה. שנית שיש להן נפש גבוהה ורוצות להשות עצמן כגדולים. ולכן כשרואות לאחת מנשי עשירי עם שלבשו איזה מין תכשיט ובגד חדש אפילו שהם מהקלים. אפ"ה תעבור עליהן רוח קנאה ודוחקים לבעלים לעשות כמעשיהם לא נצרכה אלא להעדפה שע"י הדחק ואפילו שהם מהשפלים. ולולי דמסתפינא הייתי אומר בהני נשי דידן יו"ד קבין גאוה ירדה לעולם ט' נטלו נשים. ואחת האנשים. ולא ידעו תועי רוח שהקב"ה ברא בעולם גדולים וקטנים מינים ממינים שונים. וברא באדם ימין ושמאל להורות לאדם דעת כי גבוה מעל גבוה שומר וישכיל האדם בדעתו ענין זה ויהיו דרכיו מתוקנים כי יכיר ערכו עליו וידריך את אשתו והבנים. בדרך נכונה וישרה ולא יסביר להם פנים. ואז אדרבא יתן לנפשם מעדנים. כי ילכו כל ימיהם בהשקט ובטחה בהנהגה אחת עד לעת שיהיו זקנים. וגם בנוי ילכו אחריו סי' יפה לבנים.

- ש -

שבועה

כתיב לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא גרסינן בשבועות פ"ו ת"ר שבועת הדיינין אף היא בלשונ' נאמר' אומרים לו הוי יודע שכל העולם כולו נזדעזע בשעה שאמר הקב"ה בסיני לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא וכל עבירות שבתורה נאמר בהן ונקא וכאן לא נאמר בהן ונקא וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו ומכל העולם שנאמר מפני אלה תאבל הארץ וכל עבירות שבתורה אם יש לו זכות תולין לו ב' דורות וכאן נפרעין ממנו לאלתר שנאמר והוצאתיה נאום ה' ובאה אל בית הגגב זה הגונב דעת הבריות שאין לו ממון אצל חבירו וטוענו ומשביעו ואל בית הנשבע בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו וכלתו את עציו ואת אבניו הא למדת דברים שאין אש ומים מכלה אותם שבו' שקר מכלה אותם ואם אמר איני נשבע פוטרין אותו מיד כדי שלא יחזור בו ואם אמר הריני נשבע העומדים שם אומרים סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה בשלמא ההוא דקא משתבע קאי באיסור אלא ההוא דקא משתגע ליה אמאי לכדתניא ר"ש בן טרפון אומר שבועת ה' תהיה בין שניהם מלמד שהשבועה חלה על שניהם לפי שלא דקדק למסור ממנו ביד נאמן ועוד שהוא מכיר בשקר ופ"ה משביעו וכשמשיעין אותו אומרים הוי יודע שלא על דעתך אנו משביעין אותך אלא על דעת המקום וע"ד ב"ד שכן מצינו במרע"ה כשהשביע את ישראל כמ"ת א"ל דעו שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא עד דעתי וע"ד המב"ה והא דמשביעין אותו על דעת ב"ד משום קניא דרבא כי פעם אחת הלוח אחד לחבירו. וכיחש בעמיתו ובא להשביעו לפני רבא ונתן המעות בתוך קנה אחד ועשה עצמו חולה והולך על משענתו אכן אין תוכו ככרו. ובעת שבא לישבע א"ל לבעל דינו נקוט לי האי קנה עד שאשבע ובע"ד מרוב צערו. כי הוא נשבע לשקר הכהו בקנה ונשברה הקנה ונפלו המעות לארץ והוכר שקרו. וכל השומע לדברי ח' אלו וחידותם תסמר שערות בשרו. ולא יוציא שום שבועה אפילו שלדעתו יגיע לו הפסד וישים על ה' שברו. ואם אפילו נשבע ע"י תביעת חבירו. ואימור דאישתמוטי קא משתמט כי אין בידו לפרעו ויש לו מקום פטור ברד מה אפ"ה ענוש יענש על שקרו. כ"ש אותן ב"א הנשבעים על חנם בלתי תביעה. וזורקין מפייהם שבועה אחר שבועה. וכופר בממון חבירו ואומר שכל מה שאומר חבירו אין לו עיקר ואין לו ידיעה. וישא ק"ו האדם. אם עומד לפני מלך ב"ו. שיוודע בו המלך שהוא שקרן גדול והוא אומר לו. חי אדוני המלך שכך הוא האמת שלא לקחתי כלום משלך. היש לך חציפות גדולה מזה. שמלבד ששקר לפני המלך והמלך בשקרו עיניו תחזה. עוד בה שנשבע בחיי המלך בפניו הנמצא כזה. כי

בודאי יכעוס המלך כעס גדול כי ח"ו למלך הוא מבזה. והק"ו מובן מאליו ואתה תחזה. עוד ישא האדם ק"ו בעצמו. שאם הוא יושב משרת אצל עשיר אחד שסופו כלה ואבד והוא כדמותו כצלמו. אפ"ה נוהג בו כבוד גדול ולא יעלה על דל שפתו את שמו. כ"א שקורא לו אדוני או סניורי ויש שקורין אותו אדון סתם ור"ל שהוא גדול ובישראל גדול שמו. וגם האשה בכלל הכבוד שעושה לבעלה. אינה מזכרת שמו אפילו בשם אדוני לפי שעיניה צופות בו על המחיה ועל הכלכלה. וכ"ש שאינה נשבעת בו לשקר. וגם המשרת דבר אשר לא יכילנו רעיון להשבע באדוני לשקר כי מתי דא הוא שלא יהיה אדוני על הדבר חוקר. ויכיר בשקרו ויכעוס עליו כעס עולם ויוציאנו מאצלו. ולא יבוא עוד אל גבולו. ואעפ"י שיודע שהרבה פתחים למקום ואם יוציאנו אדונו. ממקום אחר ישלח לו מזונו. וארור הגבר אשר יטח באדם ושם בשר זרועו ואבד חנינו. ואפילו הכי מתיירא המשרת שלא ישמע ויוציאנו חוץ לאהל אפדנו. א"כ כ"ש וק"ו בן בנו של ק"ו שלא יזכור ש"ש לבטלה. שלא יכעוס עליו כעס עולם ונפשו נבהלה וכ' ש שלא ישבע בשמו לשקר שלא יוציאנו חוץ למקומו וחוץ לזמנו ונפשו אומללה. ואפשר דלכן אמרו כל המזכיר ש' ש לבטלה חייב נידוי לפי שכמו שהאדם אין מזכיר שמו של אדוני. שמתירא שלא ישמע וינדהו מאצלו ולא יחזירנהו על בנו. כן המזכיר ש"ש לבטלה זהו עונשו. להיות מנודה ומרוחק מצור ישראל וקודשו. מדה כנגד ומדה מלכד עונשו בעוה"ב ושילם אותו בראשו.

- ת -

תשובה

כתיב ושבת ער ה' אלהיך ומה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו חטאת הציבור. מאשר חטא על הנפש בבגדו בה ולא זוהי הדרך שיבור. פגום נכנס פגום יוצא. סירחיה נקיט וסרח העודף מבית ומחוץ לנפש ל"ו יטמא עביד כחפציה. אדם מועד לעולם בין שוגג ובין מזיד נתקל ופושע. בכל פינות שהוא פונה נפיק מיניה חורבה מעקש דרכיו יודע. מי הוא זה. אשר יאמר כי זך וישר פעלו גברא דחזי. צדיק באמונתו. שלם הוא ושלמה משנתו. אשר יעשה הטוב ולא יחטא קרא ולא הטת. אי אפשר לומר ונקת. וכלהו צדיקי. כי יצר לב האדם רע מנעוריו. צדיק מעצמו ורשע מחביריו. לולי ה' שהיה לנו ואלהינו מרחם. דמטוביה אוטיב לעמיה ובתבונות כפיו ינחם. חיבה יתירה נודעת להם גדולה אהבה. ורב חסד מטה כלפי חסד הפותח יד בתשובה. וא"כ אשריו לאדם מיוחד תמיד ללחום כנגד היצר ועצתו ישמיד. וכה יאמר לו יצרי יצרי בעצתך הנבערה כשה אובד תעיתי. ובגללך לשאול תחתית ירדתי. כי לילה ויומם תסוכב אותי. באומרך אלי שמעו שמוע מלתי. ומטעים לי את דבריך באמור לי

ד"מ כי היום קור וחמירא סכנתא. ועוד בה כי התפילה בעיא כוונה וצילותא. ואם אתה הולך לבית כנישת' מרוב הקרירות תכנס להתפלל בלא כונה והא משבשתא. לכן עצתי עליך הכבד ושב בביתך והתפלל מלה אחר מלה. ושם תבענה שפתיך תהלה. כי שם תתפלל בדעת צלולה. ואם אתה הולך לבית הכנסת הו"ל חומרא דאתי לידי קולא. ע"כ באו דבריך. אכן יצרי אני רואה שלקחת את נפשי אתה רוצה. לא תחמול ולא תכסה. שהרי אח"ז אומר לי קום רדוף מהר אחר עסקך השכם והערב עליהם ואל חנותך צא. כי תלי בך טיפלי וצריכים להוצאה מרוכה ולא יעצרכה הגשם וא"כ דבריך מן הקצה אל הקצה. לכן חדל ממני ואל תאחר. ובי אל תבחר. כי עזבני כחי ולבי סחרחר. ואור עיני גם הם אין אתי וגרוני ניחר. וצריך לערוך עמך מלחמה. ולעשות לפניך חומה. מהתורה והמצות ודברי חכמה. ונחנו מה. עפר מן האדמה. תולעה ורימה. ואתה גבור ואיש מלחמה. ומביא אותנו לחי אשמה. עד אשר לא תותיר בנו נשמה תראני שהדרך לפני סלולה. ובה אגיע אל המנוחה ואל הנחלה. ובה אעלה מעלה ע"ג מעלה כאמור לי ואם לא עכשיו אימתי ווי לחדא דאזלא. אכול מה שהנאך לך וכל פה דובר נבלה. ושמח באשת נעורייך גילה אחר גילה. בחוכא ואטלולא. ואח"ז אני נופל לבאר שחת מאיגרא רמא לבירא. ואין לי עוזר ואן אפנה לעזרה. לכן חדל ממני בעודי חי ואת ה' נעבדה. ואל אלך מהעוה"ז מחוסר צידה. ואני משתומם כשעה חדא. מה אעשה ליום פקודה. ואחזני חיל כיולדה ורעדה. מקוצר העבודה. כי היום קצר והמלאכה מרובה ומילתא מיני אזדא. ואם אתה היית סובל צער בגהינם כמותי. אז הייתי מעט מתנחם וטהי זאת נחמתי. אבל זוהי שקשה כי אתה מצות ה' שמרת. ושכר על זה לקחת. כמ"ש בזוהר פרשת בחקתי ואף סופי לירש גהינם בעיניוים קשים ומרים. עם כמה רשעים זדים ארורים. יצרי בעצתך עלי גברת. ובבית מאסרך אותי אסרת. ותחת רגליך אותי השפלת. ודבריך לפי שעה בעיני ישרו. יען כי טעם העבירה במהרה אני טועם ועי"ז ופתאים עברו. חלפו חוק ברית הפרו. אבל דברי יצה"ט הן בעון אחר נזורו. כמ"ש המפ' כי היצה"ט מבטיח לנו שאם תורותיו ינצורו. ולפני ה' יזהרו. שנזכה לאור הגנוז בג"ע העליון ותתעך בדשן נפשנו. מכל טוב אשר בחרנו. ולעת עתה צריך שיסגף עצמו מעט ותענוגי העולם מידי נגזרו. משו"ה דברי היצה"ט אינם נשמעים. כי כל דבריו בהקפה מנעים. לכן מדבריו הם מנמעים. אבל אוי לי מיוצרי. כי הן האדם הוא בחירי. ובידו לתקן את מעשיו ולהיות גבור כארי. לעשות רצון קוני. אכן פחו עלי יצרי ובקש לטרדני. יצרי מפיתויוך להבל וריק כלית כוחי. כי תאמר לנפשי כי זהו הדרך ישכון אור ריח ניחוחי. ולאחר כן תפול עלי חרטה ותפעם רוחי. כי אני רואה כשארצה לכוף אותך במעט לימוד ומחזה שדי אחזה. וכמ"ש בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין וכאילו חרב וחנית בידי אחוזי. אז אתה מביא בדעתי ואומר לי פוק חזי. כי יש במקום פ' חברים משחקים זה עם זה. וא"כ קום לך אצלם כן לדידי חזי. ואף שבאמת אתה עוסק

בתורה מ"מ הרי כבר למדת זמן מה ואחוז מזה וגם מזה. וכי אתה חכם או חוזה. בין כך אתה מפסיק אותי מלימודי ולוקח החרב שהיתה על צאורך מידי. אך הלכתי אצל הרופאים ומצאתי לך תרופה. ולהיות ידי עליך תקיפה. ולהנצל בההוא עלמא מכיסופא. והוא להיותי. מתבודד בביתי. ואין איש אתי ושם קריתי ושניתי. כי בזה תהיה צלולה דעתי. ואותך נצחתי. כי מאחר שהישיבה עם החבירים מאוס מאסתי. וקהל מריעים שנאתי וגם תיעבתי. ואני יושב לבדי. יחידי אז מוכרח ששויתי ה' לנגדי. ותמיד אני שוקד על לימודי. ומכיר בחסד הבורא עלי וזוכר עניי ומרודי. ושאני עני מהתורה והמצות ומעט קיצורי בעבודתו הן בעודי לא כן אם אני יושב עם חברת ב"א ועם ריעי ודודי. אף שאני לומד עמו. מ"מ אם יפסוק מלימודו לדבר דברי הבאי לא אפשר להניחו שידבר בפני עצמו. ואני חוזר על לימודי אלא מוכרח לשמוע את דברו. שלא יזעוף ויכעוס עלי במאמרו. ובין כך היצה"ר מצא מקום לנוח. כי קטפנו שיח עלי מלוח. ומצא מקום ליכנס היצה"ר ופתח פתוח. ועושה שם יתד תקועה. מבלי תנועה. ומצא מקום בעל חוב לגבות את חובו. ומניח לכל אחד ממנו מרורת פתנים בקרבו.

לא כן אם אני יושב בביתי ואין איש עמי. והולך בתומי. אז מוכרח להיות שתוקי. ואיני מדבר שום שיחה בטילה ואהיה כצמר נקי. ואז נתן שבח והודאה שבתורתו שם חלקי. ויצה"ר וגונדא דיליה מהכא נפקי. כי כן אמרו ז"ל אין יצה"ר שולט אלא במה שהאדם רואה. ומאחר שאני יושב בחדרי חדרים ובל אראה. אין לו שליטה עלי ופרקי נאה. ומצאתי תוכחת מגולה בכ"י לרבי' סעדיה בר מיימון וז"ל רבש"ע ידעתי כי טובך הגדול על נפשי ושארי קורא. ויצרי ירדפני כאשר ירדוף הקורא. שקיל טיבותך ושדי אחיזרי. וידעתי כי אנצחנו אם אעמול בתורה ואם אחדל ללחום ממלחמתה אירא. במשלם חטי מכדא נקיש ואתי תיגרא. ושברתי לב האבן בתורתך אולי נפשי מידו תפרע והנה היא לקחתהו לרע ולמרע. מיכתבא גללא בזע ודגלא בחבריה ידע. ואהי שובר בשערי בינה ודברי חכמה לוקט. מתגנב מיצרי אולי מעמלו אהי שוקט. כד חסריה לגנבא נפשיה בשלמא נקיט. הניעני מלעסוק בתורה ומפלפל בחכמה ושמש בחזרותי ערבה באשמה. איערב שמשא ואידכני יומא. ראה כי איני חכם ולא ערום אבל מסית חכמה ערום ועריה. והרגיל בפי מדברי הנביאים קריא. איסתרא בלגינא קיש קיש קריא. פתני לבקש לנפשי שררה וגדולה. ואעמוד במקום אנשי היחס והמעלה. באתרא דתלא ליה מר לזייני קולבא רעיא קולתיה תלא. יעצני לעזוב כל מותר וכל מרפא. ויורני ויאמר לי אכול ושתה בכל פה. קמיה דשתי חמרא קמיה רפוקא גיריזא דחילפי. השיאני ואוכל בכל מיני אכילה ושתייה. ואשים כוסי כוסי רויה. חמרא דמאריה וטיבותא לשקיא. צוני ואמר לי איש ריב ומדון להוט. ואחרי מתק התאוות להוט. תמרי בהילוזך לבי נזייתא רהוט. אל תענה נפשך כי עינוי נפש מי יכיל. אכול ושתה ומלא בטנך כאשר יכיל. שתין תכלי מטיוא לגברא דשמע קל ככא

דחבריה דאכיל ולא אכיל. א"ל בדרכי התענוגים נפשך הדריך. ולהשכים ולאכול בבוקר אתה צריך. שתין רהטו רהוט ולא מעי לגברא דמין צפרא כריך. א"ל שמח בתבל והרים קול חתן וקול כלה. ואל תהי טיבותא בעיניך קלה. בירא דשתית מיניה מיא לא תשרי ביה קלא. א"ל לדברי חכמים אל תאמין ואל תחכה. ולהיות משלוי עולם היום תזכה. משויל ואזיל דיקלא בישא לגבי קינא דשראכי. א"ל אל תשכים להתפלל אהוב השינה ושכבת וערבה כי העולה ביד נפשך אם להתפלל קרבה. כמה דמסיק תעלא מבי כרבא. א"ל למעשה הילדות והשחרות צפה. וממעשה הזקנים והחכמים רפה. ינקותא כלילא דורדא סיבותא כלילא דחילפי. א"ל לקול מוריך ולמלמדיך זעום. והלך בדרכי לבך אשר לא ידעום. בתר גנבא גנוב וטעמא טעים. הכשיל כחי ועלה על צואר. טופל שקר ורופא אליל נתחווז. אסיא דחיקא עינא עיור. רעצוני תאוות נפשי הרכה והענוגה. ותצר לי האדמה אשר היתה לי לחגא. מיניה וביה אבא שדא ביה נרגא. והנה גופי כקוץ מונד וכפרה סוררה. בין נפש משכלת ותאוה בווערה. קדירא דשותפי לא חמימא ולא קרירא. ונפש מתאוה המשכלת טהורה מריבה. וכעסנית מציקה לה ומעציבה. תרי קיתי יבישי וחד רטיבה. אוקדוה יבישי לרטיבה. היוצא לקראת מלכי לראיה. ובאור עם הנבונים אין לי חזיא. חצבי לנהרא כגני לייא. ע"כ עוד מצאתי לו מליצה בענין העולם הזה. הנמאס והנבזה. אליכם אישים אקרא. זכרו האל הנורא. והקיצו ישיני דעה. והסירי יינכם הלומי תועה. המוכרים חי העולם בחיי שעה. דעו כי לא זאת המרגעה. לכן התעתדו ליום הנסיעה. ורדו מן הגבעה אל הבקעה. מקום משכן אבותיכם. וארץ מגורותיכם. הלא ידעתי כי גרים ותושבים אתם. בארץ אוכלת יושביה. ואויבת אוהביה. טעמה מר. ובה כוס חימר. מפחדו כל בשר סמר. וכל לב חמרמר. יקראוה תבל. והיא כשור תבל. ראשה אבל וסופה ציר וחבל. תשיא אתכם בעדיה. ככלה תעדה כליה. עדי הכליון כליליה. והמעל מעיליה. והמכשולים שוליה. ונפתולי הקורות פתיליה. בדי שאול היכליה. ודמי נקיים דמי בתוליה. מגרשת בכל יום בעליה. והורגת כל הבא עליה. שחרית תשכים. ומאוריה נדעכים. ונבוניה נבוכים. ומלכיה נמוכים. ושמחיה בוכים. וגניה סירים סבוכים. וייניה בלענה מסוכים. ושיריה חמת עכשוב. והודה רוח הולך ושוב. תפיל מלכיה ותשמיד נסיכיה. בכרה קלה משרכת דרכיה. טובתה נעקרת. ומחלת נעכרת. ותקותה משקרת וכוסה משכרת. וחרפתה. מדוד לדוד נשאת. ועתה הבוטחים על ההון הנבזה. אל ימתק לכם מעט הדבש הזה. כי תחתיו ראש פתנים. וחללים רעים ונאמנים. הלא ידעתם כי סוף ההון יגון. ואחרית הממון שממון. ותכלית הכסף קצף. ועיקר הזהב להב. ודמיון העושר נשר. אם היום תתפשהו בידים. מחר יעשה לו כנפים. כנשר יעוף בשמים. לכן אל תחשבו העולם הזה כבית מושביכם אשר בו תשמחו. כי הוא מלון ואליו האורחים נספחו. הבוקר אור והאנשים שולחו. ועתה כני הנצלו ואל תתעצלו. והנזרו. והזהרו. התנגשו והתקדשו. והבעירו בקרכם להבים. והקירו מסלעי הצלעות דמעות. והעירו עם הלבבות קרבות. וסכלכם הסירו. ויצריכם המירו.

וישרכם האמירו. ופשעכם הזכירו. ורשעכם הכירו והעלו על לבבכם היום הנורא. יום צרה כמבכירה יום יפתחו הספרים. ויחפשו הסתרים יום תחרדנה הנפשות השוקטות. יום יהיו העונות על הצואר מוטות. ויעמוד המות במקום צר אשר אין דרך לנטות. יום וגלה האדם את חובו. ויחלה את חוליו אשר ימות בו. ויבער בלבו גחלי שביבו. יום תתעב נפשו מאכל וכל תאוה. אשר יביאו לפניו ויקוץ בכל חמדה נאוה. יום יחנק ברוחו. ויסתם גרונו מלאכול חקו. וכל מין מאכל ומטעם ימאן בלעם. אף יערב וינעם. ויקח גמולו יום יהי נקבר. וכל פעולו אשר אסף וצבר. ימצאהו בארץ מדבר. על כן הקיצו שיכורים. והלילו גבורים. מה לכם ולאהבת תבל הארורה. ומדוע תינקו שדי עקרה. תחזיקו בה והיא בורחת ידעתם כי על תוהו יסודיה וסודיה. וקדמו אתכם שודיה ואידיה. ושרפו לבבכם לפידיה ופידיה ושקרו לכם מועדיה וחדיה. ולענה ינקתם מחלב שדיה. הבגד בגדיה. והמרד רדידיה. אשר היא מצודים וחרמים לבה אסורים ידיה. ואם תבקשו לדעת יסודיכם. אשר ממנו לזקחתם. אחי מאין אתם. הלא מתוהו נוצרתם. ומאפס נולדתם וכי תולידו בנים ובני בנים ונשנתם. המות יאכל את אשר ילדתם. ופגריכם אתם. לכן העירו והתעוררו אולי תעתרו. וביום חרון אף ה' תסתרו. וכקדמונים אשר חלפו לפניכם הוסרו. לכו נא ועמדו על קברות המתים וגלו עפר מעיניהם. והתכוננו אליהם. אם תוכלו ל הבדיל בין המלך וההלך. והעליון האביון. והסוכן והמסכן. והאדון מעבדו. אשר היה תחת ידו. וראו אשר הו תיר המות מגווייתם המתעדנות. וגופתם הדשנות. אבד מהם היופי. ונשאר הדופי וחסר הבשר. והתולעת לא סר. ויבשו הנתחים הרכים והלחים. ונתקו הגידין ונפסקו הוורידים. וניקב הלב לבית חללו. ונפסק חוט השדרה שלו ונמלאו האיברים. עפרים. והקברים רגבים. והצלעים תולעים. והעצמות גוש ורמות. ולא נשאר מהצורות הנצורות. ומן התמונות האמונות. כ"א אותות על עצם חרותות. יגוללו בדמעה עיני רואיהם. ויכאיבו לב שומעיהם. לכן אנשי לבב שובו והשיבו. ודרכיכם הטיבו. וביצרכם ריבו. וחלבכם על אש לבבכם כקרבן הקריבו. ושאו עיניכם אל אל בשמים. בתום לבב ובנקיון כפים. ואל תגשו אליו בלבות שנים. ואל תהיו מן האנשים הבאים אליו בראש כפוף. וגוף נגוף. ובלבם אספסוף אסוף. יוסיף ולא יסוף. היופי על פניהם. והדופי תחת בגדיהם. הבגדים טהורים. והמעשים שחורים. מצנפותם לבנות ויפות. ומפעלותם מטונפות נופת בפיהם. ולענה בלבותיהם. מתעטפים בציציות. כשרפים וחיות. והם טורפים הבריות. כזאבים וחיות. וגורי אריות. חסידים בניבם. ואורבים בקרבם. וחלק לבם. והכרת פניהם ענתה בם. בלשונם תפילה. ובקרבם תפלה בפיהם תחנונים. ובלבם תזנונים. וכה אמר ה' אם לא יברר כל איש לבדו. מסוג מחשדו. ומן החונף אשר בקרבו. לראות פני ה' לא יבא. ואל המקדש לא יגש כי מום בו. והאל גזר בניבו. כי לא לפניו חנף יבא. הוי השוכנים בתי קדמונים. הכינו מקום לאחרונים. כאשר עשו לנו הראשונים וקמו צאו מבתיכם. כי אחרים באים לשבת תחתכם ואתם תסעו ממקומכם. אל

מעמד הדין והברית. ונסתרתם בנחל כרית. ונשמתכם בו כנחל גופרית. ואם היום אתם כנחל התאווה בלי מעבר. מחר פנו וסעו לכם דרך המדבר. החרשים שמעו נוראות. והעורים הביטו לראות. כמה קרא לכם הזמן ולא שמעתם. ושלף חרבו ולא פחדתם. ואחרי תבל נטיתם. ופרי גניה אריתם. ואחריתכם לא ראיתם. הרעותם אשר עשיתם. על מקור התענוגים פרחתם. ועל נהרי שלום צמחתם. ועתה על מי בטחתם. כי שמחתם. מה זאת השמחה המשקרת. וכוס השכחה המשכרת. אך מהרו נא ומלטו נפשכם מפח מוקשיכם. בטרם תצאו מן המעונים. אשר אתם בם חונים. כאשר יצאו הראשונים. אשר בנו בניינים. וקנו הקניינים. ואסרו המטמונים. ולבסוף יצאו מכל הונם ריקם. ולא נשאר כ'א' תכריכן ושקם. וגוש ורימה שככה בחיקם. וזוחלי עפר נלוו אליהם ואכלו את חקם. והתולעים הם יקחו חלקם. והיה כי ילכון לא ילכו ריקם. איה לובשי המחלצות והמשבצות. איה עוטי הגליונים והסדינים. איה לובשי המעילים וקושרי הפתילים. איה נושאי הצמידים. והרבידים והעכסים והשביסים. והנעלים והרעלים והמצנפות והמעטפות. הלא ביום מותם עזבו המחלצות חלוצות. והמצנפות מטונפות. והמשבצות מגוללות בבצות. והרבידים שדודים. והענקים נתקים. והעכסים נרמסים. והנעלים נגעלים. והחליפה תבל דבירה בקבריה. וחדריה בארץ לא סדריה. וארמוניה באשמוניה. ומנחותיה בשיחותיה. ועליותיה בתחתיותיה. ויצאו מן הביריון אל הבורות. ומצל הקורות אל הקורות. ומחדרי שכיות לארצות שאיות. ונפלו משחקים למעמקים. וירדו ממרומות לתהומות. והכינו להם במדברות בתי קברות. ואחר נסעו העם. מחצרות ולא נמלטו מהמות האבירים. השוכבים בחדרים. העוים היושבים בחצרים. הם יצאו מחצירם לחצר מות. ומצל חדרם לצלמות. ושפכו אל עפר כולם. וישנו עולם. אהה ליום ההוא אשר אין אחריו מחר. וללילה ההיא שאין לה שחר. מה רבה תבוסתו. ומה עצמה צרתו. ומי יהיה בעזרתו. לכן אנשי לבב אל ישיאכם הון תבל אשר תצבורו. והכינו צידה בטרם ידי הזמן אתכם יקבורו. וסעדו לבכם אחר תעבורו. האל יפתח לנו ולכם שערי תשובה הסגורות. ויפיק לנו ולכם מבחר השאלות וישא משלו ויאמר עורו ישיני לב למתי תישנו. קומו סעו כי בית אסירים תשכנו. עורו ורב לכם סוב בהר תאווה ואל מדבר ביום מחר פנו. עד אן בבתיכם רעייתי תענו. ובאהליכם תרגנו. הוי נודדים מאין מנוחה מהרו. ולנסעכם בתים בבית מועד בנו. ודעו הכי מחד עלי כל מעשה תענשו. לפני אל בשמים דין וחשבון תתנו. כמה אטמתם אזנכם לקוראים. עד כי המותה קראה לכם ואז אותה תענו. אם תרחצו הלב ותזכו מאד. תראו פני האל תמיד ונכחו תחנו. על כן כל איש יכנע לבו מחובו. ויטהר רעיונו. מרוב עונו. וירחץ דמי המשובה. במי התשובה ויחשוב ביום המיתה וישוב בתשובה לפני קונו. ויבקש מלפניו שיכפר עונו. וימחה זדונו. ויהיו כל ימיו בתשובה. ואמרו חז'ל שוב יום אחד לפני מיתתך וכי אדם יודע אימתי ימות אלא בכל יום יחשוב שמחר ימות ויעשה תשובה ויתודה לפני קונו ונמצא

כל ימיו בתשובה והבא ליטהר מסייעין אותו ונזכה שנהיה בעלי תשובה תמיד כל הימים כ"ר עכ"ל הרב הנז'. והנה כבר נודע כי מלחמה הגדולה. שיש לאדם ללחום וידוש אותה כדבילה היא מלחמת היצה"ר כי צריך ללחום עמו תמיד ועי"ז יבא אל המנוחה ואל הנחלה. לכן אמרתי אדברה נא בדברות שתים מה שיש ליצה"ר לטעון להפיל להאדם ברשתו. ובא רעהו וחקרו הוא יצה"ט להפך בזכותו. למען יזכור האדם ויעור משנת אולתו. לשוב לפני אל מחטאתו. ומצא כדי גאולתו. יצה"ר א"ל אם ראית כנופיא. שעושים און ומרמה ברחובות קריה. גם אתה עשה כמעשיהם ותהיה בקי בהטייה. כי חירא באוכמא לקיא. ויצה"ט א"ל לא תאבה לו ולא תשמע אליו כי שקר הוא ענה. עמוד כגבר והתגבר פן תהיה אחריתם מרה כלענה. כי יש דין וחשבון לפני שוכן מעונה. אבב חוטרא מילי ואבי דרי חושבנא. יצה"ר א"ל אכול מה שהנאך תרנגולת פטומה ותפוח ותמר. וצוה להביא לפניך את המוגמר. ושתה ככל יכלתך יין המשומר. כי בריש כל אסוון אנא חמר. יצה"ט א"ל טוב אחרית דבר מראשיתו והא משבשחא כי לבסוף על ידי זה ירדוף אחריו שרא דעניותא כי תבקש לימודך ולא תמצא ודחיקא לך שעתא. ומאן דאכיל אליתא טשי בעליתא. יצה"ר א"ל ארח לחברה עם פועלי און שמע מהני מילי מעליתא. ולא תהיה ככסיל ובער וכיונה פותה. וגם כי היכי דליהוי לך אצוותא. כי או חברא או מיתותא. יצה"ט א"ל מנע רגליך מנתיבתם כי אתה איש צדיק וכצמר נקי וכל דיבור רע וליצנות מהם נפקד. וכל מעשה רשע לא שבק. מכלבא בישא גורין טבין לא נפקי. יצה"ר א"ל למה תהיה כאיש נדהם ונפשך נענה. ומעסק התורה תמיד לא תחשבה קרא ושנה. כי די לך במה שלמדת וכבר יצאת י"ח כי מטא זמנא. ולפום גמלא שיחנא. יצה"ט א"ל ומה תענה ליום פקודה עין שמרדה. יום הפנקס פתוחה ואתה מחוסר צידה. ומרוב רדיפתך אחר הבלי העולם דומה עליך למרובה מעט לימוד אשר נפשך למדה. וכל דומיר זמרא לא עייל באודנא דרקדא. יצה"ר א"ל אהוב את השינה לעמוד עד ארבעה שעות ביום ואפילו עבר זמן התפילה. וחי בהם אמר רחמנא ואם תעמוד בבוקר חיישינן לקלקולא. כי תפחד לעצמך פן תהיה נפשך חולה. כי שינתא בצפרא כאצטמכא לפרזלא. יצה"ט א"ל בהגיע זמן פרעון חובך מהר שלם ובתחילת ביאתי אצלך עביר טבין. ושומר מצוה לא ידע דבר רע ודוף אחר דברי תורה החביבין. ואפילו עשית כמה מצות אל יהיו בעיניך כמרובין. אדעפרא אכרעך זבינך זכין. יצה"ר א"ל אל תפזר מעותיך ויגיעך לעני הבא אצלך. ואל תהי מרגילו לבא בגבולך. כי כמה יגיעות יגעת עד שהרוחת הממון ונעשה שלך. טב עם ביש לא תעביד ובישא לא ימטי לך. יצה"ט א"ל שמעוני אחי ועמי ותחיו עוד לנצח לדרי דרי כי הממון חסרונו זהו יתרונו ובחנוני נא בזאת כרוזא קרי. הביטו אל אברהם אביכם שהיה איש החסד והרחמים ואתם בניו צדיקי וישרי. זרוק חוטרא אאורא קאי אעיקריה.

יצה"ר א"ל אם תראה לאשה תעדי עדי בבגדי משי ורקמה. מים גנובים ימתקו

דרך גבר בעלמה. פעם אחת ולא תשנה באקראי בעלמא. בתר גנבא גנוב וטעום טעמא. יצה"ט א"ל חבל עליך ועל דעתך איך תאבד עולם הנצחיי עולם שכולו טוב בהנאת רגע ושוחה לעצמך אתה כורה. בדינין קשים ומרים לאין חקר ואין מספר שורש ראש ולענה פורה. וא"כ טוב פת חריבה ושלוח בה מבית מלא זבחי ריב כי אותה רחמנא שרי. וגרמא דנפלת בחולקך טב או ביש גרריה. יצה"ר א"ל נהוג נשיאותך ברמים ובפרט עם אנשי ביתך. ואפילו על חטא קל לא תסלח להם ותשת עליהם כפיכה ואל תראה להם פנים צהובים ושפוך עליהם זעמך. כי קרחא בביתא הוא פרדשכא. יצה"ט א"ל כבר קדמוך כמה בוערים בעם והטילו אימה יתירה על אנשי ביתם ביד חזקה. ואח"ז על ידי זה באו לכמה קלקולים והיזקא. כי באו לידי ג'ע' וש"ד וחילול שבת אגב דוחקא. ולכן סמא דכולא משתוקא. יצה"ר א"ל שמח בתבל אשר עוברת וממנה תפנה. כי פתאום יבא אידך ועוז פניך ישונא. ותעזוב בחצי ימיך כל מחמד עיניך וכל קנין שאתה קונה. נפיש גמלי סבי דטעני משכי דאוגני. יצה"ט א"ל ישמעו אזניך מה שפיר מדבר ואתה תרדמה על עיניך מפיל. ואינך מבחין בין טוב לרע ובחשך אתה הולך והיום עליך מאפיל כי אדרבא דכיון דהיום קצר והמלאכה מרובה ולא נשאר לך עת להכין צידה לדרכך ואת נפשך אתה משפיל. שבקוה לרוי'א דמנפשיה נפיל. יצה"ר א"ל למה תעזוב דרכו של הרשע והרי אף הולך בס"ד ואפילו כ'ע' מרננו אבתריה. שהרי מי שגזל סאה חטים וזרעה דין הוא שלא תצמח ולא תפריה. כיון שכל מה שעשה זה האדם הוא נגד רצון הבורא. ולכן גנבא אבב מחתרתא רחמנא קרי. יצר הטוב א"ל דרכי התשובה יהיו לפניך פתוחים ותמיד לפני ה' בתפלה ובתחינה תהיה קורא. כי עולם כמנהגו נוהג ורשעים שקלקלו עתידין ליתן את הדין ואתה כאזרח רענן מתערה. ותמיד חזור על לימודך וטוב מעט בכונה מהרבות שלא בכונה קורא ושונה. כי טבא חדא פלפלא ממלא צינא דקרי. יצה"ר א"ל בהיותך פחות מכן עשרים. טעום לחם סתרים. ועשה מה שלבך חפץ עם רשעים סוררים. כי אין ב"ד של מעלה מענישים פחות מכן עשרים ואפילו הן ממירים. יצה"ט א"ל הרי אמרו עבר אדם עבירה. ושנה בה לו הותרה. ואחז בו סטרא אחרא. ועבירה גוררת עבירה ואפילו לאחר עשרים עד דליתנהו בזכירה. יצה"ר א"ל די לך ברוב צער וצרה. שאתה מתגורר בה בכל יום ולפום צערא אגרא. וזה יספיק לך לכפרה. כנגד העבירה. יצה"ט א"ל בי אדרבא כיון שנפשך נענה. ראוי לך לרדוף אחר המצות כי הקב"ה לא עביר דינא בלא דינא. וקילקול מעשיך הם שגרמו לך להיות אחריתה מרה כלענה. ואתה מוסיף על חטאתיך פשע ולית לך הבחנה. יצה"ר א"ל הרי יש כמה רשעים וחטאים. אשר בעולם נמצאים. ומה שיקרה להם גם אני יקרני ואני בתוך הבאים. יצה"ט א"ל היש שוטה כמוך שאתה מתקנא ממי שלוח לצורך אכילתו. ותמיד באים בעלי חובות לנגוש אותו. על חובתו. ואין אתה מתקנא ממי שאוכל מהרוחתו. אכול ושבוע ומשאיר דבר לאחריתו יצה"ר א"ל הרי כמה רשעים שדרכיהם מתוקנים.

ונושאים חן בעיני ב'א ומסבירים להם פנים. ובודאי שהקב"ה ותרן שהרי אמרו ז"ל כל שדעת הבריות נוחה הימנו דעת המקום נוחה הימנו וסימן יפה לבנים. יצה"ט א"ל הרשע סובר כן לפי שבפניו מחניפים. שלא יזיק להם הרשע בגידופין ובחירופין. לפי שהם בעלי אגרופין. שהרי אם יבחין זה ע"י אחרים יראה שבשנאתו הם מוסיפים. יצה"ר א"ל והרי משפט רשעים בגהינם י"ב חדשים. ואח"ז יתבררו ויצרפו ויצאו חופשים. וא"כ עשה מה שלבך חפץ כל ימי חיך וסכול צער שנה אחת כליל לאשים. ואחר זה תלך לג"ע עם אנשים קדושים. יצה"ט א"ל בעת אשר תגיע לגהינם על מוקדה. ודאי יש לך לשמוח כי כבר הגעת לקינוח סעודה. אבל הלא תדע כי יש לפניך קודם זה דינין קשים ומרים וחרב חדה. וקשים הם יותר מעונש גהינם ויותר פסידא. ושם תפחד בידי אדונים קשים ויאחז גופך רעדה. יצה"ר א"ל כיון שנפלת בכור העבירות כהנה וכהנה. אין לך עוד תקנה. לשוב מחטאיך כבראשונה. וכאשר אבדת אבדת עד שיבה וזקנה. יצה"ט א"ל אין לך דבר שעומד בפני השבים. ואפילו שיהיו הרבה חייבים. ע"י התשובה יהיו לפני המקום נאהבים. ור"א ן' דורדיא יוכיח שכל ימיו בעבירה ולבסוף עשה תשובה וכאלה רבים. יצה"ר א"ל כיון שלא זכית לתורה. כי אביך בקטנותך לא זיכך לכרתה. ואין עליך עון אשר חטא ולא תפחד ולא תירא. ובצואר אביך תלי קולרא. יצה"ט א"ל אין זאת תשובה ואין בזה לנפשך אצלה. כי מצינו לכמה עמי הארצות שעם שהיו טרודים על פרנסתם על המחיה ועל הכלכלה. עכ"ז נתנו דעתם על התורה בגודלם ומצאו לנפשם רפואות תעלה. כי תורה מונחת בקרן זווית וכל הרוצה ליטול יבא ויטול כי הדרך לו סלולה. ובלבד שיהיה דורש הן לה. וכמה עינים עורות נתפקחו ומצאו לנפשם כאולה. והתורה בפומייהו מרגלא. ותמיד חוזרים על לימודם יום וגם לילה. נפש עמל עמלה. ועלו מעלה ע"ג מעלה. ומה גם בזמנינו זה אשר תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה. ספר חק לישראל אשר הוא בלול במקרא במשנה ובגמרא ובקבלה. ואחרון הכביד גאון עוזינו מאור הגולה. מו"ה החיד"א ז"ל שסדר לנו סדר נאה ומשובח נאווה תהלה. דברי מוסר ודברי הלכה ותמיד חוזרים עליהם חלילה. אשר מיום שיצא לאויר העולם ספר"א נהר האיר פני חבל כלה. כמה מהמון העם שטו העם ולקטו קראו ושנו אחר התפלה. ויאורו עיניהם בתו' ובתוכחת מגולה. ויש מהם שמקודם לימודם בו אפי' מקרא לא קרא וגמר חדלה חדלה. ומה גם בעירנו פה אר"ץ יע"א עיר המהוללה. אשר כמה צדיקים חסידים ואנשי מעשה זכו ויזכו את הרבים והקדישו הרבה מספר חל"י הנז' לבה"כ הגדולה. וכל הרוצה ללמוד הספר תחת ידו פקודי ד' ישרים משמחי לב גילה אחר גילה. ואני בעוניי מכיר לכמה בנ"א מהקהילה אשר בקטנותם לא זכו ללמוד כי היו ע"ה ובני עולה. ובדוחק ובגמגום היו לומדים סדר התפילה. שבע למטה ואחת למעלה. וע"י שהטו אוזן ותפסו בידם ס' חל"י ושומעים מחבריהם מה שהם לומדים זאת תורת העול"ה. כי למדו בטוב ס' הנזכ' ושאר ספרי דבי רב

בלישנא קלילא. והבא ליטהר מסייעין אותו ופותחין לו שערי חכמה דגמר לה לה. לכן מצוה על איש הביניי'ם להזדרז במלאכתו מלאכת שמים. הוי כל צמא לכו למים. למהר יחישה מעשהו אחר התפילה ובחרת בחיים. ללמוד בקבע בס' הנז' כי זמנו מועט ושכרו מרובה. כי כן אמרו ז"ל היוצא מבה"כ ונכנס לבה"מ זוכה ומקביל פני שכינה ושלום רב לאוהבי. ותוכו רצוף אהבה כי הוא מעט שמחזיק את המרובה. וכל מידי דמיטב אישתכחת ביה. ועי"ז יהיה מיראי ה' ושמו חושבי.

והנה יש לך אדם שאינו רוצה בלימוד התורה. ויצריה אלבישיה באומרו אם הוא לומד משנה וגמרא. וידע דרכי התורה. אז עי"ז בעוברו על המצות ויעשה עבירה. יהיה קרוב למזיד ולעצמו בור כרה. לא כן אם אינו יודע בטוב דרכיה והיה העלמ'ה. אם יעבור על המצות יהיה נידון כשוגג ולא תגדל עליו הנקמה. אכן כמה עבירות עשה. ועל נפשו היקרה לא חסה. אחת דכיון שעושה כן כדי שלא יהיה מזיד א"כ הוי מזיד גמור. ובודאי שעל ידי זה עונו חמור. ועוד כי עסק התורה לחוד הוא מצוה בפני עצמה. וענוש יענש על ביטולה וחופר לעצמו גומא. ועוד כי הרי זה דומה לאחד עני שמתפרנס מן הצדקה ולית ליה דמי. וא"ל חבירו בא ואלמדך מלאכה בחנם כי אותך ראיתי איש מסכן ורעב וצמא. ומאותה מלאכה תהיה פרנסתך ופרנסת אנשי ביתך בריוח ולא בצמצום ויקראו לך טוביינא דחכימי. והוא השיב כי אין רצוני בזה. ויניח לי במקומי גברא דלא חזי. לפי שאם אלמוד מלאכה חשובה כזה. מתפחד אני שלא יתנו לי צדקה וזווי. ועוד כי עי"ז אהיה חשוב ונמנה עם העשירים. ויקחו ממני מס אנשים סוחרים. היש לך שוטה כמוהו שאינו רוצה להיות חשוב עם ח' ושרים. כן ממש הדבר הזה כי מי שלומד ד"ת יהיה נחשב עם צדיקים. והוא מאן ימאן להיות בכללם ולשמור את החוקים. ורוצה לישיב עם אנשים פוחזים וריקים. ועוד כי כל טענותיו שקר וכל כונתו למען לא יקים. שהרי אפילו בדבר שהוא פשוט איסורו. ואינו צריך לימוד אפ"ה ממאן לעשות רצון יוצרו. והרי מצינו פאת הראש שהוא דבר מפורסם אפילו לא"ה. אפ"ה מצינו רעה רבה לבחורי חמד רובם ככלם. שהם קוצצים פאת ראשם ואין מניחין פאה כ"א מעט מזער וכמעט שאינו נראה וסר צל"ם. ומה יענו אנשים כאלו ליום הדין והפקודה. עין שמרדה. במצוה כזו שאין בה לא טורח ולא פסידא. ואפ"ה עובר על מצות אלהיו לשמרה ולעבדה. ואף שאין כונתו לעבור על מצות ה' אלא כדי להתנאות לפני העדה אדרבא זהו נוי שלא בשמרו מצות אלהיו ויותר ידקדק בהם ואפי' בדבר שהתירו לנו ח' יתנהג בחסידות ואת החסיד'ה. והרי זה דומה לאיש א' שנשא אשה והתקין לה נדוניא ובגדים כאורח כל ארעא. וא"ל רצוני שתתקשטי בהם בכל עת ובכל שעה. ואם תשמעי לדברי אלה לא תאונה אליך רעה. ואהבת עולם אהבתיך בלב טוב ובנפש חפצה. ועוד שאני מצוה לך לעשות כן כדי לעשות בך סימן ולהבדילך משאר נשים ותמיד אחרוך נרוצה. והאשה ההיא עמדה וקרעה כל אותן הבגדים. אשר

הם יקרים ונכבדים. ולא השאירה מהם כ'א מעט מזער בגדים בלויי הסחבות והשאר הם אבודים וכמעט שהיא הולכת לפניו ערומה כעניים מרודים הא ודאי בראות בעלה כן יכעוס עליה כעס גדול ולא יביט אליה עוד ואינה נחשבת בעיניו מן הידידים. אחת שלא עשתה רצונו וציוויו והיא עוברת על הפקודים. ועוד כי בזתה לקישוטין ובגדים אשר עשה לה בעלה אשר הם נחמדים. כן ממש הדבר הזה כי הקב"ה ברא לאדם. וברא בו השער לנוי לו בהיותו מקיים מצות אלהיו בפאת הראש ובפאת הזקן ולא ימירו את כבודם. ואם אדם זה אפילו במצוה קלה כזו תכבד עליו העבודה וכאילו סובל על כתיפו משא כבד. ועומד ופורקו מעליו שלא יהיה גופו אבד. אז ודאי עי'ז יחרה אף ה' בו. ומניח מרורת פתנים בקרבו. על אשר לא שמע מצותיו ברום לבבו. ונראה דלזה כתבו המפ' כי המגלח זקנו וראשו בתערה. באים שדים בדמות פרה. ומצערים אותו ברוב רוקה וצרה. כי מה שנאים בדמות פרה ולא במין אחר לצערו על העבירה לפי שהקב"ה לא ברא. השער בפרה. כדי ליפותה ולזיינה ולנזר תפארה. כן אדם זה שרצה להדמות לה להיות בלתי שער ומגלח פאת ראשו וזקנו. לכן בא השד בדמות פרה לנקום נקמתו ומצא מין את מינו. ומעשה בעשיר אחד שהיה מגלח זקנו במספרים. והיה ר'י החסיד מוחה בו ולא היה משגיח כי אמר איסטניס אני ודומים עלי בצפרנים. ולכן איני יכול לסבול הזקן. א'ל ר'י הלא תדע כי מרה תהיה באחריתך והעונש לפניך מתוקן. כי לאחר מותו באים מלאכי חבלה בדמות פרה ועל זקנו הם דורסים. ועל נפשו היקרה אינם חסים. כי זה חלק משחיתים פאת זקנם שבאים עליהם אלו הצרות. שכן ר'ת לא תקיפו פאת ראשיכם ולא תשחית פרות. וכשנפטר אותו עשיר היו יושבים אצלו כל הגדולים והעשירים. ור'י היה שם וכתב שם א' זרק על אותו עשיר וקם על רגליו כדרך הבחורים. וכל העומדים שם ברחו מפניו כי החזיר נשמות לפגרים. והתחיל אותו מת למרוט את ראשו ולתלוש בשערו. א'ל ר'י מה לך ובתחילת דברו. א'ל אוי לי שלא שמעתי ממך ומתוכחתך. א'ל ר'י מה נעשה בנשמתך. א'ל כשיצאה נשמתי בא שד א' בדמות פרה גדולה. והביא כלי א' מלא זפת וגפרית ומלח וקבל נשמתי והניחה שם ולצאת משם אינה יכולה. ויצאה מדה'ד ונטלה מאותו שד אותו כלי עם הנשמה בבהלה. והביאו אותי לפני יוצר כל הנשמות דר בזבולה. יצתה ב'ק ואמרה לי קרית ושנית א'ל הן קריתי ושניתי כל התורה כלה. מיד צוה להביא חומש לפני וא'ל קרא בו מיד כשפתחתי. מצאתי כתוב ולא תשחית את פאת זקנך ולא ידעתי מה להשיב ושתקתי. מיד שמעתי קול שהם אומרים תנו נשמתו של זה במדרגה התחתונה. בעוד שהיו נושאים נשמתי להביאה לגהינם יצאה ב'ק ואמרה עשו המתנה. יהודה בני צדיק בקש עליו רחמים ולא תורידו נפשו שאולה. ולא תעשו לנפשו חבלה. נמצינו למדין ממעשה הזה הגדול והנורא. שכמה קשה עונשו וכמה גדולה עבירה. כי נמצא שאפילו בדבר שהוא פשוט לאיסורא. הזיד ומעל וחבל נפשו היקרה. ואם כן כל טענותיו נשאו

מעל וענוש יענש על שלא למד אפילו מקרא. והנה מצינו רעה חולה בקצת ב'א אשר הם עושים עבירה חמורה. והם אין מרגישים בעצמם שעושים שום איסורא. ולדעתם שהם מנקיי הדעת והולכים בדרך ישרה. והוא אדם אשר מאמינו חבירו על סחורתו. ונותן לו בהקפה לזמן אשר שיפרע חובתו וגם עושה עמו טובה שבראות חבירו שהאמינו על הלואתו. גם חבירו האחר יתן לו סחורות וסומך על אמונתו. והן באמת כי המלוים לבם שלם עמו לטובתו ולהנאתו. באהבתו ובחמלתו. אכן הלזה לבו יקבוץ און להם ליה רשע ולא ישלם בעתו ובתחילה שלא נכנס עמו בסך גדול יהיה נאמן ופורע חובו בעת תביעתו. ואחר שנכנס הממון בעובי קורתו. יבער בלבו אש היצר ומתחיל לפתותו. ואומר לו לך ושוב ומחר אתן למען ענותו ובתוך כך פותח את ידו בהוצאת ביתו. במאכלים יפים ובגדים נאים וחשובים לו ולבניו ולאשתו. כי לדעתו כיון שיש סך גדול תחת ידו ראוי לו לכל זה הכבוד וזה כפי יכולתו. כאילו הממון שלו ולא יזכור כי הממון יש לו בעלים והוא לעמיתו. ואם מבזבז תמיד בהוצאתו. גזל גמור הוא בידו ומעותד לתת דין וחשבון ולהנקם בשבט עברתו.

ויצר סומך מפתהו לאמר כי אם אח'ז יהיה שבור ואוכל ממון חבירו והלואתו. אין בידו עון אשר חטא כי הוא אנוס בדבר שאין בידו לפרוע חובתו. ומה בידו לעשות אכן הלא ידע כי כפלים חטאתו כי מי התיר לו לבזבז בהוצאתו. ולאכול מעדנים מינים ממינים שונים. וללבוש בגדי משי ורקמה. מה שלא נקצב לו מלפני שוכן רומה. כיון שהוא יודע בעצמו. שאין קרן והורחה למה לו להוציא הרבה ולהגדיל שמו. ושמעתי כי אחד מאלו הנכבדים. בשמונת ימי החג החליפו שמונה גלימות עם ח' בגדים. ובגדים שהוא לבוש היום לא ילבש למחר וכלם חדשים וחמודים. ובכל ג' שבועות היה לבוש מנעלים חדשים ונאים. וסובר בדעתו שבזה יהיה נחשב עם עשירי עם ויושב בראש הקרואים. ולא ישכיל כי אחר זה יהיה עני ואנשי ביתו רעבים גם צמאים. היא לך עון גדול מזה להתענג בממון חבירו זה כמה שנים ובודאי אנשים אלו אין יראת ה' על פניהם רעים וחטאים. ובעוה'ב במקום בגדים הנאים ילבישו אותו בגדים הצואים. וביותר יגדל התימה עליהם כי בראותם שהתחיל לירד בהם גלגל החזור יותר הם מוציאים כי אומר וכאשר אבדתי אבדתי וכיון שהם רוצים לומר עלי שאכלתי עשרה יאמרו שאכלתי ט'ו והיא היא ועי'ז מטמינים בביתם ובתים מלאים. ולא ידעו תועי רוח כי ע'כ פרוטה ופרוטה שהוא גוול ענוש יענש בגהינם בבתי כלאים. והן בעון בדור זה פשתה המספחת. ורבו הרמאים בענין זה ותורת מונחת. ולא יעלה בדעתם שיש בידם עון ועל ידו ירדו לבאר שחת. וסוברים כי הם מנוקים מעון ואינם צריכים תוכחת. אכן כד דייקת שפיר גזל גמור הוא בידם והיא הלכה רווחת. כי מי הכריחם להוציא הוצאות שלא לצורך מה שאין הפה יכול לדבר. ואם יאמרו כי מרגלא בפומיהו דאינשי כי מן הוצאת הבית אין אדם משתכר. לא כן כי בזה'ז שעלו

השערים עמדו קינים ברבעתים ואפי' בהוצאת ביתו יפסיד. ויליף ריקם ריקם שבר על שבר. ואפי' על פת לחם יפשע גבר. ואנשים כאלו אעפ"י שתראה שיש להם שכל רחב ובקיאיים הם בסחורות וקולעים אל השערה. מ"מ אין בהם דעת להדריך את עצמם בדרך ישרה. אשר בזה נראה לפרש מה שאנו מתפללים בכל יום וחנונו מאתך דעה ובינה והשכל. כי לכאורה כולה חדא מילתא היא ולמה נחזור ונמנה. אכן נראה כי יש שלשה סוגים בב"א כי יש לך אדם שהוא בעל שכל דקה מן הדקה. אכן אין בו דעת ישרה והולך בעקמימות ויהיה שכלו למכשול ולפוקה. ויש לך אדם שיש לו דעת ישרה אכן אין יודע להעמיק בעניינים וללון בעומקה. ויש לך אדם שהוא נבון ומבין דבר מתוך דבר ולא יפול בספיקא. ואדם שיש בו ג' אלה הנז' אז מה טוב ומה נעים כי עי"ז יהיה שלם. ואדם שיש בו אחת מהנה יקרא חסר אפילו שאינו בסוג גולם. לכן אנו מתפללין וחנונו מאתך דעה ובינה והשכל ואז ע"י שלשתן. יהיה האדם שלם וגדולה דעת וה' ברחמיו דעה לו נתן. והן באמת אנשים כאלו מלבד אשר הם עוברים על ל'ת. והיא לא תגזול ויצריה אנסיה. עוד כי עי"ז גורם שחבירו ישנאו וגם הוא ישנאו ובאים לידי שנאת חנם. ותמיד מדברים זה על זה קבר פתוח גרונם. ומצינו שבעין ש"ח נחרב בה"מ בשנייה כמ"ש ביומא דף ט' אבל במקדס ב' שהיו עוסקין בתורה ובמצות ובג"ח מפני מה נחרב מפני שהיתה בו ש"ח ללמך ששקולה ש"ח כנגד ג' עבירות עי"ז ג"ע וש"ד ועוד בה כי בעון זה כפרט הקב"ה גובה אותו בעוה"ז כי בכל אשר ישלחו ידם לא יצליחו והולכים ודלים. וכמו שאז"ל כי דורו של דוד אפי' שהיו צדיקים היו עולים למלחמה ונוצחים. ובכל אשר יפנו מוצלחים. ולכן נראה דמהאי טעמא תראה במקום אחרים אשר הרבה מהם פרוצים בעריות ובשאר עבירות ונפשי רמאי. מה שלא לפי שיש ביניהם אמונה בממון ואין ביניהם ש"ח זה על זה ואפילו הגוים אוהבים לישראל וישראל אוהבים אותם ואין אחד על חבירו מתגאה. ויש ביניהם אהבה ואחוה ושלוה וריעות ואם אחד העשיר אין חבירו נותן עיניו בו ולכן יעלה ויראה. מה שלא נמצא זה במלכותינו שאף עפ"י שהם את ה' יראי. וכל אחד על המצות רודף ונלאה. מ"מ לפי שיש ביניהם ש"ח. בעון זה נענשים בעוה"ז שאין ה' עזרם ומגינם. ואין להם הצלחה בממון כי כל אחד נותן עינו בממון חבירו ואם ירויח חבירו יצטער כאילו לקח משלו והוא מקניהם וקנינם. ובזה נראה לפ' שזש"ה שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול. דהיינו ע"י שיש ביניהם רוב שלום איש את רעהו ואין ביניהם ש"ח אז עי"ז י'ד חרוצים תמשול. שאין להם מכשול בסחורתם שיפסידו. אלא תמיד בהצלחה יתמידו. וכשם שנחרב הבית בגלל עון זה. כן בנינו בב"א לא יבנה עד שמידה הזאת לא תתראה ולא תתחזה. כי בלי ספק שמידה הזאת של ש"ח את ביאת משיחנו היא מעכבת. ואפילו שמקוים ומיחלים ומתפללים בכל יום הן תוחלתינו נכזבת. כל עוד שאנו הולכים ומוסיפים בה ומאיליה עולה השלחבת. והגם שעיינו לשמיא נטלית. תפלתינו אינה מקובלת וסוכת דוד

נופלת. ורבו הצרו מידי יום יום והארץ משכלת. ועברו עלינו המים הזדונים ואנחנו לא נושענו ונפשינו קצה וכעלה נובלת. והולכים מדחי אל דחי ושקצונו כטומאת הנדה וכנפש מגואלת. ואין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו רבו מצערות. וכלי ספק שרדיק הוא וצדיק דינו ומידינו היתה זאת בעברינו על עבירות קלות וחמורות. וכל איש ואיש הולך אחר שרירות לבו ואת הישרה יעקשו ולא ילכו בנתיבות ישרות. והיה כצדיק כרשע כקטון כגדול צעירות כמבכירות. ומחלוקת ופירוד לבבות הלא היא ברכת בני עמינו הפנים יצהיבו. והלבבות ידאיבו. הפה צוחק. והלב מתרחק. הלשון ידבר בו נכבדות. והלב חושב להפילו במצודות. השינים מתלבנים. והכליות משתנים. הידים נותנים שלמים ובני מעים ככותלי פחמים. הרגלים והגוף לקום ולהדר מתכוין. והלב חורש מחשבות און. ותחת היותינו עם אחד ושפה אחת. כל אחד על חבירו כורה שחת. ומדוע לא נהיה לאחדים. ועאכ"ו בהיותינו בארץ אויבינו ואנו עבדים. וכי תצא אש המחלוקת אין מכבים. ואדרבא כל אחד כוער עליה עצים ועושים עצמים כאוהבים. עד שתהיה השלהבת עולה מאליה ונעשים אויבים. ה' הטוב יכפר בעד ויסיר ממנו לב האבן שובו בנים שובבים. ויסיר ממנו קנאה ושנאה ותחרות. ועי"ז יוסף ה' שנית לקנות את שאר עמו ויוציאנו לחירות. אנא ה' עיני כל ישראל עליך יום יום ידרושון השקיפה ממעון קדשך מן השמים והוצא את עמך ישראל בקולי קולות. כימי צאתנו מארץ מצרים הראנו נפלאות המסות הגדולות. של"ח לנו אבינו הן משיח לישראל מלך ביופיו תחזינה עיניו בהגלות נגלות. ואסף נדחי ישראל בזרועו יקבץ טלאים ובחיקו ישא עלות. לבא בהר ה' לעלות ציון כמה מעלות. ונקריב שם את קרבנות חובותינו כבשים ועגלות. וקהל ישראל ויחידי סגולות. שם ישמחו בקול מצהלות. וקול בן לוי על דוכן בכנורות ובנבלות. וכהן יקריב שם קרבנו זבחים ועולות. עם חליפות בגדים ושמלות. נכנס להיכלות. וישראל שמחים וטובי לב ברום המעלות. יראו עינינו וישמח לבנו כעגלא ובזמן קריב כי"ר בילא"ו.

אמר אברהם המגיה כדי שלא להניח הנייר חלק אביא שנים ג' גרגרים. מוסר השכל ממה שלקטתי לי באמרי"ם מספר לשון למודים להמליץ הגדול כמהר"ר משה חיים לוצאטו ז"ל.

שמעו שמוע רשעי ארץ איכה תהותתו ותתהוללו בקנותכם משכנות ובתים אך לא משכנות כי מהמורות אימה ערי מסכנות עברה וזעם וחשוקיה"ם כס"ף בארץ מאפליה צלמות ולא סדרים ובנפשכם תקנום בתחכם אותה מחירם אל

מלך זקן וכסיל והיה כי תבא שמה והיא לוטה בשמלה מוראה ונגאלה אשר עתה לה מאשמת פשעיה את עונה תשא וענתה שמה מתבוססת בדמיה מלאה חמת מלך וסער מתגולל. זאת המנוחה אשר תקנו ברוע מעלליכם וזאת המרגעה אשר אבוד תאבדון. הקשיבו אלי הנה תאבדון מנוחות שאננות ונוה שלום בעדן גן אלהים שמה ישבו כסאות תפארת ועל כל כבוד חופה להושיבי עם נדיבים כל ישרי לב יאמר להם בני אל חי ועטרותיהם בראשיהם צדיקים ילכו כם מחיל אל חיל בין עצי עדן וערוגות בשמיו הן אראלם ינהלום מלכי צבאות ידודון ששים ושמחים ברון יחד לשובע נפשם מאור פני מלך וכטל על עשב רצונו. הן כל אלה נעימות מבטחים אשר עזבתם לחצוב לכם בורות בגיא צלמות. עתה איפוא שמעו לי כי הגד אגיד לכם מה מחיר ירצה מידכם אשר מכל כסף נבחר מכל הון יקר ונעים הלא זה צום ובכי ומספד שק ואפר לענות נפש החטאת ושבתם עד ה' בתתכם לו תחת פשע תודה כי חנון ורחום הוא חימות יחגור ונחם על הרעה.

הנה בין כל מדות המוסר תחבוש הענוה כי בה בחר ה' להלל משה עבדו הלא הוא משה אשר עשה המופתים הגדולים לעיני כל ישראל אשר מנעוריו התודע להפליא מבטן מלידה בצאתו מרחם אמו זרח בחשך אור באהלו ויושלך אל המים להביאו בחיק בת מלך. כגדלו לבש קנאה על עם קרובו ויהרוג את המצרי וברעותו את הצאן מאחר עלות עלה אל הר האלהים ותמונת ה' הביט. שם בשדה צען מופתיו נוראות על ים סוף על הר סיני בין להבות ובמדבר ארץ ציה הודיע ה' כי בחר בו.

כל יקר הבל הוא וכל תהלה נחלת שקר ויחדיו אך צל המה לא נאחו בם ויעמודו אם נרדפם נרחיקם מנו וננוס אז ירדפנו. כל שלטון כבלי ברזל וכל שבט נחושתים בראש מלך נזרו ויסוב מות לרגליו ועל קדקד שופטים ירחף פי החרב עתה הביטו גאי חלד השואפים גדולות למו מה תשאפו? שבר ונפץ לנפול מעל אשר תרוצו רק אור פני אל, יקר אמת ינחיל נפש שבה לו מטוהרה ולא נשחתה כי על כסאות שלום שם תכווד סלה.

ת'ו ש'ל ב'ע

שו"ת

שאלה

מנהג פה אר"ץ כשנלב"ע אדם עושים לימוד על נשמתו ועושים זה הלימוד בכל יום מימי השבוע שבו מת ב"מ שלומדים שנים או ג' ת"ח והעיקר ביום הז' שעושים לימוד וקוראים לי' ת"ח ועושים להם סעודה ולומדים שם מהבקר לערב ובעת הליכתם נותנים להם מעות בשכרם כפי מה שיראה בעיניהם ועושים לימוד זה או ביום הז' או ביום הו' ולפעמים לסיבת מה מקדימין או מאחרין ולפעמים יקרה זה הלימוד ביום ש"ק ומנהג זה קדום וידוע לפני כל יודעי דת ודין מהרבנים שהיו בדורות שלפנינו יש"י עמה"ן שהיו הולכים ללימוד זה ביום ש"ק וביום א' שולחים להם שכרם והן עתה חדשים מקרוב באו הצנועים היו מושכים את ידיהם שלא לילך ביום ש"ק משום דמיחזי כשכר שבת וקצת מהם היו מחזיקים במנהג הקדום ואני אמרתי אלקטה נא באומרי"ם לדעת מה יעשה ישראל ואם יש מקום למנהג זה וזה החלי בעזר צור גואלי.

תשובה כתב המרדכי בסוף פ' אעפ"י אהא דקאמר התם גבי מורדת דמיחזי כשכר שבת כתב הרב שם מכאן פסק רבי' ברוך יש לי חשש על החזנים שמשכירים אותם להתפלל בשבת וה"ר שמואל אומר דאין איסור דהא נותנים שכר לקיים המצות להתפלל ע"כ והנה כלל גדול מסור בידינו מדברי הרב החבי"ב בח"מ סימן כ"ח הגהב"י אות ס"ב שכל סברא שמביאים הפוסקים באחרונה עליה יש לסמוך והיא העיקר והב"ח י"ד סי' רס"ד כתב כן על המרדכי והרב יד מלאכי הביא סכרת הרב החבי"ב וסכרת הב"ח בלתי שום חולק וא"כ נראה דכלל זה מוסכם אליבא דכ"ע בלתי שום חולק דהעיקר כסב' אחרונה ולפ"ז נראה דהסברא האחרונה שהביא המרדכי משם ר"ש דאין איסור בחזן שנוטל שכר היא העיקר ועליה יש לסמוך כיון שהביא אותה באחרונה וכן ראיתי למרן בא"ח סי' תקפ"ה שהסכימה דעתו דעת עליון כדברי הר"ש וכן פסק בשה"ט הנוטל שכר כדי לתקוע בר"ה או כדי להתפלל או כדי לתרגם בשבתות וי"ט אינו רואה ס"ב מאותו שכר לעולם משמע דאיסור' ליכא וכמ"ש בב"י ע"ש אלא שבסי' ש"ו ס"ה כתב אסור' להשכיר חזנים להתפלל בשבת ויש מי שמתיר וכלל גדול מסור בידינו שכל סברא שמביא מרן בסתם ואח"כ בשם י"א הלכה כסתם וא"כ ק' איך בסימן תקפ"ה סתם להפך וכבר ראיתי להרב שלחן גבוה סימן תקפ"ה שנירגש מזה והניחה בצ"ע ונראה דכלל זה דסתם ואח"כ י"א דהלכה כסתם אין כלל זה מוסכם שהרי מצינו לה' בני יעקב דף רי"ד ע"ג שכתב דאין כלל זה מוסכם דבכמה מקומות מצינו למרן שהסברא הדחוייה כותב אותה בסתם והס' העיקרית כותב בשם י"א וכן כתב הרב זרע אברהם י"ד דף ל"ז ע"ב שכתב דאין לסמוך על

כלל זה דיש ויש כמה מקומות להפך עיין להר' יד מלאכי בכללי הש"ע סימן י"ז ואף דכתב ה' שם דכמעט כל גדולי ישראל הסכימו בכלל זה מ"מ נראה דבנ"ד דמצינו למרן במקום אחר דגילה דעתו לפסוק כי"א הפך מה שסתם בסי' ש"ו נראה דכדאי הם ה' בנ"י והר' זרע אברהם לסמוך עליהם שכתבו דאין לסמוך על כלל זה מאחר שמצינו למרן בסי' תקפ"ה שכתב להפך וחזה הוית למרן החבי"ב בכמה מקומות וציין עליהם הרב יד מלאכי בכללי הש"ע סי' י"ז והוא דבסתם ואח"כ י"א דהמחבר לא הכריע והרב שו"ג בכללים אות ח"י תמה עליו דאמאי לא הכריע והרי הוא עצמו כתב כיון שהביא הס' בסתם וס' בלשון י"א הלכה כסתם והיא הוכחה שהכריע וה' י"מ תי' דהכונה היא שלא הכריע בפ' לפסוק בהדיא כחד מנייהו ומיהו אנן אכללין סמכינן דאית לן למיפסק כסתם ע"ש ולעד"ן דתי' זה קשה דאם כן מאי נ"מ במה שכתב שלא הכריע בפיר' מאחר דכתב הדבר בסתם ואנו יודעים שהלכה כסתם א"כ הרי כאילו הכריע בפ' הילכתא כמי ול"ן לתרץ דכונת הרב החבי"ב במה שכתב שלא הכריע דנפקא מינה כעין נ"ד שבסי' ש"ו הביא השתי סברות אחד בסתם ואחד בלשון י"א ובמקום אחר סתם כי"א כמו ההיא דסי' תקפ"ה או אמרינן כיון שהביא השתי סברות ביחד לא הכריע מיקרי ואזלינן בתר אותו סתם שהביא אותו בלתי שום חולק ואף שבסימן ש"ו סתם לה כדעת האוסר כיון שבסימן תקפ"ה סתם כדעת המתיר ולא הביא שום חולק לא חש למה שכתב בסי' ש"ו הפך מזה כיון דבסי' ש"ו הביא הדבר במחלוקת עוד נראה לתרץ לקו' השו"ג במה שהק' על דברי מרן דסתראי נינהו והוא במה שראיתי להש"ך בי"ד סי' רמ"ב בהגהו' או"ה שהביא מהב"ח שעמד על דברי מרן במה שלפעמים כותב סתם ואח"כ י"א דמאי נ"מ בי"א שמביא מאחר דהלכה כסתם והרב ש"ך תירץ ונתן טעם מההיא דריש עדיות שאמרו דלמה מזכירין דברי היחיד נגד המרובים וכתב הראב"ד שאם יראה ב"ד אח"כ דברי היחיד וירצה לסמוך עליו ואלמלא דברי היחיד לא היו יכולין לבטל דברי הרבים ע"ש. ואם כן לכך כותב דברי היחיד מרן בשה"ט שאם יביא שום אחרון ראיות ברורות לדבריו יתנו עידהן ויצדקו ע"ש וא"כ לפ"ז שפיר כתב הרב החבי"ב שהביא השתי סברות ולא הכריע מאחר שאם יבא איזה פוסק ויכריע כדברי הי"א ויפסוק כמוהו א"כ לא הכריע מיקרי וא"כ גם למה שהק' דברי מרן אהדדי ל"ק דכיון שבסי' ש"ו הביא ב' סברות ולא הכריע ובסי' תקפ"ה הוא עצמו הכריע כי"א א"כ מאחר שהכריע בסימן תקפ"ה כי"א וסתם כוותיהו משו"ה לא חש למה שסתם בסי' ש"ו הפך מזה עוד כתב הש"ך תי' אחר וטעם למאי דמביא מרן י"א אף עפ"י שאין הלכה כמותו משום שמצינו בכמה מקומות ובכמה ארצות מחולקים בדינים ונהרא נהרא ופשטיה לכך כתבו דברי היחיד כי אולי יש מקום או מדינה שמורים כן שיש להם על מה שיסמוכו ועפ"י דברים אלו נראה דגם בנ"ד כיון שיש מנהג פשוט פה אר"ץ וגם במ"א שלוקחים שכר כדי לתקוע וגם למי שמתפלל בר"ה וביוה"כ דוקא כי יש להם

על שיסמוכו והיא סברת הי"א שהביא סי' ש"ו דעל כונה זו כתב מרן ס' י"א ולפ"ז ל"ק במה שמרן סתיר דידיה אדידיה דהא לכונה זו כתב מרן סברת י"א כדי שאם יש מקום שיש להם מנהג דיש להם על מה שיסמוכו כי שפיר עבדי אותה העיר עפ"י דבר' י"א ומשו"ה סתם לה מרן בסימן תקפ"ה להתיר לאותן שיש להם מנהג להתר דאין לבטל מנהגם ושפיר עבדי ליקח שכר ולא חש למה מרן למה שהסתם סתיר דידיה אדידיה מאחר דלכונה זו כתב מרן ס' י"א משום פן ואולי יש מנהג ממילא משמע דמאי דסתם בסי' תקפ"ה כס' י"א שהביא בסי' ש"ו היינו למקום שיש להם מנהג פשוט עוד נ"ל לתרץ דברי מרן והוא דס"ל דודאי יש לחוש שלא ליקח שכר שבת אך אין איסור גדול כ"א חששה בעלמא ומשו"ה גבי שבת דאפשר ע"י הבלעה לא שרו חכימיא כ"א בהבלעה ויש מי שהורה להתיר אפי' שלא ע"י הבלעה והם סברות ר"ב ור"ש שהביא המרדכי אכן גבי שכר תוקע ושכר תורגמן דלא אפשר בהבלעה אמרו ז"ל דמותר אלא שאינו רואה ס"ב.

שו"ר שתי' זה תירצו ה' מחצית השקל בסימן ש"ו והביא לו סמוכות מדברי הש"ך בי"ד ס"ס רמ"ב שכתב שמרן שמביא שתי סברות אע"ג דהעיקר כס' ראשונה משום דנ"מ באיסור דרבנן ובשעת הדחק שיש לסמוך על דעה שנייה וא"כ גם פה יש לסמוך על דברי המתירין דאיכא שעת הדחק וכמ"ש הטור לפי שבספרד לא היו מוצאים תוקעים עד שהיו צריכים לשכור תוקע ואין לך דוחק גדול מזה ואע"ג דגם בחזנים אפ' שלא ימצאו מי שיתפלל מ"מ גבי חזנים אפ' בהבלעה משא"כ גבי תוקע דלא אפשר בהבלעה ע"ש. ושוב הק' ממ"ש בסי' תקפ"ה שעירב שכר מי שמתפלל בשבת עם התוקע ונדחק בתיר'. ולע"ד אפשר לומר דמה שעירב כאן שכר החזן עם שכר התוקע אפשר דמיירי כאן בעיר קטנה שיש להם מנין ואין נקבצים שם כ"א משבת לשבת מסיבת כי בשאר ימי השבוע מחזירין בכפרים ולא אפשר לחזן שיתפלל בהבלעה ומשום הכי עירב אותה עם שכר תוקע דאיסורא ליכא, אך נראה דאין זה תירוץ שהרי גם גבי תוקע אפשר בהבלעה ע"י שתוקע ביוה"כ בערב וכן כתבו הפוסקים איני זוכר מקומם איה ועוד כד תידוק שפיר תראה דשני המקומות סי' ש"ו וסימן תקפ"ה חוצבו ממקור אחד מדברי המרדכי וא"כ אין מקום למ"ש.

אכן נראה דעיקר התירוץ בנ"ד הוא כמ"ש למעלה משם רבי' החבי"ב דכל מקום שמביא מרן סתם וי"א שלא הכריע מיקרי. וכונתו כמ"ש למעלה דאם ראינו במקום אחד דחזר והביא הדבר בסתם בלתי שום חולק או אמרינן דחזר והכריע בסי' זה אבל אם הניח הדבר בסתם ולא חזר בו במקום אחר או הדרינן לכללין דהלכה כסתם וכמו שכן כתב בסי' ש"ו בשיירי א"ח דהתם סתם כהרמב"ם ואח"כ כתב ויש אוסרין וכתב הרב החבי"ב שלא הכריע ובסי' תקפ"ו חזר והביא הדבר בסתם בלתי שום חולק וכ' הרב החבי"ב שחזר והכריע וא"כ הילך ראיה גדולה לנ"ד שבסי' ש"ו הביא הדבר ולא הכריע

וחזר בסי' תקפ"ה והכריע. ונראה להביא ראייה דכלל זה מוסכם מדברי מור"ם שכתב בסימן ש"ו על דברי מרן אחר שהביא סתם וי"א כתב ולקמן סי' תקפ"ה פסק להתיר. ולכאורה דברי מור"ם באו כספר החתום דמאי בא ללמדנו והרי כלל זה ידוע דהסברא שמביא מרן בסתם היא העיקר ועליה יש לסמוך וא"כ גם כאן כיון שהביא תחילה דעת הרמב"ם בסתם ודאי דעתו לפסוק כמוהו ואם נאמר דהכונה דכן פסק ג"כ בסי' תקפ"ה הול"ל וכן פסק ג"כ בסי' תקפ"ה. אלא ודאי נראה כמ"ש הרב החבי"ב דכיון דהביא ב' הסברות לא הכריע הדבר ולזה בא מור"ם וחדש דכאן לא הכריע אבל בסי' תקפ"ה הכריע ואין לזוז מדבריו שבסי' תקפ"ה כלל לא בשעת הדחק ולא בשום אופן. אך עדין צריך לבאר דהניחא לנ"ד דבסי' ש"ו כתב הדבר וסתם אותו כפי דעת האוסר וחזר בו מדבריו וסתם בסי' תקפ"ה כדעת המתיר ומשו"ה הוצרך לחזרה אבל ההיא דסימן ש"ו דסתם כדעת המתיר מה לו לחזור בסי' תקפ"ו לסתום עוד מאחר שכבר סתם לן בסי' ש"ו.

אך נראה דעפ"י מה שכתב הש"ך סי' רמ"ב א"ש. והוא דהטעם שכותב מרן סברת י"א אפילו שאין הדין כן דנ"מ בשעת הדחק שיש לסמוך על דעה שנייה. אך הניחא כשכותב הסתם לאסור וכותב דעת הי"א להתיר שיש לסמוך להתיר בשעת הדחק אבל כשכותב הסתם להיתר ודעת הי"א לאסור מאי נ"מ שכותב הי"א. ונראה דגם שם כיון מרן שאם ירצה להחמיר על עצמו כדעת האוסר רשאי אבל אילו לא היה כותב דעת האוסר לא היה יכול להחמיר על עצמו לאסור דכל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט ובוזה נתיישבו דברי מרן ודברי הרב החבי"ב דמה שכותב מרן שתי הסברות רצונו לומר דהעיקר כסתם שכותב אך אם ירצה להחמיר על עצמו כדעת י"א או אם ירצה להקל בשעת הדחק רשאי ולא הכריע הדבר ולא החליטו לגמרי אך אם יחזור בסי' אחר ויכתוב דעת הסתם לבד כההיא דסימן ש"ו דהביא הדבר במחלוקת וסתם כדעת האוסר והביא דעת י"א כונתו דבשעת הדחק יכול להתיר להם לחזן ליקח שכר. אבל בסי' תקפ"ה חזר והכריע דאפילו שלא בשעת הדחק מותר וכמו שכן מצינו הכרעתו בב"י להדיא.

ומעתה ל"ק ולא מידי מה שהקשה הרב שו"ג על דברי הרב החבי"ב במה שכתב שאם מביא ב' סברות אחת בסתם ואחת בשם י"א שלא הכריע מיקרי והקשה עליו דאמאי לא הכריע והרי כלל מסור בידינו דהלכה כסתם ועפ"י הדברים האמורים ל"ק ולא מידי עוד נראה לומר דודאי העיקר דברי מרן שבסי' תקפ"ה שסתם לן מרן דאיסורא ליכא אמרינן דחזר בו מרן ממה שכתב בסי' ש"ו. וראייה לזה ממה שראיתי להרב החבי"ב הביאו הרב יד מלאכי בכללי הפוסקים סי' ח"י והוא היכא שהביא הפוסק ס' אחת בסתם וה' אחת בשם י"א ובמקום אחר כתב להפך שהי"א כתבו בסתם והסתם כתבו בשם י"א כת' הרב דמספקא ליה האי מנייהו סמכינן. והרב זרע אברהם חלק ח"מ סי' יו"ד ריש דף ק"ו כתב דבתרא עדיף דאמרינן דהדר ביה מקמא א"כ בנ"ד

שבסי' תקפ"ה סתם להפך אמרי' דבתרא עדיף דהדר ביה מההיא דסי' ש"ו ונראה דבנ"ד אפי' הרב החבי"ב יודה דלא כתב דספוקי מספקא ליה אלא התם דכתב סתם ואח"כ י"א ובמ"א כתב להפך אבל בנ"ד שבסי' תקפ"ה סתם כדעת המתיר ולא כתב בשם י"א נראה דאפי' הרב החבי"ב יודה דאמרינן דחזר בו מן הראשונות ומה גם דבנ"ד דמצינו למרן דגילה דעתו בב"י כדעת המתיר.

עוד נראה לומר דודאי העיקר דברי מרן שבסימן תקפ"ה ועליהם יש לסמוך ומהם אין לזוז והוא במה שראיתי להרב החבי"ב בא"ח סי' פק"ח הגהב"י אות י"ו הא דאמרינן דפוסק שמביא סברא בסתם וס' בשם י"א דעתו לפסוק כהסתם היינו דוקא כשלא יש הוכחה בדבריו שתופס כס' שנייה אבל אם יש הוכחה בדבריו שתופס כס' שנייה כגון שאחר שהזכיר ס' שנייה בלשון י"א הביא לה סיוע מפוסק אחר וכתב וכן כתב עוד ר"פ הרי דעתו לפסוק כי"א ע"ש א"כ נראה דכ"ש בנ"ד שכתב בב"י סי' תקפ"ה וכן משמע בפ' מקום שנהגו דת"ר ד' פרוטות וכו' וכן משמע שהיו שוכרים מתורגמנים להשמיע הדרשה לרבים ע"ש ואין לך הוכחה גדולה מזו שמביא סיוע לדבריו מדברי תלמוד דידן מעתה הראת לדעת מכל האמור לעיל דהעיקר דברי מרן שבסימן תקפ"ה ועליהם יש לסמוך דיש היתר לשכור חזנים אפי' בשביל שבת דוקא וכדבר האמור פש גבן לבאר דעת הפוסקים נושאי כלי דברי מרן ז"ל ואחזה אנכי להרב ב"ח בסימן ש"ו דכתב דמרן בסימן תקפ"ה הוכיח דיש להם היתר וכן נהגו להקל ע"ש.

וכן כתב הרב החבי"ב בסי' ש"ו בשיירי משם מהר"י ברונא שהעיד מהר"י על מהר"ל ששכר חזן להתפלל בשבת דוקא ולא כתב שיש שום חולק משמע דהכי הילכתא וכתב ג"כ משם מהר"י ברונא על שכר המילדת שהוא מותר בשבת וכן כתב הרב פרי מגדים א"ח במשבצות זהב סי' ש"ו דשכר המילדת מותר ונ"ט משום דהוי שכר מצוה ובשכר החזן כתב מ"ש מרן הב"י בסימן תקפ"ה דכיון דאין שוכרו בשבת אלא מערב שבת מותר וכן כתב בש"ע ה' שבת לר' זלמן. אכן ראיתי למהר"י ע"כ בס' מטה יהודה סי' תקפ"ה שכתב טעם לדברי ר"ש ז"ל דס"ל דאע"ג דבעלמא גזרינן אפילו במקום מצוה ולא שרינן אלא בהבלעה ה"מ ביחיד אבל בדבר המסור לרבים כתפילה שעיקר התפילה כדי להוציא את הרבים ליכא למיחש גבי רבים שיתירו ע"י כן מקח וממכר ושרי במקום מצוה. ולפ"ז נראה לאסור למילדת בשבת ליטול שכר בשבת וכ"ש לפי מה שסתם בסי' ש"ו כדעת האוסר דאף על פי דכאן סתם המתיר יש להחמיר ע"ש. ולא ידעתי מנ"ל לסתור טעם שכתבו מרן ולהניח טעם מדעתו ולסתור הדין. ומה גם כי הרב החבי"ב כתב טעם אחר משם הגה"ו מרדכי והאגודה לדברי ר"ש והוא משום שאין נותן שכר זה אלא לקיים המצוה ושמא בלא"ה היה מקיים המצוה דניחא ליה לאיניש לקיים המצוה ע"ש. וא"כ לפי טעם זה ולפי דברי מרן יש למילדות על מה שיסמוכו ליקח שכר. וא"כ

איך יכול הוא ז"ל להניח טעם מדידיה ולסתור הדין. ואי דעיקר חיליה מדברי מרן שבסי' ש"ו שסתם כדעת האוסר. ז"א חדא דהרואה יראה טעמו של מהרי"ע דסתר הדין משום טעם שכתב בדעת מהר"ש ואי משום דסתם לן מרן בסי' ש"ו כדעת האוסר הא לא איריא דהעיקר כדכתב בסי' תקפ"ה וכדכתיבנא בפנים שונים לעיל.

וחזות קשה הוגד לי בדברי הפר"ח שכתב בסי' תקפ"ה עמ"ש המג"א בסי' זה אבל איסורא ליכא כתב הרב פר"ח דליתא. דלעיל בסימן ש"ו סתם לאסור ע"ש ונראה פשוט דכונתו לומר דכיון דסתם לעיל דאסור אף בכאן אסור. אך לא זכיתי להבין את דבריו דאיך יתכן להיות זה והרי בב"י כ' להדיא דס"ל כדעת מהר"ש והכריע כדבריו שלא כדברי ה' יחיאל ואי דס"ל דמרן בשה"ט חזר בו ממ"ש בב"י זה אינו דאם כן לא הו"ל לכתוב אינו רואה ס"ב דאיכא למיטעי דפי' אינו רואה ס"ב אבל איסורא ליכא כדכתב בב"י אלא הו"ל לפרש דבריו כמו שפי' בסימן ש"ו ויאמר אסור ליטול שכר כדי לתקוע או כדי לתרגם מאחר שבשה"ט חזר בו ממ"ש שם בב"י בפ'. ועוד ק' דאיך אפשר לומר דההיא דשכר תורגמן דכתב בו מרן דאין רואה ס"ב דאיסורא איכא והרי הוא עצמו הרב פר"ח ז"ל במנהגי האיסור אות ח"י כתב מילתא דפשיטא דהיכא דלא שייך איסורא ליכא למיבעי מידי וכגון ההיא דפ' מ'ש המצפה לשכר אשתו ורחיים ואינך דמייתי התם דבכלהו דמייתי התם קתני דאין רואה ס"ב דלא שייך התם שום איסורא ע"ש והדבר ק' דלפ"ז דבריו סתראי נינהו דאיך כתב כאן בסימן תקפ"ה דאיסורא איכא והרי הוא עצמו קאמר התם דבכלהו דקתני התם בפ' מ"ש דאיסורא ליכא ואי דכונתו מלבד שכר מתורגמני' דהוא שכר שבת א"כ לפ"ז נסתר תירוצו מה שתי' שהדבר נמסר לחכמים כפי מה שמוכח מהש"ס ופי' שם כל אחת הוכחתה וא"כ למה לא פי' הוכחת שכר תורגמן שהוא אסור לפי דעתו איך עירב אותה עם שאר שאין בהם ס"ב ואיסורא ליכא. ואי דסבר לה מרן דכל מ"ש בב"י הוא אליבא דהר"ש ולהסביר לו פנים ולתת טעם לדבריו וכמ"ש זה מו"ה החיד"א ז"ל בברכ"י סי' זה אם זה כונתו לא ידעתי מאי אידון בה דאיך אפשר לומר דכל מ"ש מרן אליבא דהר"ש וליה לא ס"ל שהרי סיים בסוף דבריו ושלא כדברי הר"ב והרב יחיאל כי דברים אלו באו שפת יתר דאטו לא ידענא דהר"ב והרב יחיאל פליגי על דברי הר"ש ומאי אשמעינן בזה. אלא ודאי נראה פשוט דכונתו דכן דעתו שלא כדעת ר"ב וה"ר יחיאל ז"ל. ולשון זה הרבה נשתמשו בו הפוסקים. ועוד לפי דבריו מה זה שכתב כנ"ל דאם הוא מסביר פנים לדברי ר"ש דוקא אין צריך לכתוב כנ"ל דהרבה טעמים והרבה פי' כותב מרן ואינו כותב כנ"ל.

ועוד הרי מרן עצמו בתשו' ה' גיטין סי' ה' כתב שהפוסק שמביא דעת פוסק ונותן טעם לדבריו אף ע"ג דבתר הכי כותב אבל פ' חולק אי לאו דסבירא ליה כוותיה לא היה נותן טעם לדבריו וא"כ גם בנ"ד אי לאו דסבר

לה מר כדעת הר"ש לא היה נותן טעם לדבריו ואי משום דכאן קושיא היה לו על דברי הר"ש ולא טעם דוקא מ"מ לא היה לו להאריך כ"כ דהקושיא כבר נתרצה בדברות הראשונים.

ועוד לפי דברי החיד"א דמרון מסביר פנים לדברי הר"ש וליה לא ס"ל א"כ הו"ל למרון לומר ומשמע ליה להר"ש דכיון דאין רואה ס"ב איסורא ליכא כי כן הוא דקדוק הלשון למי שרגיל בלשון הפוסקים ועוד דכתב דמשמע שהיה דרכם לשכור מתורגמן בשבתות ואם איתא דמרון לא ס"ל כהר"ש אלא כר"ב א"כ יפול בקושי איך היו שוכרים תורגמן ואדרבא היה לו לתת טעם לדברי ר"ב דסבר כוותיה ואיך יפרש דעת מאן דלא ס"ל כוותיה ויניח מאן דס"ל כוותיה סתומה ומוקשית. אך באמת יש להבין דעת ר"ב דס"ל דאסור איך היו נוהגים לשכור תורגמן כיון שאסור מן הדין. ועוד קשה לדעת ר"ב איך עירב שכר תורגמן שהוא אסור מן הדין עם שלשה פרוטות שמוותרים ואין בהם ענין לאיסור. ועוד כיון שהוא אסור מן מן הדין למה לא השמיענו בש"ס חידוש זה דאסור מן הדין ליטול שכר והשמיענו שאין רואה ס"ב והניח העיקר ותפס הטפל ולהא אפשר לומר דכיון דכבר גבי מורדת בפר' אף עפ"י השמיענו דשכר שבת אסור א"כ בא כאן בפר' מ"ש להשמיענו חידוש שמלבד שעושה איסור אלא גם חידוש זה שאינו רואה ס"ב. אך נראה דזה דוחק.

ונראה לתרץ דברי ר"ב וגם דברי מרון במאי דסתרי אהדדי מסימן ש"ו לסימן תקפ"ה והוא דודאי אם שכר החזון ופסק עמו כמה שכר יתן לו בעד כל שבוע אז ודאי כשיתן לו אחר כך שכרו שכר שבת הוא נוטל ולזה כתב בסימן ש"ו אסור להשכיר חזנים להתפלל משמע דלכתחילה אסור לשכור אותו כדי שיתפלל בשבת דכיון ששוכר אותו שכר שבת הוא נוטל אבל ההיא דסימן תקפ"ה לא שכרו אותו מתחילה בכו"ך כדי שיתקע אלא אחר שתקע או אחר שתרגם נתנו לו בתורת מתנה סך מה ואף על גב דידוע שהוא משום שתקע או משום שתרגם מ"מ כיון שלא שכרו אותו כדי לתקוע בכה"ג מותר ואפשר דבזה אפילו ר"ב יודה בזה ובזה ל"ק על דברי ר"ב מההיא דפרק מ"ש דהתיא מיירי שנתנו לו בתורת מתנה ולא מתחילה קודם שבת פסקו עמו ע"מ כך משו"ה התיירו פרושים את הדבר ליקח שכר המתרגם בשבת.

וזוהי שדקדק מרון בלשונו דבסימן ש"ו כתב אסור להשכיר חזנים משמע ששוכרים אותו כדי להתפלל ובסימן תקפ"ה כתב הנוטל שכר לתקוע משמע שלא שכרו אותם מתחילה על כך אלא הם רוצים ליטול שכר בלתי שהתנו עמם ולא כתב מותר לשכור תוקע אלא שאינו רואה ס"ב וקצת ראייה יש להביא ממה שכתב מרון סימן ש"ז גבי אמירה לעכו"ם שאסור לומר לו לעשות מלאכה בשבת אפילו אומר לו קודם השבת אבל מותר לומר לו אחר השבת למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעבר ע"ש. הרי להדיא בין כשאומר לו ביום ששי עשה דבר פ' למחר לבין אומר לו אחר שבת למה לא עשית דבר פ' שאין אומר לו בפ' שיעשה אף בכ"ד אם שוכר אותו ביום ששי כדי שיתפלל בשבת אסור

אבל אם ביום א' נותן לו שכרו אעפ"י שמבין מתוך מעשיו שאין תפלתו בחנם שמתפלל מכאן ואילך מותר. עוד נראה לתרץ דברי מרן והוא במ"ש לעיל משם הרב מחצית השקל שהביא משם הש"ך דהיכא שמביא מרן סתם וי"א אהני דברי הי"א לשעת הדחק כגון שאין מצוי תוקע כ"א בשכר וכמ"ש הטור ולזה רמז מרן הנוטל שכר כדי לתקוע משמע שאילו לא היה נוטל שכר לא היה תוקע ובהכי הוי שעת הדחק ובכגון דא מותר ליקח שכר אלא שאין רואה ס"ב. אכן נראה דכל הני תירוצי דחוקים הם מאחר דמרן בשני המקומות את מקורם הערה מההיא דכתב המרדכי משם ר"ב ומשם ר"ש. וא"כ לפי זה אין מקום למה שכתבנו אכן נראה דהעיקר כמ"ש למעלה דדברי מרן שבסי' תקפ"ה הם עיקר להלכה ועליהם יש לסמוך מאחר דכך גילה דעתו בב"י סי' תקפ"ה וגם כשה"ט ואף דבסי' ש"ו סתם להפך אין זה מוכרע דאמרינן חזר כאן והכריע וכדכתב ה' החבי"ב או הדר ביה מן בתרייתא וכדכתב הרב זרע אברהם וכדכתבנו לעיל.

ומעתה מה שנהגו פה אר"ץ שנוטלים שכר ביום א' בשביל לימוד שלומדים בשבת אין זה אסור כיון שהוא שכר מצוה שהם לומדים ועוד נראה דבנ"ד אין זה שכר שבת שהם נוטלים דמה עשו ביום שבת עד שיטלו שכר עליה דהא בלא"ה הת"ח הם לומדים בביתם ובבית מדרשם אלא שעשו טובה עמהם שלמדו בבית שנפטר שם המת למנוחת נפשו וא"כ מה שנוטלים לאו שכר שבת הם נוטלים אלא תורת מתנה הם שנותנים להם והראיה ששום פעם לא יצוייר שהת"ח אחר שלמד למנוחת המת שייבקש שכרו ואינו אומר להם כלום בין אם יתנו לו מעט או הרבה עוד נראה להביא ראיה לנ"ד ממ"ש הר' החבי"ב בתשובות א"ח סימן ט"ז בענין שמש שמכריו בכה"כ על חצר הנמכרת ולוקח שכר ע"ז השיב ועוד אני אומר דלא אסרינן שכר שבת אלא דוקא כשאותה מלאכה שהוא עושה א"א לעשותה אלא ביום שבת ואם עשאה קודם השבת או אחר השבת אין במעשיו כלום אבל ההכרזה הזאת אינה הכרחית שתעשה בשבת שאפשר ג"כ לעשותה ביום החול וא"כ אין שכר שבת כזה אסור ע"ש א"כ גם בנ"ד אין הכרח שיהיה הלימוד ביום שבת דלפעמים מקדימין ומאחרין ובפרט בתשלום החדש או השנה שאין יום ידוע שעושים בו הלימוד וא"כ נראה דמנהגם של ישראל מנהג ואין לזוז ממנו כנ"ל להלכה.

נאום הצעיר אברהם דיין ס"ט

חזה הוית דנא כתבא רשים אחד לדין פותח בתשובה. זר"ח אברהם אוהבי מעלת הרב הפוסק נר"ו הוא הדיין אמת תפסיה שפעולתו אמת כמדב"ר בערב"ה. עשתה ענוה את שאינו זוכה כזוכה כי מי אנכי לעלות בהסכמה את אשר כבר עשהו מנהג קבוע בעיר גדולה של חכמים ושל סופרים המאירים לאר"ץ ולדרים אר"ץ רבה. אמנם גדולה אהבה שדוחקת את השורה וע"כ לעשות רצונו חפצתי וכמעט שעברתי ע"כ דבריו הפוך בה והפוך בה. וקושטא קאי כי פנשי אותה להשתעשע בתו' אשר העלה ואשר הביא בפסקו כל דפרי"ש מרובא. אמנם הזמן בוגד לא נתנני מופנה אפילו מצד א' כי הקיפוני חבילי טרדי"ן ולא אני בן חורין להפטר מהם הוקבעו עלי חובה. אי לזאת פי ולכי שויז לקיים את דבריו בעיקר הדין ועדותי זו תהא למיקם מכאן מודעא רבא. כי מיום היותי לאיש עיני ראו מורי ורבותי וכמה וכמה רבנים גדולים בחכמה וביראת חטא דכיילין להו בקבא רבא. הן דיירי ארעא הן ארחי ופרח"י ממקומות אחרים אשר התירו לעצמם ליהנות משכר לימודם הנעשה ביום ש'ק למ'נ הנפטרים לחיי עולם הבא. ולפעלא טבא אמרינן יישר ותומכיה מאושר כי יפה דבר ובזמנו דבר א"ח מעיין ר"ב חביב"א. יהא רעוא דשמעתתיה לברוך בעלמא ליתב מר על התו' ועל העבודה זקן ושבע ימים מלא ברכת ה' עושר ונכסים בבנים ובני בנים סמוכים מן התורה ללמוד וללמד דמשתכחי בעלמא לאוטובא. אמן כן יהי רצון.

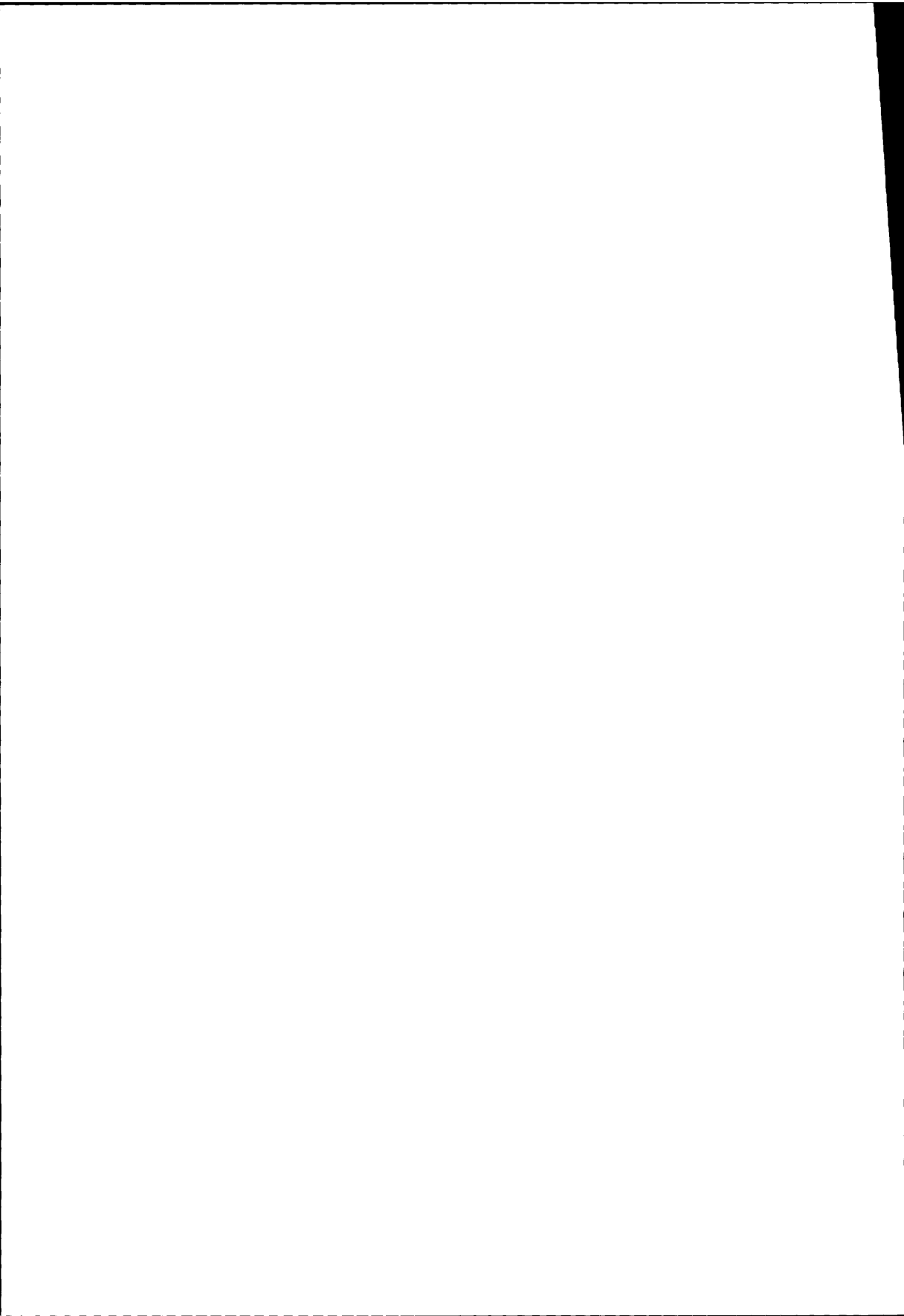
הכ"ד הצעיר הכו"ח פה ליוורנו יע"א בשלהי האי שתא במישרים.

הצעיר

אברהם ברוך פיפירני

ס"ט

ת"ו ש"ל ב"ע



unidos como una gran familia, cada persona está interesada en cavarle una fosa a su compañero, y aunque le hable a él en forma cariñosa, espera la oportunidad que caiga en esa fosa. Y con la ayuda de D-s se purificarán los corazones de piedra, y los enternecerá, y volverá a acercarse a Su pueblo.

Por favor, D-s, observa desde Tu residencia celestial a los ojos de los hijos de Israel que se dirigen hacia Ti diariamente, y redime a Tu pueblo como lo redimiste en la salida de Egipto, mostrándole maravillas. Envía al Mashiaj para que reine en Israel, y reúna a todos los dispersos de Israel para que se puedan congregarse en Tsión y allí puedan sacrificar las diferentes ofrendas como en la antigüedad. ¡Que vean esto nuestros ojos, y se regocije nuestro corazón, pronto en nuestros días!

Y estas personas son necias, y no comprenden que serán sumidas en la pobreza, y en vez de subir de nivel económico, lo bajarán y nadie confiará en ellos para facilitarles mercaderías, además de cometer el grave pecado de robar a su compañero, y por cada centavo que robó será castigado en el infierno.

Y aunque pareciera que estas personas son inteligentes y son expertas en el comercio, de todos modos carecen de la sabiduría de conducirse a sí mismos por la senda correcta. Y de esta manera me parece apropiado nuestro pedido en las oraciones. Agráncanos con inteligencia, entendimiento y sabiduría, ya que se puede ser inteligente mas carecer de entendimiento; y puede poseer también entendimiento, mas le falta la sabiduría necesaria para conducirse rectamente.

Y estos hombres además de robar, provocan que sus compañeros los odien, y luego ellos van a odiar a sus compañeros llegando al odio gratuito, y éste es el pecado que provocó la destrucción del Segundo Templo, como nos indican nuestros sabios en el Tratado de Iomá, que en la época del Segundo Templo el pueblo se ocupaba del estudio de la Torá, y cumplía mitsvot, y practicaba la beneficencia, más el Templo fue destruido a causa del odio gratuito que reinaba entre la población, lo que nos enseña que este pecado equivale al pecado de la idolatría, el asesinato y la inmoralidad sexual. Además este pecado es castigado en este mundo, y no tendrán éxito en cualquier actividad que emprendan. Y eso es lo que pasa en nuestro país, a pesar que son temerosos de D-s, y hay muchos estudiosos, de todos modos por cuanto hay odio gratuito no tienen éxito, y la envidia los carcome. Y a eso se refiere el versículo: Mucha paz para los que aman Tu Torá y no van a tener escollos, es decir, mientras reine la armonía y la paz entre ellos, y no sean afectados por el odio gratuito, entonces no se les van a presentar escollos en sus sendas, y van a triunfar en todo lo que hagan.

Y así como el Templo fue destruido por esta falta, no será reconstruido hasta que este defecto no sea quitado del pueblo, y esto es también lo que demora la llegada del Mashiaj (Mesías), y aunque recemos diariamente por ella, nuestra oración no será escuchada todo el tiempo que no corriamos nuestras acciones, y este defecto en especial. De manera que las maldiciones nos persiguen, y las calamidades se incrementan; y la división y las disputas afectan a la integridad del pueblo, y en vez de estar

puede encontrar una persona necia como él, que prefiere quedarse en su pobre posición? De la misma manera, si estudiaría Torá podría ser contado entre los justos, cumpliendo con las diversas mitsvot, mas este hombre prefiere quedar en la compañía de ignorantes que se inclinan hacia asuntos triviales y vanos. Y más aun, todos sus argumentos están basados en la mentira, y toda su intención es justificar su incumplimiento de las mitsvot, pues incluso en aquellos asuntos que no necesita estudiar para conocer su prohibición, no intenta esforzarse para no transgredirlos, sino se deja llevar por los deseos de su corazón. Esto también se puede comparar a un hombre que se casó con una mujer, y le preparó un ajuar con bellas vestimentas, y le dijo que deseaba que se adorne con ellas en toda ocasión, y si así te conduces, siempre te honraré, y me preocuparé en cumplir tu voluntad, y te amaré con todo mi corazón, y además deseo que hagas así para diferenciarte de las demás mujeres, y para que sea atraído sólo hacia ti. Y esa mujer tomó esas ropas y las desgarró esas preciosas prendas, y sólo se quedó con trapos desgarrados, de manera que iba vestida como una mendiga. Por supuesto que al verla su esposo se enfurecerá con ella, y no la querrá volver a mirar, pues no se comportó según la voluntad de su esposo, además de despreciar sus regalos desgarrándolos. Exactamente así pactó D-s con Israel y si Israel no sólo que no cumple con la voluntad Divina, sino que también desprecia sus preciados regalos, va a provocar el furor Divino.

Hay ciertos hombres que son afectados por un mal endémico, y cometen un grave pecado, sin sentir la gravedad del mismo. Estos hombres toman mercadería en consignación, y los acreedores confían en él, y al ver uno que el otro confía en él, él también se suma a esta confianza, y también le presta mercadería. Y una vez que el dinero entra bajo su dominio, sus malos impulsos lo incitan, y empieza a efectuar grandes gastos para elevar su nivel de vida, y consume importantes manjares, y compra ropa lujosa para su familia, y siente que al tener tanto dinero en su poder, es apropiado que suba de nivel. Mas se olvidó que ese dinero no le pertenece, y el verdadero dueño es su acreedor. Y cuando se le acabe el dinero y no tenga con que pagar la deuda, su mal instinto lo tranquilizará diciéndole que carece de culpa, puesto que no tiene con que pagarle. Mas él es un ladrón que consumió el dinero de su prójimo, cambiando constantemente la ropa con la cual se vistió, y los zapatos que calzó.

una ínfima cantidad del castigo.

Su mal instinto le dice: Una vez que caíste en el pozo de las transgresiones, no podrás salir de él, y ya no tienes arreglo; mientras que sus buenos impulsos le aconsejan arrepentirse rápidamente, y nada se interpondrá en el camino de aquel que quiera hacer teshuvá, y a pesar de que haya cometido muchos pecados, a través de la teshuvá por D-s será amado, y así pronto la salvación obtendrá.

Su mal instinto le dice: Por cuanto no te enseñaron Torá, no tienes culpa de no estudiar Torá. Mas su buen impulso le dice: Si hasta ahora no estudiaste, no te debes amedrentar, y muchos ignorantes a una edad adulta se convirtieron en grandes sabios, y la Torá siempre se encuentra abierta delante del pueblo y todo el que quiere puede allegarse y tomar de ella. En nuestros días es fácil estudiar para todo el que lo desee a través del libro Jok Leisrael que contiene en su interior palabras de la Biblia, la Mishná, la Guemará y la Kabalá, y muchas personas que nunca antes habían estudiado, empezaron a estudiar Torá después de las oraciones gracias al libro Jok Leisrael. Y a todo el que viene a purificarse lo ayudan, y todo hombre aunque no sea un estudioso, debe por lo menos apresurarse en servir a D-s, y después de las oraciones estudiará este libro llevándole poco tiempo y recibiendo gran recompensa, como está escrito: Todo aquel que sale de la sinagoga e ingresa en la casa de estudio recibe la faz de la Presencia Divina, y es acompañado por la paz.

Y hay aquellos que no quieren estudiar Torá sosteniendo que si conoce las mitsvot de la Torá, y no puede llegar a cumplirlas, entonces su pecado será mucho mayor, ya que al no cumplirlas se considerará una violación intencional de la Torá, mientras que todo el tiempo que no estudia Torá y no conoce su deber, al no cumplir las mitsvot se trata sólo de transgresiones inintencionales. Mas en realidad está por completo equivocado ya que al no intentar estudiar intencionalmente, sus transgresiones se consideran intencionales, y además el estudio de la Torá por sí mismo es una mitsvá, y será castigado por su incumplimiento. Y esto se asemeja a un hombre indigente al que su compañero lo quiere ayudar enseñándole una profesión gratuitamente, mas el pobre no quiere aceptar, pues si aprende una profesión tan redituable, quizás las personas no van a querer seguir dándole caridad, y además quizás sea incluido en la lista de los pudientes de manera que van a querer cobrarle impuestos. ¿Acaso se

Su buen instinto le dice: Arrepiéntete pronto y no dejes de elevar constantemente tus plegarias delante del Creador, y si ahora ves que en este mundo muchas veces los malvados triunfan, y los justos se encuentran en una mala situación, pero ya va a llegar el momento en el que cada cual reciba su merecido.

Su mal instinto le dice: Antes de los veinte años, disfruta de todos los placeres que se encuentran a tu alcance, y aunque sean prohibidos no te inquietes, pues el tribunal celestial no castiga hasta esa edad.

Mientras que las fuerzas del bien que se encuentran en su interior, le recuerdan que nos enseñaron nuestros sabios que al repetir cierta transgresión, ésta es considerada por la persona como algo permitido, y un pecado arrastra otro pecado, y cuando pase los veinte años, no se va a poder recuperar.

Su mal instinto lo quiere convencer que los sufrimientos por los que pasa en la vida van a servirle como expiación de sus pecados, de manera que no debe preocuparse por el castigo. Mas las fuerzas del bien lo advierten que no se salvará del castigo apropiado, y si ahora pasa por malos momentos, éstos podrán agavarse a través de sus pecados.

Su mal instinto lo incita diciendo lo mismo que les pasa a los malvados te pasará a ti también, ¿por qué no disfrutas del mundo sin esforzarte? Mientras que sus buenos impulsos le dicen: ¿Acaso hay alguien tan tonto como ti, que envidias a aquel que toma prestado para comer, y en cualquier momento le pueden venir a cobrar toda la deuda?

Su mal instinto lo instiga a hacer el mal diciéndole, mira como los malvados en muchas ocasiones son perdonados por los hombres; con más razón D-s que es piadoso y misericordioso, y entiende al hombre, seguramente lo perdonará, mientras que su impulso positivo le indica que si los hombres lo perdonan es sólo por conveniencia, mas D-s lo castigará con todo el rigor de la ley, sin poder obtener clemencia.

Su mal instinto lo instiga diciéndole: El juicio de los malvados en el infierno se extiende sólo durante doce meses, entonces por qué te abstendrás de gozar durante tu vida, y luego sólo soportarás un año de suplicios. Mas su buen impulso lo advierte que cuando llegue al infierno y aun antes de eso, ya se arrepentirá rápidamente de todo lo que quiso gozar en este mundo, y breves instantes de suplicio le harán olvidar todo lo que disfrutó, y ese efímero se desvanece como por encanto en comparación a

por el mal, y apresura a las palabras de la Torá, y aunque hagas muchas mitsvot, procura siempre incrementar su cantidad.

Y con respecto a la beneficencia le dice su mal impulso: No despilfarres tu dinero entregándolo a los pobres que te visitan, y no los acostumbres a acercarse a tu residencia, ya que cuanto te esforzaste para ganar ese dinero, y ahora lo darás a aquel que quizás ni siquiera intenta trabajar.

Por otro lado su buen impulso le indica: Entrega tu dinero al necesitado sin hacer cuentas, y tú serás el principal beneficiado, y en esto tienes derecho a probar a D-s, y no recibirás ninguna desilusión. Recuérdate de Abraham vuestro padre, que era un hombre piadoso, y tú eres uno de sus hijos, justos y rectos.

Su mal instinto le dice al ver una bella mujer que lo quiere seducir ¿por qué no?, ¿Acaso no eres un hombre? Disfruta una sola vez del gusto especial de lo prohibido, una sola vez para probar el gusto. Mientras que el buen impulso le dice: Es una lástima que te causes daño, y pierdas el mundo eterno, y te caves una fosa, para poder deleitarte con un placer efímero, que se desvanece en un instante. Y es preferible pan duro con tranquilidad más que una casa llena de manjares en la que reinan las rencillas.

Su mal impulso le dice condúctete con orgullo y fortaleza, gobernando con vigor sobre los miembros de tu familia, y ante la falta más pequeña no los disculpes, y arroja sobre ellos tu furor.

Mientras que su buen impulso le aconseja: no te dejes llevar por tu enojo, y ya te adelantaron muchos que quisieron imponerse a través de la fuerza, y con su conducta logró llevar a su familia a la inmoralidad y al asesinato y a que violen el Shabat.

Su mal instinto le dice: Alégrate en el mundo en el que te encuentras, porque pronto deberás dejarlo, y aprovecha todo lo que tus ojos vean antes de que sea tarde, y no puedas deleitarte de ello. Y a eso su buen instinto responderá: Escucha que es lo que pronuncia tu boca, y como te quieres envolver en la somnolencia, y no distingues entre lo bueno y lo malo, y en la oscuridad te diriges, ya que por el contrario, por cuanto el día es corto, y hay mucho trabajo para hacer, debes aprovechar cada instante para hacer el bien, y no pensar en vanidades.

El mal instinto le dice ¿por qué no te conduces como el malvado? ¿Acaso no triunfa con su conducta y en todo lo que hace tiene éxito?

¿Sus palabras servirán para sobornar a sus jueces? Despertáos y alejáos del monte de la ambición. Debéis estar concientes de que si no cambiaréis vuestro rumbo, sólo perderéis y ningún beneficio obtendréis.

Pronto seréis llamados a juicio delante del D-s de los cielos y deberéis rendir cuentas. ¿Hasta cuándo os tapanéis los oídos y no escucharán, hasta que la muerte os atrape sin hacer teshuvá? Mas si escucharán y se lavarán el corazón, entonces seguros delante de D-s se conducirán, confiados en que nada malo les acontecerá. Y para ayudar al hombre a subyugarse a D-s, y a purificar sus pensamientos, debe meditar en el día de la muerte, y entonces debe pedir el perdón de D-s, y la expiación de su pecado, y todos sus días serán acompañados por la teshuvá.

Dijeron nuestros sabios: Arrepientete un día antes de tu muerte. ¿Acaso el hombre sabe cuándo fallecerá? Por supuesto que no, mas nos quisieron indicar que el hombre debe hacer diariamente teshuvá, confesándose delante de su Creador, resultando que todos sus días hará teshuvá, y quien desea purificarse recibe la ayuda Divina, y así puede llegar a hacer teshuvá constantemente, venciendo por completo en la batalla con sus malos impulsos, y y sólo de esa manera será acreedor al goce eterno del mundo por venir, y podrá cumplir con el objetivo de su vida en este mundo.

Y en esta guerra, cuando su mal instinto ve un grupo de personas que se conduce indecentemente y viven de la estafa, lo quiere convencer para que él también se conduzca de la misma manera, y no conviene ser diferente de la sociedad, y ya dijeron nuestros sabios: "O compañerismo o muerte". Mientras que las fuerzas del bien que actúan en su interior le dicen no te dejes llevar por la mentira y la falsedad, y si te dejas arrastrar, un gran precio deberás pagar, y del castigo no te librarás; fortalécete y actúa antes de que sea tarde y no podrás doblegar al incitador. Apártate de esa mala gente, y de la senda por la cual se dirigen, y si no lo haces qué argumentarás en el día del juicio, en el día en el que se abrirá la libreta en la cual están anotadas todas tus acciones.

Y su mal impulso lo incita por la mañana, duerme hasta la cuarta hora del día, aunque pase el tiempo de la oración, y si te levantas temprano el frío te puede enfermar, y la Torá dijo para que "vivas en ella" y no que te mueras a causa del cumplimiento de las mitsvot, y el sueño durante la mañana será dulce, y tu cuerpo cuidarás. Mientras que su buen impulso le dirá: cumple rápido con tu deber, y quien cumple mitsvot no será afectado

deudas, el día en el cual su alma aborrecerá la comida, y cualquier otro deseo físico, el día en el cual no podrá ingerir bocado pues su cuerpo estará enterrado. Ese día en el cual recibirá su recompensa, y todos los bienes acumulados no serán de su pertenencia.

Por eso digo: Despertad los ebrios, gemid los valientes. ¿Por qué amáis al mundo que lleva consigo una maldición? ¿Por qué te amamantarás del pecho de una mujer estéril que intentarás tomarla y ella se alejará de ti?

Casi de la nada fuisteis creados, y casi nada quedará de ti. Mirad la tumba de los muertos y la tierra que los cubre. Si levantas esa tierra, ¿qué encontrarás? ¿Acaso podrás distinguir entre el rey y el campesino o entre el adinerado y el indigente? Perdieron su carne y su belleza, y los gusanos los invaden; se secaron sus miembros, se partieron las venas y las arterias. El corazón tiene agujeros, y se partió la columna vertebral, y se llenaron los órganos con tierra, y a duras penas queda la forma de los huesos. Por eso todo aquel que a esto presta atención debe procurar arrepentirse por todo lo malo que haya cometido, y mejorar su camino, y luchar contra sus malos impulsos con todo su poderío.

Levantad vuestros ojos hacia el D-s de los cielos, acercándose a él con un sólo corazón, sin dejarse arrastrar por el vigor de su instinto; no como aquellos que brillan en su exterior, mas opaco es su interior, que se cubren sus cuerpos con el talit como ángeles celestiales, mas devoran a sus semejantes como zorros y leones.

No como aquellos que son piadosos por afuera y cuervos por dentro, en su boca siempre se halla presta la oración, y en sus entrañas siempre está dispuesto a la prostitución. Y si el hombre no se purifica, saliendo de la hipocresía que ataca su corazón, no tendrá salvación, y si se deja arrastrar por sus deseos y por la ambición, va a perderse en un desierto del cual no podrá escapar, y de su alegría, y de sus placeres no quedará el más remoto recuerdo. Por lo tanto apúrate a salvar tu alma del campo minado, y cuando todavía hay tiempo retorna del camino por el cual te conduces, antes de que la mina explote, y no puedas huir. No hagas como aquellas personas que acumularon riquezas, construyeron edificios, y escondieron tesoros, y lo único que quedó de ellos fueron las mortajas y la tierra y los gusanos reposaron en su seno, y en el día de la muerte dejaron sus joyas, sus lujosas moradas y sus mullidas alfombras. ¿Y cuando la muerte lo abrace, acaso el dinero acumulado vendrá a intervenir para su salvación?

Y así tus malos impulsos te dicen que en cierto lugar se encuentran tus amigos, y anda con ellos para fortalecer tu amistad, y aunque te encuentres ocupado en el estudio de la Torá, de todos modos ya estudiaste bastante, y así vas a poder tener parte en el mundo por venir, y también en este mundo; y de esta manera toman tus malos instintos la espada que estaba depositada sobre sus cuellos. En ese caso debe mantenerse firme y quedarse solo en su lugar sin que nadie lo moleste, y concentrándose en su estudio y a pesar que es muy importante estudiar con otras personas o el estudio en pareja, sólo es negativo si interrumpe su estudio para embarcarse en conversaciones triviales, lo que es un triunfo de las fuerzas del mal que se encuentran en su interior.

Asimismo lo mismo su instinto lo quiere convencer que de los dones de la juventud debe aprovechar, mientras que de los sabios y ancianos se debe alejar y ellos no conocen su cuerpo y sus necesidades, y sus pasiones que no se pueden refrenar con palabras sabias y agradables.

Mas los hombres deben despertarse de su somnolencia, sacándose de encima el vino que adormece sus sentidos, y que vende la vida eterna a cambio de la vida efímera y pasajera. Y el hombre debe estar conciente de que se trata de un forastero que pronto deberá dejar la tierra, que se trata de una tierra que devora a sus habitantes, y es enemiga de sus amantes, y su gusto amargo. A aquellos que ponen su esperanza en ella, no durante mucho tiempo les va a resultar dulce su miel, y debajo de ella se cubre la cabeza de las cobras y extrañas enfermedades. ¿Acaso el final de la riqueza no será la desgracia?, ¿y el final del tesoro no será la destrucción?, ¿y el dinero no provoca el furor?. La riqueza se asemeja a un águila, que si es tomado con las manos, prontamente obtendrá la libertad, y se pondrá a volar.

Por eso este mundo no debe ser considerado como una morada en la cual se alegrará, sino como una posada, en la que sólo viene a dormir, y al día siguiente la va a abandonar.

Por lo tanto hay que aprovechar el tiempo, y no desperdiciarlo a través de la holgazanería; y hay que procurar alejarse de los placeres terrenales, y santificándose en todo lo que pueda, recordando sus pecados y elevándose del mal en el cual se sumergió. Y debe prepararse el hombre para el día terrible en el que se abran los libros, y sean revelados todos los secretos, el día en el cual el hombre conocerá cuáles son sus méritos y cuáles son sus

21

La Teshuvá - El arrepentimiento

Está escrito: "Y retornarás hasta D-s tu D-s", y el hombre siempre se encuentra advertido y tanto haya actuado intencionalmente o inintencionalmente es responsable de sus actos, por lo tanto es imposible encontrar a una persona que haga el bien constantemente y no peque, pues el hombre cuenta con impulsos negativos desde su más tierna juventud. Pero siempre el hombre tiene la posibilidad de reparar sus pecados arrepintiéndose sinceramente del mal cometido.

Y feliz es el hombre que es temeroso de D-s, y siempre está dispuesto a luchar contra sus malos impulsos que lo incitan con diversos argumentos. Por ejemplo al despertarse le dicen hoy es un día frío y hay que cuidar la salud. Y la oración además necesita mucha concentración. Y si te diriges a la sinagoga, el frío no te permitirá concentrarte. Por lo tanto es preferible que te quedes en tu casa, y allí reces detenidamente con la mente despejada y luego cuando lo escucha, lo convence en ir rápidamente a ocuparse de sus negocios, pues tienes una familia numerosa y necesitas grandes ingresos. Mas él se debe mantener firme, poniendo otros argumentos frente suyo e indicándole a su mal impulso que no está dispuesto a seguir escuchándolo para que después deba soportar los suplicios del infierno, y si hasta ahora lograste que te escuchara, y que fuera detrás de tus consejos, no pienso seguir haciéndolo; y los buenos impulsos nos aseguran que si vamos a cuidar la Torá, y nos vamos a cuidar de hacer el bien delante del Santo Bendito Sea, entonces vamos a poder gozar del mundo por venir; y el hombre tiene la fuerza de reparar sus malas acciones fortaleciéndose como un león para cumplir con la voluntad de su Creador, como está escrito: Creé el mal impulso, y creé la Torá como antídoto, que es como una espada presta a luchar con él.

Y debe cuidar sus ojos de todo lo que ven, ya que dijeron nuestros sabios que el mal instinto toma su poderío de aquello que el hombre ve.

Y se debe cuidar de la seducción de su instinto que le hace pensar que siguiendo ese camino encontrará la felicidad, y un placer incalculable, y en realidad eso pasará pronto, y sólo quedará su deseo de arrepentirse por el mal cometido.

que sabe que su compañero va a jurar en falso, de todos modos lo obliga a jurar. Y una vez una persona prestó dinero a su prójimo, y éste después negó la existencia del préstamo, y cuando el acreedor lo obligó a jurar frente al tribunal, se presentó con un bastón haciéndose el enfermo. Y en el momento en el que debía jurar, le pidió a su litigante que le sostuviera el bastón por unos instantes. Al presenciar su acreedor que prestó falso juramento se enfureció y lo golpeó con el bastón sobre su cabeza, y se partió el bastón, y se cayó el dinero que estaba escondido en su interior, y se reconoció su mentira, y todo lo hizo para que al jurar que el dinero no se encontraba en su poder no mintiera, como si al hacer esto no sería como si jurara en falso.

Y se debe procurar no pronunciar ningún juramento a pesar de que eso produzca pérdidas.

Y por supuesto que si jura en falso sólo para sacarse de encima temporalmente a su acreedor hasta que consiga el dinero para salvar la deuda, grave es su pecado, mucho más grave lo es jurar en falso sin motivo. Y para figurarnos cuan grave es este pecado, imaginémonos a un hombre que jura delante del rey que conoce claramente que ese hombre miente, y dice que jura por la vida del rey que esa es la verdad. ¿Acaso hay mayor insolencia que ésta? y no sólo que miente delante del rey, y el rey conoce su mentira. Sino que también jura por la vida del rey. Seguramente que esto provocará el enojo del rey, que se ve despreciado por este comportamiento.

Y una persona que sirve a una persona importante se cuida de no faltarle el respeto, y por supuesto que se va a cuidar de no jurar falsamente en su nombre pues puede llegar a perder su fuente de manutención, a pesar de que si la pierde tiene la posibilidad de encontrar otra fuente de ingresos. Entonces cuanto más debe cuidarse el hombre de no pronunciar el nombre de D-s en vano, y mucho más mintiendo. Y quizás por eso dijeron nuestros sabios que todo aquel que recuerda el nombre de D-s en vano, merece ser excomulgado, ya que como el criado que no recuerda el nombre de su amo, pues teme que sea escuchado y que esto provoque que sea expulsado, así también quien pronuncia el nombre de D-s en vano es alejado de D-s.

De acuerdo a lo dicho anteriormente se entiende lo que está escrito en el Tratado de Sanedrín 92: Dijo Rabí Eleazar: Todo hombre que tiene sabiduría al final se va a enriquecer, como está dicho: Con la sabiduría se llenarán los cuartos con toda riqueza, y toda cosa importante y agradable. Mientras que por otro lado enseñaron nuestros sabios que los hijos, la vida y la manutención no dependen de los méritos, sino de la suerte, y que hay muchos ignorantes que acumulan dinero. Mas de acuerdo a lo dicho se entiende por cuanto quien empieza a comerciar en muchas ocasiones se deja arrastrar por la corriente, y trata de hacer todo lo que puede solo para aumentar su ganancia, pero si tiene sabiduría va a llevar a la práctica la enseñanza de Rabí Tarfón, y entonces va a poder ser considerado rico, y va a poder disfrutar de su riqueza dejando a sus sirvientes que se ocupen del trabajo.

Y cuando utilice su sabiduría para conducirse inteligentemente entonces va a aprovechar su dinero, y sus días, y va a gozar de tranquilidad, y seguridad en este mundo.

20

El juramento

Está escrito: No pronunciarás el nombre de D-s en vano, y estudiamos en el Tratado de Shavuot: se le informa que todo el mundo se estremeció cuando dijo el Santo Bendito Sea en el Monte Sinaí: No pronunciarás el nombre de D-s en vano, y sobre todas las mitsvot de la Torá se dice que si las transgrede, puede reparar lo malo que hizo, pero aquí no; en todas las transgresiones se cobran de él, y acá de él y de todo el mundo, como está escrito: Por esto se enlutará la tierra; y en todas las transgresiones de la Torá, si tiene méritos no se cobran de él hasta que pasen dos generaciones, y en este caso se cobran de él inmediatamente. Y también su litigante tiene parte de culpa, puesto que debería haber sido más meticuloso al entregar el depósito, dejándolo con una persona más confiable, y porque a pesar

ofreció prestarle mercadería para que pudiera comerciar y mejorar su pésima situación económica. Y desde ese día el pobre empezó a estar ocupado con el comercio de la mercadería, y al llegar a su casa estaba ocupado haciendo cuentas.

Le dijo entonces el rico a su mujer: Mira cuan callados están en la casa del pobre, y todo esto porque le ofrecí un poco de mercadería para que trabaje, entonces yo que tengo mis múltiples negocios, tengo mucho más motivo de estar siempre ocupado.

Le dijo su mujer: No te es suficiente que tú desperdicias tu vida que querés hacer sufrir a otras personas, ya que era mucho mejor su situación anterior, con su pobreza y su tranquilidad.

Y hay ricos que tienen salud y saben utilizar su dinero, mas tienen una mala mujer que les amarga la vida.

Por eso vino Rabí Meir a decir que se considera rico a quien está satisfecho con su riqueza, y no está afectado por enfermedades que le impiden disfrutar de su riqueza. Luego vino Rabí Tarfón a decir que aunque tenga salud, si no tiene sirvientes no va a poder disfrutar del dinero.

Después vino Rabí Akiba a decir que aunque tenga quien lo sirva, si tiene una mala mujer ésta le va a amargar la vida, y le va a hacer perder su fortuna. Mas si posee una mujer cuyo comportamiento es meritorio, entonces será feliz, y esto le vale más que un gran tesoro. Y sobre esto dice el versículo: "Una mujer diligente quién encontrará, su valor es mayor que el de las perlas". Y aunque sea un pobre se siente mejor que un rico, y juntos se consuelan de su pobreza, como consoló Rabí Akiba a su mujer cuando dormían entre la paja, y a la mañana su mujer le quitaba la paja de entre sus cabellos; y vino el Profeta Eliahu con el aspecto de un pobre, y les pidió un poco de paja pues les nació un hijo y no tienen con qué cubrirlo. Y entonces le dijo Rabí Akiba a su mujer cuan binaventurados somos nosotros que poseemos tanta paja. Y con una mujer así confía el corazón de su esposo, y no siente que le falta algo.

Y luego vino Rabí Iosi a decir que sólo es rico aquel que tiene un retrete cercano a su mesa, pues no hay mayor riqueza que la riqueza de salud, y hay muchas enfermedades que atacan al hombre porque no se cuida suficientemente. Y uno de estos cuidados consiste en defecar rápidamente apenas siente necesidad de hacerlo, y si se contiene pone su vida en peligro.

19

La persecución tras los bienes materiales

La persecución del hombre tras los bienes materiales es vanidad de vanidades, y el hombre se piensa que acumulando bienes va a poder confiar en su poderío, y va a poder ser alabado a través de su riqueza.

Y en relación a las palabras del Rey Shlomó en el Eclesiastés: Vanidad de vanidades, todo es vanidad, dijeron nuestros sabios en el Midrash que si hubieran sido pronunciadas por un pobre o por un hombre de la clase media, se reírían de él y dirían que ese hombre no sabía de placeres y no conocía nada de los goces mundanos, mas al haber sido pronunciados por el Rey Shlomó que no se abstuvo de ningún placer, deben ser dignas de confianza y respeto.

Estudiamos en el Tratado de Shabat 25 que se pregunta: ¿Quién es rico? y Rabí Meir contestó: Todo aquel que está satisfecho con su riqueza, Rabí Tarfón contestó: Todo aquel que posee cien campos, cien viñedos, y cien esclavos que trabajan en ellos. Rabí Akiba opina: Todo aquel que tiene una mujer que se comporta meritoriamente, y Ri opina: Todo aquel que tiene un retrete cercano a su mesa. Para entener la discusión, hay que explicar que existe diferentes tipos de ricos. Hay ricos cuya riqueza es grandiosa, mas es muy delicado y con facilidad se enferma, y aunque le sean traídos finos manjares no le aprovechan.

Hay otros ricos que están sanos, mas están ocupados con los asuntos mundanos, y se levanta temprano para dirigirse a su negocio, y se encuentra ocupado en él hasta la noche, y cuando regresa a su casa está ocupado con las diferentes cuentas, e incluso al dormir sueña con su negocio, de manera que no puede disfrutar de su riqueza, y un pobre que come pan duro disfruta más de la vida que él, y duerme sin preocupaciones. Y escuché una vez que había una persona muy adinerada, y durante todo el día y toda la noche estaba ocupada con sus negocios, y con dificultad encontraba tiempo para comer. Y tenía un vecino pobre que sólo tenía dinero para comer pan con lentejas, y él y sus hijos cantaban por la noche, y estaban alegres y contentos con su suerte.

Le dijo la mujer del rico a su esposo: Mira al pobre, tu vecino, como siempre está alegre. Se calló el rico, y al día siguiente fue a ver al pobre y le

pasajera que se diluye rápidamente. Asimismo aquellos que cometen pecados que les producen placer, pareciera como si pensarán que su placer será eterno, mas en realidad es efímero, y después de pasado el momento, es como si hubiera soñado, y al despertarse del sueño no le queda nada de ese goce.

Y esto nos insinúa Raba Bar Jana en Baba Batra cuando dice que navegaban en un barco, y vieron un gran pez, en cuya espalda había arena, y en ella crecieron hierbas, y pensamos que se trataba de una isla, y bajamos, y cocinamos en su superficie hasta que a causa del calor del fuego se dio vuelta el animal, y si el barco no hubiera estado cerca nos habríamos ahogado. Todo esto es una insinuación a que este mundo es como un pez que al final se muere y se pudre. Y el hombre piensa que es un lugar poblado y firme como una montaña, y cocina en él, y piensa que se va a poder dar placeres en él, y para lograr esto está dispuesto a robar, estafar etc., si no puede lograr conseguirlos de manera lícita. Y todo esto va a provocar que se encienda el fuego de sus impulsos, que va a terminar arrojándolo en el mar, es decir en el infierno, lugar donde llegan los malvados que no se arrepienten de sus malas acciones, y si no fuera por el barco que estaba cerca, la teshuvá, se ahogaría por completo en el infierno.

Y encontramos un mal endémico entre parte de los hombres que es la fuente del odio gratuito hacia su compañero, y éste es cuando ven que un hombre habla en voz baja e intenta averiguar de qué está hablando. Y una de las alabanzas que fueron pronunciadas sobre los habitantes de Ierushalaim, y sobre su sabiduría, es que no se entrometían en las conversaciones de su prójimo o en los asuntos que no eran revelados en público.

Y una vez un hombre vio que un niño llevaba algo oculto bajo su brazo, y le preguntó qué llevaba. Contestó el niño: Si mi madre quisiera que su contenido fuera revelado, no me hubiera pedido que lo cubra. Asimismo las personas que rumorean en voz baja, si quisieran que sus asuntos sean revelados, hablarían en vos alta.

Además otro daño se produce a través de esto, pues su compañero al no querer contestarle la verdad, le cuenta mentiras.

A veces escuchará las palabras que no deberían haber sido escuchadas, y esto provocará riñas y rencillas, y se despertará el odio hacia su compañero.

Un día vino a visitarla su padre, y le preguntó cómo la trataban su esposo y su suegro. Y su hija le contó que su suegro intenta diariamente seducirla para que acepte mantener relaciones íntimas con él, y ella se niega diciendo que es pequeña, y que no puede hacer semejante cosa, y así se lo saca de encima. Y si no me crees, añadió, siéntate en ese cuarto, y observa los actos ignominiosos que pretende cometer conmigo, y por eso deseo que me lleses contigo, y poder abandonar este lugar.

En efecto, se quedó su padre en ese cuarto, y vino su suegro como hacía diariamente para intentar corregirla.

Y cuando la requería suavemente que no siguiera con la mala costumbre de calumniar, ella contestó con voz alta: Yo no puedo, porque soy pequeña. Cuando escuchó esto su padre salió a pelearse con su consuegro, para defender el honor de su hija. Al ver su consuegro el mal que ocasionó su nuera con sus calumnias, se enfureció y la asesinó. Al ver esto, su padre asesinó a su consuegro, y cuando vinieron sus hijos y vieron a su padre muerto, atacaron a su suegro y lo mataron. Resulta de esto que la calumnia provocó la muerte de tres personas, el calumniador, el calumniado, y aquel que recibió la calumnia; y sus cadáveres fueron arrojados al piso listos para ser devorados por los perros. Y por supuesto que si bien también es grave el pecado del que escucha la calumnia, la mayor culpa recae sobre aquel que difundió la calumnia, pues él inició todo el proceso destructivo.

Y nos cuenta el Ialkut Shimoni que aquél que cuenta calumnias muere de una extraña manera. ¡Y cómo es posible que la persona no se compadezca de sí misma, y no se abstenga de hablar calumniosamente sobre su compañero!, ¿Acaso al ver a un pobre en un pequeño cuarto o a una huérfana temblando de frío en un día tormentoso de invierno no se conmueve?; ¿Entonces, cómo es posible que no se conmueva, y compadezca del sufrimiento de su alma, y de su cuerpo que van a ser conducidos a un lugar oscuro en un infierno de nieve por sus pecados y sus calumnias.

¿Por qué entonces no frena a su boca y a su lengua?, como está escrito: Aquel que cuida a su boca y a su lengua, cuida a su cuerpo de desgracias. ¿Y para qué calumniará dañando a su compañero?, ¿Para que al final se llene en la tumba su cuerpo de gusanos, y por ellos sea consumido?. Y como dijo el Rey David que la vida humana es como una sombra pasajera, ni siquiera como la sombra de un árbol o de una pared, sino una sombra

Y nos dice el Midrash en relación al diezmo, que aquél que no diezma como corresponde, al final vienen ratones y se comen lo que se abstuvo de diezmar. Y si después come de lo que comió el ratón, se olvida su estudio.

Y como está escrito: Diezma para que te enriquezcas, y Moshé advierte a Israel para que en todo momento no le falte nada, y cuando no le falte nada va a poder dedicarse a la Torá con todas sus fuerzas, teniendo su cabeza despejada de preocupaciones.

18

Escuchar calumnias y chismes

Está escrito en el Tratado de Macot: Dijo Rav Sheshet: Todo aquel que cuenta calumnias, y todo aquel que las acepta, y todo aquel que atestigua falso testimonio corresponde ser arrojado a los perros. Y el grave castigo que corresponde ser aplicado a quien cuenta calumnias y a aquel que las recibe, se explica de acuerdo a lo que está escrito en el Tratado de Arajín 15: En el occidente dicen que la calumnia mata a tres personas: Al calumniador, a aquél que escucha la calumnia, y a aquel sobre quien se cuenta la calumnia; y comparan esto a un hombre que poseía tres hijas y cada una tenía un defecto diferente, una era perezosa, otra era ladrona, y otra solía contar calumnias; y siempre su padre las reprendía sin éxito. Vino un hombre que tenía tres hijos, y ofreció tomarlas como esposas para sus tres hijos, con la condición que les entregue una importante dote mayor de lo acostumbrado, y le dijo: yo voy a tratar de corregir sus defectos.

Así fue, y el hombre le entregó a la hija haragana una sierva para que la sirviera e hiciera todos los trabajos. A la ladrona entregó las llaves de todas las casas y todos los armarios. Y después de robar de ellos los depositaba en su casa, y luego los devolvía para volver a robarlos, hasta que al final se aburrió y abandonó su mala costumbre.

Y diariamente visitaba su suegro a la hija calumniadora, y la reprimía intentando modificar su mala conducta.

puede ser que su suerte cambie, y con el correr del tiempo se pueda arreglar solo.

Y se cuenta sobre Rabí Abraham Ibn Ezra que la suerte no lo ayudaba, y solía decir que aunque vendiera cualquier artículo no iba a contar con clientes, e incluso si vendería mortajas no habría muertos, y Maimónides le quería entregar regalos, por cuanto conocía su necesidad. Mas Ibn Ezra no quería aceptar pues decía aquel que odia los regalos vivirá. Y un día Maimónides vio que Ibn Ezra se aproximaba y arrojó la bolsa con monedas de oro para que Ibn Ezra la encuentre y justo entonces Ibn Ezra decidió probar como andan los ciegos sin poder ver el camino, y pasó al lado de la bolsa sin poder verla.

Y tampoco debe decir que este pobre ya está acostumbrado a comer pan duro remojado en agua y no necesita nada, puesto que por supuesto desea mejorar su dieta, como dijeron nuestros sabios que el pobre desea todo y a veces incluso no tiene ni siquiera pan viejo. ¡Y cuan importante en especial es si se preocupa que siempre los sabios posean lo necesario para alimentarse, y de esa manera no sólo le permite continuar viviendo, sino también ayuda a la congregación, y contribuye a que ella sea traída por la buena senda. Y sobre esto al parecer fueron dichas las palabras del Rey Shlomó en el Eclesiastés: Envía tu pan sobre el agua, y con el correr del tiempo lo encontrarás; y sobre esto dice el Midrash: Cuando te pidan hacer beneficencia, entrégala a aquéllos que se ocupan con grandes esfuerzos de la Torá; pues con el correr del tiempo lo encontrarás. Y significa que con el correr del tiempo se podrá observar el efecto de esta beneficencia, al poder contemplar la influencia del sabio que salvó de la inamición, sobre la congregación, salvando a sus miembros de la transgresión. Además, al entregar la beneficencia a los sabios sentirá que su dinero será bien utilizado, y dijeron nuestros sabios en el Tratado Baba Batrá: quien corre para hacer beneficencia y buenas acciones, encontrará vida, beneficencia, y honor; y nos explica el Talmud que al procurar hacer beneficencia, el Santo Bendito Sea le facilita dinero para hacer beneficencia. Y por el contrario, si no procura dar beneficencia pierde su dinero, como nos cuenta el Talmud en el Tratado de Ketuvot sobre la hija de Nakdimon Ben Gurión, que fue vista rescolectando granos de centeno de las pezuñas de los caballos, y se sorprendieron acerca del fenómeno de la hija de quien era sumamente rico.

de esa manera el enfermo va a poder cumplir con muchos Shabatot, y entonces mucho más importante va a ser salvar la vida cumpliendo con una mitsvá. Y a través de la mitsvá de beneficencia muchas veces se va a salvar la vida del pobre que carece de lo más elemental para asegurar su subsistencia, y la de su familia. Y de esta manera no cumple con una sola mitsvá, sino ocasiona que el pobre y su familia puedan cumplir con muchas mitsvot en este mundo. Y si ese pobre hubiera muerto de inamición sus huérfanos hubieran ido por el mal camino, y tampoco hubieran cumplido mitsvot.

Y para poder cumplir con esta mitsvá es importante que el rico conozca que es lo que pasa con el pobre, y cuales son sus dificultades y sus necesidades.

Así ocurrió con Rabí Akiba que tenía una perla y deseaba venderla, y le dijeron que vaya a ver a determinada persona que vivía entre los pobres que le va a pagar un buen precio. Fue Rabí Akiba entre los pobres y localizó al hombre. Dudando Rabí Akiba que ése era el hombre debido a su aspecto, le preguntó si él compraba perlas, y éste le respondió afirmativamente y lo llevó a su casa. Salieron sus esclavos a recibirlo, y le entregaron a su amo bella ropa para cambiarse, y el interior de su casa contaba con todos los lujos y comodidades, y estaba llena de piedras preciosas. El hombre pagó una importante suma por la perla de Rabí Akiba, y Rabí Akiba le preguntó por qué siendo tan rico vive entre los desamparados, y el hombre contestó que lo hacía para no enorgullecerse de su riqueza, y para conocer las necesidades de los pobres, y poder satisfacerlas.

Vemos de aquí que si no se encuentra entre ellos, desconoce su sufrimiento y no se va a compadecer de ellos. Y siempre se va a ver impulsado a decir que deben trabajar y no molestar a la congregación, y que hay aquellos que se hacen los pobres pero se encuentran en una buena situación económica. Y a pesar que hay un poco de verdad en estas palabras, de todos modos si piensa así, se va a abstener de ayudar también a aquellos verdaderamente necesitados. Y si bien no es mitsvá ayudar a aquel que se queda pasivo en su casa o en las calles sin intentar trabajar, esperando que la ayuda de las personas satisfaga sus necesidades, es gran mitsvá ayudar a aquel que trabajando duramente no pudo cubrir sus más elementales necesidades. Y si lo ayuda a mantenerse temporalmente,

pueden ser acompañados por una buena señal. Además con su nueva casa puede provocar la envidia de las personas, y puede ser afectado por el mal de ojo, y lo mismo puede ocurrir cuando cambia la vestimenta de su mujer y la adorna con joyas.

Y escuché que un nuevo rico se cuidó de que cuando cambiaba su ropa, comprando nuevas vestimentas, se preocupaba que fueran semejantes a las anteriores para no despertar la atención de las personas, y así pasó toda su vida tranquilamente. Y seguramente en la época del exilio así es correcto conducirse.

Y por eso se alimenta a los deudos con lentejas que son redondas, para resaltar que así como las lentejas son redondas, la vida es un círculo que da vueltas en este mundo, y cuando éste muere, éste nace, y cuando fulano se enriquece, mengano empobrece, de manera que el hombre debe pensar que la suerte puede cambiar y de la riqueza puede pasar a la pobreza, y no debe acostumbrarse a los lujos, y a los costosos manjares. Por lo tanto el hombre no debe correr para trabajar desde la mañana hasta la noche, sino debe preocuparse en cumplir con el objetivo de su vida: cumplir con la voluntad Divina, y si así hace, será acompañado por la felicidad y la salvación.

17

La Beneficencia

El rey Shlomó dijo: La beneficencia salva de la muerte, y dijeron nuestros sabios que no sólo salva de una muerte extraña, sino de la muerte misma. Y hay que examinar por qué justo esta mitsvá salva de la muerte, y no ninguna otra de las 613 mitsvot. Y además en las demás mitsvot de la Torá está prohibido probar a D-s, y con respecto a la mitsvá de tsedaká cuando se refiere al diezmo, está escrito: Y me probarás en esto.

La respuesta a esta pregunta es sencilla, y así como es mitsvá hacer profanar el Shabat para salvar a un enfermo cuya vida corre peligro, pues

16

La manutención

Está escrito Los ojos de todos a Ti se dirigen, y Tú los alimentas en su tiempo, he aquí que Israel confía sinceramente que el Santo Bendito Sea satisface las necesidades materiales durante todo el año, y desde Rosh Hashaná se decreta cuales serán sus entradas, y cuales serán sus gastos, y esto no depende de sus buenas acciones, sino ya nos enseñaron nuestros sabios, que la descendencia, la vida y la manutención no dependen (sólo) de su mérito, sino de la suerte que le corresponde.

Por lo tanto, la persona debe cuidarse de no despilfarrar su dinero o de no efectuar grandes gastos, pues puede ser que este año su suerte fue favorable para que gane una importante cantidad de dinero, mientras que al año siguiente puede reducirse esta suma a una pequeña cantidad, y si se acostumbra a grandes placeres y lujos, al año siguiente querrá mantener su nivel de vida y al no poder se afligirá, y llegará a pedir préstamos complicándose la vida; y aunque en el tercer año las entradas sean similares al primero, por cuanto las deudas se acumularán no va a poder solucionar su situación económica y cada vez su situación se agravará, terminando por desmoronarse económicamente. Mientras que si hubiera sido cuidadoso en sus gastos, se hubiera mantenido firme en su situación económica.

Y cuando no tiene con que pagar a sus acreedores, puede llegar a robar o asaltar para conseguir el dinero necesario, y si no obtiene el dinero se piensa que no tiene culpa, pues si tuviera, pagaría, mas por supuesto que tiene plena responsabilidad y culpabilidad porque debería haber medido sus gastos, y no pedir préstamos para poder contar con todos los lujos.

¡Y cuántas veces vemos a personas que se enriquecen e inmediatamente venden su antigua casa, y pasan a una más amplia y más bella, y viste a su mujer y a sus hijos con ropas de seda y bordados, y los adorna con joyas! Y con todo esto muchas veces se causa daño a sí mismo, pues esa casa estaba acompañada por una buena señal, y por eso tuvo éxito, y quizás la nueva casa no posea esa buena señal, como dijeron nuestros sabios que a veces la casa, su mujer o los bebés pueden ser acompañados por una buena señal. Como dijeron nuestros sabios que a veces la casa, su mujer o los bebés

Y nos dice el Zohar que todo aquel que es altivo se olvida de que pecó, pues su altanería le hace pensar que es imposible que él con su gran inteligencia y sabiduría cometa errores, cuando en realidad es al revés, puesto que su altivez lo lleva a muchos pecados como vimos anteriormente. Y todo esto se asemeja a un manantial que tiene la curiosa característica de que aquel que toma de sus aguas se enloquece y no tiene cura hasta que vomita el agua que bebió. Un día escuchó el rey del lugar acerca del manantial, y quiso probar si el rumor era cierto. Fue al manantial, y bebió del agua, y perdió su juicio, quitándose la ropa y saliendo desnudo del manantial, y se reía diciendo: ¡Cuán falsos son los rumores de la gente que cuenta que las aguas del manantial enloquecen!

Y cuando los siervos del rey vieron lo que ocurrió con el rey, se vieron obligados a agarrarlo a la fuerza, y lo obligaron a vomitar el agua bebida, para poder devolverlo al trono real. Asimismo aquellos que son dominados por el orgullo no ven sus defectos y lo malo que hacen.

Por lo tanto es imprescindible conducirse con humildad yendo hasta el extremo, mientras que con los demás atributos debe tomar la senda media, ya que debe arraigar esta cualidad, e incluso debe abstenerse de enojarse con sus hijos, aunque su intención sea la de conducirlos por la recta senda, por cuanto al acostumbrarse a hacerlo, se enojará con todo el mundo. Y a veces puede pensar que es bueno lo que hace al conducirse con sus hijos prepotentemente para que los pueda guiar y que se dirijan según sus consejos, mas se equivoca, pues el daño causado es mayor que el beneficio obtenido.

Y la vida del orgulloso está llena de dolor, pues se lamenta por todo lo que carece, y se piensa que merece. De manera que hay que recordar que lo principal en el servicio Divino es conducirse con humildad, y aprender del agua, que a pesar de ser imprescindible y vital para todas las criaturas, de todos modos se dirige siempre a los lugares bajos. Y por eso está escrito que todo sediento se dirija al agua, es decir si estás sediento de espiritualidad, y te encuentras en la oscuridad, aprende del agua, que se dirige a los lugares bajos.

Y está escrito en Likutei Moharan que sólo cuando el corazón está estremecido y conmovido, puede llegar a la alegría, y ésta es la señal apropiada para distinguir si cierta persona es humilde, si la persona es sincera y agradece y alaba en toda ocasión, Mientras que la persona que carece de humildad, se ve atrapada por el mal.

población era sumamente pobre y humilde, y los recibieron muy calurosamente, brindándoles grandes honores, y a pesar su pobreza les prepararon un banquete con grandes manjares. Al día siguiente se levantó Eliahu y rezó para que sólo uno de ellos fuera importante y dirigente; y pensando Rabí Iehoshúa que los maldijo, no se pudo contener más, y decidió preguntarle a Eliahu el significado de sus acciones, a pesar de que ocasione que Eliahu lo abandone.

Elihaú le dijo que le responderá a las preguntas y luego lo dejará; y empezó a explicarle que a la primera familia que visitaron le mató la vaca, que consistía en toda su fuente de ingresos por cuanto había sido decretada la muerte de la mujer, y la muerte de la vaca sirvió como expiación, y a través del carneo la mujer fue salvada.

Con respecto al rico engrdeído que no nos honró le construí un soberbio palacio, pues las paredes de su casa necesitaban ser afianzadas, y si cavaba un poco alrededor de las paredes para fortalecerlas, iba a poder encontrar un importante tesoro escondido de épocas remotas cuyo valor ascendía a una suma varias veces más grande que el valor del palacio, y por eso se lo construí, además ese palacio que se mantiene a través de un milagro no se mantendrá durante mucho tiempo, y pronto se derrumbará dejando un montón de escombros en el lugar. Con respecto al lugar donde había personas adineradas y vanidosas, recé para que sea destruido puesto que si todos se convierten en dirigentes y personas encumbradas va a resultar que se van a pelear entre ellos hasta que destruyan el lugar. Y a esos pobres que nos recibieron tan afectuosamente les deseé que posean un sólo dirigente para que una persona los dirija adecuadamente y se fortalezcan y mejoren su situación.

Vemos de aquí que un lugar lleno de vanidad merece ser arrasado.

Está escrito en el libro Likutei Moharan que aquel que se conduce con prepotencia como los vanidosos se gana enemigos, en cambio aquel que se conduce con humildad va a ser honrado, mientras que la vanidad lleva al hombre a ser avergonzado.

Y Rabí Jida dijo que la cualidad más exaltada de todas es la humildad, y está escrito en el libro Erets Hajaim que quien se conduce humildemente puede confiar en que va a poder doblegar sus malos impulsos y va a poder cumplir con la Torá y las mitsvot, como está escrito: D-s reina, se enviste con arrogancia, pues sólo a él le corresponde el atributo de la altivez.

Mientras que ya vimos cuan negativo es el orgullo y los daños que puede ocasionar, dijeron nuestros sabios que aquel que es humilde es como si hubiera sacrificado todos los sacrificios, como dice el versículo las ofrendas de D-s, el alma quebrantada, pues realmente quien se comporta con humildad se esforzará en cumplir con todas las mitsvot, y no llegará a muchas prohibiciones en las que caerá sólo cuando se deje arrastrar por su vanidad, de manera que es preferible a aquel que sacrificó todos los sacrificios posibles. Y por eso dijeron nuestros sabios que el Santo Bendito Sea eligió a Israel porque son humildes, lo que les permitirá cumplir con la mayoría de las mitsvot.

Y una vez Rabí Iehoshúa que tenía un gran deseo de ver al Profeta Eliahu, y después de rezar para que se le satisfaga su deseo, su oración fue escuchada y se le apareció el Profeta Eliahu, que le preguntó qué es lo que desea. Y Rabí Iehoshúa le contestó que sólo desea acompañarlo y ver qué es lo que hace con el pueblo de Israel. Aceptó el profeta con la condición que no pregunte cual es el motivo de sus acciones. Aceptó Rabí Iehoshúa la condición y salieron juntos al camino, y durante la primera noche descansaron en la casa de una pobre familia que lo único que poseía era una vaca saludable. La familia lo recibió con grandes honores y a pesar de sus limitaciones hicieron grandes esfuerzos para hospedarlos apropiadamente. A medianoche se levantó el profeta y carneó a la vaca, ante la sorpresa y la estupefacción de Rabí Iehoshúa. Mas el Profeta Eliahu le recordó que si formula preguntas lo va a abandonar. Calló Rabí Iehoshúa, y se dirigieron a otro lugar donde se encontraba una persona adinerada, que ni siquiera se levantó al verlos, y no les ofreció ningún honor. A medianoche se levantó el Profeta Eliahu y le dijo a Rabí Iehoshúa que lo ayude a medir el lugar, y construyó un gran palacio encima de la casa del rico.

Rabí Iehoshúa nuevamente se sorprendió, mas recordó que debía callar.

Fueron a otro lugar donde eran todos ricos y orgullosos, y se conducían de manera deplorable, y allí no les brindaron ningún honor, y los recibieron de manera antipática. A la mañana siguiente rezó el Profeta Eliahu para que todos se convirtieran en gente importante y dirigentes, y otra vez Rabí Iehoshúa se sorprendió ante el proceder de Eliahu, mas se abstuvo de formular preguntas. Luego fueron a otro lugar donde la

sobre los cuales está escrito: Sus amantes son como la salida del sol con todo su vigor, amados y agradables.

Muchas veces el orgullo lo lleva también a robar, debido a que siempre está preocupado en imitar a los ricos, tanto en su vestimenta como en la vestimenta de su mujer y de sus hijas, en sus muebles, en su vajilla, y en su vivienda; y cuando no puede satisfacer sus pretensiones o las de su mujer de manera permitida, no se va a abstener de apropiarse del dinero ajeno para mantener el nivel aspirado.

Y nuevamente si no se hubiera dejado llevar por su vanidad y se hubiese conformado con lo que D-s le agració tanto sea mucho o poco agradeciéndolo y alabándolo por todo lo recibido, no habría intentado apoderarse de lo que no le pertenece, y asimismo todos los mandamientos y prescripciones que están relacionados con dinero, como estafa, abstención de prestar a interés, todas tienen su raíz en la vanidad, y por lo general no llegaría a este tipo de transgresiones si sería sumiso, y se comportara humildemente.

Asimismo puede el orgullo ser la causa de transgredir la prohibición de prestar falso juramento, tanto sea porque odia a su compañero, y está dispuesto a perjudicarlo, y de ninguna manera puede renunciar a ese odio, y si atestigua falsamente contra su compañero para obtener ventaja económica, esto también tiene su raíz en su orgullo que le impide conformarse con lo que tiene.

También a través del orgullo puede transgredir la prohibición de no maldecir a los jueces, y así lo vemos en muchos casos de personas que antes del juicio honran y depositan toda su confianza en el juez, y así también si el juicio les es favorable honran al juez y se posternan delante de él, y alaban su sabiduría. Mas si el juicio le es desfavorable comienza a gritar y a insultar al juez y a denigrarlo, y está convencidos que el juez está errado, y el veredicto equivocado, y él se olvida de la sabiduría del juez y de que éste se limitó a aplicar la ley escrita en la Torá. Y la Torá al ser muy estricta y seria en sus requerimientos de honrar a los sabios, incluye a los jueces en esta exigencia, de manera que al maldecir al juez maldice a aquel que entregó la ley.

Y nuevamente en este caso la raíz que lo llevó a esta transgresión es el orgullo pues si no cómo se explica que le levante la voz al juez, y más aun que llegue a maldecirlo.

ocasionar con su orgullo la profanación, como está escrito en el Tratado de Guitín: Todo aquel que se comporta rudamente con los miembros de su familia, al final puede llegar a tres tipos de transgresiones -transgresiones sexuales, el asesinato, y a la violación del Shabat; y dijo Raba Bar Jana los tres asuntos que debe recordar el hombre a sus familiares en la víspera de Shabat antes de oscurecer: ¿diezmasteis?, ¿hicisteis eruv?, ¿y encendisteis la vela? lo debe hacer delicadamente para que se acepten sus palabras; y explica Rashi cuando llega el tiempo en el que la mujer debe purificarse en el baño ritual en una época muy fría, y le miente a su esposo y le dice que se purificó, pues teme contarle la verdad, y de la misma manera puede llegar a violar el Shabat para encender la vela o para cocinar, en caso de no haber terminado con todas las preparaciones del Shabat, temiendo la reprimenda de su esposo. Puede además llegar a la prohibición de adulterio, como está escrito en el Tratado de Sotá: Todo hombre orgulloso al final puede llegar al cometer adulterio con una mujer casada, como dice el versículo: “La mujer casada casará al alma preciada” y explica Maharshá “al alma elevada” ¿y a quién se refiere? A aquel que se preocupa en emperifollarse, y arreglarse el cabello y se embellece como si fuera una novia, y va a atraer a él a las mujeres, como lo que le ocurrió a Iosef con la esposa de Potifar. Y también puede ocurrir que su vanidad le haga pensar que siendo tan bello, perspicaz e inteligente, que su mujer no le es apropiada, pues es petisa y fea; y sus ojos deambulan hacia todos los lugares hasta que se topa con una mujer bella, y esbelta, y decide que ella sí es apropiada a su nivel, hasta que se afirman sus vínculos con ella.

Y la causa de todo esto fue su orgullo, y si se hubiera conducido con sencillez en su comportamiento diario y en su vestimenta, no habría sido atraído por mujeres extrañas, y se hubiese contentado con la mujer de su juventud.

Las palabras de nuestros sabios en el Tratado de Sotá también nos dicen que el orgullo puede llevar al asesinato, pues si discute con su compañero no puede permitir de ninguna manera que su compañero lo venza, o que se llegue a un compromiso, entonces si la rencilla no le es favorable, la puede culminar con el asesinato, mas si hubiera sido sumiso hubiera dado la razón o hubiese perdonado a su compañero; y hubiera recordado lo que dijeron nuestros sabios, que es preferible pertenecer a los humillados que no avergüenzan, que escuchan su oprobio y no contestan,

Por lo tanto, los padres deben observar qué hacen de cerca y estar concientes que en el interior de ellos hay una chispa Divina que es el alma, y ellos son responsables de su cuidado. Y deben cuidar que estudien Torá, y no frecuenten malas compañías, y deben verificar que todo lo que les digan sea cierto, y no les oculten sus malas acciones.

Y si escucha que su hijo no anda por la buena senda, o tiene malos amigos cuya influencia puede ser negativa, enseguida debe reprimirlo, y si así hace su padre, y se preocupa siempre en educarlo apropiadamente, si cuando crezca el hijo hará actos reprobables, entonces su padre no será en absoluto responsable.

15

La Humildad

El Santo Bendito Sea dejó el cielo y los cielos de los cielos, y dejó que su presencia descendiera sobre el Monte Sinaí, como señal de humildad, y por eso fue elegido ese monte que tiene una modesta altura, en lugar de elegir para ello soberbias montañas. Tan grande es la cualidad de humildad, que protege al hombre de todo mal, y por el contrario la cualidad del orgullo es la raíz y base de muchos pecados.

A través del orgullo puede llegar a violar incluso los diez mandamientos de las tablas de la ley. En un principio está escrito: “Yo soy D-s tu D-s” y “No tendrás otros dioses” y está escrito en el Tratado de Sota: Todo hombre que es vanidoso es como si adorara idolatría, y otra opinión sostiene que es como si renegara de lo principal, es decir que al ser orgulloso viola los dos primeros principios de los diez mandamientos “Yo soy D-s tu D-s” y “No tendrás otros dioses”.

También viola el mandamiento de no jurar en vano pues al ser orgulloso, no está dispuesto a reconocer la verdad para que no sea visto como tonto o imperfecto, y cuando quiera convencer que su mentira es verdad no hesitará en jurar para confirmar sus palabras. Además puede

Así también deben cuidarse con la carne que compran, y con los productos manufacturados, que la señal de casher sea clara, y no esté falsificada, y todo aquello que haya estado en manos de no judíos debe estar cerrado y sellado, para asegurar que no haya sido cambiado.

14

Hijos rebeldes

La Torá nos habla acerca de los hijos rebeldes que no escuchan la voz de su padre y su madre, y cuyo castigo es ser lapidados, y explican nuestros sabios que sólo es culpable aquel que come determinada cantidad de carne, y bebe cierta cantidad de vino. Y también nos informan nuestros sabios que su castigo es necesario para evitar que llegue a cometer graves delitos, ya que si empieza de esa manera al final va a acabar con el dinero de su padre, y para satisfacer sus deseos se va a convertir en un asaltante, y la Torá prefirió que muera siendo inocente, a que muera cuando una larga lista de delitos lo acusan, y además nos dijeron que esta ley nunca se aplicó, y sólo fue traída para estudiarla y recibir recompensa. Vemos que esta ley fue enseñada para aprender a conducirnos de forma correcta. Y no debe acostumbrar a su hijo a efectuar grandes gastos, pues al estar habituado a cierto nivel de vida, va a poder llegar a todo para poder mantenerlo, incluso a robar. Y si ve que su hijo despilfarra dinero, debe amonestarlo hasta que arranque ese mal hábito de su hijo, y no llegue a afianzarse en él. También debe procurar que su hijo no dedique especial atención a su apariencia externa, emperifollándose, arreglándose el cabello y vistiendo a la moda, porque todo esto puede conducir al pecado. Y sólo es apropiado que la mujer se ocupe de estos asuntos estéticos, para que de esa manera pueda conseguir formar pareja, mas también en este caso sólo corresponde que haga así dentro de su casa, pues ya dijeron nuestros sabios que el honor de la princesa se manifiesta cuando se encuentra en el palacio real, y sólo ahí corresponde que vista joyas de oro y vestido especial.

humano, mientras los animales se satisfacen con hierbas similares diariamente, para que de esa manera el hombre se vea atraído a conseguir esas variedades, y así intenta desarrollar sus capacidades de forma que el conocimiento se expande sobre el mundo. ¿Mas cómo es posible que el hombre haga de lo superfluo lo principal, y que todos sus días los utilice en incrementar sus bienes en lugar de estudiar Torá y servir a su Creador?

¿Acaso de esta manera su alma llegará a la plenitud?

Por eso el hombre debe abrir sus ojos, y ponerse a estudiar Torá, pues sólo así podrá subir de nivel espiritual.

Y si la persona no estudió desde su infancia, debe empezar a hacerlo desde que pueda, aunque ya sea adulto, y debe procurar que su hijo estudie Torá, y aproveche el tiempo al máximo, y en lo posible es aconsejable que su padre lo mantenga hasta que se case, y es bueno que junto al estudio de la Torá, le enseñe una profesión para asegurar su manutención, como está escrito que todo estudio de la Torá que no va acompañado por el trabajo, al final pierde su valor, y arrastra al pecado.

Cuando estudia Torá debe procurar dejar de lado todos los pensamientos relacionados con el dinero, y el trabajo, para que su mente esté despejada. Debe tratar de cumplir todo lo que estudie, y tener momentos fijos dedicados al estudio.

13

La comida

Cuanto nos advirtieron nuestros sabios acerca del cuidado que hay que poner al ingerir alimentos, y cuanto cuidado debe tener de no ingerir gusanos que se encuentran en las frutas, las verduras y los cereales. Y por cada gusano que come se hace pasible a recibir cinco veces azotes. Por lo tanto, si la persona no revisó las verduras de la comida, y en ellas había diez gusanos, al comerlas se hace merecedor de cincuenta azotes.

salvara de llegar a una transgresión, pues él solía ayunar, y eso era lo que ocurría, y no estaba conciente que el ayuno mismo era contraproducente. Por eso el hombre debe ser cuidadoso en su estudio, preocupándose de cumplir con lo que estudia, y entonces la Torá va a beneficiarlo, mas en caso contrario se asemeja a una persona que se sumerge en un mikve (baño ritual) para purificarse, y lleva un reptil en sus manos que lo impurifica, de manera que aunque se sumerja en toda el agua del mundo no lo va a purificar hasta que deje al reptil.

Lo mismo ocurre si un hombre estudia sin entender lo que estudia, y no obtendrá provecho del estudio, y a pesar que nuestros sabios dijeron que estudie la persona aunque sea interesadamente, pues de esa manera puede llegar a estudiar desinteresadamente, esto se refiere cuando por lo menos entiende lo que estudia, mas si estudia rápidamente sin comprender, es como si no hiciera nada, y sólo lo hace para vanagloriarse delante de la gente de que es estudioso, y un hombre muy piadoso. Por eso cuando se trata de cumplir con el cosejo de un sabio de las últimas generaciones de tomar una posición estricta en algún punto, como la advertencia del gran rabino Hajida en su libro *Moré Beetsba* de no fumar en pipa en Iom Tov, se va a apresurar en cumplir, mas a los claros decretos de nuestros sabios de antaño no los cumple como rezar las oraciones de la mañana, tarde y noche dentro de una congregación de diez personas, hace caso omiso; a pesar que nuestros sabios llamaron a aquel que vive en un lugar donde hay congregación, y se abstiene de ir a la sinagoga mal vecino, y dijeron que es de las mitsvot cuyo capital permanece intacto para el mundo por venir, y las personas comen sus frutos en este mundo.

Y todo esto mejorará si estudia Torá, y presta atención a lo que estudia, y libros de enseñanzas éticas y morales, que le permitan despertarse de la modorra cotidiana y comprender cuales son sus defectos, y que es lo que debe efectuar para servir a su Creador, pues el hombre fue creado para estudiar Torá y servir a su Creador. Si bien es cierto que es imposible que el cuerpo subsista sin alimentos, y es indispensable para el desarrollo de nuestra vida vestimentas, muebles, y vivienda, mas el hombre no fue creado para enriquecerse, y estar de la mañana a la noche en su negocio para incrementar su riqueza, sino para estudiar Torá y servir a su Creador. Mas en el mundo fueron creados frutos distintos, y todo tipo de manjares con diferentes gustos y colores que sirven como alimento

12

Estudio de la Torá

Hay personas que se abstienen de estudiar Torá diciendo que el objetivo de la Torá es el cumplimiento de las mitsvot, y ellos conocen las mitsvot, mas en realidad no sólo que el estudio de la Torá es una mitsvá por sí misma, sino que ellos no saben nada, y sabemos bien que aunque estudiemos día y noche siempre nos faltará mucho para conocer toda la Torá, y los detalles de todas las mitsvot.

Existe otro grupo de ignorantes que nunca estudiaron, y dicen que con su corto entendimiento ellos están eximidos de estudiar, y la culpa recae sobre su padre que no les enseñó, pero ellos se equivocan y por lo menos pueden estudiar de la prédica del rabino.

Hay otro grupo compuesto por estudiosos de la Torá y dedican tiempos fijos al estudio, y nunca duermen a medianoche, y se levantan como un león, más no estudian desinteresadamente, sino por el honor, y la prueba de esto es que conoce las palabras de la Torá y sabe cuan graves fueron las palabras pronunciadas por nuestros sabios sobre aquellos que se enojan, y ellos al concluir su estudio, si alguna persona los ofende, enseguida se enfurecen. También estudiaron acerca de la gravedad del pecado del orgullo, y que D-s dijo acerca de los orgullosos, que no puede convivir con ellos en el mundo, mas si una persona no les brinda los honores que piensan que les corresponden, enseguida se llenan de furor, y si no lo reprenden abiertamente, por lo menos en el corazón la ira se despertará. Resulta de esto que la Torá que estudiaron no les sirve para conducirse por la recta senda.

Y sobre esto dijeron nuestros sabios que la persona no estudie y sirva a los sabios, y luego patee a sus padres, y a aquel que es mayor que ellos en sabiduría; y una vez un sabio predicaba palabras de moral a la congregación e indicaba que la persona no ayune como signo de piedad, y al anochecer al entrar en su casa debilitado por el ayuno, y al ver que su madre o su esposa no le prepararon la comida se enfurece con ellas, y tira el plato al suelo. Y puede llegar a maldecirlas o golpearlas, y se piensa que va a cumplir con una gran mitsvá, y en realidad comete grandes pecados.

Y al finalizar la prédica se le acercó un hombre y le agradeció que lo

lo demás que hace lo efectúa para envanecerse, y para engañar astutamente a la gente.

Una vez un hombre emprendió un viaje a la Tierra de Israel, y durante el camino entró en la sinagoga de una localidad, y ahí vio a un hombre que quedó en la sinagoga cuando toda la congregación dejó el lugar, envuelto en su talit y vistiendo tefilín, y se puso a estudiar Torá.

El forastero se le acercó, y pensando que en ese hombre podía confiar sin reparos, le pidió si podía entregarle una cantidad de dinero como depósito hasta que volviera de viaje, pues teme que lo asalten en el camino. Aceptó el hombre después de hacerse rogar, y le dijo que vaya tranquilo, que él lo va a cuidar en un lugar seguro, y el forastero le entregó el dinero sin que hubiera testigos presentes.

Cuando retornó el hombre de la Tierra de Israel, le pidió al hombre que le devuelva su depósito y el hombre negó la entrega, y dijo que no conocía de ningún lugar.

El forastero salió del lugar llorando y muy afligido, sin saber que hacer. Lo vio un hombre en la calle que era su familiar y le preguntó qué pasó. Le contó lo ocurrido, y le aconsejó que primero él mismo iba a ir a la casa del estafador a visitarlo, y que luego entre él a reclamar su depósito, y de esa manera iban a poder solucionar el problema.

Entró su pariente y le dijo que tenía una suma de cinco mil monedas de oro (que era un cantidad mucho mayor que la que le entregó el forastero) y como era la persona que más confianza le tenía en a ciudad, le quería pedir que le cuide el dinero hasta que retorne de viaje. Mientras tanto entró el forastero y le requirió que le devuelva su dinero. Viendo que podía perder una suma más importante, le dijo que enseguida se lo trae. Le trajo el dinero y se lo devolvió, entonces se levantó su pariente, y le gritó diciéndole que era un ladrón e impostor. Y es imprescindible difundir quien eres delante de toda la congregación.

Estudiamos de acá como dijimos anteriormente que la meticulosidad en el cumplimiento de las diversas mitsvot como tefilín, talit etc., no es prueba de que la persona es proba, sino estos tres puntos son el verdadero examen de la rectitud de la persona.

arrepentimiento es sincero, y esta ofensa le sirve como expiación de culpas.

Y su compañero que lo ofendió su castigo recibirá.

Y si te ofende mencionando los pecados que ahora cometes, y todavía no te arrepentiste, debes agradecerle por ayudarte a arrepentirte, y entonces sólo por esto corresponde que ames a tu compañero.

Y si la ofensa fue a través de una calumnia que no tiene ninguna base en la realidad, por qué te enojarás, tú estás limpio de toda culpa y el calumniador su culpa llevará, y en especial si se trata de un hombre que suele calumniar, es como si no existiera en el mundo y sus palabras son como el ladrido de un perro.

Si te maldijo, las maldiciones volverán sobre la cabeza de aquel que maldijo.

Y cuando esta persona haga caso omiso a toda afrenta recibida y sea de los avergonzados que no avergüenzan, será bienaventurado, y todas las personas lo defenderán y le darán la razón. Y el mismo hombre que lo ofendió se avergonzará y se arrepentirá y querrá ser su amigo.

Y si se comporta de esta manera, adquiere este mundo y el mundo por venir. El mundo por venir como recompensa, y este mundo, pues en lugar de guardar rencor hacia su compañero y buscar siempre la oportunidad de vengarse, mas si no se enoja con su compañero aunque se le presente la oportunidad de tomar venganza se mantendrá tranquilo sin exitarse. Y en lugar de eso, cuando ve a su compañero en la calle lo saluda amablemente, de manera que la armonía y el sosiego lo van a acompañar.

Y si así acostumbra a conducirse, se puede salvar de graves transgresiones, pues si se enoja rápidamente a veces puede llegar a enfurecerse con sus padres o con su rabino, o puede llegar a golpear a su hijo mayor, pasando por la prohibición de delante del ciego no colocarás escollos, pues éste puede contestarle y pasará por la gran prohibición de ofender a su padre.

Vemos aquí que el enojo es la raíz de muchos males, y por eso dijeron nuestros sabios que en tres cosas se puede conocer al hombre: En su bolsillo, en su vaso, y en su enojo; y presta atención que nuestros sabios no aconsejaron probarlo a través de la meticulosidad en el cumplimiento de las mitsvot, sino si se cuida de no robar, y de no enojarse, y si no cambia al emborracharse. Y si no pasa el examen en estos tres puntos, señal que todo

futuro.

Y a eso se refiere el Midrash Tanjuma cuando dice del sufrimiento se desprenderá el bienestar, es decir, del mal mismo vendrá el bien, y será la fuente de alegría.

Además, a pesar de que se trate de sufrimiento para expiar pecado, no hay nada más beneficioso que esto y por eso dijeron: Bienaventurado el hombre que es visitado por el sufrimiento, y si vienen seguidos sin interrupción, no vendrán con gran intensidad. Esto se parece a un deudor muy pobre que llega el tiempo en el que debe cancelar su deuda, y el acreedor le ofrece que si va a mostrar buena voluntad, e intenta pagar, le va a cobrar lentamente y sin apremiarlo, mas si se niega a pagar lo va a llevar a juicio y en la prisión lo van a encerrar, y todo lo que posea el juez le va a sacar. Asimismo el Santo Bendito Sea le ofrece al hombre procurar la realización de buenas acciones, y si así lo hace, D-s lo ayudará, como está escrito que al que quiere purificarse se lo ayuda, y esta ayuda incluye una cuota de sufrimiento, mas si no procura cumplir mitsvot como es debido, lo va a tener que llevar a juicio y no sólo que no lo va a ayudar, sino que se va a cobrar de una sola vez en el infierno, por cuanto no pagó su deuda.

11

El enojo

El Rey Shlomó dijo que el enojo descansará en el seno de los necios, y está escrito en el Zohar que aquel que se enoja pierde toda la santidad de su alma, y ésta es reemplazada por un alma de impureza, y esta situación se mantiene hasta que se arrepiente.

Por lo tanto todo aquel que escucha estas palabras debe cuidarse y no enojarse. Debe pensar la persona por qué motivo se enojará. Pues si una persona lo denigró por asuntos relacionados con su pasado, es bueno para él, pues si él se arrepintió de lo que hizo, y cuando su compañero le recuerda los hechos del pasado se avergüenza, esto es señal de que su

un barco, y anda al lugar fulano y allí encontrarás a un hombre llorando por el fallecimiento de su mujer, y su hijo salió a comerciar y perdió todo su dinero, déjale el dinero a su padre, y que llame inmediatamente a su hijo para que reciba el dinero robado y agradezca a D-s que le devuelve lo hurtado.

Vemos de esta historia que si la persona utiliza los sufrimientos que lo afligen, para meditar y aumentar el amor profesado a D-s, se hace merecedor de milagros. Y así como un esclavo que es azotado por su amo, lo sirve fielmente, amándolo y siempre demuestra su amor hacia él, y éste se incrementa, en lugar de menguar por las reprimendas, al final va a lograr que su amo lo ame, así también una persona que recibe sufrimientos y se sobrepone a ellos, y fortalece su amor y temor a D-s, entonces D-s lo ayudará, como nos informa la Torá que así como reprime un padre a su hijo, así reprende D-s al hombre. Y así como el padre no tiene la intención de vengarse, sino de corregirlo, y si el hijo es inteligente comprende que todos los castigos son para su propio provecho, y aumentará el amor hacia su padre. Mas si el hijo es tonto piensa que su padre lo afligió por no haber escuchado su consejo, empero el pueblo de Israel sabe que todos los sufrimientos que lo afligen son para su propio beneficio. Por eso debe decir sobre todo aquello que le parezca malo, también esto es para bien.

Como nos cuenta el Tratado de Berajot acerca de Rabí Akiba que iba por el camino montado en un burro, llevando una vela para estudiar Torá durante la noche, y un gallo para que lo despertara al amanecer. Llegó a una aldea y no lo quisieron recibir en la posada del lugar, y se vio obligado a descansar en una ruina en las afueras de la aldea. En la noche vino un león y se comió al asno, y un perro se comió al gallo. Encendió la vela, y el viento la apagó. Dijo Rabí Akiba: También esto es para bien.

A la noche entró un regimiento enemigo a la aldea y asesinó a todos sus habitantes. Escuchó Rabí Akiba lo que había ocurrido y alabó a D-s y supo que todos los males que lo afligieron el día anterior fueron cosas positivas, pues si el burro y el gallo no hubieran sido comidos, hubieran sido escuchados, y si la vela no se hubiera apagado, hubiera sido visto y lo hubieran matado.

Por lo tanto debe recibir todos los sufrimientos que lo atacan con amor, pues son para su beneficio, y le van a traer tranquilidad y seguridad en el

serpiente se propuso buscar otra persona como víctima, y le dijo: Conozco tus intenciones, he aquí en la cueva vecina un no judío durmiendo, que hizo daño a judíos, tómalo como reemplazo de la víctima a la que fuiste mandada. Se dirigió la serpiente a la cueva y asesinó al hombre. Le preguntaron sus compañeros: ¿Cómo supiste esto sin ser profeta ni vidente?

Contestó: Vi que la serpiente avanzaba confundida, y un espíritu salía a su encuentro diciéndole: Retrocede, pues ese hombre se arrepintió, y la serpiente no retrocedió hasta que se le concedió otra víctima en su lugar, pues una vez que se le concedió permiso de atacar, no acepta renunciar quedándose sin ninguna presa.

Cuando continuaron caminando, Rabí Eleazar y sus compañeros se aproximaron a un campo donde estaba el no judío muerto, y la víbora enrollada alrededor de su cuello, y vieron que de sus ropas sobresalía una billetera llena de monedas de oro. Tomó Rabí Eleazar la billetera, y alabó a D-s pues todas sus criaturas puede utilizar para cumplir con su cometido. Y cuando descansaban en el lugar llegó un judío cansado y fatigado, sin ropas, y gritando y llorando, diciendo: ¿Por qué, D-s, enviaste a un malvado que me ataque y me deje desnudo? No me importaría si fuera por los golpes que recibí o por mi dinero, pues yo sé que todo esto es para expiar mis pecados.

Mas tengo padres ancianos, y no me queda nada para mantenerlos, y el asaltante se llevó todo, y además había una suma de dinero que pertenecía a un pobre que me mandó a comprarle el ajuar para su hija casadera. ¿Qué le podré decir a Fulano? Señor del Mundo, por esto me duele el corazón.

Escuchó Rabí Eleazar al hombre y salió a su encuentro y le dijo: Seguramente tienes muchos méritos, pues en caso contrario el Santo Bendito Sea no te hubiera hecho semejante milagro, y le entregó la billetera y le mostró al hombre tendido con la víbora enrollada en sus talones, y entonces el hombre sorprendido se posternó y alabó a D-s, y les mostró la enorme cantidad de dinero que había en la billetera, y las heridas que le ocasionó el no judío en su cuerpo. Oró Rabí Eleazar y prontamente las heridas fueron curadas. Le dijo Rabí Eleazar a la víbora: Ya cumpliste con la voluntad de tu Creador, anda a ocultarte en tu madriguera. Se fue la serpiente y Rabí Eleazar le dijo a ese judío: Hay otra bolsa con dinero que el no judío robó de otro hombre que viajaba con él en

10

Sufrimiento

Está escrito: Bienaventurado el hombre que D-s aflige, y hay otros numerosos versículos que expresan la misma idea, puesto que le dan al hombre la posibilidad de meditar en sus acciones y arrepentirse de sus malas acciones.

Y está escrito en el Tratado de Erajin que todo aquél que no reciba sufrimientos durante cuarenta días, ya recibió toda su recompensa, y el Midrash nos cuenta que dijo el Santo Bendito Sea: Antes de haber creado al hombre ya preparé sufrimientos, porque conozco que el hombre tiene impulsos malignos desde su más temprana juventud, y se parece a un amo que adquirió un esclavo rebelde, y conociendo sus características preparó cadenas para azotarlo. Cuando se quiso rebelar, lo empezó a golpear con las cadenas. Le preguntó su esclavo: ¿Acaso no tenías referencias acerca mio antes de comprarme? ¿para qué me adquiriste? Supe acerca tuyo, y por eso antes de comprarte preparé cadenas para poder dominarte enseguida si pretendes escaparte. Resulta que si el hombre peca el bastón está preparado para azotarlo para que le tema a D-s, y ésto es una de las características del pueblo de Israel, que cuando es azotado por los sufrimientos, no se enfurece, sino corrige su comportamiento, de manera que los sufrimientos vienen para nuestro provecho. Y al parecer a esto se refirió Rabí Iehoshúa Ben Levi al decir que Israel se asemeja a un olivo fresco, cuyas hojas no caen en invierno ni en verano, es decir, así como las hojas del olivo no se caen ante la intensidad del frío, las lluvias, el granizo y la nieve, así también Israel no se desmorona ante la intensidad del sufrimiento, y rezan a D-s quizás logren que se compadezca de ellos, y aumentan su amor hacia él, y meditan acerca de sus acciones pues quizás encuentren pecado y puedan arrepentirse de él, y aceptan los duros veredictos que los afligen con amor.

Y así nos cuenta el Zohar acerca de Rabí Eleazar y sus compañeros que iban por el camino, y vieron una serpiente amenazadora. Le dijo Rabí Eleazar a la serpiente: Retírate, pues el hombre que ibas a atacar se arrepintió de lo que hizo, y se convirtió en una nueva persona después de que se te ordenó matarlo. Se detuvo la víbora. Supo Rabí Eleazar que la

amuletos u otro tipo de remedios esotéricos, cuando en realidad todo se hubiera solucionado con el cumplimiento de las mitsvot, y la persona que escuche las palabras de nuestros sabios y se preocupe en colocar una mezuzá en la cual se haya cumplido con todos los requerimiento halájicos, estará salvaguardado con la ayuda Divina.

Como nos cuenta el Talmud Jerosolimitano que un ministro llamado Arteban le envió a Rabí Iehudá una perla preciosa de enorme valor, y como retribución le mandó Rabí Iehudá una mezuzá. Protestó el ministro ante Rabí Iehudá y le dijo: yo te mandé la perla para que me enviaras algo semejante.

Le respondió Rabí Iehudá: Es cierto que el valor de los dos regalos es desigual, mas el mio vale mucho más, y además tú me enviaste algo que debo cuidarlo, mientras que el mio te cuidará aunque estés durmiendo.

¿Cómo podrá disculparse aquella persona que cuando se trata de su apariencia se cuidan de no salir con una prenda que tiene una pequeña mancha, o una pequeña desgarradura, y está dispuesta a a realizar enormes gastos para que todas sus ropas estén impecables, pero cuando se trata de los tefilín y mezuzot no se preocupa en verificar si son válidos o no?

Por lo tanto el hombre temeroso de D-s debe cuidarse del cumplimiento de todas las mitsvot que todas sean realizadas según los requerimientos de la Halajá, y sólo después de ser meticuloso en su cumplimiento, puede ocuparse de los asuntos secundarios.

Y cuan tonto es el hombre que le gritó a su madre porque no le preparó todos los manjares que le requirió en la comida de Shabat, y esto se asemeja a un hombre que posee una piedra preciosa de gran valor y en el camino ve una piedra tirada, y arroja la piedra preciosa para levantar la piedra.

transpiración, las letras se borran y los tefilín son inválidos, resultando que durante muchos años no cumplió con la mitsvá de tefilín. Mientras que en la mitsvá de talit que es contemplada por las personas que asisten a la sinagoga, se cuida de no vestirlo cuando está desgarrado, o si se nota que es muy viejo, y por eso se preocupa de buscar un talit nuevo y bello cuyo aspecto sea agradable en los ojos de los que lo ven. Y si esa persona que así se comporta no sólo se comporta así en las mitsvot que son vistas por los hombres, sino con todas las mitsvot, demuestra que verdaderamente lo hace por el amor a D-s. Mas si sólo se preocupa de un bello talit, y no de la revisión de los tefilín, demuestra que el cumplimiento de las mitsvot no es sincero.

Pero en realidad la persona debe preocuparse primero de que los tefilín sean apropiados y aptos, y que en ellos se hayan cumplido los numerosos requerimientos halájicos, y que hayan sido escritos por una persona experta y honesta en la que se pueda confiar sin reparos. Y sólo después de eso debe preocuparse de que su talit sea bello. Así también en la mitsvá de mezuzá debe cuidarse de revisarla dos veces durante cada período de siete años. Y otro mal endémico que afecta al pueblo es cuando compran o alquilan una casa, buscan que sea grande y cómoda, pero con respecto a la mezuzá se contenta con que esté en la puerta, sin importarles la calidad del contenido, si es válida o no lo es, incluso estudiosos y gente sabia cae ante la misma negligencia en el cumplimiento de esta mitsvá.

Esto se asemeja a un jefe de familia que pide que para la cena le preparen una importante comida, y al llegar a su casa a la noche, y al sentarse a la mesa, se le trae una manzana y un dátil, y de la comida se olvidaron, y el dueño de casa al ver esto se enfurece, y los reprende que no le trajeron lo principal.

Por lo tanto, el hombre debe en especial dejar de lado lo accesorio, y ocuparse de lo principal. Y además de recibir su recompensa en el mundo por venir, disfrutarán él y sus hijos de longevidad.

Y una vez me contó un rabino ashkenazi que sus hijos estaban gravemente enfermos, e inmediatamente fue a visitar a su rabino, y éste le pidió que le traiga todas las mezuzot de su casa, y resultó que todas eran inválidas. Fue rápidamente a colocar mezuzot aptas en su lugar, y entonces sus hijos se empezaron a curar, recuperándose en poco tiempo.

Y los hombres muchas veces ante la aparición de enfermedades buscan

que engaña en un trabajo santo, y Beer Heitev explica que está prohibido ponerse a hablar con un maestro para que éste no deje de enseñar a los alumnos.

Mas si se ven obligados a hacer otro trabajo para sustentarse, porque no les pagan los salarios prometidos, en ese caso sus acciones están justificadas, y la culpa recae en aquellos que no les pagan los sueldos.

Por lo tanto, lo primero que deben hacer los padres de familia es pagarles su salario, pues de ellos dependen, y les debe estar claro, que todas las entradas de la persona están fijadas desde el mes de Tishrei hasta el mes de Tishrei del año venidero, con la excepción de los gastos de la educación de Torá de sus hijos, y lo que gasta para Shabat e Iom Tov, y si aumenta el gasto se le aumentan las entradas, mientras que si las reduce, se le disminuyen las entradas.

Y dos males hace el que no paga el salario en el debido momento, por un lado pasa por la prohibición de la Torá de no demorarse en el pago, y por otro lado provoca que el maestro sea negligente con sus alumnos.

9

Talit

Está escrito en la Torá: Este es mi D-s y lo embelleceré, y explicaron nuestros sabios, embellece el cumplimiento de las mitsvot, construyendo una bella sucá, consiguiendo un bello lulav y un bello talit. ¿Y cómo puede saber si verdaderamente se cuida de estas cosas por amor al Creador o para envanecerse delante de las personas? Sólo si se cuida de aquellas mitsvot de cuyo cumplimiento sólo sabe D-s y no los hombres, por ejemplo el cumplimiento de la mitsvá de tefilín con los pergaminos de su interior. Y muchas veces los hombres visten tefilín viejos, y los pergaminos de su interior por poco se desprenden solos, y no se ponen a pensar, que quizás con el correr del tiempo se borraron las letras de su interior, y en efecto en muchísimas oportunidades a causa del tiempo, la humedad y la

Por lo tanto, podemos ver cuan grave es la falta de profanar el nombre de D-s para el estudioso, delante del pueblo.

Y con facilidad puede el estudioso incurrir en esta falta, siendo por esto más grave que otras transgresiones, además que al cometer otras faltas siente más que comete un pecado y con mayor facilidad puede llegar a arrepentirse, y debe prestar atención con mucha detención para reconocer si con sus acciones profana el nombre de D-s o no.

Por eso debe poner mucho cuidado en sus actos aunque esté seguro que no pasa por ninguna prohibición, por cuanto personas que lo ven pueden aprender equivocadamente que ciertos actos son permitidos por su similitud con aquellos actos que realizaron los sabios, sin distinguir entre ellos, cuando en realidad existe una leve diferencia que los convierte en prohibidos. Y si ven por el contrario que el sabio se cuida en su comportamiento absteniéndose incluso de cosas permitidas, aprenderán de él y ellos también serán cuidadosos en el servicio a D-s.

Y así encontramos que Rav dijo que profanó el nombre de D-s cuando se demoró en pagar, porque las personas pueden pensar que no iba a pagar, y ellos también empezarán a robar de los comerciantes.

Y cuan denigrante es el comportamiento de aquellos estudiosos que cuando son contratados para efectuar cierto trabajo llegan tarde, y cuando al final llegan son negligentes en la realización del trabajo, y pierden el tiempo de trabajo con pláticas. De manera tal que además de robar, provocan que las personas que los ven y saben que los sabios conocen la prohibición, se alejan de la Torá y del cumplimiento de las mitsvot.

Y si contesta que llega tarde porque recibe un salario menor que lo que merece, el argumento no es válido, porque si piensa que no recibe una retribución apropiada, nadie lo obliga a aceptar el trabajo, y seguramente podrá encontrar personas que recibirían ese salario con plena satisfacción.

En especial debe poner cuidado en su tarea el maestro encargado de la educación de los pequeños, y no ser negligente dejando a sus alumnos, mientras deambula por las calles. Y cuando lo vean las personas lo denigrarán y será una profanación del nombre de D-s cuando ocasione que digan: ¡Miren como se comportan los estudiosos! Y escribió el Shulján Aruj que a un maestro que deja a sus alumnos, o que hace otro trabajo con ellos, o es negligente al enseñarles, se considera un maldecido

con su molino, y tenía un padre anciano que fue llamado a trabajar para el rey durante uno o dos días, y le dijo a su padre, tú trabaja en mi lugar, y yo te reemplazaré delante del rey, pues el trabajo puede ser muy duro, y estar acompañado con azotes y humillaciones.

Y es necesario advertir a las nueras que muchas veces protestan contra sus suegras, provocando rencillas en las cuales debe intervenir su marido, que en muchas ocasiones de esta manera deshonra a su madre, lo que le acortará su vida. Es decir, este comportamiento provocará el castigo de su marido, y ella también recibirá su merecido siendo avergonzada y humillada en el futuro.

8

Profanación del nombre de D-s

La profanación del nombre de D-s es un grave pecado, y no se puede expiarlo hasta el momento de la muerte. ¿Y cómo se profana el nombre de D-s?. Dijo Rav, por ejemplo, cuando yo tomo carne y no pago inmediatamente, y explicó Rashi que cuando se atrasa en el pago, piensa que le quiere robar, y él aprende a robar. Abaie dijo: está escrito: Amarás a D-s, tu D-s significa que debes tratar que el nombre de D-s sea amado a través tuyo, y si la persona estudia Torá, y sirve a los sabios, habla amablemente con las personas, comercia con rectitud, ¿qué dicen sobre él las personas? ¡Bienaventurado es Fulano que estudió Torá! y ¡Bienaventurado es su padre que le enseñó!, ¡Oy de los hombres que no estudian Torá!, ¡Vieron qué rectos son los actos de Fulano y cuan bellas sus acciones!

Mas cuando el hombre estudia Torá y sirve a los sabios y se comporta inadecuadamente, y su comercio es deshonesto, qué dice la gente, ¡Oy de Fulano que estudió Torá! y ¡Oy de su padre que le enseñó Torá!, ¡Felices son los hombres que no estudiaron Torá!, ¡Vieron a Fulano que estudió Torá, cuan desagradables son sus actos, y cuan estropeadas son sus sendas!

esforzarse mucho con gran asiduidad, dejando de lado su ocupación en los asuntos materiales.

Además esta Mitsvá le enseña al pueblo, que a pesar de no requerir de las personas mucho esfuerzo, ni dinero, es muy recompensada. Y si es así cuanto más deben serlo aquellas mitsvot que requieren caminatas, esfuerzo, o enormes gastos, y quizás éste es el motivo por el cual está escrito: Te levantarás delante del longevo, y la paz del anciano honrarás, y temerás a tu D-s, Yo soy D-s.

Por lo tanto corresponde que la persona al verlos se levante rápidamente tratando de fortalecerse en el cumplimiento de las mitsvot.

Escuché que el piadoso rabino Moshé Di Fishuto rezaba en la casa de estudio que tenía en su casa, y allí se reunían diez personas para rezar diariamente y ordenó a un anciano que se quede fuera de la casa de estudio hasta que él entre. Y cuando ya las personas estaban congregadas ahí, entraba él y luego el anciano, de manera que él y la congregación puedan pararse delante de él.

Y muy grave es lo que hacen las personas que no se levantan delante de los sabios, y más aun aquellos que los ofenden, y muy severamente pueden ser castigados, y rápidamente la muerte o la pobreza los puede alcanzar.

Y las comunidades que honran a los sabios, y no se preocupan de las necesidades materiales de los estudiosos, la Torá se aparta de ellas, y cuando desean un maestro para sus niños, o un rabino para la comunidad, tienen que esforzarse en conseguir a alguien de tierras lejanas.

También la persona debe honrar a su padre y a su madre, y D-s equiparó su honor al de ellos. Y la falta de respeto a ellos es grave y fácilmente puede llegar a ello, pues con el correr del tiempo su padre y madre pueden llegar a necesitar de él, y no podrán trabajar, y su hijo debe mantenerlos. Entonces no debe mostrarles cara enojada cuando comen, y mirarlos con ojos avaros durante cada comida, como está dicho en el Talmud que hay aquellos que alimentan a sus padres con importantes manjares, y son castigados, y aquellos que los hacen trabajar con el molino, y se hacen merecedores del mundo por venir. Y nos cuenta el caso de aquel que alimentó a su padre con grandes manjares, y cuando su padre le preguntó acerca del origen de semejantes lujos, le contestó: ¿Qué te importa? Muerde lo que doy y cállate, mostrándole que no le interesa el bien de su padre. Y otro caso de un molinero que trabajaba duramente

Desprecio

Está escrito en el Tratado de Shabat que Ierushalaim fue destruida porque los sabios fueron despreciados. La gravedad de esta falta se debe a que cuando el pueblo respeta a los sabios y les rinden honores, procurando que se mantengan decorosamente, entonces también se cuidan de no violar la ley y de servir apropiadamente a D-s. Y si el sabio ve o escucha que el pueblo no se comporta bien, los reprenderá, y la reprimenda será escuchada. Mas si las personas ricas e importantes no respetan a los sabios, y estos dificultosamente pueden mantenerse, aunque estos vean las faltas del pueblo se abstendrán de intervenir puesto que pensarán que no van a ser escuchados o que pueden poner en peligro su manutención.

Otro mal endémico que se puede desprender de esto es que los jóvenes que ven que los estudiosos no son respetados, se apartarán del estudio de la Torá, puesto que piensan que si siguen estudiando será afectado su futuro material.

Puede ser que otro motivo por el cual la Torá ordenó que se honre a los sabios y que se deban levantar delante de ellos, es debido que al ver que el sabio es tan querido delante de D-s, se puede despertar la envidia y deseo emularlo, ya que va a pensar ¿cuál es el motivo que recibe todos estos honores y él me puede humillar sin ser condenado, y si yo lo ofendo seré duramente sentenciado? Si es debido a que estudió más Torá que yo, yo también podré estudiar como él. Así ocurrió con el gran sabio Reem que era vendedor de manzanas. Un viernes un sabio vino a comprarle manzanas y se desató una rencilla entre ellos. Reem denigró al sabio, y el sabio protestó delante del rabino del lugar y Reem fue llamado a juicio, y fue condenado por haber ofendido al sabio.

Reem se dijo a sí mismo, si el estudio de la Torá es tan apreciado, yo también seré un sabio, de manera tal que el honor brindado a los estudiosos ocasionó que él también se convirtiera en un gran sabio en Israel.

Y a veces cuando la persona no pueda llegar a la altura de un sabio, comprenderá que él para llegar a ese grado de sabiduría tuvo que

golpeaba el pecho en señal de culpa con su mano derecha, vio el bastón de oro al lado del rey e intentó apoderarse de él con su siniestra. Y cuando el rey prestó atención a su intención comenzó a azotarlo muchísimo más duramente que lo que le correspondía en un principio.

Así exactamente hace ese hombre que viene a la sinagoga a confesar su pecado, y se apropia en esa oportunidad de algo ajeno.

Y qué se puede decir acerca de esas personas que toman prestados libros que fueron donados a la sinagoga, y ellos piensan que hacen un acto meritorio puesto que estudian de ellos, y sólo lo toman prestado y lo piensan devolver al terminarlo. Mas en realidad hacen una mitsvá cometiendo una transgresión, puesto que el que lo donó deseó que el libro quede en la sinagoga, y considera como ladrón a aquel que saque el libro sin permiso. De manera que lo que hace es como si robara dinero de su compañero, y luego entregase el dinero a beneficencia, pudiéndose comparar a un hombre que quiere efectuar cierto pedido del rey, y quiere que un amigo del rey hable con el rey en su favor, mas en lugar de traer a un amigo, trajo a un enemigo. Por supuesto que el rey se enojará con él mucho más de lo que se hubiera enojado si no hubiera traído a nadie que intervenga en su favor.

Es decir, debido a que D-s odia a quien toma un libro fuera de su lugar, no se le considerará meritorio su estudio.

Y él lo toma pensando en dejarlo en su poder uno o dos días, y el tiempo pasa, y se olvida de devolverlo, y hay casos en que fallece, dejando el libro a sus hijos que desconocen que el libro pertenece a la sinagoga.

Y además provocan que gente de la congregación se queden sin estudiar por cuanto muchas veces van a ir a la sinagoga para estudiar y al no encontrar los libros que desean en lugar de estudiar se ponen a platicar de asuntos vanos con sus compañeros.

Y si quiere estudiar y carece de libros le pide prestado a algún compañero, de manera que no deje a alguien que viene a la sinagoga a estudiar sin el libro que desea.

contestación me ocasionó la muerte, pues aquel que no contesta Amén está excomulgado, y el difunto se esfumó en el aire. Cuando concluyó el sabio Avuhav con el cuento, le dijo a Rabí Iafe: Por eso te pido que no te enojas conmigo, por cuanto fue muy grande tu pecado. De este episodio podemos ver cuan grande es la culpa de aquel que no constesta Amén, y siendo así se puede entender qué erradas están aquellos que rezan en congregaciones que rezan unas al lado de las otras y cuan importante es reparar el error.

6

La confesión

Quien cometió transgresiones debe confesar sus pecados, y comprometerse a no volver a incurrir en el mismo error, pidiendo a D-s que lo ayude a poder salvarse de la red de los malos impulsos. Mas si después de haberse confesado vuelve a incurrir en la misma infracción, agrega leña al fuego empeorando su situación del estado previo a la confesión, pues resulta que mintió delante del Rey, y su castigo puede ser muy grande.

Y cuan tremendo es el pecado de aquellos que ven un talit o tefilin y no los devuelven a su lugar, y muchísimo más grave es el pecado de aquellos hombres que roban tefilin y libros de oraciones, de la sinagoga cuando los hombres no los ven, y se piensan que D-s tampoco los ve. Se asemeja a dos hombres que transgredieron una prohibición real, uno de ellos cometió la transgresión fuera del palacio, mientras que el otro la cometió en el palacio y frente a sus cortesanos, y por supuesto que el castigo del último es mucho mayor.

Y una persona que confiesa su pecado, y luego vuelve a incurrir en él se parece a un delincuente que era buscado para hacerle pagar severamente su delito, y ante la amenaza de que el castigo sea muy grande decidió presentarse ante el rey para disculparse y mostrarle su arrepentimiento, y cuando expresaba su remordimiento por los pecados del pasado y se

debido a que los minianim rezan unos juntos a los otros, en lugar de mérito, se hará culpable de escuchar y no contestar.

Rav Iafe Baal Halebush fue a estudiar cierto tema a Venecia junto a Rabí Avuhav que era el especialista del tema, antes de tomar el rabinato de la ciudad de Pozna. Y cierto día el hijo de Rabí Avuhav que tenía cinco años bendijo sobre una fruta antes de comerla, y contestaron todos los comensales con la excepción de Rabí Iafe que no prestó atención. Cuando el sabio Avuhav vio que Rabí Iafe no contestó se enfureció con él, y lo excomulgó. Esperó Rabí Iafe tres días como lo indica la ley en estos casos, y se acercó a Rabí Avuhav para obtener su perdón sin que tenga éxito. Le preguntó Rabí Iafe: ¿Cuál es mi pecado? Le contestó Rabí Avuhav: Te amé más que a mi familia, pero mereces ser condenado a muerte por no contestar Amén a la bendición de mi hijo, mas yo te perdono con la condición que en toda comunidad a la que visites prediques informando al público la gravedad de no contestar Amén a las bendiciones. Además contarás también el episodio sucedido en España, donde había un rey que deseaba expulsar a los judíos; y un judío importante que contaba con gran influencia delante del rey vino a hablar con el rey para tratar de anular su decreto. El judío fue recibido cálidamente por el rey, y cuando juntos analizaban la situación, entró un cura que empezó a alabar y a bendecir al rey. Mientras tanto el judío observó que estaba por pasar el tiempo de la oración de Minjá, y empezó a rezar. Mientras el judío rezaba el cura ordenó a todos los presentes contestar Amén al final de sus palabras, y en efecto todos los presentes contestaron menos el judío que estaba ocupado con su oración. Preguntó el cura si todos contestaron a su bendición, y le respondieron que sí con la excepción del judío que no puede interrumpir su plegaria. Al escuchar, el cura empezó a gritar, y a arrancarse sus cabellos, y explicó que debido a que el judío no contestó, la bendición no se iba a cumplir. Se enfureció el rey y ordenó matar al judío y descuartizarlo, y expulsó a todos los judíos.

Entre los que presenciaron el descuartizamiento había un judío piadoso que no entendía cómo era posible que ocurriera semejante injusticia; y se le presentó la imagen del difunto, y le contó que desde su niñez no cometió una transgresión, mas el Santo Bendito Sea es muy meticuloso con sus piadosos, y una vez mi hijo bendijo sobre el pan, y yo no contesté, y el Santo Bendito Sea me castigó de manera tal que la abstención de la

entendimiento, y del temor a D-s, y desde ese momento la Torá que estudió quedó grabada en su corazón, y así aprendió el joven las oraciones básicas, y dijo kadish delante de la congregación salvando a su padre del sufrimiento eterno. Apareció el hombre en el sueño a Rabí Akiba y le agradeció por haberlo salvado del infierno.

Por lo tanto vemos la importancia de las oraciones, especialmente junto a la congregación, y muchas veces las personas se apresuran en sus oraciones para poder dejar la sinagoga y dirigirse a su negocio, y después va a a esperar horas en su negocio sin que entre un cliente, mientras que posiblemente su compañero que se quedó en la sinagoga y luego se puso a estudiar, va a tener mucha más ganancia durante el día y D-s le enviará los clientes.

Y yo vi muchos que rezan solos en sus casas en lugar de rezar en la sinagoga, y dicen que se conducen así debido a que en la sinagoga hay muchos minianim que rezan uno al lado de otro, de manera que reina una gran confusión, haciéndose casi imposible contestar a las bendiciones. Y realmente esta costumbre que está muy arraigada en el pueblo, y es sumamente condenable, pues se confunden las voces y difícilmente se la puede llamar oración dentro de la congregación. Ya en Esmirna el Rav Maharja prohibió severamente que en un mismo lugar recen varias congregaciones, y sus palabras deben ser escuchadas; o por lo menos en las grandes sinagogas de Siria cada congregación que se forma debe rezar en cierto rincón de la sinagoga, de manera que exista distancia considerable entre un grupo y otro, y la oración del oficiante pueda ser claramente escuchada, sin la interferencia de las voces vecinas.

Indudablemente, la asistencia a la sinagoga tiene una gran importancia, como nos cuenta el Midrash Tanjuma acerca de una mujer que llegó a una edad muy avanzada. Visitó a Rabí Iosi Hagalili y le dijo que está muy avejentada, y ya no tiene fuerzas para seguir viviendo, y no puede beber ni comer, y desea dejar este mundo.

Le preguntó Rabí Iosi qué hizo para prolongar tanto su vida, y la anciana le contestó que diariamente se levanta temprano para dirigirse a la sinagoga aunque le sea difícil o cayera una fuerte lluvia.

Le aconsejó Rabí Iosi que no vaya a la sinagoga durante tres días consecutivos, y así lo hizo y al tercer día falleció disfrutando de la tranquilidad del mundo por venir. Mas si no se podrá contestar Amén

hombre cuya cara y cuerpo eran negros como un cuervo, y llevaba grandes ramas sobre sus hombros, y corría como un caballo. Lo detuvo Rabí Akiba y le preguntó qué es lo que le ocurre y qué está haciendo. Si eres esclavo, yo te salvaré de tu amo, y si eres pobre te ayudaré a enriquecerte. Le dijo el hombre no me detengas para que no se enojen los encargados de mí, y me aumenten el yugo incrementando mi castigo.

Le pregunto Rabí Akiba quién era y qué es lo que debe hacer.

Le contó el hombre que diariamente lo envían a cortar leña de los bosques, y ellos los encienden, hasta que hay brasas ardientes, y yo soy quemado en ellas, y ellos me curan y vuelvo a hacer lo mismo una y otra vez.

-¿Y a qué te dedicabas cuando estabas en el mundo? -le preguntó Rabí Akiba.

-Fui cobrador de impuestos y favorecía a los ricos, y afligía a los pobres y los introducía en la prisión si no pagaban todo lo que les exigía.

-¿Y no escuchaste de los encargados si tienes alguna posibilidad de salvarte o si tu castigo es eterno?

-Escuché que si tendría un hijo que diría kadish y la congregación contestaría a su kadish, entonces sería salvado de estos suplicios. Pero yo no tenía hijos, sólo que cuando fallecí dejé a mi mujer encinta, y no sé si dio a luz un varón o una mujer, y si tuvo un niño no sé si alguien le enseñó a leer, pues todos odiaban a mi familia.

Enseguida Rabí Akiba se apresuró a buscar a su hijo luego que averiguó que su nombre era Ukba, el de su mujer Shoshiba, y el nombre de su ciudad Nakúa. Investigó Rabí Akiba y al preguntar acerca del hombre le contestaron que sus huesos se consuman en el infierno; preguntó acerca de su mujer y le respondieron: Sea borrado su nombre y su recuerdo; se trata de una malvada que comete toda clase de pecados. Preguntó acerca del hijo y le informaron que era un incircunciso ignorante que transgrede los principios básicos del judaísmo.

Lo tomó Rabí Akiba y lo sentó enfrente suyo e intentó enseñarle Torá sin ningún éxito. Rabí Akiba decidió ayunar cuarenta días para que el joven adquiriera entendimiento. Se escuchó un eco de la voz Divina que dijo: ¿Para quién ayunas y te afliges?

Rabí Akiba respondió: Señor del mundo, ¿acaso yo no tomé la responsabilidad? Enseguida el Santo Bendito Sea le abrió las puertas de su

de las palabras que pronuncia, y muchas veces a causa de la ignorancia se tragan las palabras o interrumpe las oraciones en el lugar en que debe continuar o continua en el lugar en que debe interrumpir. Por eso hay que tener mucho cuidado de los jazanim (cantores) que durante las plegarias de Shabat o Iom Tov, prolongan las palabras con sus agradables melodías, uniendo palabras o alargándolas de manera que en muchas ocasiones se altera el significado de las palabras. Y en especial debe cuidarse en la oración de kadish que fue compuesta con gran meticulosidad y grandes secretos se encuentran en él.

Y si se desea preguntar ¿cómo es posible entonces que nosotros cantemos el poema Leja Dodi durante la noche de Shabat con melodías con las cuales se extienden y se alargan las palabras?, la pregunta no es adecuada, pues simplemente se trata de un poema que no fue compuesto como las bendiciones y las oraciones por profetas o grandes sabios que tuvieron cuidado de ser meticulosos en todos los detalles, sino de un poema para honrar al Shabat e incluso en muchos lugares donde se esmeran en pronunciar claramente cada palabra, y para eso utilizan melodías agradables adecuadas para que no sea necesario prolongar las palabras.

Así que los jazanim deben procurar encontrar melodías adecuadas, expresando claramente las palabras.

Por lo tanto, es importante que todo aquel que sea estudioso de la Torá que se preste a ser oficiante. Esto se asemeja a los hombres de una ciudad que envían a un representante al rey para explicarle sus problemas e invocar el favor real, que eligen una persona recta y culta que tenga dotes de orador, para que pueda convencer al rey, y el rey lo respete. Y si envían a una persona necia no sólo que el pedido de los habitantes de la ciudad no será escuchado, sino que se enojará el rey con ellos. La moraleja es clara, y cuando sean oficiantes personas no apropiadas no sólo que su oración no será escuchada, sino que puede ser contraproducente y provocar la furia Divina.

Ante la gran responsabilidad de rezar en nombre de la congregación, el hombre no debe temer, en especial si es un estudioso, y un gran mérito le corresponde. En especial esto es importante si se encuentra en el año del fallecimiento de su padre y de su madre.

Una vez Rabí Akiba se desplazaba por el cementerio, y encontró a un

sean aceptadas, y el momento más apropiado para que la oración sea aceptada es cuando la congregación reza.

Al entrar en la sinagoga debe ser envuelto por un sentimiento de reverencia, dejando de lado todos los pensamientos mundanos, puesto que entra delante del Rey de reyes, y entra con temor cuidándose de rezar, leyendo las plegarias del interior del libro de oraciones para estar más concentrado, y debe cuidarse de pláticas vanas, incluso en aquellos momentos de la oración en los que no está prohibido conversar. Pues en esos instantes sólo puede hablar de aquello que le es muy necesario, pero dedicarse a conversar en la sinagoga está prohibido incluso cuando no se reza, y por supuesto esto es mucho más grave cuando reza o cuando el oficiante repite la oración de Amidá.

Y cuando alguien habla, entonces debe reprimirlo, y hacerlo callar informándole la gravedad de su pecado.

Y oy de nosotros que debido a nuestros pecados perdimos el gran Templo de Jerusalem, y sólo nos quedaron como pequeños santuarios las sinagogas, y en lugar de sacrificios ofrendamos nuestras palabras, y si el hombre habla palabras vanas ¿qué santidad le queda a la sinagoga? Por lo tanto hay que poner una barrera a la boca, y no hablar sino para bendecir o contestar a las bendiciones.

Tampoco debe hacer de la oración un acto rutinario, como si llevaría un yugo en su cuello y lo debe arrastrar, sino como un esclavo que ruega delante su amo con voz humilde y sumisa para tratar de obtener el favor de su señor, para quizás acepte satisfacer su pedido.

Es muy triste observar en muchas ocasiones cuando hay un oficiante serio que pronuncia claramente las palabras sin tragarse palabras o letras de las oraciones, que la congregación protesta contra él, puesto que las plegarias llevan mucho tiempo, y preguntan: ¿acaso hoy es Rosh Hashaná y el Rey se sienta en Su trono, que hay que rezar con tanta devoción? Y por el mismo motivo, para no dedicar a las oraciones mucho tiempo, desean impedir que personas adecuadas sirvan como oficiante y ellos desconocen las críticas que profirieron nuestros sabios contra el oficiante que no es apropiado para el desempeño de su puesto, y el grave castigo que dijeron que le corresponde.

Cuan absurdo es que un oficiante cuya función es poder eximir de su obligación a toda la congregación, desconozca por completo el significado

salteándose partes de la misma para ganar tiempo, y se piensa que de esa manera cumple con su obligación.

Mientras que si se hubiera levantado temprano, habría asistido a las oraciones junto a la congregación, y su oración hubiera sido escuchada sin hesitación.

Además, aquel que reza en su casa muchas veces ultraja el honor de D-s vistiendo ropas indecorosas inapropiadas a la ocasión. Ropas con las cuales se avergonzaría de salir a la calle, prendas sucias o desgarradas, pijama o ropa interior. De esa manera pretende elevar sus plegarias a D-s, y D-s seguramente no escuchará su oración. En cambio si iría a la sinagoga se cuidaría de su vestimenta, como está escrito: Prepárate al salir al encuentro de tu D-s, Israel, y se avergonzaría si no viste ropa adecuada.

Y a veces puede ocurrir cuando no reza en la sinagoga, que se levante tarde, y mientras tanto lo visite su compañero que ya rezó temprano en la sinagoga, y se piensa que él también ya rezó, y se ponen a hablar de temas mundanos y él se avergüenza de decir a su compañero que todavía no rezó, y mientras tanto pasa el tiempo de la oración sin que rece.

Y su holgazanería provocó que su compañero lo visite antes de rezar, y además se hizo responsable de la terrible culpa de avergonzarse más de su compañero que de D-s. Y si lo encuentra su compañero en medio de la oración en punto que no puede interrumpir, se apresura en terminar para poder empezar a conversar con el visitante.

A veces aunque no lo visite su compañero ocurrirá que su hijo pequeño llora y lo levantará sobre sus hombros cuando viste talit y tefilín. Y cuando reza observará a todos sus hijos que juegan alrededor suyo, y escuchará su conversación infantil, y deseará intervenir, y cuando no pueda interrumpir hará señales con sus ojos o con sus manos, lo que constituye una severa falta de respeto hacia el Creador. Y todo esto no le hubiera ocurrido si se hubiera dirigido a la sinagoga, además de obtener recompensa por la caminata, y por supuesto más aun por la oración.

Y esto se asimila a un comerciante que constantemente los clientes le entregan monedas, y debido a que la cantidad que recibe es muy grande no presta atención si las monedas están enteras o son defectuosas. Mas si se aproxima un solo cliente, podrá divisar claramente en ese instante la calidad de la moneda.

Asimismo, quien reza con la congregación logrará que sus plegarias

boda y preparé una importante recepción. Todos los invitados disfrutaban de la boda con la excepción de los comensales de cierta mesa que no probaban bocado. Les pregunté cuál es el motivo que no prueban nada y me dijeron que la presencia de un pobre hombre que llora constantemente les impide comer y alegrarse con los novios. Me acerqué al hombre y le pregunté cuál es el motivo de su llanto y me respondió que llora debido a que la novia era su comprometida y un día fue llevada cautiva por no judíos. Entonces le dije, no te preocupes, yo te la devuelvo, y te la entrego con todas las joyas que le regalé, y le conté a mi hijo lo ocurrido y le pedí que descendiera del palio nupcial y coloqué al pobre en su lugar.

Entonces le dijo Rabí Iehudá, bienaventurado soy, pues me está reservada una parte en el paraíso similar a la tuya.

5

Levantarse para ir a la sinagoga

Levantarse para ir a la sinagoga es una de las cosas de las cuales el hombre tiene provecho en este mundo, y el capital se mantiene intacto en el mundo por venir. Cuantos daños y transgresiones pueden acompañar al hombre que no se levanta temprano para ir a la sinagoga.

En un principio la pereza va a incrementar su sueño convencándolo a no levantarse, y le va a decir en el invierno, hoy es un día muy frío, y es posible enfermarse, y conviene esperar a que el sol se fortalezca. Y cubriéndose con frazadas sus ojos no verán que el sol hace mucho tiempo que salió. Durante el verano, cuando se encuentra en un dulce sueño, su pereza le convence en dormir otro cuarto de hora para poder estar despabilado durante el día.

Y a veces, cuando ya logró levantarse, su mal instinto le aconseja tomar un café antes de la oración, para ayudar a despertarlo, y a que pueda estar concentrado en las oraciones, y mientras tanto pasa el tiempo de las plegarias, y luego al sentir que es muy tarde, se apresura en la oración

uno de los puntos básicos de la Torá, demuestra que todas las buenas acciones que realiza las efectúa para cumplir con la voluntad Divina. Y a esto se refiere el Talmud cuando dice: Dijo Raba, en el principio del juicio se le pregunta al hombre: ¿comerciaste honradamente?, ¿fijaste tiempo para el estudio de la Torá?, ¿te ocupaste de la procreación?, ¿intentaste profundizar tu conocimiento y tu entendimiento?, y aunque pueda dar respuesta positiva a todas estas preguntas, es aceptable sólo si tiene temor a D-s. Ya que en muchos casos el hombre puede ser honesto comerciante para que le crean y le compren, y le fíen mercaderías, o puede estudiar Torá para engañar a su prójimo, y sea considerado una persona recta. También hay aquellos que se ocupan de la procreación sólo para satisfacer sus deseos y el gozo de su cuerpo, y no porque así lo ordenó el Todopoderoso, o esperan la redención para poder vengarse de los pueblos que nos afligen y no para que se reconstruya el Templo y podamos sacrificar las diversas ofrendas en el altar.

Si no fuera por el Shabat, los trabajadores trabajarían continuamente sin descansar, y así por lo menos tiene un día libre en el cual puede ocuparse de la Torá; Y todo aquel que lo honre y se regocije en él, adquirirá su parte en el mundo por venir.

Y una vez Rabí Iehudá Hajasid ayunó varias veces para que le permitan ver junto con quien iba a estar en el mundo por venir, y le mostraron en su sueño que iba a estar en el paraíso junto a un carnicero. Se entristeció Rabí Iehudá que él, que era un santo piadoso, compartiera su lugar en el paraíso con un carnicero ignorante. Deseó averiguar cuales eran los méritos del carnicero, y fue a visitarlo.

Fue recibido cortésmente y le prepararon comida.

Después que comieron y bebieron preguntó Rabí Iehudá cuáles eran sus buenas acciones, y le contestó: yo soy carnicero, y todo animal gordo y de buena calidad lo dejo para el Shabat, y si luego encuentro uno mejor, carneo el primero y el segundo lo dejo para Shabat.

Le pidió Rabí Iehudá que recuerde si posee otros méritos. Contestó el carnicero que fue a comprar un rebaño de los árabes, y encontré en el lugar a una joven que fue tomada cautiva. La rescaté a través del pago de una importante suma de dinero, y la llevé a mi casa. Le ofrecí la joven a mi hijo. Le entregué una importante dote como si fuera hija de ricos, organicé todos los preparativos de la boda, invité a los habitantes de mi ciudad a la

a la burla, mientras que la Torá queda abandonada en un rincón. Y si hubiera ido a escuchar la clase se salvaría por lo menos de las prohibiciones en las que incurre con su plática vana.

Por eso reciben un grave castigo aquellos que fijan su comida en el momento del estudio, pues eso demuestra que no están interesados en la Torá verdaderamente, y si lo estarían por lo menos en Shabat, no perderían la oportunidad de estudiar.

Por lo tanto la persona interesada en cuidarse por lo menos en Shabat debe fijar un tiempo para estudiar, y si no sabe estudiar debe apresurarse a ir a la sinagoga o escuchar la prédica o la clase de Torá que se ofrezca a la congregación.

También debemos aprender de esa familia que fue extirpada porque comía una comida fija antes de Shabat, que un hombre aunque esté hambriento no debe fijar comida poco antes de Shabat, llenando su vientre de manera que no va a poder comer la comida de Shabat, y prefiere honrar a su vientre más que honrar al Shabat.

Para honrar el Shabat también es necesario efectuar kidush santificando el día sobre el vino, como está escrito: Recuerda el día del Shabat y hay que tratar de conseguir vino.

Dijeron nuestros sabios que el Shabat es algo semejante al mundo por venir, y el Santo Bendito Sea nos da de probar en este mundo una pequeña parte de algo semejante al mundo futuro para que sepamos cuanto podemos llegar a recibir en el futuro. Y en contrapartida a lo que el hombre regocija a su alma en Shabat, recibirá sesenta y una veces más en el mundo por venir.

Y de la misma manera que una persona que no prepara durante la semana nada para Shabat, no podrá disfrutar del Shabat, asimismo si no prepara Mitsvot y buenas acciones en este mundo con amor, no podrá gozar del mundo por venir.

Además, el Shabat fue entregado para que el hombre disfrute cumpliendo con la orden Divina, y para acostumar al hombre a que todas sus buenas acciones sean hechas para cumplir con la voluntad Divina, ya que muchas personas son probas y honestas, y se comportan honradamente, no porque así lo desea la voluntad Divina, sino porque esa es su naturaleza o por diferentes motivos, y sólo al cumplir con la observancia del Shabat testimoniando que el mundo fue creado, lo que es

Y seguramente llegarían a mayores transgresiones en el caso que esté permitido conversar sobre los temas que nos prohibieron.

Y me parece que le permitieron hablar al hombre acerca de sus actividades cotidianas del pasado debido a que durante la semana el hombre está ocupado, y en medio del desarrollo de sus actividades no puede contemplar si las mismas son exitosas, y al llegar el Shabat y está libre para descansar, puede meditar si actuó correctamente, y puede meditar en esto, y sacar lecciones para no cometer los mismos errores en el futuro, y el hombre se alegra de esto.

Se asemeja a esto el hombre que vivió sesenta años, y entra en la década en la cual completará los setenta años, y entonces hace un balance de su vida y se arrepiente de los errores cometidos en el pasado. De manera que los siete días de la semana representan a las siete primeras décadas de la vida, y el séptimo día a la última década en la cual es apropiado hacer un balance personal.

Y está dicho en el Tratado de Guitin: Por tres cosas los hombres pierden su riqueza: porque liberan a sus esclavos, porque recorren sus propiedades en Shabat, y porque fijan la comida en Shabat en la hora en la que hay una clase en la casa de estudio, pues dijo Rab Bar Aba que dijo Ri que habían dos familias que fueron extirpadas en Ierushalaim. Una de ellas fijaba su comida en Shabat cuando se estudiaba en la casa de estudio, y la otra fijaba comida el viernes por la tarde antes de Shabat. Y el hombre temeroso de D-s puede meditar cuan grandes son las palabras de nuestros sabios que nos revelaron los secretos de la Torá para proteger al hombre, y evitar que se desmorone. Pues puede pensar que él cumple con el Shabat, y se abstiene de trabajar, y sólo esa es su obligación, mas nos enseñan nuestros sabios que esto no es suficiente, y que también debe preocuparse del estudio de manera que por lo menos asista a la clase o prédica de Torá en la casa de estudio, y si no lo hace será afectado seriamente perdiendo sus bienes. Y esto se refiere cuando fija su comida que es Mitsvá en Shabat en la hora de estudio, así que mucho más pueden ser castigados aquellos que ya comieron y bebieron y no desean ir a estudiar. Y prefiriendo ir a dormir, se autoconvencen, diciendo que descansar durmiendo es parte del placer de Shabat. Y si no va a dormir, se dedica a la plática profana, de la cual no obtiene ningún provecho, sino el de despilfarrar vanamente su tiempo, y muchas veces llega a conversaciones prohibidas a la calumnia, y

¿Cuál es la relación entre apreciar el dinero del compañero y prepararse a estudiar Torá?

Nos quiere enseñar la Mishná que hay algo similar al robo, y es apoderarse de enseñanzas de otras personas para mostrarse como sabio, y en especial de esto deben cuidarse los hijos de los sabios que tienen enseñanzas preparadas de sus padres. Y por eso concluye la Mishná: “Que todas tus acciones estén dirigidas a cumplir con la voluntad Divina”, pues si alguien se apodera de enseñanzas de otras personas, y dice que a él le pertenece, no cumple con la voluntad Divina.

4

La palabra

Hablar de temas cotidianos está prohibido en Shabat pues enseñaron nuestros sabios: Que no sea tu conversación de Shabat como tus conversaciones cotidianas. Esta enseñanza sorprende al pueblo que se pregunta: ¿Cuál es el motivo de esta prohibición, acaso no es placentero hablar de todo lo que se desee?

En efecto nuestros sabios no decretaron nada por lo cual el hombre sufra, sino por el contrario se preocuparon que descansara el cuerpo en este mundo, y que esté preparado para el mundo por venir. Y si los sabios hubieran entendido que la abstención de la conversación sobre temas mundanos atenta contra el placer del Shabat no lo hubieran prohibido, mas por el contrario vieron que eso provocaría angustia, y podrían llegar a hacer algún trabajo prohibido.

Por ejemplo nuestros sabios nos permitieron hablar acerca de algo pasado, y de todos modos podemos observar que a veces se extiende de estas conversaciones algo referente al futuro, como cuando su compañero le cuenta que compró cierta mercadería, y viene su compañero y le dice que le puede vender lo mismo más barato, y llegan a un acuerdo de transacción, y compran y venden en Shabat, olvidándose del mismo.

reparar sus faltas? Y a todo aquel que robó no se le escucha la oración , y no le sirve arrepentirse, ayunar o dar beneficencia hasta que devuelva lo robado.

Se incluye dentro de la definición de hurto a la competencia desleal. Incluso robar a no judíos está prohibido, y además al hacerlo profana el nombre de D-s, lo que es sumamente grave.

Arizal reveló que si roba a un no judío, el príncipe celestial del pueblo al que pertenece el no judío tiene la posibilidad de robar de la santidad. Y el Sefer Jasidim nos cuenta el caso de alguien que le robó a un no judío, desconociendo el no judío que fue robado, y después que falleció su ángel le contó, y el no judío difunto se enfureció, lo que provocó que el judío fuera castigado. Por eso es necesario cuidarse mucho de no robar a un no judío, y si el hombre se acostumbra a robar un poco, al final desea robar mucho.

Dijeron nuestros sabios que el hombre comete una transgresión porque un espíritu de locura lo ataca, y su mal impulso le muestra que si no roba van a estar él y su familia desamparados y hambrientos, y no pone su confianza en D-s; y cuando escucha del predicador cuan grave es el delito del robo, se autoconvence que es imposible sobreponerse a la tentación, y se piensa que toda persona haría lo mismo o mucho peor si se encontraría en su lugar. Pero la realidad no es así y hay muchas personas temerosas de D-s que se conducen con honestidad absoluta.

Y no debe decir el hombre que se apoderó del dinero de su compañero que dará una cantidad similar a la del dinero robado para beneficencia, para expiar su pecado, puesto que es preferible que no robe ni siquiera una ínfima cantidad y no entregue una importante suma a beneficencia, a que se apodere de una pequeña suma y entregue una fortuna para beneficencia y ésta es una mitsvá que proviene de una transgresión, lo que es sumamente reprovable.

Se incluye en la categoría del hurto a aquel que roba nuevas enseñanzas de la Torá a las que llegaron sus compañeros y las utiliza sosteniendo que él las compuso para que sea honrado, me parece que a eso se refiere el tanaíta en Pirkei Avot cuando dice: "Ri dice: Que aprecies el dinero de tu compañero como tu propio dinero, prepárate a estudiar Torá que no es herencia tuya, y que todas tus acciones estén dirigidas a cumplir con la voluntad Divina".

tomar todo el dinero, y pidieron misericordia del ladrón y éste se apiadó de ellos y los dejó seguir. Cuando llegaron a casa del hombre, éste dijo que no está interesado en la novia, y que está dispuesto a que la novia renuncie a su juramento. Y yo me encuentro complicado en este caso, dijo el Rey Shlomó, sin poder decidir quién tiene mayor mérito en el mundo por venir, si el hombre que la quiso violar en el camino y pudo contenerse, e incluso cuando la joven fue a su casa estuvo dispuesto a renunciar a ella, o el novio que se casó con ella públicamente y de todos modos estuvo dispuesto a separarse de ella, o el ladrón que se abstuvo de violarla y de robarles.

Uno de ellos contestó que el hombre que se abstuvo de violarla tenía mayor mérito, otro contestó que el novio era poseedor de mayor mérito mientras que el tercero alabó al ladrón que por lo menos debería haber tomado el dinero.

Entonces exclamó el Rey Shlomó: Tú robaste el dinero, avergonzándose el ladrón.

Aprendemos de aquí que cuando la ambición de dinero entra en su corazón, no se liberará de ella, y siempre codiciará.

Por lo tanto el hombre debe procurar alejarse de los placeres mundanos, para evitar gastar en demasía, pues si se acostumbra a esto, cuando no posea lo necesario, utilizará todos los medios a su alcance para poder llevar a cabo su propósito, aunque éstos incluyan el robo y la estafa.

Dijeron nuestros sabios: Vino Jabakuk y expresó que sólo una es la base de todas las mitsvot. El justo en su lealtad vivirá, y la falta de lealtad es la raíz de todos los males. También dijeron: Hay tres tipos de personas que son insoportables, y entre ellas citaron al rico que niega haber recibido un préstamo, oprimiendo al prójimo para enriquecerse más, y en especial es insoportable si se trata de un anciano que dentro de poco dejará todo lo que pudo acaparar, y en la tumba el dinero no le aprovechará. Y aunque tenga un hijo que lo herede, de todos modos si fue decretado que su hijo sea pobre, la herencia no cambiará su destino y tarde o temprano empobrecerá. Y si fue decretado que sea rico aunque no le deje ninguna propiedad de todos modos enriquecerá. ¿Entonces, para qué se molesta en reunir dinero del cual no va a tener ningún provecho y en especial si ese dinero fue obtenido a través del robo y el engaño, de manera que su alma deba volver a reincarnarse en este mundo para

permitido, si no se arrepiente mientras tanto. Y siempre su ambición de riqueza lo seduce a robar más para impedirle el arrepentimiento, y siempre su boca denuncia su amor hacia el dinero.

Así ocurrió en los días del Rey Shlomó, que tres personas iban por el camino cuando oscureció y los sorprendió el Shabat, y como poseían gran cantidad de oro y plata temieron de ladrones. Decidieron colocar todo el dinero en una bolsa, y fueron juntos a cierto lugar, y allí cavaron y escondieron el dinero, y volvieron al lugar anterior donde pasaron el Shabat. Durante la noche de Shabat se levantó uno de los viajeros y tomó la bolsa con el dinero, y la escondió en otro lugar, y volvió a acostarse.

Al concluir el Shabat se dirigieron los tres viajeros al lugar donde escondieron el dinero, y al no encontrarlo, cada cual acusó a su compañero.

Fueron los tres delante del rey Shlomó y le contaron lo acontecido, y el rey les pidió que retornen al día siguiente para revelar el enigma.

Al día siguiente retornaron, y cuando vio desde la ventana que se aproximaban se mostró perplejo, y entraron a su despacho, y el Rey Shlomó estaba concentrado en su asunto e indiferente hacia los tres hombres, hasta que después de mucho tiempo, les preguntó qué deseaban, y los hombres le respondieron que deseaban resolver el enigma del dinero robado.

Les dijo el rey que en ese momento se encontraba muy confundido por un asunto: Una muchacha iba sola por el camino, y un hombre que pasaba por el lugar, fascinado por su belleza, la quiso violar. La muchacha le rogó que no la toque sin casarse con ella. Y si tú deseas, le dijo, me casaré contigo y mis padres no se opondrán. Le juró que consentía en casarse con él y entonces la liberó y la ayudó a llegar a su casa. Después de un tiempo, el hombre olvidó lo ocurrido, y se casó con otra joven. Mientras tanto la muchacha cumplió con su juramento, y su padre después de un tiempo la casó con un joven al cual entregó una importante dote, y la hija se dejó casar, y se avergonzó de contar acerca de su juramento.

Cuando el novio la llevó a su casa, la muchacha le pidió que no la toque pues le juré a cierto hombre que me iba a casar con él, y él vive en una aldea cercana. Decidieron juntos visitar al hombre y obtener la anulación del juramento. Fueron en medio de la noche, y fueron sorprendidos por un asaltante en el camino, que quiso asesinar al novio, y violar a la novia, y

quejaba de su magra ganancia; entonces ¿para qué me voy a molestar en sancionarlo si sus propias acciones le provocaban el castigo, mientras que si se comportaría correctamente, esto le traería la bendición? Y sobre esto dijeron nuestros sabios que el camello, a pesar de su altura y su contextura física, envidia de los cuernos del rebaño y sostiene que su altura lo hace merecedor de poseer los cuernos que posee el rebaño, para reinar sobre los animales, y en realidad casi ni orejas tiene, puesto que las orejas del camello son muy pequeñas. Así el hombre quiere conducirse con grandeza, subiendo de nivel, vistiendo caras ropas de seda, alargando sus mantos, adornando a su mujer con joyas costosas y frecuentando círculos de personas importantes, de manera que cuando no pueda cubrir sus altos gastos en forma lícita, se dedicará al hurto y a la estafa, y caerá de su posición encumbrada, sintiéndose sumamente avergonzado ante la falta de los lujos a los cuales se acostumbró. Y todo esto le fue ocasionado por intentar engrandecerse a la fuerza a través del robo y el engaño, en lugar de contentarse con lo que le fue asignado.

A esto se refirieron nuestros sabios en Tratado de Erajín cuando dijeron que el flujo de las aguas del Shiloaj en Jerusalén era de un diámetro de un isar (una pequeña moneda) y ordenó el rey que su diámetro fuera ampliado para que aumente su flujo, y en lugar de crecer éste se redujo; volvieron a reducirlo y el flujo volvió a su dimensión anterior, para cumplir con lo dicho: No se vanaglorie el sabio con su sabiduría.

Y es posible que esto fuera enseñado para que el hombre aprenda, que aunque corra detrás del dinero incluso en forma ilícita, no por eso conseguirá ser rico.

Por lo tanto aconsejó conformarse con lo que D-s nos da, y no esforzarse en enriquecer, pues entonces se corre un grave riesgo, y puede perder todo lo que posee. Y la persona perspicaz puede comprender que esto es una confabulación de su mal impulso. Su mal impulso actúa de una forma tal que no lo induce la primera vez a robar determinada suma de dinero, pues no va quererlo escuchar, mas al principio, por ejemplo, si es encargado del negocio de su compañero, al principio toma un poco de dinero como préstamo, y piensa que seguro que no le importa al dueño del negocio, puesto que pronto se lo devolverá. Y no sólo que no se lo devuelve, sino que acrecienta la suma tomada, como dijeron nuestros sabios, que al cometer una transgresión y repetirla, se le convierte en algo

Muchas veces a una persona se le confía la responsabilidad de un negocio, y ésta a pesar de contar con un gran salario que le permite mantenerse con holgura, se ve seducida por la tentación de apoderarse de lo que no le pertenece, diciendo a sí misma: ¿Acaso todo este dinero no se encuentra en mi poder, para qué me voy a limitar obteniendo sólo el dinero de mi sueldo cuando puedo ampliar mis entradas? ¿Quién me ve y quién me va a descubrir si tomo parte de las ganancias?

Y sobre esto está dicho en el Talmud: ¿Por qué la Torá fue más severa con un ladrón que roba en secreto que con el asaltante, de manera que el primero es obligado a duplicar lo robado, o multiplicarlo cuatro veces, mientras que el asaltante sólo debe devolver lo robado? Porque el primero temió más del hombre que de D-s, y piensa que D-s no observa lo que acontece en el mundo.

Existe otro mal endémico entre ciertas personas que reciben préstamos y al final se niegan a devolverlos, siendo necesario llevarlos a juicio para que efectúen el pago. Así dijo el sabio, el préstamo al principio está acompañado por el amor, y al final por la disputa, y la causa de esto es que el deudor se piensa que si niega la deuda se va a enriquecer, cuando en realidad va a ser la causa de su empobrecimiento. Pues si no está destinado a enriquecer, todos sus esfuerzos van a ser inútiles, y si D-s no construye la casa, el duro trabajo de los albañiles va a ser en vano. Sobre esto dijo el Rey Shlomó con su sabiduría: La persona que se conduce con fidelidad será acompañada por la bendición, mientras que aquel que se apresura en enriquecerse, no se liberará del pecado, robando o engañando.

Así escuché un cuento acerca de un rey que le ordenó a su siervo que recorra las calles de la ciudad y los mercados verificando quienes son aquellos honestos en el peso de las mercaderías para premiarlos y quienes engañan para castigarlos. Y recorrió el esclavo todo el país a lo largo y a lo ancho, y retornó sin registrar a los comerciantes probos y a aquellos deshonestos. Cuando el rey le preguntó cuál era el motivo por el que se abstuvo de cumplir con lo encomendado, le contestó que hay un registrador más eficiente que nosotros que ya se encarga de cumplir con la tarea. Cuando pasaba por los negocios, y comprobaba que un vendedor era honesto, y sus balanzas eran fidedignas, veía que su negocio estaba abarrotado de mercadería. Por el contrario, si verificaba que sus balanzas eran engañosas, observaba que el negocio estaba vacío y el hombre se

-Sólo el mérito de que bendije con voz agradable. Por eso fui traído al paraíso, y me honran y me encuentro muy cómodo, y la señal que puede demostrarte que yo soy aquel que enterraste ayer es que mis mortajas están desgarradas, pues, las desgarrastes cuando me vestiste.

-¿Qué son las hierbas que tienes en tu cabeza? -le preguntó.

-Son hierbas del paraíso que preparo antes de venir a este mundo para poder sufrir el mal olor que hay aquí.

Y nos cuenta el Midrash Talpiot que todo aquel que bendice la bendición de la comida con concentración no es afectado por el enojo, siempre se conduce con serenidad y su manutención está asegurada.

Es preferible bendecir leyendo la bendición, de manera que se estimula la concentración, y pueda pronunciar las palabras claramente. Debe bendecir sentado, y así también debe comer sentado.

Y dijeron nuestros sabios en el Tratado de Kidushin que todo aquel que come en la calle cuando camina se asemeja a un perro, y hay quienes sostienen que no es apto para prestar testimonio.

3

El Hurto

Nos cuenta Rabí Berejia en el Midrash que el pecado del hurto no puede ser perdonado fácilmente. Rabí Iudan nos dice que el pecado del hurto es el primero en acusar al hombre.

Si entran en el hombre la ambición y el deseo de apoderarse de lo que posee su compañero, le es difícil apartarse de la tentación, y siempre se ve arrastrado en esa dirección por su boca, y por sus acciones.

Como nos cuenta el Talmud que una vez fue robada una silla del Beit Hamidrash, y cuando el rabino observó a uno de los alumnos que se secó las manos con la prenda de su compañero, comprendió que ese alumno fue el responsable del robo, pues no le importaba de la propiedad de su prójimo, y en efecto el alumno confesó su responsabilidad en el hurto.

alimentos con el cual el hombre podría sustentarse, posiblemente lo hizo para que el hombre pueda tener el privilegio de incrementar el agradecimiento a D-s y su alabanza, y no para que el hombre llene su vientre sin efectuar el lavado ritual de manos, y se abstenga de bendecir. Y si se comporta de esa manera no es diferente a los animales, pero éstos se conforman con apresto o demás alimentos no sofisticados, y para qué D-s le entregó la posibilidad de refinar sus alimentos, cuando podría haber sido suficiente con cebada o centeno.

Por eso, al parecer, fue dicho que todo aquél que tiene provecho de este mundo sin bendecir le roba a D-s, ¿y cuál es su posibilidad de reparar lo que hizo? que vaya a visitar a un sabio, de manera tal que la observación de la conducta del sabio que se cuida siempre de pronunciar las bendiciones, lo lleva a contestar “Amén” y a imitarlo; y después que se acostumbra a bendecir durante una época, se convierte en parte de su naturaleza.

De acuerdo a lo antedicho, podemos ver que el asunto de las bendiciones es sencillo, y de gran importancia, y por su intermedio el hombre puede elevarse a elevadas alturas espirituales, y quizás a esto se refirieron nuestros sabios al decir que en la época en que existía el Beit Mikdash, los sacrificios expiaban los pecados, y en nuestra época la mesa reemplaza al altar. Pues en épocas de antaño la Torá era preciada por el pueblo, y estaban dispuestos a utilizar sumas exorbitantes para cumplir con la voluntad de D-s; pero en estas generaciones tan sumidas en el interés material, por lo menos la mesa cumple la función del sacrificio, y cuando recita las bendiciones apropiadamente con concentración, sabiendo cual es el significado de las palabras que pronuncia, sin exigir de él esfuerzos monetarios ni físicos, sino voz agradable y alegría. Y una vez un anciano judío llamado Bunim, que trabajaba como sepulturero, madrugó y se dirigió a la sinagoga, y vio a un hombre que tenía una corona de hierbas en su cabeza, y temió de él, pensando que era un demonio. Le preguntó: ¿Acaso tú no eres fulano, que ayer falleciste, y fuiste enterrado?

-Así es -le contestó.

-¿Cómo te va en ese mundo? -le preguntó.

-Muy bien.

-Tú siempre fuiste una persona sencilla ¿qué mérito posees para que puedas volver a este mundo?

donde su esposa, y le dijo: Entrégame el anillo para tu marido, y la clave que me entregó es que comió hortalizas en el almuerzo.

A la noche cuando retornó su esposo, la mujer le contó lo ocurrido. Al escuchar lo sucedido, su esposo la mató enfurecido.

Y la holgazanería fue la responsable de esta desgracia.

Y si el hombre tiene hijos grandes, debe efectuar zimún (la invitación a la bendición) y es apropiado pronunciar la bendición de la comida juntos en voz alta, pues, la elevación de la voz ayuda a concentrarse, y a disipar los pensamientos ajenos a la bendición. Y por el contrario al bendecir en voz baja, penetran en él pensamientos ajenos, que lo acompañan desde el principio de la bendición hasta el final, y él mismo muchas veces no sabe lo que dice, y no recuerda que es lo que dijo. Por lo tanto, se debe bendecir en voz alta para que sepa que es lo que sale de su boca, y debe cuidarse de bendecir pausadamente, sin apuro, de manera que cuando sus hijos lo vean, van a aprender de él a conducirse de esa manera en todos sus días.

Y si el hijo observa que su padre no bendice apropiadamente o no efectúa el lavado, debe cuidarse de hacer todo como corresponde abiertamente de manera que su padre vea, y se avergüence y empiece a comportarse adecuadamente.

Nos prescribe el Zohar, que bendigamos con alegría, pues la alegría proviene de la santidad, mientras que la tristeza proviene del lado opuesto a la santidad. Por lo tanto es importante comer y beber alimentos y bebidas que le produzcan alegría, para que pueda bendecir con espíritu de alborozo. Y el alabar a D-os con alegría ayuda a enriquecerse, de manera que puede disfrutar de los dos mundos, pues enriquecerá en este mundo, y tiene un lugar reservado en el paraíso, y su alma podrá disfrutar del brillo de la Presencia Divina. Y en esta época en la que no podemos sacrificar ofrendas, la mesa de la persona reemplaza al altar para expiar los pecados.

Cuando la persona pronuncia las palabras de Birkat Hamazón, la bendición posterior de las comidas, prestando atención a sus palabras diciendo que él nos alimenta con piedad y misericordia, entonces reconocerá su grandiosidad, y que se encuentra por encima de todos los encumbrados, y él alimenta desde los huevos de los piojos hasta los cuernos de los ciervos, y se llenará de reverencia hacia D-s.

Y si D-s creó tan variados animales, verduras, cereales y frutas para alimentar al hombre cuando podría haber creado un sólo tipo de

mercadería a cambio de sus canciones.

Así también el Santo Bendito Sea provee constantemente al hombre alimentos y todo lo que necesita, y lo único que se le requiere es que bendiga la bendición de los alimentos como pago, lo que no exige mucho esfuerzo.

Por lo tanto no es correcto el comportamiento de aquella persona que se sienta plácidamente a la mesa, y come opíparamente y al llegar el momento de pagar la deuda al final de la comida, se ve envuelto en la somnolencia, y cuando lo despiertan su mujer y sus hijos, se enfurece con ellos, y si se controla a sí mismo y bendice, sólo mueve sus labios sin que su voz se escuche y aunque no sea atacado por la somnolencia, de todos modos se ve afectado por la holgazanería, y se abstiene de efectuar el lavado ritual final de las manos, que nuestros sabios nos ordenaron realizar. Y a pesar que él sostiene que es obligatorio cumplir con las palabras de nuestros sabios, su proceder es contrario a su creencia; y sus hijos pequeños observan su comportamiento y así harán ellos también cuando crezcan.

Y nos cuenta el Talmud que la abstención de la realización del lavado de las manos para la comida ocasionó que una persona comiera carne de cerdo.

En una época de persecución religiosa, había un judío que vendía carne kasher y carne de cerdo, para que no sospecharan que era judío. Y acostumbraba que a todo aquel que entraba en su posada y no efectuaba el lavado ritual de las manos, le ofrecía carne de cerdo, pues pensaba que se trataba de un no judío. Mientras que a todo aquel que hacía el lavado ritual le daba carne kasher.

Una vez entró un judío y no efectuó el lavado de las manos y le dio carne de cerdo.

Cuando le hizo la cuenta, protestó el cliente que el día anterior le había cobrado mucho más barato. Le explicó que la carne que le sirvió hoy era de cerdo y era mucho más cara. -Yo soy judío y me ocasionaste cometer un grave pecado -le dijo el hombre acongojado.

-Por cuanto no vi que efectuaras el lavado de las manos pensé que eras un no judío- se disculpó el posadero.

Otra vez un hombre comió hortalizas, y fue al mercado, y su boca y sus manos estaban sucias a causa de la comida. Lo vio su compañero, y fue

hace! ¿Acaso hay un servicio a D-s más sencillo? Como está escrito: "Ofrendaremos vacas con nuestros labios".

¿Si un vecino le envía un guisado, no se esforzará el hombre en conseguir algún manjar apropiado para enviarle a su vecino en retribución?, y si no, por lo menos espera que se le presente la oportunidad de ayudarlo en algo, y cuando lo ve se apresura a saludarlo, como un esclavo delante de su señor.

Asimismo, cuando le hacen un favor, siente el hombre la obligación de devolverlo de alguna manera, y si su compañero fallece antes de que pueda retribuirlo, entonces se ve obligado a retribuir a sus descendientes.

Entonces, cuanto más debemos sentir la obligación de alabar y agradecer con gran amor al Santo Bendito Sea que constantemente nos envía su flujo con el cual nos sustenta y nos mantiene. Y está escrito en el tratado de Berajot 35: Está prohibido que el hombre tenga provecho del mundo sin que bendiga y todo el que tiene provecho sin bendecir, le roba a D-s. ¿Qué arreglo tiene? -Que vaya a visitar a un sabio- ¿En qué lo va a ayudar?, he aquí que ya cometió la transgresión.

Debe visitar a un sabio en un principio para que le enseñe las leyes de las bendiciones y evite cometer transgresiones.

En el libro Menorat Hamaor se explica que la persona que come sin bendecir, piensa que con su dinero lo adquirió por completo y a él le pertenece, pero en realidad todo pertenece a D-s, y él le facilitó el dinero para adquirirlo.

Y nos muestra el Talmud una contradicción entre dos versículos, en uno está escrito: "A D-s le pertenece la tierra y todo lo que contiene", y en otro: "La tierra entregó a los hombres", y contesta el Talmud, que en el primer versículo se habla antes de que la persona bendiga, mientras que en el segundo después de que la persona bendice, es decir, que sólo aquel que bendice adquiere por completo lo que consume. Se asemeja a un deudor que llega el tiempo en el cual pague su deuda, y carece del dinero necesario para el pago de la deuda, y entonces le pide el acreedor que por lo menos le cante con su agradable voz, y eso vendrá en lugar del pago monetario de la deuda. Por supuesto que el deudor se alegró, y dejó de lado la angustia que lo acompañaba, y está dispuesto a cantarle varias canciones una tras de otra y sino que está dispuesto a cantarle diariamente en toda ocasión que el acreedor lo requiera, y más aun si su acreedor está dispuesto a facilitarle

este mundo durante setenta años y después de este lapso llega el momento de dejar el mundo, teniendo que rendir cuentas delante de su Creador. Y hay aquellos que sólo son llamados para treinta o cuarenta o cincuenta años y luego deben dejar el mundo, olvidándose de toda satisfacción que obtuvo en este mundo. ¿Entonces, en qué se beneficia en dejarse arrastrar por sus impulsos?, y en lugar de eso si cumpliría con la voluntad de D-s, sus caminos serían allanados, y tendría provecho en este mundo y en el mundo por venir

2

La Bendición

Está escrito en el Tratado de Berajot: “Todo aquel que tiene provecho de este mundo sin bendecir es como si hurtaría de D-s y de la congregación de Israel”. Y de la misma manera que está prohibido robar incluso una pequeña cantidad, así también aquel que saltea una letra o una palabra, se considera que roba a D-s. Y pobre del hombre si la causa de la omisión es estar sumergido en el acto de la comida como animales que no alaban ni agradecen a su Creador. E incluso cuando se domina a sí mismo, y bendice, arroja la bendición de su boca, como si arrojara piedras. Mientras habla con su hijo o con su sirviente conversa pausadamente, prestando atención a sus palabras, y al bendecir al D-s del universo en cuyas manos se encuentra la vida de todas las criaturas, se traga las letras y las palabras. Y en vez de concentrarse en la bendición, toda su atención la dedica a observar si el fruto maduró por completo o cosas por el estilo.

Y si el hombre adquiriría sabiduría, comprendería que su pecado es insoportable, ya que en el acto de comer invierte el hombre mucho tiempo, especialmente si se trata de una comida abundante, mientras que la bendición sólo lleva el tiempo necesario para extender su mano al plato y tomar una futa, y muchísimo menos aun si otra persona bendice, y él sólo debe contestar “Amén” ¡Y cuán grande es el pecado del que no lo

exquisitos, pero al final de ese camino encontrarán que la región que atraviesa es bellísima, y en ella encontrarán todos los manjares imaginables, mucho más soberbios que los que se encontraban en el primer camino. Y por supuesto las personas inteligentes se guiaron por el consejo del hombre y se dirigieron por el segundo camino, sin apartarse a la derecha y a la izquierda hasta que llegaron a su destino plácidamente. Mientras que los necios fueron por el primer camino, y disfrutaron con holgura del mismo, pero amargo fue su final, y por apresurarse en obtener mayor placer que el que podrían haber encontrado en el principio del otro camino, perdieron por completo la posibilidad de llegar a destino.

Y puede ser que éste sea el significado del versículo “Le dijo D-s a Abraham: Anda tú de tu tierra...”, y Abraham simboliza al cuerpo, y se le dice Anda de aquí de este mundo, que es tu tierra en la cual disfrutas y también anda de tu lugar de origen, es decir, no pienses que lo principal es casarse, tener hijos y vivir muchos años. Y si piensas que los hijos sólo continúan el camino de los padres, y los padres ya se comportaron en forma inapropiada, por eso dice: “Anda de la casa de tu padre”. Y lo principal es la tierra que te mostraré, que ella es el mundo de la recompensa eterna, que es por completo bueno. Y a pesar que pueden sufrir un poco en este mundo, por el cumplimiento de las mitsvot, el honor al final llegará y podrá contemplar la Presencia Divina.

Y esto se asemeja a un rey que preparó un casamiento para su hijo, e invitó a sus amigos y a sus conocidos a la fiesta que preparó. Y hubo aquellos que fueron invitados por una noche y hubo otros que fueron invitados por cinco o siete días. Y hubo aquellos a los cuales les pidió que colaboraran en la preparación del banquete, y por esa ayuda iban a recibir una gran recompensa.

Y aquellos que fueron llamados por siete días se alegraron inmensamente, y no durmieron durante siete días para aprovechar cada instante de la fiesta, en la cual se sirvieron sabrosos manjares. Pero en realidad los más importantes para el rey fueron aquellos, en los cuales confió y les encomendó la colaboración en los preparativos, y ellos además de poder disfrutar de todo lo que hay en la fiesta, incluso antes de que ésta empiece, van a recibir en su conclusión una importante recompensa, con la cual se van a poder sustentar ellos y sus familias durante varios años.

Y la moraleja es fácil de comprender. El hombre fue llamado a vivir en

manjares, y todos están soberbiamente condimentados, y son muy provechosos para el cuerpo, con la excepción de determinado alimento, que si lo prueba al terminar de consumirlo, sentirá amargura, y todos sus días serán acompañados por dolores y malestar; ¿acaso hay una necesidad mayor que la de ingerir ese alimento, dejando los demás manjares, y que esté dispuesto a sufrir continuamente para obtener el placer de disfrutar durante unos minutos de la ingestión de ese alimento contraindicado?

Así en este mundo, nuestra vida es por completo pasajera, y el hombre adulto que se encuentra en la mitad de sus días puede recordar que sólo ayer era un niño que estaba montado en los hombros de su padre, y mientras tanto pasaron la mayoría de sus años, y no se demoraron en llegar, y de la misma manera pasarán los años que le quedan, y su cuerpo será llevado al cementerio para enterrarlo. Y toda la hartura y los placeres de los cuales disfrutó serán olvidados, y sería lamentable que no haya realmente aprovechado la vida, y que pierda irremediamente un mundo que es en absoluto bueno.

Y si la persona quiere argumentar que le resulta difícil temer a D-s, y que le es casi inaceptable sufrir aflicciones para cumplir con la voluntad Divina, se le puede contestar que el temor de D-s es muy fácil de conseguir para la persona que se acostumbra a buscarlo, y no se arrepentirá del esfuerzo invertido en ello, y el que lo hace sabe que su vida es calma y tranquila y que goza de las dos mesas. Y así como se dice que para la persona que se acostumbra a cometer cierta transgresión, ésta se convierte en algo permitido, muchísimo más fácil debe ser para la persona cumplir con mitsvot luego de habituarse a ello. Y después de acostumbrarse a efectuar buenas acciones, no le resultará desagradable su cumplimiento, sino por el contrario lo realizará con alegría.

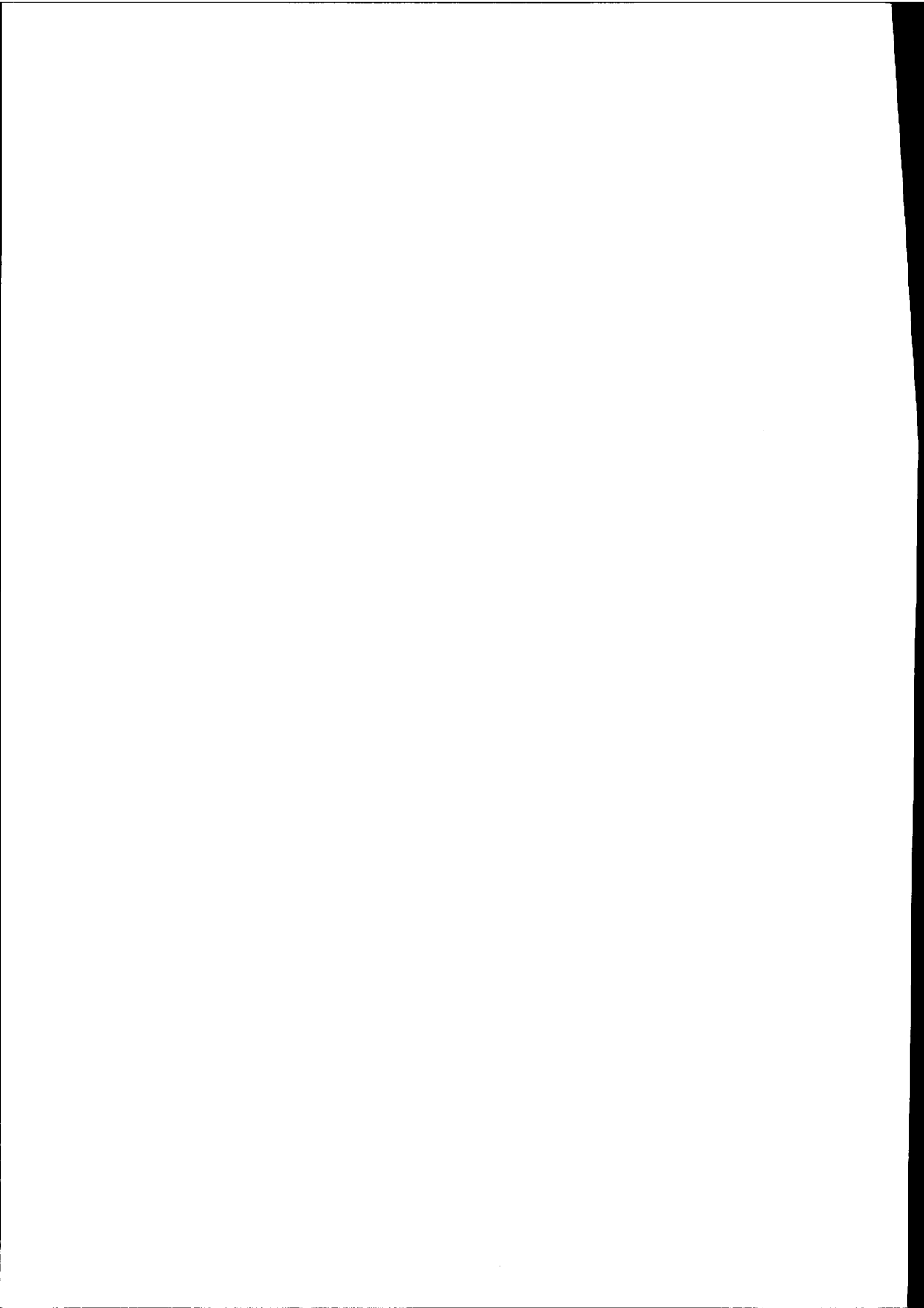
Y esto se asemeja a dos caravanas que se aprestaron a viajar a lugares lejanos y procuraron averiguar cuál es el camino más apropiado para llegar al lugar. Y encontraron una persona honesta, conocedor del lugar, que les informó: Hay dos caminos delante de vosotros, uno está lleno de jardines y huertas con toda clase de frutos apetitosos, pero al final atraviesa por una región muy peligrosa llena de serpientes y escorpiones, y la tierra es inhóspita y desolada y carente de agua. Mientras que el otro camino también posee jardines y huertas, mas no son tan bellos como aquellos que se encuentran en el primer camino, y sus frutos no son tan

1**La Fe**

Está escrito en la Torá: “Oye Israel...”, y éste es el mandamiento positivo de unificar el nombre de D-s y creer en él sinceramente, pues D-s entregó la Torá a Israel y no reemplazará a Israel por ningún pueblo, bajo ninguna circunstancia. Y el abstenerse de idolatría está relacionado con el cumplimiento de este mandamiento, y los sabios de la Gran Asamblea intervinieron y rezaron para arrancar del hombre el impulso a la idolatría, sus oraciones fueron aceptadas, y desde ese momento los pueblos se empezaron a acercar al monoteísmo y hoy en día la mayoría de las naciones reconocen que el Santo Bendito Sea es único en su mundo, y que se debe amarlo, y ellos reconocen que el Santo Bendito Sea entregó la Torá a Israel, su pueblo.

Y he aquí que en las últimas generaciones aparecieron personas despreciables en el pueblo, personas necias que se apartaron del recto camino dirigiéndose a la especulación filosófica de la cual no se obtiene provecho, y con sus extrañas ideas abandonaron las tiendas de la tradición, sosteniendo que el hombre fue creado como las hierbas del campo, y que al final se seca sin rendir cuentas de sus acciones, y algunos de ellos reconocieron que es posible que el hombre será juzgado, pero esto no es seguro.

Y todo esto es sorprendente, pues cuando el hombre envía mercadería en un barco, desea asegurar su mercadería en una compañía de seguro, para que su dinero vaya y retorne sin riesgos, y a pesar que el porcentaje de riesgo es muy pequeño, y la gran mayoría de los barcos retornan sin inconvenientes, de todos modos están dispuestos a pagar una suma importante para no arriesgar una pequeña parte de su fortuna, invertida en la mercadería. Es decir, a pesar que incluso si se produciría una catástrofe y perdería su mercadería, continuaría siendo rico, de todos modos está dispuesto a pagar dinero ante la pequeña duda de perder parte de su riqueza. Entonces muchísimo más se debería preocupar el hombre ante la duda de que pueda ser juzgado en un futuro por sus acciones, para que su alma no pierda los beneficios del mundo por venir, el mundo eterno. Si a una persona le dirían que tiene la mesa servida repleta de



Este libro fue donado,

por los hermanos

AHARON (HENRY) JACOBO JAMRI

En memoria de sus padres

MOSHE HIJO DE JANA Y SARA HIJA DE MAZAL

E.P.D

NESIM Y HARRY JAMRI Y HERMANAS

En memoria de la mamá

POLA HIJA DE MAZAL

E.P.D

RIVKA MOYAL DE JAMRI

en memoria de sus padres

ABRAHAM Y SOL MOYAL

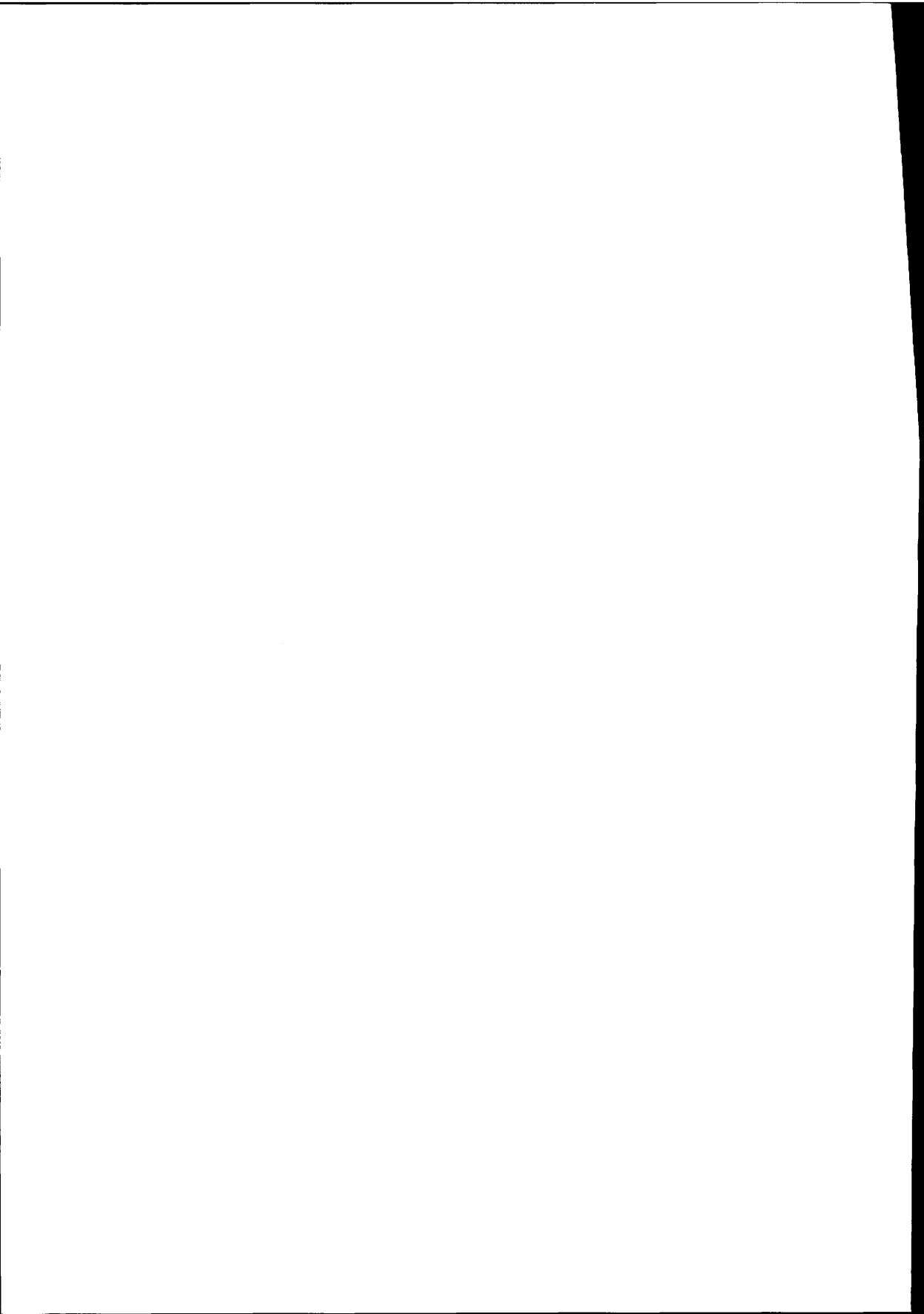
E.P.D.

HENRIETTE P. DE JAMRI

En memoria de su mamá

AZIZA HIJA DE RAJIMA E.P.D.

y su abuelo ABRAHAM BERGUIG E.P.D.



תרומת

הנדיבים היקרים ויקטור אהרן ויעקב
בני משה כמרי ובניהם משה רחמים, יחזקאל,
ויקטור, נסים, ואהרן בני יעקב כמרי

לעילוי נשמות

משה בן אהרן כמרי נפטר באורפא
שרה כמרי מבית נאצר
ופולא כמרי מבית מוגרבי

יהי רצון שזכות המצוה תגן על הנדיבים ועל כל
בני משפחותיהם ויבורכו בברכות האמורות
בתורה.

EN MEMORIA DE
MOSHE HAMRI
SARA HAMRI (NASSER)
POLA HAMRI (MUGRABI)

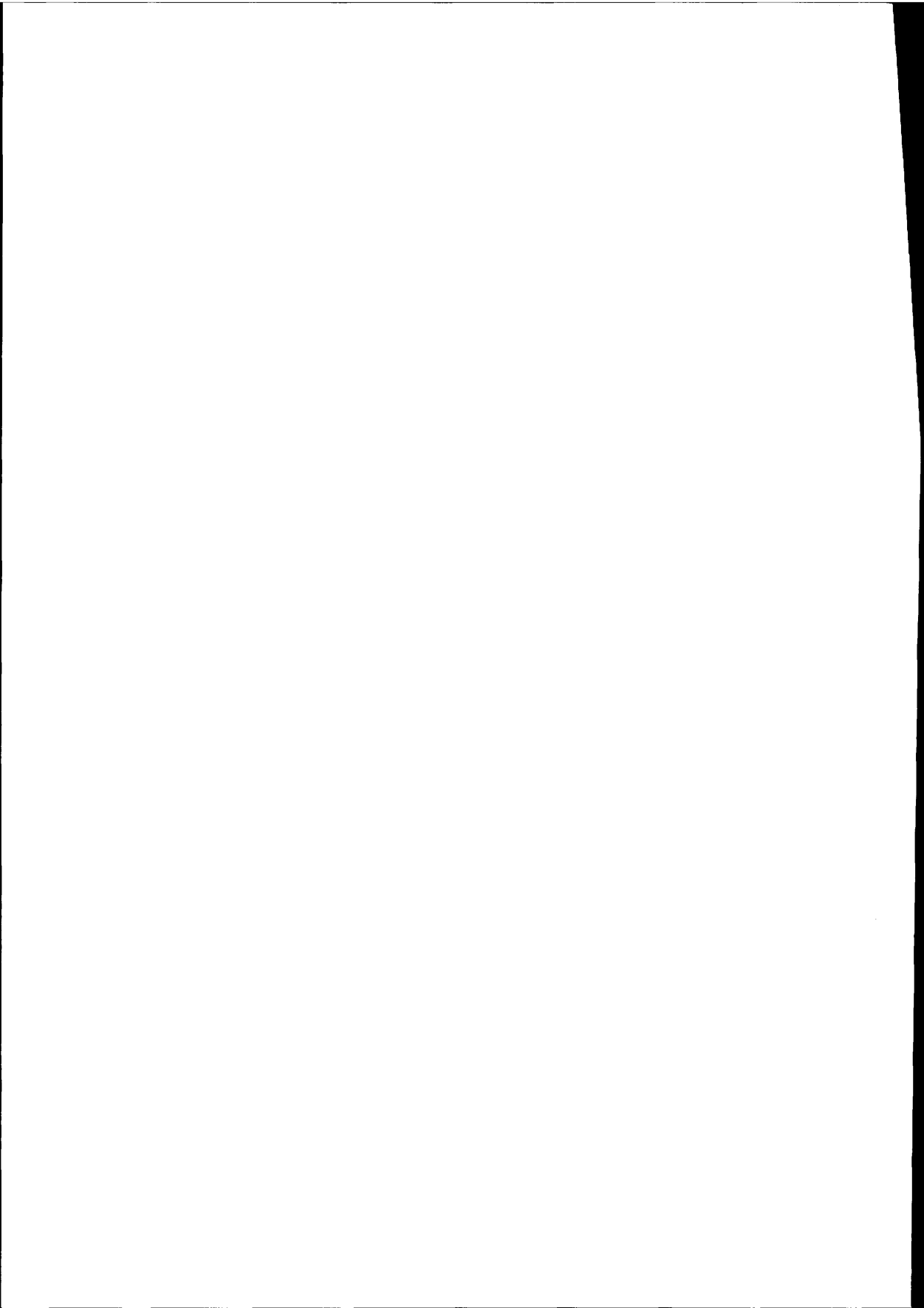



ספר זה יצא לאור
לעילוי נשמת

עזיזה בת רחימה ואברהם ברגיג ז"ל
תרומת בניהם היקרים
ויקטור והנריט כמרי

יהי רצון שזכות התורה תגן עליהם
ובכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו.

EN MEMORIA DE
AZIZA BERGUIG
DONADO POR SUS HIJOS
VICTOR Y HENRIETTE





ספר זה יצא לאור
בתרומת האחים המבורכים
אהרון ויעקב כמרי
לעילוי נשמת הוריהם
משה בן חנה ושרה בת מזל ז"ל

ניסים והרי כמרי ואחיו
לעילוי נשמת אמם
פולה בת מזל ז"ל

רבקה מיאל כמרי
לעילוי נשמת הוריה
אברהם וסול מויאל ז"ל

הנריאט פי כמרי
לעילוי נשמת אמא, וסבא
עזיזה בת רחימה ואברהם ברגיג ז"ל

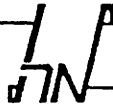
©

כל הזכויות שמורות

מכון הכתב מורה למשרד לענייני דתות על סיועו למכון.
זכות התורה תגן עליהם

הקצאת מכתב

for Torah research and the publication
of manuscripts and printed works
p.o.b. 6040 Jerusalem, Israel



מכון הכתב

לשון קודש ומנהג ההוצאת ספר יד ושם
ת.ד. 6040 ירושלים, ישראל

טל: 02-280-735 פקס: 894317



EL RECUERDO DEL ALMA

Historias y explicaciones apropiadas

para fortalecer

al hombre y mejorarlo

compuesto por el famoso erudito

Rabí Abraham Bar Ishaiá Hadaian

perteneciente a la generación 84

desde David, el Rey de Israel

Traducción: Rabino Daniel Litvak